

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HN 6FR1 3

KC 3240

J. F. Bradford

Wetmore Hill, Mass.

Edwin F. Bradford
Jan. 1882

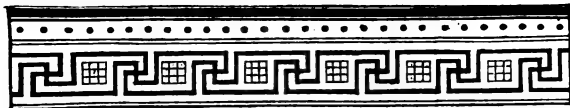
A. H. ...
...

1882

Harper's
Greek and Latin Texts.

HERODOTUS.

RECENSUIT

JOSEPHUS WILLIAMS BLAKESLEY, S.T.B.

COLL. SS. TRIN. APUD CANTABR. QUONDAM SOCIUS.

VOL. II.

NEW YORK:

HARPER AND BROTHERS, FRANKLIN SQUARE.

1868. Digitized by Google

KC 3240

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
SAMUEL BRADFORD W
MAY 24, 1942

Harper's Greek and Latin Texts.

Carefully Prepared from the Best Editions, and handsomely Printed. 18mo, Flexible Cloth Binding, 75 cents per Volume.

This Series is intended to supply cheap and accurate pocket editions of the Classics, which shall be superior in mechanical execution to the small German editions heretofore used in this country, and more convenient in form. The Texts of the "Bibliotheca Classica" and Grammar-School Classics, so far as they have been published, will be adopted. These editions have taken their place among scholars as valuable contributions to classical literature; and, as the editors have formed their texts from a careful examination of the best editions extant, it is believed that no texts better for general use can be found. The volumes are handsomely printed on a good plain type, and on a firm, beautiful paper, capable of receiving writing-ink for notes.

Cæsar. C. Julii Cæsaris Commentarii de Bello Gallico. Recognovit GEO. LONG, M.A.

Vergilius. Publi Vergili Maronis Opera. Ex Recensione J. CONINGTON, A.M., Linguae et Litterarum Latinarum apud Oxonienses Professoris.

Horatius. Quinti Horatii Flacci Opera Omnia. Ex Recensione A. J. MACLEANE.

Cicero de Senectute et de Amicitia. M. Tullii Ciceronis Cato Major sive de Senectute, Lælius sive de Amicitia, et Epistolæ Selectæ. Recognovit GEO. LONG, M.A.

Ciceronis Orationes Selectæ. Ex Recensione G. LONG, M.A.

Euripides. Ex Recensione FREDERICI A. PALEY. Accessit Verborum et Nominum Index. 8 vols.

Thucydides. Recensuit JOANNES GULIELMUS DONALDSON, S.T.P. Coll. ss. Trin. apud Cantabr. quondam Socius. 2 vols.

Æschylus. Ex Novissima Recensione FREDERICI A. PALEY. Accessit Verborum quæ præcique notanda sunt et Nominum Index.

Herodotus. Recensuit JOSEPHUS WILLIAMS BLAKESLEY, S.T.B. Coll. ss. Trin. apud Cantabr. quondam Socius. 2 vols.

Xenophon. Xenophontis Anabasis. Recensuit J. F. MACMICHAEL, A.B.

Sallust. C. Sallusti Crispi Catilina et Jugurtha. Recognovit GEO. LONG, M.A.

Lucretius. T. Lucreti Cari de Rerum Natura Libri Sex. Recognovit HUGO A. I. MUNRO, M.A.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ.

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

ΟΙ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες 1
ὑπὸ Δαρείου τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν
Περινθίους Ἑλλησποντίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους
εἶναι Δαρείου κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον
καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. οἱ γὰρ ὧν ἀπὸ Στρυμόνος
Παῖονες, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Πε-
ρινθίους, καὶ ἦν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνται
σφεας οἱ Περινθιοὶ ὀνομαστί βώσαντες τοὺς δὲ ἐπι-
χειρέειν, ἣν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται μὴ ἐπιχειρέειν,
ἐποίευν οἱ Παῖονες ταῦτα· ἀντικατιζομένων δὲ τῶν
Περινθίων ἐν τῷ προαστήϊ, ἐνθαῦτα μονομαχίῃ
τριφασίῃ ἐκ προκλήσιός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα
ἄνδρϊ, καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλον, καὶ κύνα κυνί·
νικῶντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιωνίζον
κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παῖονες τὸ χρηστήριον
αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἰπὴν κου παρὰ σφίσι αὐτοῖσι·
“νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν· νῦν
ἡμέτερον τὸ ἔργον” οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνί-
σασι ἐπιχειρέουσι οἱ Παῖονες, καὶ πολλῶ τε ἐκρά-
τησαν καὶ ἔλιπόν σφεων ὀλίγους. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ 2
Παιόνων πρότερον γενόμενα ὧδε ἐγένετο· τότε δὲ
ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας γινομένων τῶν
Περινθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκρά-
τησαν πλήθει. ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε
τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν
πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος
βασιλεῖ· ταῦτα γὰρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρη-
ίκην καταστρέφεισθαι.

- 3 Ὁρηκίων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γε Ἰνδοῦς, πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἐνὸς ἄρχοιτο ἢ φρονέοι κατὰ τωυτό, ἅμαχόν τ' ἂν εἴη καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν· ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγγένηται, εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. οὐνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα, πλην Γετέων καὶ Τραυσῶν καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκόντων. Τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἰρηταί μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταῦτά τοῖσι ἄλλοις Ὁρηξὶ ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γενόμενον περιϋζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἀναπλῆσαι κακὰ, ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπῆια πάντα πάθεα· τὸν δ' ἀπογενόμενον παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεῖς ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων ποιεῦσι τοιάδε· ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλὰς· ἐπεὰν ὦν τις αὐτῶν ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἥ τις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός· ἢ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπὸ τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηϊστάτου ἐυνυτῆς, σφάχθεισα δὲ συνθάπτεται τῷ ἀνδρί· αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται· ὄνειδος γάρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται.
- 6 Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Ὁρηκίων ἐστὶ ὁδε ὁ νόμος· πωλεῦσι τὰ τέκνα ἐπ' ἐξαγωγῇ· τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι· ἀλλ' ἐῷσι οἷσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι, τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς φυλάσσουσι· καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων· καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι εὐγενὲς κέκριται, τὸ δ' ἄστικτον ἀγεννές· ἀργὸν εἶναι κάλλιστον, γῆς δὲ ἐργάτην, ἀτίμωτατον· τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληισ-

τύος κάλλιστον· οὔτοι μὲν σφειων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσὶ. Θεοὺς δὲ σέβονται μούνους τούσδε· 7 Ἄρεα καὶ Διόνυσον καὶ Ἄρτεμιν· οἱ δὲ βασιλέες αὐτῶν, παρέξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν· καὶ ὁμνύουσι μούνον τούτον, καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ Ἑρμέω ἐωυτούς. Ταφαὶ δὲ 8 τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν εἰσὶ αἶδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρὸν, καὶ παντοῖα σφάζαντες ἱρήϊα εὐωχέονται, προκλαύσαντες πρῶτον· ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες· χῶμα δὲ χέαντες, ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον, ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνوماχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηίκων εἰσὶ αὗται.

Τὸ δὲ πρὸς βορέῳ τῆς χώρας ἔτι ταύτης οὐδεὶς ἔχει 9 φράσαι τὸ ἀτρεκές, οἷτινές εἰσι ἀνθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἰστρου ἐρήμος χώρα φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἰστρου ἀνθρώπους, τοῖσι οὖνομα εἶναι Σιγύννας ἐσθῆτι δὲ χρεωμένους Μηδικῇ· τοὺς δὲ ἵππους αὐτῶν εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν, μικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἄρματα, εἶναι ὀξύτατους· ἄρμα- τηλατέειν δὲ πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τούτων τοὺς οὖρους ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ· εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅκως δὲ οὔτοι Μήδων ἀποικοὶ γεγόνاسι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι· γένοιτο δ' ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. (Σιγύννας δ' ὧν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλῆς οἰκέοντες τοὺς καπήλους· Κύπριοι δὲ τὰ δόρατα.) Ὡς δὲ Θρηῖκες λέγουσι, μέλισσαι κατ- 10 ἔχουσαι τὰ πέρην τοῦ Ἰστρου εἰσι· καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω. ἐμοὶ μὲν νυν, ταῦτα λέγοντες δοκέουσι λέγειν οὐκ οἰκότα· τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα· ἀλλὰ μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον ἀοίκητα δοκέει εἶναι διὰ τὰ ψύχεα· ταῦτα

μέν νυν τῆς χώρας ταύτης πέρι λέγεται· τὰ παραθαλάσσια δ' ὧν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.

- 11 Δαρείος δέ, ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκητο ἐς Σάρδεις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἰστιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίας, καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω· μεταπεμψάμενος δέ σφεας ἐς Σάρδεις, ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἰστιαῖος, ἅτε τυραννέων τῆς Μιλήτου τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσέχρηζε· αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν Ἡδωνίδα, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἰρέεται· ὁ δὲ Κώης, οἶά τε οὐ τύραννος δημότης τε ἑὼν, αἰτέει Μυτιλήνης τυραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, οὗτοι μὲν κατὰ τὰ εἶλοντο ἐτράποντο.

- 12 Δαρείον δὲ συνήνεικε, πρῆγμα τοιόνδε ἰδόμενον ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζω, Παίονας ἐλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης, ἄνδρες Παίονες· οἱ, ἐπεὶ τε Δαρείος διέβη ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεῖν ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα· φυλάξαντες δὲ Δαρείον προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαντες τὴν ἀδελφεὴν ὡς εἶχον ἄριστα, ἐπ' ὕδωρ ἔπεμπον ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν καὶ κλώθουσαν λῖνον· ὡς δὲ παρεξήϊε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τῷ Δαρείῳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ Περσικὰ ἦν οὔτε Λύδια τὰ ποιούμενα ἐκ τῆς γυναικὸς, οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας οὐδαμῶν· ἐπιμελὲς δὲ ὡς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει κελεύων φυλάξαι ὅ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἢ γυνὴ· οἱ μὲν δὴ ὀπισθεν εἶποντο, ἡ δὲ ἐπεὶ τε ἀπίκητο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἤρσε τὸν ἵππον· ἄρσασα δὲ καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη, τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξήϊε φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπέλκουσα ἐκ τοῦ βρα-

χίονος τὸν ἵππον καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον. Ὡ- 13
 μάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τά τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκόπων
 καὶ τὰ αὐτὸς ὥρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἐωυτῷ ἐς ὄψιν·
 ὥς δὲ ἄχθη, παρήσαν καὶ οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς οὐ κη
 πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τούτων· εἰρωτέωντος δὲ τοῦ
 Δαρείου ὀποδαπὴ εἶη; ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι
 Παῖονες καὶ ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν· ὁ δ' ἀμεί-
 βετο, τίνες δὲ οἱ Παῖονες ἀνθρωποὶ εἰσι, καὶ κοῦ γῆς
 οἰκημένοι, καὶ τί κείνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδεις;
 οἱ δὲ οἱ ἔφραζον, ὥς ἔλθαιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες
 σφέας αὐτοὺς, εἶη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι
 ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ
 Ἑλλησπόντου· εἶψαν δὲ Τευκρῶν τῶν ἐκ Τροίης
 ἄποικοι· οἱ μὲν δὴ αὐτὰ ἕκαστα ἔλεγον· ὁ δὲ εἰρώτα
 εἰ καὶ πᾶσαι εἶψαν αὐτόθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργά-
 τιδες; οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν·
 αὐτοῦ γὰρ ὦν τούτου εἵνεκα καὶ ἐποιέετο.

Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγά- 14
 βαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγόν, ἐντελλό-
 μενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἡθέων Παίονας, καὶ παρ'
 ἐωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας
 αὐτῶν. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τὴν ἀγγελίην
 ἐπὶ τὸν Ἑλλησπόντον· περαιωθεὶς δὲ διδοῖ τὸ βιβ-
 λίον τῷ Μεγαβάζῳ· ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος, καὶ λαβὼν
 ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηίκης, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν
 Παιονίην. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παῖονες τοὺς Πέρ- 15
 σας ἐπὶ σφέας ἰέναι, ἀλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο
 πρὸς θαλάσσης· δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς
 Πέρσας ἐμβάλλοντας. οἱ μὲν δὴ Παῖονες ἦσαν
 ἐτοιμοὶ τὸν Μεγαβάζον στρατὸν ἐπιόντα ἐρίκειν· οἱ
 δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας καὶ
 τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες
 ἡγεμόνας, τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται· λαθόντες δὲ τοὺς
 Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτῶν, εὐούσας
 ἀνδρῶν ἐρήμους· οἷα δὲ κεινῇσι ἐπιπεσόντες, εὐπετέως
 κατέσχον. οἱ δὲ Παῖονες ὥς ἐπύθοντο ἔχομένας τὰς

- πόλεις, αὐτίκα διασκεδασθέντες κατ' ἑωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδονσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσησι· οὕτω δὴ Παιόνων Σιροπαῖονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μεχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης, ἐξ
- 16 ἡθέων ἐξαναστάντες, ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος καὶ Δόβηρας καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Ὀδομάντους καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ ἐξαιρέειν, ὥδε κατοικημένους· ἱκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐξευγμένα ἐν μέσῃ ἔστηκε τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἡπείρου στεῖνὴν ἔχοντα μιῇ γεφύρῃ· τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἱκρίοισι τὸ μὲν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολῒται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἰστᾶσι τοιῶδε· κομίζοντες ἐξ οὖρεος τῷ οὐνομά ἐστι Ὀρβηλος, κατὰ γυναῖκα ἐκάστην ὃ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναῖκας. οἰκεῦσι δὲ τοιούτον τρόπον, κρατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἱκρίων καλύβης τε ἐν ἧ διαιτᾶται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἱκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην· τὰ δὲ νήπια παῖδιά δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτῳ, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες· τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑπόζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθύς· τῶν δὲ πληθὸς ἐστὶ τοσοῦτον, ὥστε ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατίει σχοινῷ σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην, καὶ οὐ πολλὸν τινα χρόνον ἐπισχῶν, ἀνασπᾷ πλήρεια ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν δὴ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.
- 17 Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἑπτὰ Πέρσας, οἱ μετ' αὐτὸν κείνον ἦσαν δοκιμῶτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἐπέμποντο δὲ οὗτοι παρ' Ἀμύντην αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην· πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ

μέταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἐκάστης ἐφοίτα· μετὰ δὲ τὸ μέταλλον, Δύσωρον καλούμενον οὖρος ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μακεδονίῃ. Οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες 18 οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην ὡς ἀπίκοντο, αἰτεον ἐλθόντες ἐς ὅψιν τὴν Ἀμύντεω Δαρείῳ βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὁ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου, καὶ σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει· παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπές, ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε· “ξείνε Μακεδῶν, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσησι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους· σύ νυν, ἐπεῖπερ προθύμως μὲν ἐδέξαο με· γάλως δὲ ξεινίζεις, διδοῖς τε βασιλεῖ Δαρείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἔπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ” εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης· “ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γέ ἐστι οὐκ οὗτος, ἀλλὰ κεχωρίσθαι ἄνδρας γυναικῶν· ἐπεὶ τε δὲ ὑμεῖς ἐόντες δεσπόται προσχρήζετε τουτέων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα.” εἶπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας· αἱ δ’ ἐπεὶ τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀντίαι ἴζοντο τοῖσι Πέρσησι· ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην φάμενοι “τὸ ποιηθὲν ταῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρέσσον· γὰρ εἶναι ἀρχῆθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παριζόμενας ἀντίας ἵζεσθαι ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν” ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρίζειν· πειθομενέων δὲ τῶν γυναικῶν, αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε ἄπτοντο, οἷα πλεύνως οἰνωμένοι, καὶ κου τις καὶ φιλέειν ἐπειράτο· Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὀρέων ἀτρέμας εἶχε καὶ περ 19 δυσφορέων, οἷα ὑπερδειμαίνων τοὺς Πέρσας· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω παρεὼν τε καὶ ὀρέων ταῦτα, ἄτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθής, οὐδαμῶς ἔτι κατέχειν οἷός τε ἦν· ὥστε δὲ βαρέως φέρων εἶπε πρὸς Ἀμύντα τάδε· “σύ μὲν, ὦ πάτερ, εἶκε τῇ ἡλικίῃ ἀπιὼν τε

ἀναπαύεο, μηδὲ λιπάρεε τῇ πόσει· ἐγὼ δὲ προσμένων αὐτοῦ τῇδε, πάντα τὰ ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι.” πρὸς ταῦτα συνιείς ὁ Ἀμύντης ὅτι νεώτερα πρήγματα πρήξειν μέλλει Ἀλέξανδρος, λέγει· “ὦ παῖ, σχεδὸν γάρ σευ ἀνακαιομένου συνίημι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιεῖν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σευ χρηίζω μηδὲν νεοχμῶσαι κατ’ ἄνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχεν ὁρέων τὰ ποιούμενα.

20 ἀμφὶ δὲ ἀπόδω τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι.” Ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρήσας τούτων οἰχώκεε, λέγει ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας· “γυναικῶν τουτέων, ὦ ξεῖνοι, πολλή ἐστι ὑμῖν εὐπετεία, καὶ εἰ πάσῃσι βούλεσθε μίσγεσθαι καὶ ὁκόσῃσι ὦν αὐτέων· τούτου μὲν πέρι αὐτοὶ ἀποσημανέετε· νῦν δὲ, σχεδὸν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρῃ προσέρχεται ὑμῖν καὶ καλῶς ἔχοντας ὑμέας ὁρέω μέθης, γυναῖκας ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστὶ, ἄφετε λούσασθαι· λουσαμένας δὲ, ὀπίσω προσδέκεσθε.” εἶπας ταῦτα, συνέπαινοι γὰρ ἦσαν οἱ Πέρσαι, γυναῖκας μὲν ἐξελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικῆτην· αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἄνδρας λειογενεῖους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῇτι σκευάσας, καὶ ἐγχειρίδια δούς, παρῆγε ἔσω. παράγων δὲ τούτους ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε· “ὦ Πέρσαι, οἴκατε πανδαυσίῃ τελέῃ εἰστιῇσθαι· τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα εἵχομεν, καὶ πρὸς τὰ οἶά τε ἦν ἐξευρόντας παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι· καὶ δὴ καὶ τόδε τὸ πάντων μέγιστον τὰς τε ἐωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλευόμεθα ὑμῖν· ὥς παντελέως μάθητε τιμειώμενοι πρὸς ἡμέων τῶν πέρ ἐστε ἄξιοι, πρὸς δὲ καὶ βασιλεῖ τῷ πέμψαντι ἀπαγγεῖλητε, ὥς ἀνὴρ Ἑλλήν Μακεδόνων ὑπαρχος εὐ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τραπέζῃ καὶ κοίτῃ.” ταῦτα εἶπας Ἀλέξανδρος, παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ ἄνδρα Μακεδόνα, ὥς γυναῖκα τῷ λόγῳ· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ σφεων οἱ Πέρσαι ψαύειν

21 ἐπειρώντο, διεργάζοντο αὐτούς. Καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπή

αὐτῶν· εἶπετο γὰρ δὴ σφι καὶ ὀχήματα, καὶ θεραπείοντες καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευή· πάντα δὴ ταῦτα ἅμα πᾶσι κείνοισι ἠφάνιστο. μετὰ δὲ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον, ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τούτων μεγάλη· ἐκ τῶν Περσέων ἐγίνετο· καὶ σφεας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δούς πολλά καὶ τὴν ἐωυτοῦ ἀδελφεήν, τῇ οὖνομα ἦν Γυγαίη· δούς δὲ ταῦτα κατέλαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρη, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν διζημένων τοὺς ἀπολομένους τῶν στρατηγῶν. ὁ μὲν νυν τῶν Περσέων τούτων θάνατος οὕτω καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη.

Ἑλληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδίκκew 22 γεγονότας, κατὰπερ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος (καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὅπισθε λόγοισι ἀποδέξω ὥς εἰσι Ἑλληνες), πρὸς δὲ, καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἐλομένου καὶ καταβάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθευσόμενοι Ἑλλήνων ἐξείργον μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων· Ἀλέξανδρος δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὥς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἑλλήν καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ.

Ταῦτα μὲν νυν οὕτω κη ἐγένετο. Μεγάβαζος δὲ 23 ἄγων τοὺς Παίονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνθεῦτεν δὲ διαπεραιωθεὶς ἀπίκετο ἐς Σάρδεις. ἅτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἰστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε δωρεὴν, μισθὸν φυλακῆς τῆς σχεδίστης, ἔοντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμὸν, [τῷ οὖνομά ἐστι Μύρκινος·] μαθὼν ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιούμενον ἐκ τοῦ Ἰστιαίου, ὥς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδεις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρείῳ τάδε· “ὦ βασιλεῦ, κοῖόν τι χρῆμα ἐποίησας ἀνδρὶ Ἑλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δούς ἐγκτήσασθαι πόλιν ἐν Θρηίκῃ; ἵνα ἴδῃ τε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος καὶ πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλά ἀργύρεα·

ὁμιλὸς τε πολλὸς μὲν Ἑλλήν περιοικέει πολλὸς δὲ
 βάρβαρος, οἱ προστάτω ἐπιλαβόμενοι, ποιήσουσι
 τοῦτο τὸ ἂν κείνος ἐξηγήται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός·
 σύ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα
 μὴ οἰκῇ πολέμῳ συνέχαι· τρόπῳ δὲ ἡπίῳ μετα-
 πεμψάμενος παῦσον· ἐπεὰν δὲ αὐτὸν περιλάβῃς,
 ποιέειν ὅκως μηκέτι κείνος ἐς Ἑλλάδας ἀπίξεται.”

24 Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἔπειθε Δαρεῖον,
 ὡς εὖ προορέων τὸ μέλλον γίνεσθαι· μετὰ δὲ,
 ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον ἔλεγε
 τάδε· “Ἰστιαίε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει· ἐγὼ
 φροντίζων εὐρίσκω ἐμοί τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι
 οὐδένα εἶναι σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον· τοῦτο δὲ οὐ
 λόγοισι, ἀλλ’ ἔργοισι οἶδα μαθών· νῦν ὦν, ἐπινοέω
 γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέο μοι
 πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι.” τούτοις τοῖσι
 ἔπεσι πιστεύσας ὁ Ἰστιαῖος, καὶ ἅμα μέγα ποιεύ-
 μενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπῖκετο ἐς τὰς
 Σάρδεις· ἀπικομένῳ δὲ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε· “Ἰσ-
 τιαίε, ἐγὼ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν· ἐπεὶ τε
 τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθῶν καὶ σύ μοι ἐγένεο
 ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδέν κω ἄλλο χρήμα οὕτω ἐν βραχεῖ
 ἐπεζήτησα ὡς σὲ ἰδέειν τε καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσ-
 θαι· ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πάντων ἐστὶ τιμιώτατον
 ἀνὴρ φίλος συνετός τε καὶ εὖνοος· τά τοι ἐγὼ καὶ
 ἀμφοτέρα συνειδὼς ἔχω μαρτυρέειν ἐς πρήγματα τὰ
 ἐμά· νῦν ὦν, εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τάδε τοι
 ἐγὼ προτείνομαι· Μίλητον μὲν ἔα καὶ τὴν νεόκτιστον
 ἐν Θρηίκῃ πόλιν· σὺ δ’ ἐμοὶ ἐπόμενος ἐς Σοῦσα, ἔχε
 τάπερ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμ-

25 βουλος.” Ταῦτα Δαρεῖος εἶπας, καὶ καταστήσας
 Ἀρταφέρνηα ἀδελφεὸν ἐωντοῦ ὁμοπάτριον ὑπαρχον
 εἶναι Σαρδίων, ἀπήλυνε ἐς Σοῦσα, ἅμα ἀγόμενος
 Ἰστιαῖον· Ὅτάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν
 παραθαλασσίων ἀνδρῶν· τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην
 βασιλεὺς Καμβύσης γεγόμενον τῶν βασιληῶν, δι-

καστέων ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε,
 σφάξας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότην· σπαδίξας
 δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα, ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε καὶ
 ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἕζων ἐδίκαζε· ἐντανύσας
 δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ
 Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τοῦ
 Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνήσθαι ἐν τῷ κατίζων
 θρόνῳ δικάζει. Οὗτος ὢν ὁ Ὀτάνης ὁ ἐγκατιζόμενος 26
 ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμενος
 Μεγαβάξω τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε εἶλε καὶ
 Καλχηδονίους· εἶλε δὲ Ἀντανδρον τὴν ἐν τῇ Τρωάδι
 γῇ· εἶλε δὲ Λαμπώνιον· λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων
 νέας εἶλε Λήμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφοτέρας ἔτι τότε
 ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας. Οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ 27
 ἐμαχέσαντο εὖ καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθη-
 σαν· τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ Πέρσαι ὑπαρχον
 ἐπιστᾶσι Λυκάρητον, τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύ-
 σαντος Σάμου ἀδελφεόν. (οὗτος ὁ Λυκάρητος ἄρχων
 ἐν Λήμνῳ τελευτᾷ.) αἰτία δὲ τούτου ἦδε· πάντας
 ἡνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λιποστρα-
 τίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνεσθαι τὸν
 Δαρείου στρατὸν ἀπὸ Σκυθῶν ὀπίσω ἀποκομιζό-
 μενον· οὗτος μὲν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατη-
 γήσας.

Μετὰ δὲ, οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεσις κακῶν ἦν, καὶ 28
 ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι
 γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ
 τῶν νήσων προέφερε, τοῦτο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
 ἡ Μίλητος αὐτῇ τε ἐωντῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμά-
 σασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα· κατύ-
 περθε δὲ τούτων, ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς
 τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν·
 τούτους γὰρ καταρτιστῆρας ἐκ πάντων Ἑλλήνων
 εἶλοντο οἱ Μιλήσιοι. Κατήλλαξαν δὲ σφεας ὧδε οἱ 29
 Πάριοι. ὥς ἀπίκοντο αὐτῶν ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς
 τὴν Μίλητον, ὥρεον γὰρ δὴ σφεας δεινῶς οἰκοφθο-

ρημένους, ἔφασαν αὐτῶν βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν
 χώραν· ποιεῦντες δὲ ταῦτα, καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν
 Μιλησίην, ὅκως τινὰ ἴδοιεν ἐν ἀνεστηκυῇ τῇ χώρῃ
 ἄγρον εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγραφέατο τὸ οὖνομα τοῦ
 δεσπότης τοῦ ἀγροῦ· διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν
 χώραν καὶ τπανίους εὐρόντες τούτους, ὡς τάχιστα
 κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἀλίην ποιησάμενοι, ἀπέδεξαν
 τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῶν εὐρον τοὺς ἀγροὺς
 εὖ ἐξεργασμένους· δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν
 δημοσίων οὕτω δὴ σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ τῶν
 σφετέρων· τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν
 στασιάζοντας τούτων ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μὲν
 30 νυν οὕτω Μιλησίους κατήρτισαν. Τότε δὲ ἐκ τουτέων
 τῶν πολίων ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ
 Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ δήμου·
 φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου
 ἐτύγχανε ἐπίτροπος εἶναι Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω,
 γαμβρός τε εἶναι καὶ ἀνεψιὸς Ἰστιαίου τοῦ Λυσαγόρεω,
 τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε· ὁ γὰρ Ἰστιαῖος
 τύραννος ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον
 εἶναι ἐν Σούσοισι ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν
 ἔόντες τῷ Ἰστιαίῳ· ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν
 Μίλητον, ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ· πως αὐτοῖσι
 παράσχοι δυνάμιν τινα, καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἐκείνων·
 ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος ὡς ἦν δι' ἐκείνου κατέλθωσι ἐς τὴν
 πόλιν ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν
 ξεινίην τὴν Ἰστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε·
 “αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύναμιν τοσαύτην
 παρασχεῖν, ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν
 ἐχόντων Ναξίων· πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλίην
 ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι, καὶ πλοῖα μακρὰ πολλὰ·
 μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος· ἐπινοέω
 δὲ τῇδε· Ἀρταφέρνης μοι τυγχάνει εἶναι φίλος· ὁ δὲ
 Ὑστάσπεω μὲν ἐστι παῖς Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέως
 ἀδελφεός, τῶν δ' ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ
 ἄρχει πάντων, ἔχων στρατιὴν τε πολλὴν καὶ πολλὰς

νέας· τούτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσκειν τῶν ἂν χρηζόμεν.” ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσσειν ἢ δύναιτο ἄριστα· καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον καὶ δαπάνην τῇ στρατιῇ, ὥς αὐτοὶ διαλύσοντες· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον πάντα ποιήσκειν τοὺς Νάξιους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι, ὥς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας· τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ.

Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδεις λέγει 31
πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα, ὥς Νάξος εἴη νῆσος μεγάθῃ μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης, χρήματα δὲ ἐνὶ πολλὰ, καὶ ἀνδράποδα.
“σὺ ὦν ἐπὶ ταύτην τὴν χώραν στρατηλάτее κατὰγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς· καὶ τοὶ ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μὲν ἐστὶ ἐτοῖμα παρ’ ἐμοὶ χρήματα μεγάλα παρέξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ· (ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν·) τοῦτο δὲ νήσους προσκτήσεται βασιλεῖ αὐτὴν τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἡρτημένας, Πάρον τε καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας, τὰς Κυκλάδας καλευμένας· ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώμενος, εὐπετέως ἐπιθήσεται Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγάλῃ τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρον καὶ κάρτα εὐπετεῖ αἰρεθῆναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρώσασθαι.” ὁ δὲ ἀμείβετο αὐτὸν τοῖσδε·
“σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλέος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ· ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν, διηκόσιαί τοι ἐτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοις καὶ αὐτὸν βασιλεῖα συνέπαινον γίνεσθαι.” Ὁ μὲν 32
δὴ Ἀρισταγόρης ὥς ταῦτα ἤκουσε περιχαρὴς ἐὼν, ἀπῆγε ἐς Μίλητον· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὥς οἱ πέμψαντι ἐς Σοῦσα καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρεω λεγόμενα συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὁμίλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων.

στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε Μεγαβάτην ἄνδρα Πέρσῃν τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωντοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Πausανίης ὁ Κλεομβρότεω Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθὴς γε ἐστὶ ὁ λόγος, ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης, ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρεα.

- 33 Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τὸν τε Ἀρισταγόρεα καὶ τὴν Ἰάδα στρατιὴν καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου. ἐπεὶ τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασα, ὡς ἐνθεῦτεν βορέῃ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι· καὶ οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι, πρήγμα τοιόνδε συνηνείχθη γενέσθαι· περιϋόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακάς, ἐπὶ νεὸς Μυνδίας ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσω· ὁ δὲ δεινὸν τι ποιησάμενος, ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὖνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς, κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας ἔσω δὲ τὸ σῶμα· δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ ὅτι τὸν ξεινὸν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δῆσας λυμαίνοντο· ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέτο τὸν Πέρσῃν, τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε· πυθόμενος δὲ κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ· ὁ δὲ εἶπε· “σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί ἐστι; οὐ σὲ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμέο πείθεσθαι, καὶ πλέειν τῇ ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις;” ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης· ὁ δὲ θυμωθεὶς τούτοις, ὡς νύξ ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον πλοῖω ἄνδρας φράσσοντας τοῖσι Ναξίοις πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα·
- 34 Οἱ γὰρ ὧν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὀρμήσεσθαι· ἐπεὶ μὲν τοὶ ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσενείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν

ἐς τὸ τείχος παρεσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορκησόμενοι· καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τὸ τείχος ἐσάξαντο. καὶ οὗτοι μὲν παρεσκευάδατο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου, οἱ δ' ἐπεὶ τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφραγμένους προσεφέροντο· καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας· ὡς δὲ τὰ τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι ταῦτα καταδεδαπάνητό σφι καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρισταγόρῃ προσαναισίμωτο πολλά, τοῦ πλευνός τε ἐδέετο ἢ πολιορκίῃ, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες ἀπαλλάσσουντο ἐς τὴν ἡπειρον, κακῶς πρήσσοντες.

Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρ- 35
ταφέρνει ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπείζε μιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ὑπαιτεομένη, ἀρρωδέε τε τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς καὶ Μεγαβάτῃ διαβεβλημένος· ἐδόκεε τε τὴν βασιλῆτῃν τῆς Μιλήτου ἀπαιρήσεσθαι· ἀρρωδέων δὲ τούτων ἕκαστα ἐβουλευέτο ἀπόστασιν· συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι ἐκ Σουσέων παρὰ Ἰστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλέος· ὁ γὰρ Ἰστιαῖος, βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποστήναι, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλές σημῆναι, ὥστε φυλασσομενέων τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἔστιξε, καὶ ἀνέμεινε ἀναφῆναι τὰς τρίχας· ὡς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελύειν Ἀρισταγόρην ξυρήσαντά μιν τὰς τρίχας κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλὴν· τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν. ταῦτα δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐποίηε, συμφορὴν ποιούμενος μεγάλην τὴν ἐνωτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὦν γινομένης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν· μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου οὐδαμὰ ἐς αὐτὴν ἤξειν ἔτι ἐλογίζετο. Ἰστιαῖος μὲν 36
νυν ταῦτα διανοούμενος, ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον·

Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλευέτο ὦν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφήνας τήν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰστιαίου ἀπιγμένα· οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τὸντὸ ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίσταςθαι· Ἐκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλεῖ τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τά τε ἔθνεα πάντα τῶν ἤρχε Δαρείος καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιεῖν ὅκως ναυκράτεες τῆς θαλάσσης ἔσονται· ἄλλως μὲν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο· ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων εἶδεν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταρθείη τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατήσῃ τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐτοὺς τε ἔξειν χρήμασι χρᾶσθαι καὶ τοὺς πολέμιους οὐ συλήσῃ αὐτά· τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα μεγάλα, ὥς δεδήλωται μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων· αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη· ἐδόκεε δὲ ὁμῶς ἀπίσταςθαι, ἕνα τε αὐτῶν πλώσαντα εἰς Μυοῦντα εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὼν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς.

37 Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίατον Ἰβανώλιος Μυλασέα, καὶ Ἰστιαῖον Τύμνεω Τερμερέα, καὶ Κώνῃν Ἐρξάνδρεω, τῷ Δαρείῳ Μυτιλήνην ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδῳ Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνούς, οὕτω δὴ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεστήκεε, πᾶν ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεῖς τὴν τυραννίδα ἰσονομίην ἐποίηε τῇ Μιλήτῳ, ὥς ἂν ἐκόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίαιτο· μετὰ δὲ, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τὸντὸ τοῦτο ἐποίηε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων, τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιεῖσθαι τῇσι πόλεσι

ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδούς ὅθεν εἷη
 ἕκαστος. Κῶν μὲν νυν Μυτιληναῖοι ἐπεὶ τε τάχιστα 38
 παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν· Κυμαῖοι δὲ τὸν
 σφέτερον αὐτῶν ἀπῆκαν· ὥς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῖνες
 ἀπίεσαν· τυράννων μὲν νυν κατάπαυσις ἐγένετο ἀνὰ
 τὰς πόλιας.

Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς τυράννους
 κατέπαυσε στρατηγούς ἐν ἐκάστη τῶν πολίων κελεύ-
 σας ἐκάστους καταστήσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακε-
 δαίμονα τριήρεϊ ἀπόστολος ἐγένετο· ἔδεε γὰρ δὴ
 συμμαχίης τινός οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος 39
 οὐκέτι περιεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκε· Κλε-
 ομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδew εἶχε τὴν βασιληίην, οὐ
 κατὰ ἀνδραγαθίην σχὼν ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξαν-
 δρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἐωυτοῦ θυγατέρα,
 καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμῆς, παῖδες οὐκ ἐγένοντο·
 τούτου δὲ τοιούτου ἐόντος, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπικαλε-
 σάμενοι αὐτὸν, “εἴ τοι σύ γε σεωντοῦ μὴ προορᾷς,
 ἀλλ’ ἡμῖν τοῦτό ἐστι οὐ περιοπτέον γένος τὸ Εὐρυς-
 θένεος γενέσθαι ἐξίτηλον. σύ νυν τὴν μὲν ἔχεις
 γυναῖκα, ἐπεὶ τε τοι οὐ τίκτει, ἔξεο, ἄλλην δὲ γῆμον·
 καὶ ποιέων ταῦτα, Σπαρτιήτησι ἀδήσεις.” ὁ δὲ ἀμεί-
 βετο φὰς τούτων οὐδέτερα ποιήσῃ· ἐκείνους τε οὐ
 καλῶς συμβουλευεῖν παραινέοντας τὴν ἔχει γυναῖκα,
 εἴουσιν ἀναμάρτητον ἐωυτῷ, ταύτην ἀπέντα ἄλλην
 ἐσαγαγέσθαι· οὐδέ σφι πείσεσθαι. Πρὸς ταῦτα οἱ 40
 ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι, προσέφερον
 Ἀναξανδρίδῃ τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν
 σε ὀρέομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποίεις καὶ
 μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μή τι ἄλλοῖον περὶ σεῦ
 οἱ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται· γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις
 οὐ προσδεόμεθά σευ τῆς ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε
 πάντα ὅσα νῦν παρέχεις πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς
 ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν· ταῦτά κη λε-
 γόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης· μετὰ δὲ γυ-

- ναῖκας ἔχων δύο διξὰς ἰστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς
- 41 Σπαρτιητικά. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἡ ἐσύστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον· καὶ αὕτη τε ἔφεδρον βασιλέα Σπαρτιήτησι ἀπέβαινε, καὶ ἡ προτέρη γυνὴ τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα τότε κῶς ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησαμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθείῃ λόγῳ οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκῆιοι πυθόμενοι ὥχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέσθαι· δεινὰ δὲ ποιούντων αὐτῶν, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, ὑπ' ἀπιστίας οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναικα περιϋζόμενοι ἐφύλαξαν· ἡ δὲ ὥς ἔτεκε Δωριέα ἰθέως ἴσχει Λεωνίδην, καὶ μετὰ τοῦτον ἰθέως ἴσχει Κλεόμβροτον· οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι· ἡ δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνή, ἐοῦσα θυγάτηρ Πρινητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον.
- 42 Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενῆρης ἀκρομανῆς τε, ὁ δὲ Δωριεὺς ἦν τῶν ἡλίκων πάντων πρῶτος· εὐ τε ἐπίστατο κατ' ἀνδραγαθίην αὐτὸς σχήσων τὴν βασιληίην· ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὁ τε Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ ἐστήσαντο βασιλέα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δωριεὺς δεινὸν τε ποιούμενος καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λαὸν Σπαρτιήτας ἄγε ἐς ἀποικίην, οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος ἐς ἣντινα γῆν κτίσων ἦν, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων, οἳα δὲ βαρέως φέρων ἀπίει ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δ' ἐς Κίνυπα, οἴκισε χώρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν· ἐξελασθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτει ὑπὸ Μακέων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχη-
- 43 δονίων, ἀπίκητο ἐς Πελοπόννησον. Ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἑλεώνιος συνεβούλευσε ἐκ τῶν

Λαΐου χρησμῶν Ἡρακλητὴν τὴν ἐν Σικελίῃ κτίζειν,
 φὰς τὴν Ἐρυκος χώραν πᾶσαν εἶναι Ἡρακληϊδέων,
 αὐτοῦ Ἡρακλέος κτησαμένου. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα
 ἐς Δελφοὺς οἶχeto χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ
 αἰρέει ἐπ' ἣν στέλλεται χώραν; ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ
 αἰρήσειν· παραλαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον τὸν
 καὶ ἐς Λιβύην ἦγε, ἐκομίζeto παρὰ τὴν Ἰταλίην.
 Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαρίται, σφέας 44
 τε αὐτοὺς καὶ Τήλυν τὸν ἐωντῶν βασιλέα ἐπὶ Κρό-
 τωνα μέλλειν στρατεύεσθαι· τοὺς δὲ Κροτωνιῆτας
 περιδεέας γενομένους, δεηθῆναι Δωριέος σφίσι τιμω-
 ρῆσαι καὶ τυχεῖν δεήθεντας. συστρατεύεσθαι τε δὴ
 ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα
 μὲν νυν Συβαρίται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ
 τοὺς μετ' αὐτοῦ· Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ
 ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέ-
 μου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων μάντιν Ἥλειον
 μῦνον, καὶ τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε· παρὰ Τήλνους τοῦ
 Συβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ
 σφέας, ἐπεὶ τε οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρει χρηστὰ
 θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ ὦν οὗτοι λέγουσι.
 Μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε· 45
 Συβαρίται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἔοντα παρὰ τὸν
 ξηρὸν Κράστιν, τὸν ἰδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν
 Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κραστήῃ· τοῦτο δὲ
 αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποι-
 εῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη·
 εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε μηδὲν ἐπ' ᾧ δὲ ἐστάλη
 ἐποίηε, εἴλε ἂν τὴν Ἐρυκίην χώραν καὶ ἐλὼν κατ-
 ἔσχε, οὐδ' ἂν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. οἱ δ'
 αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύσι Καλλίην μὲν τῷ Ἥλειῳ
 ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κρωτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, (τὰ
 καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι,) Δωριεῖ
 δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπργόνοισι οὐδέν· καίτοι εἰ συν-
 επελάβετό γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεὺς,
 δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλάσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μὲν νυν

ἐκάτεροι αὐτῶν μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πάρεστι
ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτῶν, τούτοισι προσχωρέειν.

- 46 Συνέπλεον δὲ Δωριεῖ καὶ ἄλλοι συγκτίσται Σπαρτι-
ητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ
Εὐρυλέων· οἳ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν
Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἐσσωθέντες ὑπὸ τε Φοι-
νίκων καὶ Ἑγεσταίων· μῦθος δέ γε Εὐρυλέων τῶν
συγκτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθεος· συλ-
λαβὼν δὲ οὗτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους
ἔσχε Μινῶην τὴν Σελινουσίων ἀποικίην, καὶ συνε-
λευθέρου Σελινουσίου τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρεω·
μετὰ δὲ, ὡς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχεί-
ρησε Σελινουῦντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' ὀλί-
γον· οἱ γάρ μιν Σελινουῖσιοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν
- 47 καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραίου βωμόν. Συνέσ-
πετο δὲ Δωριεῖ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτα-
κίδεω, Κροτωνιήτης ἀνὴρ· ὃς ἀρμοσάμενος Τήλυος
τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ψευ-
σθεὶς δὲ τοῦ γάμου οἶχετο πλέων ἐς Κυρήνην· ἐκ
ταύτης δὲ ὀρμεώμενος συνέσπετο οἰκῆτῃ τε τριήρεϊ
καὶ οἰκῆτῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐὼν τε Ὀλυμπιονίκης καὶ
κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἐωυτόν. διὰ δὲ τὸ
ἐωυτοῦ κάλλος ἐνείκατο παρὰ Ἑγεσταίων τὰ οὐδεὶς
ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρώϊον ἰδρυσάμενοι
- 48 θυσίησι αὐτὸν ἱλάσκονται. Δωριεὺς μὲν νυν τρόπῳ
τοιούτῳ ἐτελεύτησε· εἰ δὲ ἠνέσχετο βασιλευόμενος
ὑπὸ Κλεομένεος καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευε
ἂν Λακεδαιμόνος· οὐ γάρ τινα πολλὸν χρόνον ἥρξε
ὁ Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἅπαις θυγατέρα μύνην
λιπὼν τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ.
- 49 Ἀπικνέεται δ' ὧν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου
τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένεος ἔχοντος τὴν
ἀρχήν· τῷ δὴ ἐς λόγους ἦϊε, ὡς Λακεδαιμόνιοι
λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα ἐν τῷ γῆς ἀπάσης
περίοδος ἐνετέμνητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ
ποταμοὶ πάντες· ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀριω-

ταγόρης ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε· “Κλεόμενες, σπονδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θωμάσης τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξιος· τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα. Ἰώνων παῖδας δούλους εἶναι ἀντ’ ἐλευθέρων ὄνειδος καὶ ἄλγος μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προέστατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὦν, πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων, ῥύσασθε Ἰωνας ἐκ δουλοσύνης, ἀνδρας ὁμαίμονας. εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα οἶά τε χωρέειν ἐστί· οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι· ἢ τε μάχη αὐτῶν ἐστὶ τοιγῆδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα· ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναί εἰσι. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἡπειρον ἐκείνην νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι· ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ ἐσθῆς ποικίλη καὶ ὑποζύγιά τε καὶ ἀνδράποδα· τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. κατοίκηνται δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι, ὥς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε οἶδε Λυδοὶ, οἰκέοντές τε χώραν ἀγαθὴν καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες.” δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην· “Λυδῶν δέ,” ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, “οἶδε ἔχονται Φρύγες, οἱ πρὸς τὴν ἡῶ, πολυπροβατώτατοι τε ἐόντες ἀπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπώτατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν· τούτοισι δὲ πρόσουροι Κιλικες, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε ἐν ἣ ἦδε Κύπρος νῆσος κέεται· οἱ πεντακόσια τάλαντα βασιλεῖ τὸν ἐπέτειον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλικῶν δὲ τῶνδε ἔχονται Ἀρμένιοι οἶδε, καὶ οὗτοι ἐόντες πολυπρόβατοι. Ἀρμενίων δὲ Ματιηνοὶ, χώραν τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῇ ἡδε Κισσίη· ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπην κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἐνθα βασιλεὺς τε μέγας δίαιταν ποιέεται καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνθαυτὰ εἰσι. ἐλόντες

δὲ ταύτην τὴν πόλιν, θαρσέοντες ἤδη τῷ Διὶ πλούτου
 πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρας ἄρα οὐ πολλῆς
 οὐδὲ οὕτω χρηστῆς, καὶ οὕρων σμικρῶν, χρεὸν ἐστι
 ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρὸς τε Μεσσηνίους
 ἐόντας ἰσοπαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργεῖους·
 τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἐστι οὐδὲν οὔτε ἀργύρου,
 τῶν πέρι καὶ τινα ἐνάγει προθυμίη μαχόμενον ἀπο-
 θνήσκειν· παρέχον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἄρχειν
 εὐπετέως, ἄλλο τι αἰρήσεσθε;” Ἀρισταγόρης μὲν
 ταῦτα ἔλεξε. Κλεομένης δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ
 ξεῖνε Μιλήσιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην
 50 ἀποκρινέεσθαι.” Τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν. ἐπεὶ
 τε δὲ ἡ κυρίη ἡμέρῃ ἐγένετο τῆς ἀποκρίσιος καὶ ἦλθον
 ἐς τὸ συγκείμενον, εἶρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀριστα-
 γόρην ὁκοσέων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων
 ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλέα; ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τᾶλλα
 ἐὼν σοφὸς καὶ διαβάλλων ἐκείνῳ εὖ, ἐν τούτῳ
 ἐσφάλη· χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐὼν βουλόμε-
 νόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέγει
 δ’ ὦν τριῶν μηνῶν φᾶς εἶναι τὴν ἄνοδον· ὁ δὲ ὑπαρ-
 πάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον τὸν ὁ Ἀρισταγόρης
 ὥρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε· “ὦ ξεῖνε Μι-
 λήσιε, ἀπαλλάσσεο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου·
 οὐδένα γὰρ λόγον εὐπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι,
 ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν
 51 ἀγαγεῖν.” Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης ταῦτα εἶπας, ἥϊε ἐς
 τὰ οἰκία. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱκετηρίην ἥϊε ἐς
 τοῦ Κλεομένεος, ἐσελθὼν δὲ εἶσω ἅτε ἱκετεύων, ἐπα-
 κοῦσαι ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα ἀποπέμψαντα τὸ
 παιδίον· προσεστήκει γὰρ δὴ τῷ Κλεομένει ἡ θυ-
 γάτηρ, τῇ οὖνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δὲ οἱ καὶ μῦνον
 τέκνον ἐτύγχανε ἐὼν ἐτέων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην·
 Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ
 ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἵνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀριστα-
 γόρης ἄρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπισχνόμενος, ἦν
 οἱ ἐπιτελέσῃ τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεο-

μένεος, προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑποδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον ἠνδάξατο. “πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξεῖνος, ἣν μὴ ἀποσταῖς ἡς.” ὁ τε δὴ Κλεομένης, ἥσθεις τοῦ παιδίου τῇ παραινέσει ἥϊε ἐς ἕτερον οἶκημα, καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς Σπάρτης· οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπιπλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα.

Ἔχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε σταθμοὶ τε 52 πανταχῇ εἰσι βασιλῆϊοι, καὶ καταλύσιες κάλλισται, διὰ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος. διὰ μὲν γε Λυδίας καὶ Φρυγίας σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσὶ εἰσι, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐννεήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκδέκεται δ' ἐκ τῆς Φρυγίας ὁ “Ἄλυσ ποταμός· ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμὸν, καὶ φυλακτῆριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην καὶ ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὖρων τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυὼν δέοντές εἰσι τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν· ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὖροισι διξᾶς τε πύλας διεξελᾶς, καὶ διξὰ φυλακτῆρια παραμείψαι. ταῦτα δὲ διεξελάσαντι καὶ διὰ τῆς Κιλικίας ὁδὸν ποιευμένῳ τρεῖς εἰσι σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυ. οὖρος δὲ Κιλικίας καὶ τῆς Ἀρμενίας ἐστὶ ποταμός, νηυσιπέρητος, τῷ οὐνομα Εὐφρήτης· ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσι καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ ἕξ καὶ πεντήκοντα καὶ ἥμισυ· καὶ φυλακτῆριον ἐν αὐτοῖσι· ποταμοὶ δὲ νηυσιπέρητοι τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαί ἐστι· πρῶτος μὲν Τίγρις· μετὰ δὲ, δεύτερός τε καὶ τρίτος ὧντὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ ὧντὸς ἐὼν ποταμός οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων· (ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτῶν καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ῥέει, ὁ δ' ὕστερον, ἐκ Ματιηνῶν) ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν οὐνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διέλαβέ κοτε

- ἐς διώρυχας ἐξήκοντα καὶ τριηκοσίας. ἐκ δὲ ταύτης
 τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλοντι ἐς τὴν Ματινην γῆν,
 σταθμοὶ εἰσι τέσσερες. ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην
 χώραν μεταβαίνουντι, ἔνδεκα σταθμοὶ, παρασάγγαι
 δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἡμσὺ ἐστὶ ἐπὶ ποταμὸν
 Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηυσιπέρητον· ἐπ' ᾧ
 Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάντες σταθμοὶ
 εἰσι ἔνδεκα καὶ ἑκατόν. καταγωγὰί μὲν νυν σταθμῶν
 53 τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνουντι. Εἰ
 δὲ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιλεῖῃ τοῖσι πα-
 ρασάγγησι, καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα
 στάδια, ὥσπερ οὗτός γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων
 στάδια ἐστὶ ἐς τὰ βασιλεῖα τὰ Μεμνόνια καλεόμενα
 πεντακόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων
 ἐόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων· πεντήκοντα δὲ
 καὶ ἑκατόν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη διεξιούσι, ἀναι-
 54 σιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐννενήκοντα. Οὕτω τῷ
 Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ, εἶπαντι πρὸς Κλεομένεα τὸν
 Λακεδαιμόνιον εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν
 παρὰ βασιλέα, ὀρθῶς εἶρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέστε-
 ρον τούτων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν
 γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις ὁδὸν δεῖ προσλογίσασθαι
 ταύτη· καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας
 ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων, (τοῦτο
 γὰρ Μεμνόνιον ἄστνυ καλέεται,) τεσσεράκοντα καὶ
 τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς
 Σάρδεις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι·
 καὶ οὕτω τρισὶ ἡμέρησι μὴκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός.
 55 Ἀπελαινόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρ-
 τας, ἥϊε ἐς τὰς Ἀθήνας γενομένης τυράννων ὧδε
 ἐλευθέρας· ἐπεὶ Ἰππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἰππίεω
 δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὄψιν ἐνπνίου τῷ
 ἔωυτοῦ πάθει ἐναργεστάτην, κτείνουσι Ἀριστογείτων
 καὶ Ἀρμόδιος, γένος ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι,
 μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἕτεα τέσσαρα
 56 οὐδὲν ἥσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ἢ πρὸ τοῦ. Ἡ μὲν

νυν ὄψις τοῦ Ἰπάρχου ἐνυπνίου ἦν ἦδε· ἐν τῇ
 προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ Ἰππαρχος
 ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐεidéα αἰνίσσεσθαι
 ταῦτε τὰ ἔπεα·

Τλῆθι λέων ἀτλήτα παθὼν τετληότι θυμῷ
 οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσσει.

ταῦτα δὲ, ὡς ἡμέρῃ ἐγένετο τάχιστα, φανερός ἦν
 ὑπερτιθέμενος ὀνειροπόλοισι· μετὰ δὲ, ἀπειπάμενος
 τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπὴν ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ.

Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν αἱ φονέες οἱ Ἰπάρχου,
 ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἑρετρίης τὴν 57
 ἀρχήν· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὐρίσκω, ἦσαν
 Φοίνικες τῶν· σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς
 γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην· οἴκεον δὲ τῆς
 χώρας ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν·
 ἐνθεῦτεν δὲ Καδμεῖων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ’
 Ἀργείων, αἱ Γεφυραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν
 ἐξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ’ Ἀθηνέων· Ἀθηναῖοι δέ
 σφεας ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο σφέων αὐτῶν εἶναι πο-
 λιήτας, πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξ-
 αντες ἔργεσθαι. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ 58
 ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἅλλα τε πολλὰ
 οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώραν ἐσῆγαγον διδασκάλια
 ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔοντα
 πρὶν Ἑλλήσι, ὡς ἐμοὶ δοκέειν· πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ
 ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ, χρόνου προβαί-
 νοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν
 γραμμάτων· περιοίκεον δὲ σφεας τὰ πολλὰ τῶν
 χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες· οἱ παραλα-
 βόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα,
 μεταρρυθμίσαντές σφεων ὀλίγα ἐχρέωντο· χρεώμενοι
 δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε ἐσαγαγόν-
 των Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικῆϊα κεκληθῆναι·
 καὶ τὰς βύβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ
 οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βύβλων ἐχρέωντο διφθέ-
 ρησι αἰγέησί τε καὶ οἰέησι· ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ’ ἐμὲ

πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γρά-
 59 φουσι. Ἴδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήϊα γράμματα ἐν τῷ
 ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβησι τῇσι
 Βοιωτῶν ἐπὶ τρίποσὶ τισι ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ
 ὁμοῖα ἔοντα τοῖσι Ἴωνικοῖσι· ὁ μὲν δὴ εἰς τῶν τρι-
 πόδων ἐπίγραμμα ἔχει·

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκε νέων ἀπὸ Τηλεβοάων.

ταῦτα ἡλικίην εἶη ἂν κατὰ Λαίον τὸν Λαβδάκου τοῦ
 60 Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. Ἔτερος δὲ τρίπους [ἐν
 ἐξαμέτρῳ τόνῳ] λέγει·

Σκαῖος πυγμαχέων με ἐκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
 νικήσας ἀνέθηκε τέτν περικαλλὲς ἀγαλμα.

Σκαῖος δ' ἂν εἶη ὁ Ἴπποκόωντος, εἰ δὲ οὗτός γ' ἐστὶ
 ὁ ἀναθεὶς καὶ μὴ ἄλλος τῶντ' οὖνομα ἔχων τῷ
 Ἴπποκόωντος, ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαίου.
 61 Τρίτος δὲ τρίπους λέγει, καὶ οὗτος ἐν ἐξαμέτρῳ·

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν εὐσκόπῳ Ἀπόλλωνι
 μονναρχέων ἀνέθηκε τέτν περικαλλὲς ἀγαλμα.

Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος
 μονναρχέοντος ἐξανιστάται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων,
 καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέλεας· οἱ δὲ Γεφυραῖοι
 ὑπολειφθέντες, ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρεοῦσι
 ἐς Ἀθήνας· καὶ σφί ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἰδρυμένα,
 τῶν οὐδὲν μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἀλλὰ
 τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῆς
 Δήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

62 Ἡ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἰπάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ
 Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγεγόνεσαν, τῶν ἦσαν οἱ Ἰπάρχου
 φονέες, ἀπήγηταί μοι· δεῖ δὲ πρὸς τούτοις ἔτι ἀνα-
 λαβεῖν τὸν κατ' ἀρχαῖς ἥϊα λέξων λόγον, ὥς τυράννων
 ἐλευθερώθησαν Ἀθηναῖοι. Ἰππίῳ τυραννεύοντος καὶ
 ἐμπικραινομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἰπάρχου θά-
 νατον, Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἔοντες Ἀθηναῖοι, καὶ
 φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπεὶ τε σφί ἅμα τοῖσι
 ἄλλοις Ἀθηναίων φυγάσι πεφωμένοις κατὰ τὸ

ἰσχυρὸν οὐ προεχώρει κάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον
 μεγάλως πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς
 Ἀθήνας, Δειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες·
 ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρα-
 τίδῃσι μηχανώμενοι, παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν
 μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἑόντα τότε δὲ
 οὐκω, τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι· οἷα δὲ χρημάτων εὖ
 ἤκοντες καὶ ἑόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τὸν
 τε νηὸν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον, τὰ
 τε ἄλλα καὶ συγκειμένου σφι πωρίνου λίθου ποιέειν
 τὸν νηὸν, Παρίου τὰ ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐξεποίησαν.
 Ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν 63
 Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι,
 ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες εἴτε ἰδίῳ στόλῳ
 εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας
 ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τωιτὸ
 πρόφαντον ἐγένετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀσ-
 τέρος, ἑόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ
 ἐξελὼντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνῶν, ὅμως καὶ ξει-
 νίους σφι ἑόντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ
 πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν· πέμπουσι
 δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ
 προσχὼν ἐς Φάληρον, τὴν στρατιὴν ἀπέβησε· οἱ δὲ
 Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο
 ἐκ Θεσσαλίας ἐπικουρίην· ἐπεποιήτο γάρ σφι συμ-
 μαχίη πρὸς αὐτούς· Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεομένοισι
 ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππον
 καὶ τὸν βασιλέα τὸν σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κο-
 νιαῖον· τοὺς ἐπεὶ τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισι-
 στρατίδαι, ἐμηχανέατο τοιάδε· κείραντες τῶν Φαλη-
 ρέων τὸ πεδῖον, καὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τοῦτον
 τὸν χώρον, ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον·
 ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν
 Λακεδαιμονίων καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμόλιον, τοὺς
 δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατέρξαν.
 ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαιμόνος οὕτω

ἀπήλλαξε· καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλήϊου τοῦ ἐν
 64 Κυνοσάργει. Μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μέζω στό-
 λον στείλαντες ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατη-
 γὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα
 τὸν Ἀναξανδρίδew, οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες
 ἀλλὰ κατ' ἥπειρον. τοῖσι δὲ ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττι-
 κὴν χώραν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος πρώτη προσέμιξε,
 καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο· καὶ σφῶν ἔπεσον ὑπὲρ
 τεσσεράκοντα ἄνδρας, οἱ δὲ περιγερόμενοι ἀπαλλάσ-
 σοντο ὥς εἶχον ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίας. Κλεομένης δὲ
 ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλο-
 μένοισι εἶναι ἐλευθέροισι, ἐπολιόρκεε τοὺς τυράννους
 65 ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ [τείχει]. Καὶ οὐδέν
 τι πάντως ἂν ἐξείλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακε-
 δαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οἱ
 τε Πεισιστρατίδαι σίτοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευ-
 ᾶδατο· πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας, ἀπαλ-
 λάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην· νῦν δὲ συντυχίῃ τοῖσι
 μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὐτὴ σύμμαχος·
 ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρας οἱ παῖδες τῶν
 Πεισιστρατιδῶν ἤλωσαν· τοῦτο δὲ ὥς ἐγένετο,
 πάντα αὐτῶν τὰ πρήγματα συνετετάρακτο· παρέ-
 στησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο
 οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρησι ἐκχωρῆσαι ἐκ
 τῆς Ἀττικῆς· μετὰ δὲ, ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ
 τῷ Σκαμάνδρῳ· ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἔξ-
 τε καὶ τριήκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν
 Πύλιοί τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονότες
 καὶ οἱ ἄμφι Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οἱ πρότερον
 ἐπὶ ἡλυδες ἐόντες, ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλεῖς. ἐπὶ
 τούτου δὲ καὶ τῶντὸ οὖνομα ἀπεμνημόνευσεν Ἴππο-
 κράτης τῷ παιδὶ θέσθαι, τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῖ
 Νέστορος Πεισιστράτου ποιούμενος τὴν ἐπωνυμίην.
 οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπαλλάχθησαν· ὅσα
 δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιώχρεα ἀπηγῆ-

σιος, πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστήναι ἀπὸ Δαρείου καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι σφέων βοηθέειν, ταῦτα πρῶτα φράσω.

Ἀθῆναι ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχ- 66
θεῖσαι τυράννων ἐγίνοντο μέζονες· ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε, ἀνὴρ Ἀλκ-
μαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀνα-
πείσαι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν
ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι·
θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι οἱ
ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος· ἐσσούμενος δὲ ὁ
Κλεισθένης, τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. μετὰ δέ,
τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε,
τῶν Ἰωνος παίδων, Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ
Ἀργάδεω καὶ Ὀπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας,
ἐπιχωρίων δ' ἐτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐξευρὼν, παρέξ
Αἴαντος· τοῦτον δὲ ἅτε ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον,
ξείνον ἐόντα προσέθετο. Ταῦτα δέ, δοκέειν ἐμοί, 67
ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης οὗτος τὸν ἐωντοῦ μητροπά-
τορα, Κλεισθέnea τὸν Σικυῶνος τύραννον· Κλεισθέ-
νης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν ῥαψωδούς
ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὀμηρείων ἐπέων
εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντα
ὑμνέεται· τοῦτο δέ, ἡρώων γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ
τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἀδρηστοῦ τοῦ Ταλαοῦ,
τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης, ἐόντα Ἀργεῖον,
ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας· ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφούς, ἐχρη-
στηριάζετο εἰ ἐκβάλλη τὸν Ἀδρηστον; ἡ δὲ Πυθίη οἱ
χρᾶ φᾶσα, Ἀδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα,
ἐκείνον δὲ λευστήρα. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ
παρεδίδου, ἀπελθὼν ὀπίσω ἐφρόντιζε μηχανὴν τῇ
αὐτὸς ὁ Ἀδρηστος ἀπαλλάξεταί· ὥς δὲ οἱ ἐξευρῆσθαι
ἐδόκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας ἔφη θέλειν
ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ· οἱ δὲ Θη-
βαῖοι ἔδοσαν· ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν
Μελάνιππον, τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυ-

τανήν, καὶ μιν ἰδρύσει ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ· ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης, (καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγγέσθαι,) ὡς ἔχθιστον εἶντα Ἀδρήστῳ· ὃς τὸν τε ἀδελφεόν οἱ Μηκιστέα ἀπεκτόνεε καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα· ἐπεὶ τε δέ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ ὀρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. οἱ δὲ Σικυνῶνιοι ἐώθεσαν μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν τὸν Ἀδρηστον· ἡ γὰρ χώρα ἦν αὕτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἀδρηστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος· ἅπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. τὰ τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυνῶνιοι ἐτίμων τὸν Ἀδρηστον, καὶ δὴ πρὸς, τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέωντες, τὸν δὲ Ἀδρηστον· Κλεισθένης δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τῇ Μελανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἀδρη-
68 στὸν οἱ πεποιήτο. Φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυνωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα· ἐνθα καὶ πλείστον κατεγέλασε τῶν Σικυνωνίων· ἐπὶ γὰρ υἱὸς τε καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεῖς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἐωυτοῦ φυλῆς· ταύτῃ δὲ τὸ οὐνομα ἀπὸ τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ, Ὑᾶται· ἄλλοι δὲ, Ὀνεᾶται· ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. τούτοις τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυνῶνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθέneos ἀρχοντος, καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος ἔτι ἐπ' ἕτεα ἐξήκοντα· μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς τοὺς Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας· τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ Ἀδρήστου παιδὸς Αἰγιαλέος, τὴν ἐπωνυμίην ποιούμενοι κεκλήσθαι Αἰγιαλέας.

69 Ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυνῶνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκει· ὁ δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυνωνίου τούτου θυγατριδέος καὶ τὸ οὐνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοί, καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἰωνας, ἵνα μὴ σφισι

αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλεισθέnea ἐμιμήσατο. ὥς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετωνόμασε καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλὰς· ἦν τε, τὸν δῆμον προσθέμενος, πολλῶ κατύπερθε τῶν ἀντιστασιωτέων. Ἐν τῷ μέρεϊ 70 δὲ ἐσσούμενος ὁ Ἰσαγόρης, ἀντιτεχνᾶται τάδε· ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἑωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδέων πολιορκίης· τὸν δὲ Κλεομένεα εἶχε αἰτὴ φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναικα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα, ἐξέβαλλε Κλεισθέnea, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων· ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρεω· οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαιωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτὴν τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετείχε, οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. Οἱ δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν· ἦν Κύλων 71 τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε· προσποιησάμενος δὲ ἐταιρητὴν τῶν ἡλικιωτέων καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι, ἰκέτης ἵζετο πρὸς τὸ ἄγαλμα· τούτους ἀνιστέασι μὲν οἱ πρυτάνεις τῶν Ναυκράρων, οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτὴ ἔχει Ἀλκμαιωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

Κλεομένης δὲ ὥς πέμπων ἐξέβαλλε Κλεισθέnea 72 καὶ τοὺς ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε· μετὰ δὲ, οὐδὲν ἦσσαν παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ, ἀπικόμενος δὲ ἀγῆλα τέει ἐπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τὰ οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειράτο, τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω

στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὃ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ, τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρας ὅσοι ἦσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι· ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένει ἡ φήμη· ὥς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχῆσιν, ἥϊε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ ὥς προσερέων· ἡ δὲ ἱρητὴ ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμείψαι, εἶπε· ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει, μὴδ' ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα.” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι ἀλλ' Ἀχαιός.” ὁ μὲν δὴ τῇ κληδόνι οὐδὲν χρεώμενος, ἐπεχείρησέ τε καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ· ἐν δὲ αὐτοῖσι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχοιμ' ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὗτοι μὲν 73 νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθέnea καὶ τὰ ἐπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι, πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδεις συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας· ἡπιστέατο γάρ σφι Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι· ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδεις καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὑπαρχος, ἐπειρώτα τίνες ἐόντες ἄνθρωποι καὶ πῇ γῆς οἰκημένοι δεοῖατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι; πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων, ἀπεκορύφου σφι τὰδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο· εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε· οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλόμενοι διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι

μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἑωυτῶν, αἰτίας μεγάλας εἶχον.

Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιῦβρίσθαι ἔπεισι 74
καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πε-
λοποννήσου στρατὸν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει,
τίσασθαι τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ
Ἰσαγόρην βουλόμενος τύραννον καταστήσαι· συνεξ-
ῆλθε γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλειος. Κλεομένης
τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς Ἐλευσίνα, καὶ οἱ
Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἰρέουσι καὶ Ὑσιᾶς,
δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς· Χαλκιδέες τε
ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐσίνοντο ἐπιόντες [χώρους] τῆς Ἀττι-
κῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καίπερ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοι-
ωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐς ὕστερον ἔμελλον μνήμην
ποιήσεσθαι· Πελοποννησίοισι δὲ, ἐοῦσι ἐν Ἐλευσίνι,
ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα. Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ 75
στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίνθιοι μὲν πρῶτοί σφι αὐ-
τοῖσι δόντες λόγον ὥς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετεβάλ-
λοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ, Δημάρητος ὁ
Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων,
καὶ συνεξαγαγὼν τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαιμόνος
καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομέ-
νεϊ· (ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος ἐν
Σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἔπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασι-
λῆας ἐξιούσης τῆς στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφοτέροι
εἶποντο· παραλυομένου δὲ τούτων τοῦ ἑτέρου, κατα-
λείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ
γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφοτέροι, ἐπὶ κλητοῖ σφι ἐόντες,
εἶποντο·) τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσίνι ὁρέωντες οἱ λοιποὶ
τῶν συμμάχων τοὺς τε βασιλῆας τῶν Λακεδαιμονίων
οὐκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν
τάξιν, οἶχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι. Τέταρ- 76
τον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Δωριεες,
δῖς τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες καὶ δῖς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ
πλήθεος τοῦ Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μέ-
γαρα κατοίκησαν· (οὗτος ὁ στόλος, ἐπὶ Κόδρου βασι-

λεύοντος Ἀθηναίων, ὀρθῶς ἂν καλέοιτο·) δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδῶν ἐξέλασιν ὁρμηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο· τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἐλευσίνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε. οὕτω τέταρτον τότε Δωριεὲς ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας.

- 77 Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίνυσθαι βουλόμενοι, πρῶτα στρατήην ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας· Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὐριπον· Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθούς· ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρεῖν· συμβάλλουσι τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῶ ἐκράτησαν· κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἑπτακόσιους αὐτῶν ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὐβοίαν, συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι· νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἵπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δὲ ἵπποβοταὶ ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδῶν· ὅσους δὲ καὶ τούτων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δῆσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν σφεας διμνέως ἀποτιμησάμενοι· τὰς δὲ πέδας αὐτῶν, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν· αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἡμῆς ἦσαν περιεοῦσαι, κρεμάμεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου· ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένου καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον· τὸ δὲ ἀριστερῆς χειρὸς ἔστηκε πρῶτον ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε·

Ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδῶν δαμάσαντες
παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμῳ,
δεσμῷ ἐν ἀχλὺνεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
τῶν ἵππους δεκάτην Παλλὰδι τάσδ' ἔθεσαν·

- 78 Ἀθηναῖοι μὲν νυν ἠϋξήντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἐν

μοῦνον, ἀλλὰ πανταχῇ, ἡ ἰσηγορίη ὡς ἔστι χρήμα σπουδαῖον· εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννεύομενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα, ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελοκάκεον ὡς δεσπότη ἐργαζόμενοι, ἐλευθερωθέντων δὲ αὐτὸς ἕκαστος ἐωυτῷ προθυμέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔπραττον.

Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλό- 79
μενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτῶν οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς ΠΟΛΥΦΗ-
ΜΟΝ δὲ ἐξενείκοντας· ἐκέλευε ΤΩΝ ἈΓΧΙΣΤΑ ΔΕΕΣΘΑΙ. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων, ἐξέ-
φερον τὸ χρηστήριον ἀλίην ποιησάμενοι· ὡς ἐπυν-
θάνοντο δὲ λεγόντων αὐτῶν ΤΩΝ ἈΓΧΙΣΤΑ ΔΕ-
ΕΣΘΑΙ, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τούτων· “οὐκ
ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κο-
ρωναῖοι καὶ Θεσπῖες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ
μαχόμενοι, προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον;
τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο
ἢ τὸ χρηστήριον.” Τοιαῦτα δὲ ἐπιλεγομένων, εἶπε 80
δὴ κοτε μαθὼν τις· “ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι τὸ
ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ μαντήϊον. Ἀσωποῦ λέγονται
γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἰγίνα· τούτων
ἀδελφεῶν ἰουσέων, δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι
τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι.” καὶ οὐ γάρ
τις ταύτης ἀμείνων γνώμη ἐδόκεε φαίνεσθαι, αὐτίκα
πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπικαλεόμενοι κατὰ
τὸ χρηστήριον σφί βοηθείην, ὡς ἑόντων ἀγχιστέων·
οἱ δὲ σφί αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Αἰακίδας συμ-
πέμπειν ἔφασαν. Πειρησαμένων δὲ [τῶν Θηβαίων] 81
κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων καὶ τρηχέως
περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὐτῖς [οἱ Θηβαῖοι]
πέμψαντες, τοὺς μὲν Αἰακίδας σφί ἀπεδίδοσαν τῶν
δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο· Αἰγινῆται δὲ, εὐδαιμονίῃ τε με-
γάλῃ ἐπαρθέντες, καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέν-

τες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους, τότε Θηβαίων δεηθέντων πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον· ἐπικειμένων γὰρ αὐτῶν Βοιωτοῖσι, ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίας πολλοὺς δήμους· ποιεῦντες δὲ ταῦτα, μεγάλως Ἀθηναίους ἐσίνοντο.

- 82 Ἡ δὲ ἔχθη ἡ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων, ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε· Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἰδρύσασθαι, καὶ σφι ἰδρυσάμενοισι ἄμεινον συνοίσεσθαι· ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαυριοὶ κότερα χαλκοῦ ποιέωνται [τὰ ἀγάλματα] ἢ λίθου· ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης· ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαυριοὶ Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἱρωτάτας δὲ κείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὥς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, ἢ Ἀθήνησι· οἱ δὲ ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσιν ἔτεος ἐκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ· καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδαυριοὶ, τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων τουτέων ποιησάμενοι ἰδρύσαντο· καὶ ἡ τε γῆ σφι ἔφερε, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέ-
- 83 θεντο. Τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον καὶ πρὸ τοῦ, Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων ἤκουον τά τε ἄλλα, καὶ δίκας διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, νῆάς τε πηξάμενοι καὶ ἀγνωμοσύνη χρησάμενοι, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων· ἅτε δὲ ἑόντες διάφοροι, δηλέοντο αὐτοὺς ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἑόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτῶν, καὶ σφεα ἐκομίσαντό τε καὶ ἰδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρας ἐς τὴν μεσόγαιαν· τῇ Οἷῃ μὲν ἐστὶ οὐνομα, στάδια δὲ

μάλιστα καὶ ἀπὸ τῆς πόλιος ὡς εἴκοσι ἀπέχει· ἰδρυ-
 σάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, θυσίησί τέ σφεα καὶ
 χοροῖσι γυναικῆϊοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν
 ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν·
 κακῶς δὲ ἡγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς
 δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπι-
 δαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱεροργίαι· εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρη-
 τοι ἱεροργίαι. Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, 84
 οἱ Ἐπιδαυριοὶ τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ συνέθεντο οὐκ
 ἐπετέλεον· πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι
 Ἐπιδαυρίοισι· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδι-
 κοῖεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν
 τῇ χώρῃ, ἐπιτελείειν τὰ συνέθεντο· ἐπεὶ δὲ ἐστερη-
 σθαι αὐτῶν, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ
 τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Αἰγινήτας πρήσσεσθαι ἐκέλευον.
 πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι ἐς Αἶγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον
 τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν, σφίσι τε καὶ
 Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα. Ἀθηναῖοι μὲν νυν 85
 λέγουσι μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ
 μιῇ τῶν ἀστῶν, τούτους οἱ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ
 κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἶγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦ-
 τα ὡς σφετέρων ξύλων ἔοντα ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βά-
 θρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται· οὐ δυνα-
 μένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτῶν κρατῆσαι, περιβα-
 λόντας σχοινία ἔλκειν τὰ ἀγάλματα· καὶ σφι ἔλκουσι
 βροντὴν τε καὶ ἄμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι·
 τοὺς δὲ τριηρίτας τοὺς ἔλκοντας ὑπὸ τουτέων ἄλλο-
 φρονῆσαι· παθόντας δὲ τοῦτο, κτείνειν ἀλλήλους ἅτε
 πολεμίους ἐς ὃ ἐκ πάντων ἓνα λειφθέντα ἀνακομισ-
 θῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον. Ἀθηναῖοι μὲν νυν οὕτω 86
 λέγουσι γενέσθαι. Αἰγινῆται δὲ, οὐ μὴ νῆϊ ἀπι-
 κέσθαι Ἀθηναίους· μίαν μὲν γὰρ καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας
 μιῆς, καὶ εἴ σφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι χέες, ἀπαμύνασ-
 θαι ἂν εὐπετέως· ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφι
 ἐπὶ τὴν χώραν· αὐτοὶ δὲ σφι εἴξαι, καὶ οὐ διαναν-
 μαχῆσαι· (οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως,
 II.—4

οὔτε εἰ ἔσσανες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμα-
 χίῃ κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι
 οἶόν τι καὶ ἐποίησαν·) Ἀθηναίους μὲν νυν, ἐπεὶ τέ
 σφι οὐδεὶς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν
 νεῶν τραπέσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα· οὐ δυναμένους
 δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάθρων αὐτὰ, οὕτω δὴ περι-
 βαλλομένους σχοινία ἔλκειν, ἐς οὗ ἑλκόμενα τὰ
 ἀγάλματα ἀμφοτέρω τῶντὸ ποιῆσαι· ἐμοὶ μὲν οὐ
 πιστὰ λέγοντες, ἄλλω δέ τε· ἐς γούνατα γάρ σφι
 αὐτὰ πεσέειν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν
 οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖν,
 σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι, πυθομένους τοὺς Ἀθη-
 ναίους ὥς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἐτοί-
 μους Ἀργεῖους ποιεέσθαι· τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους
 ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην, καὶ παρεῖναι βοηθέ-
 οντάς σφι τοὺς Ἀργεῖους· καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύ-
 ρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ οὐ προακηκούσι
 τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσέειν ὑποταγομένους τὸ ἀπὸ
 τῶν νεῶν· ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντὴν τε γενέσθαι
 87 καὶ τὸν σεισμόν αὐτοῖσι. Λέγεται μὲν νυν ὑπ' Ἀρ-
 γείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε· ὁμολογέεται δὲ καὶ
 ὑπ' Ἀθηναίων, ἓνα μῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτῶν
 ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέ-
 γουσι, αὐτῶν τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράν-
 των τὸν ἓνα τοῦτον περιγενέσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ
 δαιμονίου, περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἓνα,
 ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε· κομισθεὶς γὰρ ἐς
 τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένας δὲ τὰς
 γυναῖκας τῶν ἐπ' Αἰγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν,
 δεινόν τι ποιησαμένας κεῖνον μῦνον ἐξ ἀπάντων
 σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας καὶ
 κεντεύσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρωτᾶν ἐκά-
 στην αὐτέων ὅκη εἴη ὁ ἐωυτῆς ἀνὴρ; καὶ τοῦτον μὲν
 οὕτω διαφθαρῆναι· Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθεος
 δεινότερόν τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον·
 ἄλλω μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεψ ζημιώσῃσι τὰς γυναῖ-

κας, τὴν δὲ ἑσθῆτα μετέβαλλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἰ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἑσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην· μετέβαλλον ὦν ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα, ἵνα δὴ περόνησι μὴ χρέωνται· (ἔστι δὲ ἀληθεῖ λόγῳ χρέωμένοισι οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἑσθῆς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ Κάειρα· ἐπεὶ ἡ γε Ἑλληνικὴ ἑσθῆς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν 88 ἡ αὕτη ἦν τὴν νῦν Δωρίδα καλούμενη) τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσί Αἰγινήτησι καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι παρά σφι ἑκατέροισι· τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας· Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωριέων νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πίνειν. Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἐκ τε τόσου κατ' ἕριν τῶν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μέζοντας ἢ πρὸ τοῦ.

Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι 89 γενομένης ἀρχὴ κατὰ τὰ εἴρηται ἐγένετο. τότε δὴ Θηβαίων ἐπικαλεομένων, προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀναμιμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθηον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆταί τε δὴ ἐδῆεν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια, καὶ Ἀθηναίοισι ὀρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι, ἦλθε μαντήϊον ἐκ Δελφῶν ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτεα, τῷ ἐνὶ καὶ τριηκοστῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται· ἦν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύονται, πολλὰ μὲν σφεας ἐν τῷ μεταξύ τοῦ χρόνου πείσεσθαι πολλὰ δὲ καὶ ποιῆσειν· τέλος μέντοι καταστρέφεσθαι. ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδεξαν, τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἱδρυται· τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπισχεῖν, πεπονθότας πρὸς Αἰγινητέων

- 90 ἀνάρσια. Ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμνηχνημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμία ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων· ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐνῆγόν σφέας οἱ χρησμοὶ, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων· τῶν πρότερον μὲν ἦσαν ἀδαέες, τότε δὲ Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην ἐξέμαθον. ἐκτῆσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμούς, τοὺς ἔκτηντο μὲν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· κα-
- 91 ταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμούς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἑώρεον αὐξομένους καὶ οὐδαμῶς ἐτοίμους ἐόντας πείθεσθαι σφι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν εἶναι τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν γίνοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενὲς καὶ πειθαρχέεσθαι ἐτοῖμον· μαθόντες δὲ τούτων ἕκαστα, μετεπέμποντο Ἰππίην τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι· ἐπεὶ τε δέ σφι Ἰππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε· “ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς· ἐπαρθέντες γὰρ κιβδηλοῖσι μαντήϊοις, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξιν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα, ποιήσαντες ταῦτα, δῆμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν· ὅς ἐπεὶ τε δι' ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ τὸν βασιλέα ἡμέων περι-

ὑβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδῆες, τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτῶν. ἐπεὶ τε δὲ ἐκείνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθά σφεας ἅμα ὑμῖν ἀκεόμενοι τίσασθαι· αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν τόνδε τε τὸν Ἰππίην μετεπεμψάμεθα, καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἔσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλόμεθα.”

Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους. οἱ μὲν νῦν ἄλλοι ἡσυχίην ἤγον, Κορίνθιος δὲ Σωσικλῆς ἔλεξε τάδε.

“Ἡ δὴ ὁ τε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς καὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσῃ ἔξουσι καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις κατάγειν παρασκευάζεσθε· τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἐστι κατ’ ἀνθρώπους οὔτε μαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκείι ὑμῖν εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλεις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίδξασθε κατιστάναι· νῦν δὲ, αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων, καὶ φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροι ἔατε κατὰπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἥπερ νῦν.

ΚΟΡΙΝΘΙΟΙΣΙ γὰρ ἦν πόλις κατάστασις τοιήδε· ἦν ὀλιγαρχία, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν· ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμφίονι δὲ, ἐόντι τούτων τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυγάτηρ χολή· οὐνομα δέ οἱ ἦν Λάβδα· ταύτην, Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἰσχει Ἡετίων ὁ Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν [ἐκ Πέτρης] ἐὼν, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινείδης· ἐκ δὲ οἱ ταύτης

τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παῖδες ἐγίνοντο. ἐστάλη
ὦν ἐς Δελφούς περὶ γόνου· ἐσιόντα δὲ αὐτὸν ἰθέως
ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοισίδε τοῖσι ἔπεισι·

Ἡετίων, οὗτις σε τίει πολύτιτον ἔδντα,
Δάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοοῖτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαίῳσει δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἡετίωνι ἐξαγγέλλεται κως τοῖ-
σι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον
χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τε ἐς
τὸντὸ καὶ τὸ τοῦ Ἡετίωνος καὶ λέγον ὥδε·

Αλετὸς ἐν πέτρῃσι κύει· τέξει δὲ λέοντα
καρτερὸν, ὠμηστή· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει·
ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε, Κορίνθιοι, οἱ περὶ καλὴν
Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γενόμενον
ἦν ἀτέκμαρτον· τότε δὲ, τὸ Ἡετίωνι γενόμενον ὡς
ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν ἐὼν συν-
ωδὸν τῷ Ἡετίωνος· συνέντες δὲ καὶ τοῦτο, εἶχον ἐν
ἡσυχίᾳ, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα Ἡετίωνι γενέσθαι
γόνον διαφθεῖραι· ὡς δ' ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα,
πέμπουσι σφέων αὐτῶν δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ
κατοίκητο Ἡετίων, ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον· ἀπι-
κόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην, καὶ παρελθόντες ἐς
τὴν αὐλὴν τοῦ Ἡετίωνος, αἰτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ
Δάβδα, εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοῖατο
καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵν-
εκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτῶν ἐνί· τοῖσι δὲ
ἄρα ἐβεβούλεντο κατ' ὁδὸν, τὸν πρῶτον αὐτῶν λα-
βόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι· ἐπεὶ τε ὦν ἔδωκε
φέρουσα ἡ Δάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ
τύχῃ προσεγέλασε τὸ παιδίον· καὶ τὸν, φρασθέντα
τοῦτο, οἰκτός τις ἴσχει ἀποκτείνει· κατοικτεῖρας δὲ
παραδιδοῖ τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ, τῷ τρίτῳ· οὕτω δὴ δι-
εξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς
βουλομένου διεργάσασθαι· ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ
τεκούσῃ τὸ παιδίον καὶ ἐξελθόντες ἕξω, εὐτεώτες

ἐπὶ τῶν θυρέων ἀλλήλων ἄπτοντο κατατιώμενοι, καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα· ἐς ὃ δὴ σφι, χρόνου ἐγγινομένοι, ἔδοξε αὐτὶς παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου μετίσχειν. ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἡτιωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν· ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἐστεῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θύρῃσι· δείσασα δὲ μή σφι μεταδόξῃ καὶ τὸ δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην· ἐπισταμένη ὥς εἰ ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίαιο, πάντα ἐρευνησείν μέλλοιεν· τὰ δὴ καὶ ἐγίνετο. ἐλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὥς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε ἀπαλλάσσεσθαι καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας ὥς πάντα ποιήσειαν τὰ ἐκείνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα· Ἡτιῶνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς αὐξάνετο· καὶ οἱ διαφυγόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὖνομα ἐτέθη. ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντετομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμός ὅδε ἦν·

Ἵλβιος οὗτος ἀνὴρ ὅς ἐμὸν δόμον ἔσκαταβαίνει
Κύψελος Ἡτιῶης, βασιλεὺς κλειτοῦ Κορίνθου·
αὐτὸς καὶ παῖδες, παῖδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

Τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος, τοιοῦτος δὴ τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῶ δ' ἔτι πλείστους τῆς ψυχῆς. ἄρξαντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτεα καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ πατρός· ἐπεὶ τε δὲ ὠμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῶ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα, ἐπυνθάνετο ὄντινα ἀντὶ τὸν

ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων, κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύει; Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος· ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, ἅμα τε διεξῆγε τὸ λήϊον, ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὅκως τινὰ ἴδοι τῶν ἀσταχύνων ὑπερέχοντα· κολούων δὲ, ἔρριπτε· ἐς δὲ τοῦ ληΐου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν, ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἣν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περιάνδρος· ὁ δὲ οὐδὲν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι· θωμάζειν τε αὐτοῦ, παρ' οἷόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ὥς παραπλήγᾳ τε καὶ τῶν ἐωυτοῦ σινάμωνρον· ἀπηγεόμενος τάπερ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώπεε. Περιάνδρος δὲ συνιείς τὸ ποιηθὲν, καὶ νόῳ ἰσχυρῶς ὥς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρόχους τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολίτας. ὅσα γὰρ Κύπελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περιάνδρός σφεα ἀπετέλεσε. μὴ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας, διὰ τὴν ἐωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν· πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ τὸ νεκυομαντήριον παρακαταθήκης περὶ ξεινικῆς, οὔτε σημανέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ἐπιφανείσῃ, οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἢ παρακαταθήκῃ· ῥιγοῦν τε γὰρ καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γάρ οἱ συγκατέθειρε εἰμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν, οὐ κατακαυθέντων· μαρτύριον δὲ οἱ εἶναι ὥς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἵπνον Περιάνδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. ταῦτα δὲ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ, (πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ εὐόση Μελίσσῃ ἐμίγη,) ἰθὺς δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα ἐποιήσατο, ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξίεναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ, ὡς ἐς

ὄρτην, ἥσαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρεώμεναι· ὁ δ' ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους, ἀπέδυσέ σφεας πάσας ὁμοίως τὰς τ' ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους· συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα, Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε· ταῦτα δὲ οἱ ποιήσαντι καὶ τὸ δεύτερον πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἰδῶλον τὸ Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χῶρον τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην. τοιοῦτο μὲν ἐστὶ ὑμῖν ἡ τυραννὶς, ὧ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίκα θῶμα μέγα εἶχε, ὅτε ὑμέας εἶδομεν μεταπεμπομένους Ἰππίνην· νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θωμάζομεν λέγοντας ταῦτα· ἐπιμαρτυρόμεθά τε, ἐπικαλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις· οὐκὼν παύσεσθε ἀλλὰ πειρήσεσθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἰππίνην, ἵστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας.”

Σωσικλῆς μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων ἔλεξε 93 τάδε. Ἰππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς κείνῳ, ἡ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφὶ ἤκωσι ἡμέραι αἱ κύριαὶ ἀνιάσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἰππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο, οἳ αὖτε τοὺς χρησμούς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμαχῶν τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ σφέας αὐτοὺς· ἐπεὶ τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν εἶπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτῶν φωνὴν ῥήξας, αἰρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην· Λακεδαιμονίοισι τε ἐπεμαρτυρέοντο, μὴ ποιεῖν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύσθη.

Ἰππὶς δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαννομένῳ ἐδίδον μὲν Ἀ- 94 μύντης ὁ Μακεδὼν Ἀνθεμῶντα, ἐδίδουσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐδέτερα αἰρέετο, ἀνεχώρει δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἶλε Πεισίστρατος αἰχμῇ παρὰ Μυτιληναίων· κρατήσας δὲ αὐτοῦ, κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἐωντοῦ νόθον Ἠγησίστρατον, γεγονότα ἐξ Ἀργεῖης γυναικὸς ὅς οὐκ

- ἀμαχητὶ εἶχε· τὰ περ ἔλαβε παρὰ Πεισιστράτου· ἐπολέμεον γὰρ ἔκ τε Ἀχιλλήϊου πόλιος ὀρμεώμενοι καὶ Σιγείου ἐπὶ χρόνον συχνὸν Μυτιληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν ἀπαιτέοντες τὴν χώραν· Ἀθηναῖοι δὲ οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρας, ἣ οὐ καὶ σφὶ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ὅσοι Ἑλλήνων συν-
- 95 ἐπρήξαντο Μενέλεω τὰς Ἑλένης ἀρπαγὰς. Πολεμεόντων δὲ σφεων, παντοῖα καὶ ἄλλα ἐγένετο ἐν τῇσι μάχησι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητῆς, συμβολῆς γενομένης καὶ νικῶντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δὲ οἱ ὄπλα ἴσχουσι Ἀθηναῖοι, καὶ σφεα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλει ποιήσας ἐπιτιθεῖ ἐς Μυτιλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἔωυτοῦ πάθος Μελανίππῳ ἀνδρὶ ἐταίρῳ. Μυτιληναῖους δὲ καὶ Ἀθηναῖους κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυψέλου· τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπετράποντο. κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσθαι ἑκατέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένε-
- 96 το ὑπ' Ἀθηναίοισι. Ἱππῆς δὲ ἐπεὶ τε ἀπίκητο ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρήμα ἐκίνεε, διαβάλλων τε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, καὶ ποιέων ἅπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι γενοίατο ὑπ' ἔωυτῷ τε καὶ Δαρείῳ. Ἱππῆς τε δὴ ταῦτα ἔπραττε, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρδεις ἀγγέλους οὐκ ἔωντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευέ σφεας, εἰ βουλοίατο σόοι εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἱππῆην. οὐκὼν δὴ ἐνεδέκοντο τοῖς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοισι δὲ σφὶ δέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίου εἶναι.
- 97 Νομίζουσι δὴ ταῦτα, καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης, ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπίκητο ἐς τὰς Ἀθῆνας·

αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστα· ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης, ταῦτ' ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἶσαν. ταῦτα τε δὴ ἔλεγε, καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ οἶκός σφεας εἶη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὃ τι οὐκ ὑπίσχετο, οἷα κάρτα δεόμενος· ἐς δ' ἀνέπεισέ σφεας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἓνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μῶνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεισθέντες, ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτῶν εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ἐόντα τὰ πάντα δόκιμον. αὐται δὲ αἱ νέες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἑλλησί τε καὶ Βαρβάρουσι.

Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας, καὶ ἀπικόμενος ἐς 98 τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν οὐδεμία ἔμελλε ὠφελίῃ ἔσεσθαι,—οὐδ' ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλέα Δαρεῖον λυθήσειε,—ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας, τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χώρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἐωντῶν· ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Παῖονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἥνπερ βούλησθε πείθεσθαι· νῦν γὰρ Ἰωνίῃ πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλέος, καὶ ὑμῖν παρέχει σῶζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν. μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἡμῖν ἤδη μελήσει.” ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παῖονες, κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποίησαντο καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, ἀπεδίδρυσκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δὲ τινες αὐτῶν καὶ κατέμειναν

ἄρρωδήσαντες αὐτοῦ. ἐπεὶ τε δὲ οἱ Παῖονες ἀπικέατο ἐπὶ θάλασσαν ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν· ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἐληλύθει Περσέων ἵππος πολλὴ διώκουσα τοὺς Παίονας. ὥς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅπως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν· οἱ δὲ Παῖονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέκοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χιοὶ σφεας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν· ἐνθεῦτεν δὲ περὶ κομιζόμενοι ἀπικέατο ἐς Παιονίην.

- 99 Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἱ τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι νηυσὶ ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας, οἱ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες· (οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι τὸν πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι ἀντὶα Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον) οὗτοι ὦν ἐπεὶ τέ σφι ἀπικέατο καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρήσαν, ἐποιέετο στρατηίην ὃ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδεις. αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγούς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίῳ εἶναι, τὸν ἐωυτοῦ τε ἀδελφεὸν Χαρο-
- 100 πῖνον καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν Ἑρμόφαντον. Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἐφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσσῳ τῆς Ἐφεσίου, αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ ποιούμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας· πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καῦστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεὶ τε ὑπερβάντες τὸν Τμῶλον ἀπίκοντο, αἰρέουσι Σάρδεις, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος· αἰρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος τὰλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρύετο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀν-
- 101 δρῶν οὐκ ὀλίγην. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας σφέας τὴν πόλιν, ἔσχε τόδε· ἦσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι αἱ μὲν πλεῦνες καλάμιναι, ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἦσαν καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς. τουτέων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτὴν ὥς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν τὸ πῦρ ἐπενέμετο τὸ

ἄστν πάν· καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος, οἱ Λυδοὶ τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐνήσαν ἐν τῇ πόλει ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἔς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν· ὃς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμῶλου διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, καὶ ἔπειτα ἔς τὸν Ἑρμον ποταμὸν ἐκδιδοί, ὃ δὲ ἔς θάλασσαν· ἐπὶ τούτον δὴ τὸν Πακτωλὸν καὶ ἔς τὴν ἀγορὴν ἀθροίζομενοὶ οἱ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι, ἡναγκάζοντο ἀμύνεσθαι· οἱ δὲ Ἴωνες, ὀρέοντες τοὺς μὲν ἀμυνομένους τῶν πολεμίων τοὺς δὲ σὺν πλήθει πολλῷ προσφερομένους, ἐξανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ οὖρος, τὸν Τμῶλον καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας.

Καὶ Σάρδις μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ 102 ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης· τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι, ὕστερον ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἑλλήσι ἱρά· τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἄλνυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, προπυνθανόμενοι ταῦτα, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθειον τοῖσι Λυδοῖσι. καὶ κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἔοντας τοὺς Ἴωνας εὐρίσκουσι, ἐπόμενοι δὲ κατὰ στίβον, αἰρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ· καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ πολλὸν ἐσσώθησαν· καὶ πολλοὺς αὐτῶν οἱ Πέρσαι φονεύουσι ἄλλους τε ὀνομαστοὺς ἐν δὲ δὴ καὶ Εὐαλκίδα στρατηγέοντα Ἑρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναιρηκότα καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κητίου πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην, ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλεις.

Τότε μὲν δὴ οὕτω ἡγωνίσαντο· μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι 103 μὲν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας, ἐπικαλεομένου σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρεω, οὐκ ἔφασαν τιμωρήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες, (οὕτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἔς Δαρεῖον,) οὐδὲν δὴ ἦσσαν τὸν πρὸς

- βασιλέα πόλεμον ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς
 τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλεις
 ἀπάσας τὰς ταύτῃ ὑπ' ἐωντοῖσι ἐποιήσαντο· ἐκπλώ-
 σαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον, Καρίης τὴν πολ-
 λὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ
 τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχεῖν,
 ὥς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδεις τότε σφι καὶ αὕτη προσ-
 104 ἐγένετο. Κύπριοι δὲ ἐθέλονταί σφι πάντες προσ-
 ἐγένοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ
 οὗτοι ὥδε ἀπὸ Μήδων· ἦν Ὀνήσιλος Γόργου μὲν τοῦ
 Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος
 δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος πάϊς· οὗτος ὠνήρ
 πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορέετο
 ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος· τότε δ', ὥς καὶ τοὺς
 Ἴωνας ἐπύθετο ἀπειστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος ἐνήγε·
 ὥς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαῦτά μιν φυλάξας
 ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος ἅμα
 τοῖσι ἐωντοῦ στασιώτῃσι, ἀπεκλήϊσε τῶν πυλέων.
 Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μή-
 δους, Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμίνας, καὶ ἀνέπειθε
 πάντας Κυπρίους συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ
 ἄλλους ἀνέπεισε· Ἀμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους
 οἱ πείθεσθαι ἐπολιόρκεε προσκατήμενος.
- 105 Ὀνήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα. βα-
 σιλεῖ· δὲ Δαρείῳ ὥς ἐξαγγέλθη Σάρδεις ἀλούσας
 ἐμπεπρῆσθαι ὑπὸ τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ
 ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς ὥστε ταῦτα συν-
 υφανθῆναι τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν
 λέγεται αὐτὸν, ὥς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα
 λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα ὥς οὗτοί γε οὐ κατα-
 προΐξονται ἀποστάντες, εἶρεσθαι οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθη-
 ναῖοι; μετὰ δὲ, πυθόμενον, αἰτῆσαι τὸ τόξον, λα-
 βόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἷστὸν ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν
 ἀπεῖναι, καὶ μιν ἐς τὸν ἥερα βάλλοντα εἰπεῖν· “ὦ
 Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι.” εἰπαντα
 δὲ ταῦτα προστάξαι ἐνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου

προκειμένου αὐτῷ ἐς τρεῖς ἐκάστοτε εἰπεῖν· “δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων.” Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε 106 καλέσας ἐς ὅψιν Ἰστιαῖον τὸν Μιλήσιον, [τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν·] “πυνθάνομαι, Ἰστιαῖε, ἐπίτροπον τὸν σὸν τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα· ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἐτέρης ἡπείρου ἐπαγαγὼν, καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι,—τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν,—τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἔπεσθαι, Σαρδίῳ με ἀπεστέρηκε· νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ’ ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτόν τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωντὸν ἐν αἰτίῃ σχῆς.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἰστιαῖος· “βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέγξαιο ἔπος; ἐμὲ βουλευῆσαι πρήγμα, ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἐμελλε λυπηρὸν ἀνασχῆσειν; τί δ’ ἂν ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ ἐνδεῆς ἐὼν, τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοὶ, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιεῦμαι; ἀλλ’ εἴ περ τι τοιοῦτον οἶον σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ’ ἐωντοῦ βαλλόμενον πεπρηχέναι· ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσιν περὶ πρήγματα τὰ σά· εἰ δ’ ἄρα τι τοιοῦτο ποιέουσιν, καὶ σὺ τὸ ἐὼν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθε οἶον πρήγμα ἐργάσαιο ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας· Ἴωνες γὰρ οἴκασιν, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφιν γενομένου, ποιῆσαι τῶν πάλαι ἡμερον εἶχον· ἐμέο δ’ ἂν ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε· νῦν ὦν ὡς τάχος με ἄφες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κεινὰ τε πάντα καταρτίσω ἐς τῶντ’ οὗτο, καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον τὸν ταῦτα μηχανησάμενον ἐγχειρίθεται παραδῶ· ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας, θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιλεῖς, μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἂν τοι Σαρδῶ νῆσον τὴν μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω.” Ἰστιαῖος μὲν δὴ λέγων ταῦτα διέβαλλε· Δαρεῖος δὲ 107

ἐπειθέτο καὶ μιν ἀπίει, ἐντειλάμενος ἐπεὰν τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιήσῃ, παραγίνεσθαι οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

108 Ἐν ᾧ δὲ ἀγγελίῃ τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα ἀνῆίε, καὶ Δαρείος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἰστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἰστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν· ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγένετο τάδε· πολιορκέοντι τῷ Σαλαμίνῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίου ἐξαγγέλλεται, νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσῃν, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην ἐπικαλούμενός σφεας· Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἦκον πολλῷ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρήσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης ἦϊσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλων τὴν

109 ἄκρην αἱ καλεῦνται Κληίδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς· “ἄνδρες Ἴωνες, αἵρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι, ὅκοτέροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, ἢ Πέρσῃσι ἢ Φοίνιξι· εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειρᾶσθαι, ὥρῃ ἂν εἴῃ ὑμῖν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε διαπειρᾶσθαι, ποιεῖν χρεόν ἐστι ὑμέας, (ὅκοτέρα ἂν δὴ τούτων ἔλησθε,) ὅκως τὸ κατ’ ὑμέας ἔσται ἢ τε Ἰωνίη καὶ ὁ Κύπρος ἐλευθέρῃ.” εἶπαν [οἱ] Ἴωνες πρὸς ταῦτα. “ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων φυλάζοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ’ οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μὲν νυνὲς οὐ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί. ὑμέας δὲ χρεόν ἐστι ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες

110 πρὸς τῶν Μήδων γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθοὺς.” Ἴωνες

μὲν τούτοις ἀμείψαντο· μετὰ δὲ, ἡκόντων ἐς τὸ
πέδιον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέτασσαν οἱ
βασιλέες τῶν Κυπρίων τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους
κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες, Σαλα-
μινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον ἀντέ-
τασσαν Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν
Περσέων ἐθελοντῆς ἀντετάσσεται Ὀνήσιλος. Ἦλαν- 111
νε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὀπλίτην
ἵστασθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος,
ἦν γὰρ οἱ ὑπασπιστῆς γένος μὲν Καρ τὰ δὲ πολέμια
κάρτα δόκιμος καὶ ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς
τοῦτον· “πυνθάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον
ὀρθόν, καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν
ἄν προσενεχθῇ· σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα εἰπὲ
ὁκότερον βούλει φυλάξας πληῆσαι, εἴτε τὸν ἵππον
εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπάων
αὐτοῦ· ὦ βασιλεῦ, ἐτοῖμος μὲν ἐγὼ εἰμι ποιεῖν καὶ
ἀμφότερα καὶ τὸ ἕτερον αὐτῶν, καὶ πάντως τὸ ἄν
ἐπιτάσσης σύ· ὥς μέντοι ἔμοιγε δοκέει εἶναι τοῖσι
σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω· βασιλέα
μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὸν εἶναί φημι βασιλεῖ τε καὶ
στρατηγῷ προσφέρεσθαι· ἦν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα
στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται· καὶ δεύτερα, ἦν σὲ
ἐκεῖνος τὸ μὴ γένοιτο, ὑπὸ ἀξιώχρεω καὶ ἀποθανεῖν
ἡμίσεα συμφορῇ· ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἐτέροισί
τε ὑπηρέτησι προσφέρεσθαι καὶ πρὸς ἵππον· τοῦ σὺ
τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς· ἐγὼ γὰρ [δὴ] τοι ὑπο-
δέκομαι μὴ μιν ἀνδρὸς ἔτι γε μηδενὸς στήσεσθαι
ἐναντίον.” Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ ταῦτα συνέμισγε τὰ 112
στρατόπεδα πέζῃ καὶ νηυσί· νηυσὶ μὲν νυν Ἴωνες,
ἄκροι γενόμενοι ταύτην τὴν ἡμέρην, ὑπερεβάλλοντο
τοὺς Φοίνικας· καὶ τούτων Σάμιοι ἡρίστευσαν· πέζῃ
δὲ, ὥς συνῆλθε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμά-
χοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε
ἐγένετο· ὥς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ
Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμενος, ὁ Ὀνήσιλος

- κατὰ τὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Κάρ δρεπάνῳ πλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων
- 113 ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτη. Μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κουρίου, προδοδοὶ ἔχων δυνάμιν ἀνδρῶν περὶ ἐωυτὸν οὐ σμικρὴν (οἱ δὲ Κουριέες οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι) προδόντων δὲ τῶν Κουριέων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια ἄρματα τῶντὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίηε· γινομένων δὲ τούτων, κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένον δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ καὶ δὴ καὶ Ὀνησίλος τε ὁ Χέρσιος, ὅσπερ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος ὁ Φιλοκύπρον, (Φιλοκύπρου δὲ τούτου, τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον ἐν ἔπεσι αἶνεσε τυράννων
- 114 μάλιστα.) Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθούντα, καὶ μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων· κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ἤδη ἐούσης κοίλης, ἐσμὸς μελισσέων ἐσθὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησε· τούτου δὲ γενομένου τοιούτου, ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι, ἐμαντεύθη σφί τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἡρωϊ ἀνὰ πᾶν ἔτος. καὶ σφί ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μὲν νυν ἐποίουν ταῦτα
- 115 καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχῆσαντες, ἐπεὶ τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα καὶ τὰς πόλεις τῶν Κυπρίων πολιορκεύμενας τὰς ἄλλας πλὴν Σαλαμίνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλεῖ τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα ἀπέπλων ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλείστον πολιορκευμένη Σόλοι· τὴν περίξ ὑπο-

ρύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτω μηνὶ εἶλον οἱ Πέρσαι.

Κύπριοι μὲν δὴ, ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι, 116 αὐτὶς ἐκ νέης κατεδεδούλωντο. Δαυρίσης δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα, καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐν Σάρδισι στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐσαραζάντες σφεας ἐς τὰς νέας τῇ μάχῃ ὥς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλεις ἐπόρθεον. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος 117 πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεις, εἶλε μὲν Δάρδανον, εἶλε δὲ Ἀβυδὸν τε καὶ Περκώτην καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν· ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἐκάστης αἶρεε· ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντί οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη, τοὺς Κᾶρας τῶντ' Ἰωσι φρονήσαντας ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων· ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην. Καί 118 κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἐξαγγέλλθη πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσῃν ἀπικέσθαι· πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες, συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε Στήλας καλεομένας καὶ ποταμὸν Μαρσύνην· ὃς ῥέων ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρας ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ· συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα, ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἐμοὶ Πιξωδάρου τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὃς τοῦ Κιλικίων βασιλέος Συεϊνέσιος εἶχε θυγατέρα· τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμὸν οὕτω συμβάλλειν, ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι γενοίαιτο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος· αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκᾳ ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι· δηλαδὴ, ἣν φυγὴ τῶν Περσέων γένηται καὶ ἐσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὥς οὐκ ἀπονοστήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες. Μετὰ 119 δὲ, παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν

- Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύνῃ ποταμῷ συνέβα-
 λόν τε τοῖσι Πέρσησι οἱ Κᾶρες, καὶ μάχην ἐμαχέ-
 σαντο ἰσχυρὴν καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν· τέλος δὲ
 ἐσσώθησαν διὰ πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον
 ἄνδρες ἐς δισχιλίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους· ἐνθεῦτεν
 δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτῶν κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα,
 ἐς Διὸς Στρατίου ἱρὸν, μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος
 πλατανίστων. μῦνοι δὲ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Κᾶρές
 εἰσι οἱ Διὶ Στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατειληθέν-
 τες ὧν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίας,
 ὁκότερα, ἢ παραδόντες σφέας αὐτοὺς Πέρσησι ἢ
 ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην, ἄμεινον πρή-
 120 ξουσι. Βουλευομένοισι δέ σφι ταῦτα παραγίνονται
 βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν·
 ἐνθαῦτα δὲ τὰ μὲν πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο
 μετῆκαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο·
 καὶ ἐπιούσιν τε τοῖσι Πέρσησι συμβάλλουσι, καὶ
 μαχεσάμενοι ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἐσσώθησαν· πε-
 σόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα
 121 ἐπλήγησαν. Μετὰ δὲ, τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβόν
 τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες· πυθόμενοι γὰρ ὡς
 στρατεύεσθαι ὀρμέεται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλεις
 σφέων, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδόν· ἐς τὴν ἐμ-
 πεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ
 καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ
 Σισιμάκης· σὺν δέ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύ-
 γεω. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης
 Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασεύς. οὗτοι μὲν νυν τῶν
 Περσέων οὕτω διεφθάρησαν.
- 122 Ὑμέης δὲ, καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς
 ἐς Σάρδεις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς
 τὴν Προποντίδα εἶλε Κίον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ
 ἐξελὼν, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλελοιπένας
 Δαυρίσιν καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν
 τὴν Προποντίδα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν
 στρατὸν· καὶ εἶλε μὲν Αἰολέας πάντας ὅσοι τὴν

Ἰλιάδα νέμονται, εἶλε δὲ Γέργιθας τοὺς ὑπολειφθέν-
 τας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν· αὐτὸς τε Ὑμέης αἰρέων
 ταῦτα τὰ ἔθνεα νούσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρωάδι. Οὐ- 123
 τος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε· Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρ-
 δίων ὑπαρχος καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγὸς, ἐτά-
 χθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα
 στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν Κλαζομενάς αἰρέ-
 ουσι, Αἰολέων δὲ Κύμην.

Ἀλίσκομενέων δὲ τῶν πολίων, ἦν γὰρ δὴ, ὡς διέ- 124
 δεξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὅς
 ταραξας τὴν Ἰωνίην καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα
 μεγάλα δρησμὸν ἐβούλενε, ὀρέων ταῦτα· πρὸς δέ οἱ
 καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλέα Δαρείον ὑπερβαλέσθαι·
 πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας
 ἐβουλεύετο, λέγων ὡς ἄμεινόν σφι εἴη κρησφύγετόν
 τι ὑπάρχον εἶναι, ἦν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλή-
 του· εἴτε δὴ ὦν ἐς Σαρδῶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι
 ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἡδωνῶν τὴν Ἰστι-
 αῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου δωρεὴν λαβών; ταῦτα
 ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης· Ἐκαταίου μὲν νυν τοῦ 125
 Ἠγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μὲν ἐς οὐ-
 δετέρην στέλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ
 τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἦν ἐκπέσῃ ἐκ
 τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὀρμεώμενον κατε-
 λεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἐκαταῖος
 συνεβούλευε. Αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη 126
 γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ
 Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δο-
 κίμῳ· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον
 ἔπλεε ἐς τὴν Θρηίκην, καὶ ἔσχε τὴν χώραν ἐπ' ἣν
 ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὀρμεώμενος ἀπόλλυται ὑπὸ
 Θρηίκων αὐτὸς τε ὁ Ἀρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς
 αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος, καὶ βουλομένων τῶν
 Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΚΤΗ.

ΕΡΑΤΩ.

ἈΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας, οὕτω τελευτᾷ. Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου παρῆν ἐς Σάρδεις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων εἵρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, κατὰ κοῖον τι δοκεῖσι Ἰωνας ἀπεστάναι; ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη ἐθώμαζέ τε τὸ γεγονός, ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκίην τῆς ἀποστάσιος· “οὕτω τοι, Ἰστιαῖε, ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σὺ, ὑπέδησατο δὲ
2 Ἀρισταγόρης.” Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε· Ἰστιαῖος δὲ δείσας ὡς συνιέντα Ἀρταφέρνηα, ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλέα Δαρείον ἐξηπατηκώς· ὃς Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργάσασθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρείον πολέμου. διαβὰς δὲ ἐς Χίον ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς πρὸς αὐτῶν νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωντοὺς ἐκ Δαρείου· μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὡς πολέ-
3 μιος εἴη βασιλέϊ, ἔλυσαν αὐτόν. Ἐνθαῦτα δὲ εἰρωτεύμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἰστιαῖος, κατ’ ὃ τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίσταςθαι ἀπὸ βασιλέως, καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἰωνας ἐξεργασμένος; τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι, ὡς βασιλεὺς Δαρείος

ἐβουλευσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίκῃ· καὶ τούτων εἵνεκα ἐπιστείλει· οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέος βουλευσαμένου. ἐδειμάτου τοὺς Ἴωνας.

Μετὰ δὲ, ὁ Ἰστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιούμενος Ἐρ- 4
μῖππου, ἀνδρὸς Ἀταρνεῖτεω, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βυβλία, ὡς προλελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρμιππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βυβλία Ἀρταφέρνεϊ· ὁ δὲ μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, ἐκέλευε τὸν Ἑρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστι- αίου δοῦναι φέροντα τοῖσί περ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοι- βαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἰστιαίῳ ἑωυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν, ἀπέ- κτεινε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. περὶ Σάρδιδος μὲν δὴ ἐγένετο ταραχή.

Ἰστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος Χίιοι 5
κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἰστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι ἄσμενοι ὑπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγό- ρεω, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἦσαν ἄλλον τύραννον δέκε- σθαι ἐς τὴν χώραν, οἷά τε ἐλευθερίας γευσάμενοι. καὶ δὴ, νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειράτο κατιῶν ὁ Ἰστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπὸ τευ τῶν Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπωστὸς τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον· ἐνθεῦ- τεν δὲ, οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦ- ναι νέας, διέβη ἐς Μυτιλήνην καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δὲ πληρώσαντες ὕκτῳ τριήρεας ἔπλεον ἅμα Ἰστιαίῳ ἐς Βυζάντιον· ἐνθαῦτα δὲ ἰζό- μενοι, τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλούςας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτῶν Ἰστιαίῳ ἔφασαν ἐτοῖμοι εἶναι πείθεσθαι.

Ἰστιαῖος μὲν νυν καὶ Μυτιληναῖοι ἐποίεον ταῦτα· 6
ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πιζὸς ἡν στρατὸς προσδόκιμος. συστραφέντες γὰρ οἱ στρα- τηγοὶ τῶν Περσέων, καὶ ἐν ποιήσαντες στρατόπε-

δον, ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πολίσματα
 περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοί-
 νικες μὲν ἦσαν προθυμότατοι· συνεστρατεύοντο δὲ
 καὶ Κύπριοι νεωστὶ κατεστραμμένοι, καὶ Κίλικές
 7 τε καὶ Αἰγύπτιοι. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ
 τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτευσαν. Ἴωνες δὲ πυνθανό-
 μενοι ταῦτα, ἔπεμπον προβούλους σφέων αὐτῶν ἐς
 Πανιώνιον· ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον τὸν
 χώρον καὶ βουλευομένοισι ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν
 μὴ συλλέγειν ἀντίξοον Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ τείχεα
 ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν
 ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν· πληρώσαντες
 δὲ συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λάδην, προναυμα-
 χήσοντας Μιλήτου. ἡ δὲ Λάδη ἐστὶ νῆσος σμικρὴ
 8 ἐπὶ τῇ πόλει τῇ Μιλησίῳ κειμένη. Μετὰ δὲ ταῦτα,
 πεπληρωμένῃσι τῇσι νηυσὶ παρήσαν οἱ Ἴωνες, σὺν
 δέ σφι καὶ Αἰολέων οἱ Λέσβον νέμονται· ἐτάσσοντο
 δὲ ὧδε· τὸ μὲν πρὸς τὴν ἔω εἶχον κέρας αὐτοὶ Μι-
 λήσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀγδῶκοντα. εἶχοντο δὲ
 τουτέων Πριηνέες δωδέκα νηυσὶ, καὶ Μυούσιοι τρισὶ
 νηυσὶ· Μυουσίων δὲ Τήϊοι εἶχοντο ἑπτακαίδεκα νη-
 υσί· Τηίων δὲ εἶχοντο Χίοι ἑκατὸν νηυσὶ· πρὸς δὲ
 τούτοισι Ἐρυθραῖοί τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαέες, Ἐρυ-
 θραῖοι μὲν ὀκτὼ νέας παρεχόμενοι Φωκαέες δὲ τρεῖς.
 Φωκαέων δὲ εἶχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα.
 τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο ἔχοντες τὸ πρὸς ἐσπέρην
 κέρας Σάμιοι ἐξήκοντα νηυσὶ. πασέων δὲ τουτέων
 ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πενήκοντα καὶ
 9 τριηκόσiai τριήρεις· αὗται μὲν Ἰώνων ἦσαν. Τῶν
 δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἦσαν ἑξακόσiai.
 ὥς δὲ καὶ αὗται ἀπύκατο πρὸς τὴν Μιλησίην καὶ ὁ
 πεζὸς σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρα-
 τηγοὶ πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν, καταρ-
 ρώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ
 οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἰοί τε ἔωσι ἐξελεῖν, μὴ οἱ κ
 ἐόντες ναυκράτορες, πρὸς τε Δαρείου κινδυνεύσωσι

κακόν τι λαβεῖν· ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους οἱ ὑπ' Ἀρισταγόρεω μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἀρχέων ἔφευγον ἐς Μήδους—ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον—τούτων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας συγκαλέσαντες ἔλεγόν σφι τάδε· “ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οἶκον· τοὺς γὰρ ἐωυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολλὰς πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προῖσχόμενοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονται· τε ἄχαρι οὐδὲν διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδὲ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσι οὐδὲν ἢ πρότερον εἶχον· εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι οἱ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες τάπερ σφέας κατέξει· ὡς ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ ἐξανδραποδιένται, καὶ ὡς σφῶν τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς Βάκτρα, καὶ ὡς τὴν χώραν ἄλλοισι παραδώσομεν.” Οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων 10 οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἐωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ἴωνες ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὐταὶ αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνη τε διεχρέωντο καὶ οὐ προσίεντο τὴν προδοσίην· ἐωυτοῖσί τε ἕκαστοι ἔδοκεον μύνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μὲν νυν ἰθέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγένετο. §

Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλληχθέντων ἐς τὴν Λάδην, 11 ἐγίνοντο ἀγοραί· καὶ δὴ κου σφι καὶ ἄλλοι ἡγορόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ [ὁ] Φωκαεὺς [στρατηγὸς] Διονύσιος λέγων τάδε· “ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι, καὶ τούτοισι ὡς δρηπέτησι· νῦν ὦν ὑμέες ἢ μὲν βούλησθε τάλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑμῖν ἔσται, οἰοί τε δὲ ἔσεσθε ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐναντίους εἶναι ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε, οὐδεμίαν ὑμέων
II.—6

ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην τῷ βασιλεῖ τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ' ἐμοὶ τε πείθεσθε καὶ ἐμοὶ ὑμέας, αὐτοὺς ἐπιτρέψατε· καὶ ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέκομαι ἢ οὐ συμμίξειν τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίσγοντας πολλὸν ἐλασσώσεσθαι."

- 12 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ. ὁ δὲ, ἀνάγων ἐκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅκως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιο, διέκπλοον ποιούμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλληλέων, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὀπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων· παρείχε τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι' ἡμέρης. μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίουν τὸ κελευόμενον· τῇ δὲ ἐπὶ ταύτῃσι, [οἱ Ἴωνες] οἷα ἀπαθείες ἔοντες πόνων τοιούτων τετυμένοι τε ταλαιπωρήσιν τε καὶ ἡελίῳ, ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε· "τίνα δαιμόνων παραβάντες τάδε ἀναπίμπλαμεν, οἵτινες παραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ Φωκαεῖ ἀλαζόνι παρεχομένῳ νέας τρεῖς ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς ἔχομεν; ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας, λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασιν, πολλοὶ δὲ ἐπίδροξοι τῷτὸ τοῦτο πείσεσθαι εἰσι· πρό τε τούτων τῶν κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὀτιῶν ἄλλο παθεῖν ἐστὶ, καὶ τὴν μέλλουσαν δουλητήν ὑπομῖναι, ἣτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ." ταῦτα ἔλεξαν· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε· ἄλλ', οἷα στρατιῇ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκιητροφέοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέ-
- 13 λεσκον ἐς τὰς νέας, οὐδ' ἀναπειράσθαι. Μαθόντες δὲ ταῦτα γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσῶντος κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ Αἰάκης, κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην,—οἱ Σάμιοι ὦν, ὁρέωντες ἅμα μὲν εὐοῦσαν ἀταξίην πολλήν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδέκοντο

τοὺς λόγους, ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλέος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι, εὖ τε ἐπιστάμενοι ὥς, εἰ καὶ τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοῖατο τὸν Δαρεῖον, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον, προφάσιος ὧν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεὶ τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἴωνας ἀρνευμένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδει ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτεν τοὺς λόγους ἐδέκοντο οἱ Σάμιοι, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκεος· τύραννος δὲ ἐὼν Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχήν, κατὰπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

Τότε ὧν ἐπεὶ ἐπέπλων οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀν- 14
τανῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὥς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγίνοντο καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦ-
τεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι οἷτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύ-
τῃ· ἀλλήλους γὰρ κατατιῶνται. λέγονται δὲ Σά-
μιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἰστία ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἑνδεκα νεῶν· τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐναυμάχεον, ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καὶ σφι τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρήγμα ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρό-
θεν, ὥς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχέας φεύγοντας, τῶντὸ ἐποίουν τοῖσι Σαμίοισι· ὥς δὲ καὶ οἱ πλεῦνες τῶν Ἰώνων ἐποίουν τὰ αὐτὰ ταῦτα. Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίᾳ περι- 15
έφθησαν τρηχύτατα Χῖοι, ὥς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες. παρείχοντο μὲν γάρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθη, νέας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἐκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσεράκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας. ὀρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίευν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτῶν ὁμοῖοι· ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμ-

- μάχων μεμουνωμένοι, διεκπλόντες ἐναυμάχουν, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἐλόντες νέας συχνὰς ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χίοι μὲν δὴ τῇσι λοι-
- 16 πῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἐσωτῶν. Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἦσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ, ὥς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χίοι, νυκτός τε ἀπικέατο ἐς αὐτὴν καὶ ἐόντων τῇσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων· ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προακηκούτες ὥς εἶχε περὶ τῶν Χίων ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς γυναικας, ἐξεβοήθειον πανδημεὶ καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους.
- 17 Οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχησι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς ἐπεὶ τε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἐλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων ἀπέπλεε, ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὥς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίᾳ· ὁ δὲ ἰθέως ὥς εἶχε ἔπλωε ἐς Φοινίκην· γαύλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλωε ἐς Σικελίην· ὀρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν ληϊστής κατεστήκεε, Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.
- 18 Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε τῇ ναυμαχίᾳ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἰρέουσι κατ' ἄκρης, ἔκτω ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω· καὶ ἡνδραποδίσαντο τὴν πόλιν ὥστε συμπεσέειν τὸ πά-
- 19 θος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. Χρεωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίας τῆς πόλιος τῆς σφετέρης, ἐχρήσθη ἐπικοινων χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργείους φέρον, τὴν

δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργείους ἔχον, ἔπεαν κατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεούσι ἔχρησε ἔχει ὧδε·

Καὶ τότε δὴ, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσι δείπνων τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ·
σαλ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις·
νηοῦ δ' ἡμετέρον Δαδόμεναι ἄλλοισι μελήσει.

τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῖνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἑόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγίνοντο· ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὃ νηὸς τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεκίμπτω. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἐτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιησάμην. Ἐνθεῦτεν 20 οἱ ζωγραφθέντες τῶν Μιλησίων ἦγοντο ἐς Σούσα. βασιλεὺς δὲ σφέας Δαρείος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας κατοίκησε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσσῃ, ἐν Ἀμπῇ πόλει, παρ' ἣν Τίγρης ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρας αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδωσαν Ἡερσὶ Πηδάσεῦσι ἐκτῆσθαι.

Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ 21 ἀπέδωσαν τὴν ὁμοίην Συβαρίται, οἱ Δάον τε καὶ Σκίδραν οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβαρίος γὰρ αἰούσης ὑπὸ Κροτωνιγτέων, Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προεβήκαντο· πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν. οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου αἰλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυγίῳ δράμα Μιλήτου αἰλωσιν καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον καὶ ἐξημίωσάν μιν, ὥς ἀναμνήσαντα οἰκῆια

κακὰ, χιλήσι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι.

- 22 Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἐρήμωτο. Σαμίων δὲ τοῖσί τι ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε. ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἢ σφεῖς ἐς τὴν χώραν ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεια ἐς ἀποικίην ἐκπλέειν, μηδὲ μέροντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκει δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ Σικελίης τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν Ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων. ἡ δὲ Καλὴ αὕτη Ἀκτὴ καλεομένη ἐστὶ μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης. τούτων ὦν ἐπικαλεομένων, οἱ Σάμιοι μῦνοι Ἰώνων ἐστάλησαν σὺν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπεφευγότες. Ἐν οὗτοιόνδε δὴ τι συνήνεκε γενέσθαι· Σάμιοι γὰρ κομιζόμενοι ἐς Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοις, καὶ Ζαγκλαῖοι αὐτοὶ τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὐνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν ἐξελεῖν βουλόμενοι· μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, τότε ἐὼν διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοις, συμμίξας τοῖσι Σαμίοις ἀναπείθει ὡς χρεὸν εἶη Καλὴν μὲν Ἀκτὴν ἐπ' ἣν ἔπλεον εἶαν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν ἐούσαν ἐρήμον ἀνδρῶν· πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο ἐχομένην τὴν πόλιν ἐωυτῶν, ἐβοήθηον αὐτῇ καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεια τὸν Γέλως τύραννον· ἦν γὰρ δὴ σφι οὗτος σύμμαχος· ἐπεὶ τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοηθῶν, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων ἀποβαλόντα τὴν πόλιν ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα, ἐς Ἰνυκὸν πόλιν ἀπέπεμψε· τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοις καὶ ὄρκους δούς καὶ δεξάμενος,

προέδωκε. μισθὸς δέ οἱ ἦν εἰρημένος ὃδε ὑπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεια μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἱπποκράτεια λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δῆσας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκοσίους ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασφάξαι· οὐ μέντοι οἱ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαί- 24
ων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην. ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον· καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιοτάτον εἶναι ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν· καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκητο, καὶ αὐτὶς ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς ὃ γῆραϊ μέγα ὄλβιος ἔων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων, ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλή-
ατο. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου 25
γενομένην, Φοίνικες κελευσάντων Περσέων κατήγον ἐς Σάμον Αἰάκεια τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενόν σφισι καὶ μεγάλη κατεργασάμενον· καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου, διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ αἰλούσης, αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποκνυσάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγίνετο.

Ἰστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἔοντι περὶ Βυζάντιον καὶ 26
συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὀλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου, ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτῃ, Ἀπολλοφάνεος παιδί, Ἀβυδηνῶ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλεε, καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρας ταύτης τε δὴ ἐφόνευσε συχνοὺς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων οἷα δὴ

- κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης ὁ Ἰστιαῖος ἔχων τοὺς
 Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὀρμεώ-
 27 μενος. Φιλέει δέ κως προσημαίνειν εὐτ' ἂν μέλλῃ
 μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνει ἔσσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοισι
 πρὸ τούτων σημήϊα μεγάλα ἐγένετο· τοῦτο μὲν σφί
 πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν δύο
 μῦνοι τούτων ἀπενόστησαν· τοὺς δὲ ὀκτώ τε καὶ
 ἑννεήκοντα αὐτῶν λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπῆνεικε· τοῦ-
 το δὲ ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον
 πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι
 ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων
 εἰς μῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφί σημήϊα ὁ θεὸς
 προέδεξε· μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα
 ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε· ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπε-
 γένητο Ἰστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ
 τῶν Χίων, καταστρόφην εὐπετέως αὐτῶν ἐποιήσατο.
 28 Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον,
 ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. περικατημένῳ
 δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη, ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώ-
 ουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην· πυθό-
 μενος δὲ ταῦτα Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς
 δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρα-
 τιήν· ἐκ Λέσβου δὲ, λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς,
 πέρην διαβαίνει ἐκ τοῦ Ἀταρνέος ὡς ἀμήσων τὸν
 σῆτον, τὸν τε ἐνθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν
 τῶν Μυσῶν· ἐν δὲ τούτοις τοῖσι χωρίοις ἐτύγχανε
 ἐὼν Ἀρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς
 οὐκ ὀλίγης· ὃς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν αὐτόν τε
 Ἰστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν
 29 πλέω διέφθειρε. Ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἰστιαῖος ὧδε· ὡς
 ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσησι ἐν τῇ Μαλήνῃ
 τῆς Ἀταρνείτιδος χώρας, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον
 ἐπὶ πολλόν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὀρμηθεῖσα ἐπιπίπτει
 τοῖσι Ἕλλησι· τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένε-
 νετο· καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰστιαῖος
 ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος δια τὴν παρ-

εοῦσαν ἀμαρτάδα, φιλοψυχὴν τοιγύνηδε τινὰ ἀναιρέ-
 εται· ὥς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀνδρὸς
 Πέρσεω, καὶ ὥς καταϊρεόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἔμελλε
 συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεῖς κατὰ
 μὲν ἔωυτον, ὥς εἶη Ἰστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Εἰ μὲν 30
 νῦν ὥς ἐξωγρήθη ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βασιλέα Δα-
 ρεῖον, ὁ δὲ οὐτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκέειν ἐμοὶ,
 ἀπὴν γὰρ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δέ μιν αὐτῶν τε
 τούτων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὐτὶς μέγας
 παρὰ βασιλεῖ γένηται, Ἄρταφέρνῃς τε ὁ Σαρδίῳ
 ἑπαρχος καὶ ὁ λαβὼν Ἄρπαγος, ὥς ἀπῖκετο ἀγόμε-
 νος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνε-
 σταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν
 παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πν-
 θόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτησάμενος τοὺς ταῦτα ποιή-
 σαντας ὅτι μιν οὐ ζῶντα ἀνήγαγον ἐς ὅψιν τὴν
 ἔωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἰστιαίου λούσαντάς τε καὶ
 περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι, ὥς ἀνδρὸς με-
 γάλως ἔωυτῷ τε καὶ Πέρσῃς εὐεργέτω. τὰ μὲν
 περὶ Ἰστιαῖον οὕτω ἔσχε.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας 31
 περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτει ὥς ἀνέπλωσε αἰρέει
 εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἡπείρῳ κειμένας,
 Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅπως δὲ λάβοι τινὰ
 τῶν νήσων, ὥς ἐκάστην αἰρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσα-
 γήνευον τοὺς ἀνθρώπους. (σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν
 τρόπον· ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀψάμενος τῆς χειρὸς, ἐκ θα-
 λάσσης τῆς βορηῆς ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ
 ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες
 τοὺς ἀνθρώπους.) αἶρεον δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ
 πόλεις τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά· πλὴν οὐκ ἐσαγή-
 νεον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἶά τ' ἦν. Ἐνθαῦτα 32
 Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς
 τὰς ἐπηπείλῃσαν τοῖσι Ἰωσι στρατοπεδευομένοισι
 ἐναντία σφίσι· ὥς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων,
 παῖδάς τε τοὺς εὐεειδεστάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον

καὶ ἐποίουν ἀντὶ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους, καὶ παρ-
θένους τὰς καλλιστευούσας ἀνασπάστους παρὰ βα-
σιλέα· ταῦτά τε δὴ ἐποίουν καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμ-
πρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ἱροῖσι. οὕτω δὲ τὸ τρίτον
Ἴωνες κατεδουλώθησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δις
δὲ ἐπέξῃς τότε ὑπὸ Περσέων.

33 Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρα-
τὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου
αἶρεε πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι [τοῖσι] Πέρ-
σῃσι ὑποχέτρια ἦν γεγονότα κατ' ἡπειρον. εἰσὶ δὲ
ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἶδε τοῦ Ἑλλησπόντου· Χερσονήσος
τε ἐν τῇ πόλιες συχναὶ ἐνεῖσι, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ
τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηίκης, καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάν-
τιον. Βυζάντιοι μὲν νυν καὶ οἱ πέρηθεν Χαλκηδό-
νιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ'
οἴχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην ἔσω ἐς τὸν Εὐ-
ξείνον πόντον· καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἴ-
κησαν. οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς
χώρας τὰς καταλεχθείσας, τράπονται ἐπὶ τε Προ-
κόννησον καὶ Ἀρτάκην· πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαν-
τες ἐπλων αὐτὶς ἐς τὴν Χερσονήσον, ἐξαίρησόντες
τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολίων ὅσας πρότερον προσχόν-
τες οὐ κατέσυραν. ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἐπλωσαν
ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινί-
κων ἔσπλου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλείῃ, Οἰβάρεϊ τῷ
Μεγαβάζου· ὁμολογήσαντες τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρ-
χῳ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς
ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες.

34 Ἐτυράννευε δὲ τέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ
Κίμωνος τοῦ Στῆσαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν
ταύτην πρότερον Μιλτιάδew τοῦ Κυψέλου τρόπῳ
τοιῷδε· εἶχον Δόλογχοι Θρηῖκες τὴν Χερσονήσον
ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ Δόλογχοι πιεσθέντες πολέμῳ
ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας
περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους· ἡ δὲ Πυθίη σφι
ἀνείλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώραν τοῦτον,

ὅς ἂν σφεας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρώτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ· ἰόντες δὲ οἱ Δολόγκοι τὴν ἱρὴν ὁδὸν διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἦϊσαν· καὶ σφεας ὥς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων. Ἐν δὲ τῇσι 35 Ἀθήνησι τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παιδὸς γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιάδης κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἐωντοῦ, ὁρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας ἐσθῆτα ἔχοντας οὐκ ἐγχωρίην καὶ αἰχμᾶς, προσεβώσατο· καὶ σφι προσελθοῦσι ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. οἱ δὲ δεξάμενοι καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πᾶν οἱ σὸ μαντήϊον· ἐκφῆναντες δὲ ἐδέοντο αὐτοὶ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραντίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ καὶ βουλούμενον ἐκ ποδῶν εἶναι· αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφοὺς ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον, εἰ ποιοίῃ τά περ αὐτοῦ οἱ Δολόγκοι προσεδέοντο; Κελεουσύης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης 36 ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναιρηκῶς πρότερον τούτων τεθρίππῳ, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλούμενον μετέχειν τοῦ στόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοις καὶ ἔσχε τὴν χώραν· καὶ μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίας πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφεας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώραν. εἰσὶ δὲ οὗτοι στάδιοι ἕξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσονήσος εἴσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος. Ἀποτειχί- 37 σας ὢν τὸν ἀνέχοντα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῳ τοιοῦτῳ ὥσάμενος, τῶν λοιπῶν πρώτοις ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καὶ μιν

οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἰρέουσι ζωγρίῃ· ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροίσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεις ἐκτρίψειν· πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι ἀπειλήσεν ὁ Κροῖσος, “πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν,” μόγις κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη πάντων δενδρέων ἐκκοπεῖσα βλαστὸν οὐδένα μετίζει, ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται· δείσαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ

38 Κροῖσον, λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει· μετὰ δὲ, τελευτᾷ ἅπαις τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρήματα παραδούς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίον· καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι, ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππικὸν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἰόντος πρὸς Λαμψακηνούς, καὶ Στησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἅπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκεϊ ἐν τῷ πρυτανήῳ πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ.

39 Τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι· οἳ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίουν εὖ, ὡς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον εἶχε κατ' οἴκους, τὸν ἀδελφεὸν Στησαγόρεα δηλαδὴ ἐπιτιμέων· οἱ δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα, συνελέχθησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολίων οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν· κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι, ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ, Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους

βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρη-
 κων βασιλέος θυγατέρα Ἥγησιπύλην. Οὗτος δὲ ὁ 40
 Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθει εἰς τὴν
 Χερσόνησον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν
 κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα· (τρίτῳ μὲν γὰρ
 ἔτει τούτων Σκύθας ἔφευγε· Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες
 ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνεστράφησαν,
 καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης· τούτους
 ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε ἀπὸ
 Χερσονήσου, εἰς ὃ οἱ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν καὶ
 μιν οἱ Δόλογχοι κατήγαγον ὀπίσω·) Ταῦτα μὲν δὴ 41
 τρίτῳ ἔτει πρότερον ἐγεγόνει τῶν τότε μιν κατεχόν-
 των· τότε δὲ πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν
 Τενέδῳ, πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν
 παρεόντων ἀπέπλεε εἰς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ
 ὠρμήθη ἐκ Καρδίας πόλις, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος
 κόλπου· παραμείβετό τε τὴν Χερσόνησον καὶ οἱ
 Φοίνικες οἱ περιπίπτουσι τῇσι νησί. αὐτὸς μὲν δὴ
 Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσαρσι τῶν νεῶν καταφεύγει
 εἰς Ἴμβρον, τὴν δὲ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον
 διώκοντές οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε
 τῶν Μιλτιάδew παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μη-
 τίохος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρηῆκος ἐὼν θυγα-
 τρὸς ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηὶ εἶλον οἱ
 Φοίνικες, καὶ μιν πυθόμενοι ὥς εἶη Μιλτιάδew παῖς
 ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην
 καταθήσεται· ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο
 ἐν τοῖσι Ἴωσι πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθησι, ὅτε
 οἱ Σκύθαι προσεδέοντο λύσαντας τὴν σχεδίην ἀπο-
 πλέειν εἰς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὥς οἱ Φοίνικες
 Μητίοχον τὸν Μιλτιάδew ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν
 μὲν οὐδὲν Μητίοχον ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον
 καὶ κτῆσιν ἔδωκε καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ
 τέκνα ἐγένετο τὰ εἰς Πέρσας κεκοσμέαται. Μιλτιά-
 δης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέεται εἰς τὰς Ἀθήνας.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν 42

ἐπὶ πλεόν ἐγένετο τούτων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτεος. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολιῶν συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δοσίδικοι εἶεν καὶ μὴ ἀλλήλους φέροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατὰ παρασάγγας,—τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια,—κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους ἔταξε ἐκάστοισι, οἱ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ, ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνηος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον.

- 43 Καὶ σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν. ἅμα δὲ τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλέος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύνεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος πολλὸν δὲ ναυτικόν, ἡλικίην τε νέος ἔων, καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλέος Δαρείου θυγατέρα Ἀρταξώστρην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τούτον ὁ Μαρδόνιος ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων Περσέων τοῖσι ἐπτά Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι ὡς χρεὸν εἶη δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλεις. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἠπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χρήμα πολλὸν νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς πολλὸς στρατὸς, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ
- 44 ἐπὶ τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. Αὗται μὲν ὧν σφι πρόσχημα ἦσαν τοῦ στόλου· ἀτὰρ ἐν νόφ' ἔχοντες

ὅσας ἂν πλείστας δύναιντο καταστρέφεισθαι τῶν Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ τῇσι νηυσὶ θα-
σίους οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους καταστρέψαντο,
τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι
δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων
ἔθνεα πάντα σφι ἦν ἤδη ὑποχείρια γεγονότα. Ἐκ
μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην, ὑπὸ τὴν ἡπειρον
ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὀρμεώ-
μενοι, τὸν Ἀθων περιέβαλλον· ἐπιπεσὼν δέ σφι
περιπλέουσι βορῆς ἄνεμος μέγας τε καὶ ἄπορος,
κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθει πολλὰς τῶν νεῶν
ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἀθων· λέγεται γὰρ κατὰ τριη-
κοσίας μὲν τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ
δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων. ὥστε γὰρ θηριωδεστά-
της εὐούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἀθων
οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἀρπαζόμενοι, οἱ
δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι, οἱ δὲ αὐτῶν νέειν
οὐκ ἐπιστέατο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο, οἱ δὲ
ρίγει. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπρησσε.
Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μα- 45
κεδονίῃ νυκτὸς Βρύγοι Θρήϊκες ἐπεχείρησαν· καί
σφῶν πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ
αὐτὸν τρωματίζουνσι. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλο-
σύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ δὴ πρότερον
ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων τουτέων Μαρδόνιος, πρὶν
ἢ σφῆας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι
καταστρεψάμενος ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω, ἅτε
τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύγους κατ'
τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ Ἀθων. οὗτος μὲν νυν ὁ
στόλος αἰσchrῶς ἀγωνισάμενος ἀπαλλάχθη ἐς τὴν
Ἀσίην.

Δευτέρῳ δὲ ἔτει τούτων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν θα- 46
σίους διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων ὡς ἀπό-
στασιν μηχανοίατο, πέμψας ἄγγελον ἐκέλευέ σφῆας
τὸ τεῖχος περιαιρέειν καὶ τὰς νέας ἐς Ἀβδηρα κομί-
ζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἳ ὑπὸ Ἰστιάου τε τοῦ

Μιλησίου πολιορκηθέντες καὶ προσόδων ἐουσέων
μεγαλέων, ἐχρέοντο τοῖσι χρήμασι ναῦς τε ναυπη-
γεύμενοι μακρὰς καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλό-
μενοι. ἡ δὲ πρόσοδος σφί ἐγένετο ἐκ τε τῆς ἡπείρου
καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων· ἐκ μὲν γε τῶν ἐν Σκαπτῇ
Ὑλῃ, τῶν χρυσέων μετάλλων, τὸ ἐπίπαν ὀγδώκοντα
τάλαντα προσήϊε· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω
μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οὕτω ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασί-
οισι, ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι, προσήϊε ἀπὸ τε τῆς
ἡπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἔτεος ἐκάστου διηκόσια
τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλείστον προσήλθε, τριηκόσια.

47 Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα· καὶ μακρῶ
ἦν αὐτῶν θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεύρον, οἱ
μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην· ἥτις νῦν
ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὖνομα ἔσχε.
τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἔστι τῆς Θάσου
μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύρων,
ἀντίον δὲ Σαμοθρηΐκης· ὅρος μέγα, ἀνεστραμμένον
ἐν τῇ ζητήσῃ. τοῦτο μὲν νῦν ἔστι τοιοῦτο· οἱ δὲ
Θάσιοι τῷ βασιλεῖ κελεύσαντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ
σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκόμισαν
ἐς Ἀβδηρα.

48 Μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπεπειράτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλή-
νων ὃ τι ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἐώντῳ ἢ
παραδίδοναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας
ἄλλους ἄλλῃ τάξας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέ-
ειν βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν
Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς
ἐωντοῦ δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους,
κελεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιέ-

49 εσθαι. οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα· καὶ τοῖ-
σι ἤκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ μὲν ἡπει-
ρωτέων ἐδίδονσαν τὰ προΐσχετο αἰτέων ὁ Πέρσης,
πάντες δὲ οἱ νησιῶται ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες.
οἱ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ
Δαρείῳ καὶ δὴ καὶ Αἰγινῇται· ποιήσασι δὲ σφί ταῦ-

τα ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι ὥς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύονται· καὶ ἄσμενοι προφάσιος ἐπελάβοντο, φοιτέοντές τε ἐς τὴν Σπάρτην κατηγορεον τῶν Αἰγινήτων τὰ πεποιήκοιεν προδόντες τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην Κλεο- 50
μένης ὁ Ἀναξανδρίδew, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἰγιναν βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινήτων τοὺς αἰτιωτάτους· ὥς δὲ ἐπειράτο συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοοι τῶν Αἰγινήτων ἐν δὲ δὴ καὶ Κρίος ὁ Πολυκρίτου μάλιστα· ὃς οὐκ, ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἄξειν χαίροντα Αἰγινήτων· ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιέειν ταῦτα ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅρα γὰρ ἂν μιν τῷ ἐτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν· ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλεομένης δὲ ἀπελαννόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης, εἶρετο τὸν Κρίον ὃ τι οἱ εἴη τὸ οὖνομα; ὃ δὲ τὸ ἐὼν ἔφρασε οἱ· ὃ δὲ Κλεο-
μένης πρὸς αὐτὸν ἔφη· “ἦδη νῦν καταχάλκον, ὦ Κριε, τὰ κέρα, ὥς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ.”

Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων 51
Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος διέβαλλε τὸν Κλεομένεα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεεστέρης· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης,— ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνασι,—κατὰ πρεσβυγενεῖην δέ κως τετίμηται μᾶλλον ἢ Εὐρυσθένης. Λακεδαι- 52
μόνιοι γὰρ ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον, τὸν Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου, βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώραν τὴν νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας· μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλόν, Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα τῇ οὖνομα εἶναι Ἀργεῖην· θυγατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον τὰ τέκνα νούσῳ τελευτᾶν, Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς
Π.—7

τότε ἔοντας βουλευσάμενοι κατὰ νόμον βασιλέα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι· οὐκ ὄντων δὲ σφεας ἔχειν ὁκότερον ἔλονται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἔόντων, οὐ δυναμένους δὲ γινῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκούσαν· τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα βουλομένην δὲ εἰ κως ἀμφοτέροι γενοίαιτο βασιλέες· τοὺς ὧν δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορέειν· ἀπορέοντας δὲ πέμπειν εἰς Δελφοὺς, ἐπειρησόμενους ὃ τι χρῆσονται τῷ πρήγματι; τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφοτέρα τὰ παιδιά ἡγήσασθαι βασιλέας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον· τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφιν ἀνελεῖν· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, ἀπορέουσι οὐδὲν ἔσσαν ὅκως ἐξεύρωσι αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσηνίου τῷ οὐνομα εἶναι Πανίτην· ὑποθέσθαι δὲ τούτον τὸν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην ὁκότερον τῶν παιδίων πρότερον λούει καὶ σιτίζει· καὶ ἦν μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ φαίνεται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἔξειν ὅσον τι καὶ δίζηνται καὶ θέλουσι ἐξευρεῖν· ἦν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη ἐναλλάξ ποιεῦσα, δηλὰ σφιν ἔσεσθαι ὥς οὐδὲ ἐκείνη πλέον οὐδὲν οἶδε· ἐπ' ἄλλην τέ σφεας τραπέσθαι ὁδόν· ἐνθαῦτα δὲ τοὺς Σπαρτιήτας, κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμων παίδων λαβεῖν κατὰ τὰ αὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο· λαβόντας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης, ὥς ἔον πρότερον τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καὶ οἱ οὐνομα τεθῆναι Εὐρυσθέnea, τῷ δὲ [νεωτέρῳ] Προκλέα· τούτους ἀνδρωθέντας, αὐτοὺς τε ἀδελφεοὺς ἔοντας λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους

53 ὡσαύτως διατελέειν. Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μῦθοι Ἑλλήνων· τάδε δὲ κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων ἐγὼ γράφω...τούτους τοὺς Δωριέων

Βασιλέας μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, καταλεγομένους ὀρθῶς ὑπὸ Ἑλλήνων· καὶ ἀποδεικνυμένους ὥς εἰσι Ἕλληνες· (ἤδη γὰρ τῆνικαῦτα ἐς Ἑλληνας οὗτοι ἐτέλεον·) ἔλεξα δὲ μέχρι Περσέος, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον, τοῦδε εἵνεκα, ὅτι οὐκ ἔπεστι ἐπωνυμίῃ Περσεΐ οὐδεμία πατὴρ θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλεῖ Ἀμφιτρύων· ἤδη ὦν ὀρθῶ λόγῳ χρεωμένῳ μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἴρηταί μοι. ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀκρισίου καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτῶν, φαινοίαιτο ἂν ἔόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενεές. Ταῦτα μὲν 54 νυν κατὰ τὰ Ἕλληνες λέγουσι γεγενεηλόγηται· ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐὼν Ἀσσύριος ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσέος πρόγονοι· τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντας κατ' οἰκηϊότητα Περσεΐ οὐδὲν, τούτους δὲ εἶναι, κατὰ περ Ἕλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους. Καὶ ταῦτα μὲν 55 νυν περὶ τούτων εἰρήσθω· ὁ τι δὲ ἔόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὁ τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιλῆας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἴρηται, ἑάσομεν αὐτὰ, τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο τούτων μνήμην ποιήσομαι.

Γέρεα δὲ δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῇται δε- 56 δώκασιν· ἱρωσύνας δύο, Διὸς τε Λακεδαίμονος καὶ Διὸς Οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται χώρην· τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων διακωλυτὴν· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγχι ἐνέχεσθαι· στρατενομένων δὲ, πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς· προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξοδίῃσι ὁκόσοισι ἂν ὦν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων ἀπάντων τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια. Τὰ δὲ 57 ἄλλα, τὰ εἰρηναῖα, κατὰ τάδε σφί δέδοται· ἣν θυσίην τις δημοτελῇ ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵζειν τοὺς βασιλέας· καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἀρχεσθαι

διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοις δαιτυμόνεσι· καὶ σπονδαρχίας εἶναι τούτων καὶ τῶν τυθέντων προβάτων τὰ δέρματα· νεομηνίας δὲ ἀνὰ πάσας καὶ ἐβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνός, δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱρήϊον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον ἀλφίτων, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικὴν· καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας ἐξαιρέτους· καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοις προσκείσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀσθῶν· καὶ Πυθίους αἰρέεσθαι δύο ἑκάτερον· (οἱ δὲ Πύθιοι εἰσι θεοπρόποι ἐς Δελφοὺς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια.) μὴ ἔλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφί ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην· παρεῶσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι· τῶντὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι· τὰς δὲ μαντηΐας τὰς γινομένας τούτους φυλάσσειν· συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους· δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλέας τοσάδε μούνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι ἐς τὸν ἰκνέεται ἔχειν, ἣν μὴ περ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι· καὶ ἣν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλέων ἐναντίον ποιέεσθαι· καὶ παρίζειν βουλευούσι τοῖσι γέρονσι, εἶναι δυὼν δέουσι τριήκοντα· ἣν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστά σφί τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ, τὴν ἑωυτῶν.

- 58 Ταῦτα μὲν ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανούσι δὲ τὰδε ἱππέες περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικὴν· κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιϋοῦσαι λέβητα κροτέουσι· ἐπεὰν ὦν τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἐκάστης ἐλευθέρους δύο καταμιαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπικέεται· νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοις κατὰ τῶν βασιλέων τοὺς θανάτους ἐστὶ

ὧν τὸς καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ· τῶν γὰρ ὧν βαρβάρων οἱ πλεῖνες τῷ αὐτῷ νόμῳ χρέωνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλέων· ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαιμόνος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῶ τῶν περιοίκων ἀναγκαστοὺς ἐς τὸ κῆδος ἵεναι. τούτων ὧν καὶ τῶν εἰλωτέων καὶ αὐτῶν Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλλεχθέωσι ἐς τὸν τόπον πολλαὶ χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονται τε τὰ μέτωπα προθύμως καὶ οἰμωγῇ διαχρέωνται ἀπλέτῳ φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλέων τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὅς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλέων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἰδῶλον σκευάσαντες ἐν κλίνῃ εὖ ἐστρωμένη ἐκφέρουσι· ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἴσταται σφί οὐδ' ἀρχαιρεσίῃ συνίξει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας. Συμφέρονται δὲ ἄλλοι 59 τόδε τοῖσι Πέρσῃσι. ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως ἄλλος ἐνίστηται βασιλεὺς, οὗτος ὁ ἐσιὼν ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλεῖ ἢ τῷ δημοσίῳ ὤφειλε· ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προσοφειλόμενον φόρον μετῖει πάσῃσι τῇσι πόλιν. Συμφέρονται δὲ καὶ τὰδε Αἰγυπτίοις 60 Λακεδαιμόνιοι· οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρῴας τέχνας, καὶ αὐλητῆς τε αὐλητῶ γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κήρυξ κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακλητοῦσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.

Τότε δὲ τὸν Κλεομένηα, εἶοντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ καὶ 61 κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημάρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος ὡς φθόνῳ καὶ ἄγῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης ἐβούλευε τὸν Δημάρητον παῦσαι τῆς βασιληΐης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιούμενος· Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ καὶ γῆμαντι γυναικας δύο παῖδες οὐκ ἐγίνοντο· καὶ οὐ

γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτων εἶναι αἷτιος, γαμέει
 τρίτην γυναῖκα· ὧδε δὲ γαμέει· ἦν οἱ φίλος τῶν
 Σπαρτιηγέων ἀνὴρ, τῷ προσέεετο τῶν ἀστῶν μά-
 λιστα ὁ Ἀρίστων· τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα
 γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ
 ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη· ἐοῦ-
 σαν γάρ μιν τὸ εἶδος φλαύρην ἢ τροφὸς αὐτῆς, οἷα
 ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα καὶ δυσειδέα ἐοῦσαν,
 πρὸς δὲ καὶ ὀρέουσα τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος
 αὐτῆς ποιευμένους, ταῦτα ἕκαστα μαθοῦσα, ἐπιφρά-
 ζεται τοιάδε· ἐφόρει αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς
 τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν· τὸ δ' ἔστι ἐν τῇ Θεράπνῃ κα-
 λευμένη ὑπερθε τοῦ Φοιβηΐου ἱροῦ. ὅκως δὲ ἐνείκει
 ἢ τροφὸς, πρὸς τε τῷ γαλμα ἴστα καὶ ἐλίσσετο τὴν
 θεὸν ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον· καὶ δὴ
 κοτε ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται
 ἐπιφανῆναι, ἐπιφανεῖσαν δὲ ἐπείρεσθαί μιν ὃ τι φέ-
 ρει ἐν τῇ ἀγκάλῃ; καὶ τὴν φράσαι ὡς παιδίον φορέει·
 τὴν δὲ κελεύσαι οἱ δεῖξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι, ἀπειρη-
 σθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι·
 τὴν δὲ πάντως ἐωυτῇ κελεύειν ἐπιδεῖξαι· ὁρῶσαν δὲ
 τὴν γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμένην ιδέσθαι οὕτω
 δὴ τὴν τροφὸν δεῖξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ καταψῶσαν
 τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἶπαι, ὡς καλλιστευσεὶ
 πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· ἀπὸ μὲν δὴ ταύ-
 τῃς τῆς ἡμέρης μεταπεσέειν τὸ εἶδος· γαμέει δὲ δὴ
 μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην Ἀγητος ὁ Ἀλκείδευ,
 62 οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος. Τὸν δὲ Ἀρίστων
 ἐκνίξε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως· μηχανάται
 δὴ τοιάδε· αὐτὸς τε τῷ ἐταίρῳ τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὐτῇ
 ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν τῶν ἐωυτοῦ πάντων ἐν τῷ
 ἂν αὐτὸς ἐκείνος ἔλῃται, καὶ τὸν ἐταῖρον ἐωυτῷ ἐκέ-
 λευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην διδόναι· ὁ δὲ οὐδὲν φοβη-
 θεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικὶ, ὀρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι
 γυναῖκα, κατανέει ταῦτα· ἐπὶ τούτοις δὲ ὅρκους
 ἐπήλασαν· μετὰ δὲ, αὐτὸς τε [ὁ Ἀρίστων] ἔδωκε

τοῦτο, ὃ τι δὴ ἦν, τὸ εἵλετο τῶν κειμηλίων τῶν
 Ἀρίστωνος [ὁ Ἀγητος], καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίην ζη-
 τέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἐταίρου
 τὴν γυναῖκα ἐπειράτο ἀπάγεσθαι· ὁ δὲ πλὴν τούτου
 μούνου τὰ ἄλλα ἔφη καταινέσαι· ἀναγκαζόμενος μὲν
 τοι τῷ τε ὄρκῳ καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ ἀπεί-
 ἀπάγεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο 63
 γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἀποπεμψάμενος·
 ἐν δέ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς
 δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη, τίκτει τοῦτον δὴ τὸν Δημά-
 ρητον· καὶ τις οἱ τῶν οἰκετέων ἐν θώκῳ κατημένῳ
 μετὰ τῶν ἐφόρων ἐξαγγέλλει ὥς οἱ παῖς γέγονε· ὁ δὲ
 ἐπιστάμενός τε τὸν χρόνον τῷ ἡγάγετο τὴν γυναῖκα
 καὶ ἐπὶ δακτύλῳ συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε
 ἀπομόσας, “οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη.” τοῦτο ἤκουσαν μὲν
 οἱ ἔφοροι· πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο τὸ παρ-
 αυτικά· ὁ δὲ παῖς ἠύξετο, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ
 εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς
 τὰ μάλιστα οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ
 σῶνομα ἔθετο διὰ τόδε· πρότερον τούτων πανδημεὶ
 Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι, ὡς ἀνδρὶ εὐδοκιμέοντι διὰ πάν-
 των δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων,
 ἀρὴν ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι· διὰ τοῦτο μὲν οἱ
 τὸ σῶνομα Δημάρητος ἐτέθη. Χρόνου δὲ προϊόντος, 64
 Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασι-
 λειάν· ἔδεε δὲ, ὡς ἔοικε, ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα
 καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληΐης, διὰ τὰ Κλεο-
 μένῃ διεβλήθη μεγάλως πρότερόν τε ὁ Δημάρητος
 ἀπαγαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἐλευσίνος, καὶ δὴ καὶ
 τότε ἐπ' Αἰγινητέων τοὺς μηδίσαντας διαβάнтος
 Κλεομένεος. Ὀρμηθεὶς ὦν ἀποτίννυσθαι ὁ Κλεο- 65
 μένης, συντίθεται Λευτυχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἀγίος,
 ἐόντι οἰκίῃς τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἦν αὐτὸν
 καταστήσῃ βασιλέα ἀντὶ Δημαρήτου, ἔψεται οἱ ἐπ'
 Αἰγινίτας. ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημα-
 ρήτῳ μάλιστα γεγονώς διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἀρμο-

σαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ
 Δημαρμένου θυγατέρα, ὃ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας,
 ἀποστερεῖ Λευτυχίδα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν
 Πέρκαλον ἀρπάσας καὶ σχὼν γυναῖκα. κατὰ τοῦτο
 μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἐχθρὴ ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγε-
 γόνηε· τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένηεσ προθυμίας ὁ Λευ-
 τυχίδης κατόμνυται Δημαρήτου, φὰς αὐτὸν οὐκ
 ἰκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων οὐκ ἔοντα παῖδα
 Ἀρίστωνος· μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην ἐδίωκε ἀνασώ-
 ζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτε οἱ
 ἐξήγγειλε ὁ οἰκέτης παῖδα γεγονέναι, ὃ δὲ συμβαλ-
 λεόμενος τοὺς μῆνας ἀπώμοσε, φὰς οὐκ ἔωντο εἶναι
 τούτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτυχίδης,
 ἀπέφαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γεγο-
 νότα, οὔτε ἰκνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς
 ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος κείνους οἱ τότε ἔτυ-
 χον πάρεδροί τε ἔόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρί-
 66 στωνος. Τέλος δὲ, ἔόντων περὶ αὐτῶν νεικέων· ἔδοξε
 Σπαρτιήτησι ἐπείρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελ-
 φοῖσι εἰ Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος; ἀνψστου
 δὲ γενομένου ἐκ προνοίας τῆς Κλεομένηεσ ἐς τὴν
 Πυθίην, ἐνθαῦτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα
 τὸν Ἀριστοφάντον, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύοντα
 μέγιστον· ὃ δὲ Κόβων Περίαλλαν τὴν πρόμαντιν
 ἀναπεῖθει τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγεσθαι λέγειν.
 οὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπειρωτώντων τῶν θεοπρόπων,
 ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. ὑστέρῃ
 μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κόβων
 τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν καὶ Περίαλλα ἡ πρόμαντις
 ἐπαύσθη τῆς τιμῆς.

67 Κατὰ μὲν δὴ Δημαρήτου τὴν κατάπαυσιν τῆς
 βασιληΐης οὕτω ἐγένετο. ἔφυγε δὲ Δημάρητος ἐκ
 Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνειδέος· μετὰ τῆς
 βασιληΐης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἤρχε αἰρε-
 θεὶς ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαῖδιαι· θεωμένου
 δὲ τοῦ Δημαρήτου, ὁ Λευτυχίδης γεγονώς ἤδη αὐτὸς

βασιλεὺς αὐτ' ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα, ἐπὶ
 γέλωτί τε καὶ λάσθῃ εἰρώτα τὸν Δημάρῃτον ὁκοῖόν
 τι εἴη τὸ ἄρχεω μετὰ τὸ βασιλεύειν; ὁ δὲ ἀλγήσας
 τῷ ἐπειρωτήματι εἶπε φὰς αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη
 πεπειρηῆσθαι, κείνον δὲ οὐ· τὴν μέντοι ἐπειρώτησιν
 ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίης κακότητος ἢ
 μυρίης εὐδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἶπας καὶ κατακαλυ-
 ψάμενος, ἦιε ἐκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἐνωτοῦ οἰκία·
 αὐτίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθνε τῷ Διὶ βούν, θύσας
 δὲ, τὴν μητέρα ἐκάλεσε. Ἀπικομένη δὲ τῇ μητρὶ 68
 ἐσθεὺς ἐς τὰς χεῖράς οἱ τῶν σπλάγχχνων, κατικέτευε
 λέγων τοιάδε· “ὦ μήτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων
 καταπτόμενος ἱκετεύω καὶ τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦδε
 φράσαι μοι τὴν ἀληθινήν, τίς μεν ἐστὶ πατὴρ ὀρθῷ
 λόγῳ; Δευτυχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι
 λέγων, κύνουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς οὕτω
 ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστων· οἱ δὲ καὶ τὸν ματαιώτερον
 λόγον λέγοντες φασὶ σε ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκετέων
 τὸν ὀνοφορβὸν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. ἐγὼ ὦν
 σε μετέρχομαι τῶν θεῶν εἰπεῖν τὸ ἀληθές· οὔτε γάρ,
 εἴ περ πεποίηκας τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ πεποί-
 ηκας μετὰ πολλέων δέ· ὁ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ
 ὥς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν
 γὰρ ἂν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας.” Ὁ μὲν δὴ 69
 τοιαῦτα ἔλεγε· ἡ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ,
 ἐπεῖτε με λιτῇσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὴν ἀληθινήν, πᾶν
 εἰς σὲ κατειργήσεται τ' ἀληθές· ὥς με ἠγάγετο Ἀρίσ-
 των ἐς ἐνωτοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἦλθέ μοι
 φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστων· συνευνηθὲν δὲ τοὺς στε-
 φάνους οὓς εἶχε ἐμοὶ περιετίθει· καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε,
 ἦκε δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων· ὥς δέ με εἶδε ἔχουσιν
 στεφάνους, εἰρώτα τίς εἴη ὁ μοι δούς; ἐγὼ δὲ ἐφάμην
 ἐκείνον· ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο· ἐγὼ δὲ κατωμνύμην
 φαμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιεῖν ἀπαρνεύμενον·
 ὀλίγον γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συνευνηθέντα
 δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὁρέων δέ με κατομνυ-

μένην ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἶη τὸ πρῆγμα
 καὶ τοῦτο μὲν οἱ στέφανοι ἐφάνησαν ἔόντες ἐκ τοῦ
 ἥρωϊου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἰδρυμέ-
 νον· (τὸ καλέουσι Ἀστραβάκον·) τοῦτο δὲ οἱ μάντιες
 τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον εἶναι. οὕτω δὴ, ὦ
 παῖ, ἔχεις πᾶν ὅσον τι καὶ βούλει πυθέσθαι· ἡ γὰρ
 ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας καὶ τοι πατήρ ἐστι Ἀσ-
 τράβακος ὁ ἥρωες, ἡ Ἀρίστων· ἐν γὰρ σε τῇ νυκτὶ
 ταύτῃ ἀναιρέομαι. τῇ δέ σευ μάλιστα κατάπτονται
 οἱ ἐχθροὶ, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ
 σὺ ἡγγέλθης γέγεννημένος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ
 φήσεί σε ἐωντοῦ εἶναι, (τὸν χρόνον γὰρ, τοὺς
 δέκα μῆνας, οὐδέ κω ἐξήκειν,) αἰδρητῇ τῶν τοιούτων
 κείνος τοῦτο ἀπέριψε τὸ ἔπος· τίκτουσι γὰρ γυναῖκες
 καὶ ἐννεάμηνα καὶ ἐπτάμηνα, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα
 μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δὲ σέ, ὦ παῖ, ἐπτάμηνον
 ἔτεκον· ἔγνω δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν
 χρόνον, ὡς ἀνοίῃ τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ
 ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεωντοῦ μὴ δέκεο· τὰ γὰρ
 ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας. ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ
 τε Δευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέγουσι τίκτοιεν αἱ
 70 γυναῖκες παῖδας.” Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε· ὁ δὲ
 πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο καὶ ἐπόδια λαβῶν, ἐπο-
 ρεύετο ἐς Ἡλιν τῷ λόγῳ, φὰς ὡς ἐς Δελφούς χρησά-
 μενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑπο-
 τοπηθέντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρεῖν, ἐδίωκον·
 καὶ κως ἔφθῃ ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ
 τῆς Ἡλιδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ
 τε ἄπτοντο καὶ τοὺς θεράποντας αὐτὸν ἀπαιρέοντο·
 μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐν-
 θεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλέα Δαρεῖον·
 ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλῶσι, καὶ γῆν τε καὶ
 πόλιν ἔδωκε. οὕτω ἀπύκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρητος
 καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ, ἄλλα τε Λακεδαιμο-
 νίοισι συχνὰ ἔργοισι τε καὶ γνώμησι ἀπολαμπρυνθεῖς,
 ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος τεθρίπῳ

προέβαλε, μῦθος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.

Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος, Δημαρήτου καταπαν- 71
σθέντος, διεδέξατο τὴν βασιληίην· καὶ οἱ γίνεται
παῖς Ζευξίδημος, τὸν δὴ Κυνίσκον μετεξέτεροι Σπαρ-
τιητέων ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασί-
λευσε Σπάρτης· πρὸ Λευτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν
παῖδα Ἀρχίδημον· Λευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξιδή-
μου γαμέει δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, εἰούσαν
Μενίου μὲν ἀδελφεὴν Διακτορίδεω δὲ θυγατέρα· ἐκ
τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γινέται οὐδὲν, θυγάτηρ δὲ Λαμπιτώ-
την Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέει, δόντος αὐτῷ
Λευτυχίδεω. Οἱ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν 72
Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέτισε·
ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην, παρεὼν
δέ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι ἐδωροδόκησε ἀρ-
γύριον πολὺ· ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ αἰλοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ
στρατοπέδῳ ἐπικατήμενος χειρίδι πλὴν ἀργυρίου,
ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεὶς· καὶ τὰ
οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύ-
τησε ἐν ταύτῃ· ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον.

Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένει εὐωδώθη τὸ ἐς τὸν Δη- 73
μάρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδα ἦγε
ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινὸν τινὰ σφι ἔγκοτον διὰ τὸν
προπηλακισμόν ἔχων. οὕτῳ δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται,
ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἡκόντων ἐπ' αὐτοὺς, ἐδι-
κάευν ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐκείνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας
δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτους
καὶ γένει, ἦγον καὶ ἄλλους καὶ δὴ καὶ Κρίον τε
τὸν Πολυκρίτου καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτεος,
οἵπερ εἶχον μέγιστον κράτος· ἀγαγόντες δὲ σφεας ἐς
γῆν τὴν Ἀττικὴν, παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς
ἐχθίστους Αἰγινῆτησι Ἀθηναίους. Μετὰ δὲ ταῦτα, 74
Κλεομένεα ἐπάϊστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς
Δημάρητον δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπέξοχε
ἐς Θεσσαλίην· ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκα-

δίην, νεώτερα ἔπρησσε πρήγματα συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὄρκους προσάγων σφί, ἢ μὴν ἔψεσθαί σφεας αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγήται, καὶ δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκάδων τοὺς προεστεῶτας ἀγινέων, ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. [ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶναι ὑπ' Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ.] καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης σταζει ἐς ἄγκος· τὸ δὲ ἄγκος αἵμασις τις περιθέει κύκλος. ἡ δὲ Νώνακρς, ἐν τῇ ἢ πηγῇ αὕτη τυγχάνει
75 ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Φενεῷ. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεια ταῦτα πρήσσοντα, κατήγον αὐτὸν δέισαντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἤρχε. κατελθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίῃ νοῦσος ἔοντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον· ὅκως γάρ τεψ' ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐνέχραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον· ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα καὶ παραφρονήσαντα ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ· ὁ δὲ δεθεὶς τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων αἰτεε μάχαιραν, οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι, ἀπέειλε τά μιν αὐτίς ποιήσσει· ἐς ὃ δείσας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλακος,—ἦν γὰρ τῶν τις εἰλωτέων,—διδοῖ οἱ μάχαιραν· Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον, ἄρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος· ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας προὔβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς, ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἔς τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπίκητο, καὶ ταύτην καταχορδεύων ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ· ὥς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε τὰ περὶ Δημάρητον γενόμενα λέγειν· ὥς δὲ Ἀθηναῖοι μούνοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσίνα ἐσβαλὼν ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν· ὥς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱροῦ αὐτῶν τοῦ Ἀργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέκαπτε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐνέπρησε.

Κλεομένει γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι ἐχρή- 76
 σθη Ἄργος αἰρήσειν. ἐπεὶ τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων
 ὑπὶκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ
 τῆς Στυμφηλῆς λίμνης· (τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς
 χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἀργεῖ,
 τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων
 Ἐρασῖνον καλέεσθαι) ἀπικόμενος δ' ὧν ὁ Κλεομένης
 ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐσφαγιάζετο αὐτῷ, καὶ οὐ
 γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλιέρεε διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν
 ἔφη τοῦ Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολέητας,
 Ἀργεῖους μέντοι οὐδ' ὥς χαιρήσειν· μετὰ δὲ ταῦτα
 ἐξαναχωρήσας, τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην·
 σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσῃ ταῦρον, πλοίοισι
 σφῆας ἤγαγε ἐς τε τὴν Τिरυνθίην χώραν καὶ Ναυ-
 πλίην. Ἀργεῖοι δ' ἐβοήθειον πυνθανόμενοι ταῦτα 77
 ἐπὶ θάλασσαν· ὥς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυν-
 θος χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται Σήπεια οὖνομα,
 μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες ἕζοντο ἀντίοι τοῖσι
 Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ
 τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ
 αἰρεθέωσι· καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε
 τὸ χρηστήριον τὸ ἐπίκουρα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοις
 τε καὶ Μιλησίοισι, λέγον ὥδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενά νικήσασα
 ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
 πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει·
 ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπεσσομένων ἀνθρώπων,
 δεινὸς ὅφρις τριέλικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον
 παρέιχε· καὶ δὴ σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι
 τῶν πολεμίων χρᾶσθαι· δόξαν δέ σφι, ἐποίουν τοι-
 ὄνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιήτης κήμυξ προσημαῖνοι τι
 Λακεδαιμονίοισι, ἐποίουν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τῶντὸ τοῦτο.
 Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργεῖους 78
 ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κήρυξ σημήνειε, παραγγέλλει
 σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε

ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χωρέειν εἰς τοὺς Ἀργεῖους.
 ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων.
 ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ
 κηρύγματος ἐπεκέατο· καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν
 αὐτῶν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας εἰς τὸ ἄλσος τοῦ Ἀργου
 79 καταφυγόντας περιϋζόμενοι ἐφύλασσαν. Ἐνθὺτεν
 δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄν-
 δρας καὶ πυνθανόμενος τούτων, ἐξεκάλεε πέμπων
 κήρυκα ὀνομαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ
 ἱρῷ ἀπεργμένους· ἐξεκάλεε δὲ, φὰς αὐτῶν ἔχειν τὰ
 ἄποινα· ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι δύο μνῆαι
 τεταγμένοι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν· κατὰ
 πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργείων, ὥς ἐκάστους ἐκ-
 καλεύμενος, ὁ Κλεομένης ἔκτεινε· ταῦτα δὲ κως
 γινόμενα ἐλελήθηε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένει·
 ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὥρων οἱ
 ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὅ τι ἐπρησσαν, πρὶν γε δὴ αὐτῶν τις
 ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος κατεΐδε τὸ ποιούμενον· οὐκων δὴ
 80 ἔτι καλεόμενοι ἐξήεσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης
 ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν εἰλωτῶν περιnéειν ὕλην τὸ
 ἄλσος· τῶν δὲ πειθομένων, ἐνέπρησε τὸ ἄλσος· καιο-
 μένου δὲ ἤδη, ἐπείρετο τῶν τινα αὐτομόλων, τίνος εἴη
 θεῶν τὸ ἄλσος; ὁ δὲ ἔφη Ἀργου εἶναι· ὁ δὲ ὥς
 ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα εἶπε· “ὦ Ἀπολλὼν χρη-
 στήριε, ἣ μεγάλως με ἠπάτηκας φάμενος Ἀργος
 αἰρήσειν· συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ χρηστή-
 81 ριον.” Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλέω
 στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι εἰς Σπάρτην· χιλίους δὲ
 αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστεάς ἦε εἰς τὸ Ἡραῖον θύ-
 σων· βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ
 ὁ ἱεὺς ἀπηγόρευε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι
 θύειν· ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱεῖα ἐκέλευε τοὺς εἰλω-
 τας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγῶσαι· καὶ
 αὐτὸς ἔθυσσε, ποιήσας δὲ ταῦτα ἀπῆγε εἰς τὴν Σπάρ-
 82 την. Νοστήσαντα δὲ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ
 τοὺς ἐφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκήσαντα οὐκ ἐλέ-

ειν τὸ Ἄργος, παρεὼν εὐπετέως μιν ἐλεῖν· ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων ἔχω σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ' ὦν φάμενος ἐπεὶ τε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱρὸν εἴλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ· πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρὶν γε δὴ ἱροῖσι χρήσῃται, καὶ μάθῃ εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδῶι εἴτε οἱ ἐμποδῶν ἔστηκε· καλλιερευμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκήτην, ὅτι οὐκ αἰρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἰρέειν ἂν κατ' ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν δὲ στηθέων λάμψαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων, πιστά τε καὶ οἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτησι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας.

Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχηρώθη οὕτω, ὥστε οἱ δούλοι 83 αὐτῶν ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα ἄρχοντές τε καὶ διέποντες, ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτὰ σφεας οὗτοι ἀνακτώμενοι ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δούλοι μάχη ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἐὼν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίας· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότησι· ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς ὃ δὴ μόγισ οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

Ἀργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μα- 84 νέντα ἀπολέσθαι κακῶς· αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆταί φασι ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθησι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἀκρητοπότην γενέσθαι καὶ ἐκ τούτου μανῆναι· Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεὶ τέ σφι Δαρεῖον ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα μεμονέναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι καὶ συντίθεσθαι ὥς χρεὸν εἶη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν

πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιῆτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὁρμιεωμένους ἀναβαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τὸντὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένεια δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν Σκυθῶν ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν· ἐκ τοῦτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται· ἐκ τε τόσου, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιέειν, “ἐπισκύθισον” λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεια λέγουσι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρῆτῳ ἐκτίσαι.

- 85 Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσμένους Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνησι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες, ἔγνωσαν περιϋβρίσθαι Αἰγινῆτας ὑπὸ Λευτυχίδεω· καὶ μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἶγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνησι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδα, εἶπέ σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ· “τί βούλεσθε ποιεῖν, ἄνδρες Αἰγινῆται, τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστερης μὴ τι ὑμῖν, ἣν ταῦτα πρήσσητε, παυώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβάλωσι.” ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιγῆδε, ἐπισπόμενον Λευτυχίδα ἐς Ἀθή-
- 86 nas, ἀποδοῦναι Αἰγινῆτῃσι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν παρθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσις εἰλκον οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἔοντας βασιλέας παραθέσθαι, καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἐτέρῳ ἄνευ τοῦ ἐτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, ποιεέτε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοῖς καὶ γὰρ

ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια, καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τούτων· ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συν-
 ηνείχθη γενέσθαι περὶ παραθήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται, γενέσθαι ἐν
 τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο
 Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα· τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμέν
 τὰ τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ
 ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης περὶ πάντων ὅσοι τὴν
 Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον· συνενειχθή-
 ναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν· ἄνδρα
 Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαι οἱ ἐλ-
 θεῖν ἐς λόγους, προῖσχύμενον τοιαύδε· εἰμὶ μὲν Μι-
 λήσιος, ἦκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, βουλόμενος δικαι-
 οσύνης ἀπολαῦσαι· ὥς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν
 ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην, τῆς σῆς δι-
 καιοσύνης ἦν λόγος πᾶλλος, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν,
 καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἢ Ἰωνίῃ ἢ δὲ Πε-
 λοπόννησος ἀσφαλῶς ἰδρυμένη, καὶ διότι χρήματα
 οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας· ταῦτά τε ὦν
 ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεια
 πάσης τῆς οὐσίας ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ,
 εὖ ἐξεπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα·
 σὺ δὴ μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμ-
 βολα σῶζε λαβών· ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτήῃ,
 τῷτῳ ἀποδοῦναι· ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξεῖνος
 τοσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παραθήκην
 ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ· χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος,
 ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τοῦτου τοῦ παραθεμένου τὰ
 χρήματα οἱ παῖδες· ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύ-
 κῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ χρή-
 ματα· ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιαύδε· οὔτε
 μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέ-
 ναι τούτων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνη-
 σθεῖς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον,
 ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ εἰ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νό-
 μοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας· ταῦτα ὦν

ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε. οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιούμενοι ἀπαλλάσσοντο, ὥς ἀπεστερημένα τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ· ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὄρκῳ τὰ χρήματα λήϊσεται; ἡ Πυθίη μετέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπει·

Γλαῦκ' Ἐπικυδέϊδῃ, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω ὄρκῳ νικήσαι, καὶ χρήματα λήϊσασθαι.
 ὁμνυ' ἐπεὶ θανάτός γε καὶ εὐορκον μένει ἄνδρα.
 ἀλλ' Ὀρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος· οὐδ' ἐπὶ χεῖρες,
 οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσέκε πᾶσαν
 συμμάρψας ὀλέσει γενεήν, καὶ οἶκον ἅπαντα.
 ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέτο αὐτῷ ἴσχειν τῶν ῥηθέντων· ἡ δὲ Πυθίη ἔφη, τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμφόμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους, ἀποδίδοι σφὶ τὰ χρήματα. τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὧς Ἀθηναῖοι, ὠρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται· Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν οὐτ' ἰστίῃ οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου· ἐκτέτριπταί τε πρᾶρριζος ἐκ Σπάρτης· οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παραθήκης ἄλλο γε, ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι." Λεύτυχίδης μὲν εἶπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

- 87 Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὑβρῖσαν Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὥς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντετηρὶς ἐπὶ Σουνίῳ, λοχῆσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νῆα εἶλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων· λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας,
- 88 ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανή-

σασθαι ἐπ' Αἰγινήτησι· καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος
 Κνωίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκιμος,
 οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτησι προτέρην
 ἐαυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς
 Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς,
 συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσέην Αἰγίνης, φράσας
 ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἡκριν
 δεήσει βοηθέοντας· μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν
 κατὰ τὰ συνθεήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν
 παλαιὴν καλεομένην πόλιν· Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγί- 89
 νονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον εἶναι νέες σφι ἀξί-
 μαχοι τῇσι Αἰγινήτεων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κοριν-
 θίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη
 τὰ πρήγματα· οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γὰρ σφι τοῦ-
 τον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι
 διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, δεδοῦσι δὲ πεντα-
 δράχμους ἀποδόμενοι· διωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ
 ἐξῆν δοῦναι· ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ
 τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἐβδομήκοντα νέας τὰς
 ἀπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἰγιναν· καὶ ὑπέρισαν ἡμέ-
 ρη μὲν τῆς συγκεκριμένης· Νικόδρομος δὲ, ὡς αἱ Ἀθη- 90
 ναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς
 ἐκδιηρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δὲ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ
 τῶν Αἰγινήτεων ἔσποντο· τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον
 οἰκῆσαι ἔδωσαν· ἐνθεῦπεν δὲ οὗτοι ὀρμεώμενοι ἔφε-
 ρόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας· ταῦτα
 μὲν δὴ ὕστερον ἐγένετο· Αἰγινήτεων δὲ οἱ παχέες, 91
 ἐπαναστάτως τοῦ δήμου σφι ἄμα Νικοδρόμῳ, ἐπε-
 κράτησαν· καὶ ἔπειτ' ἀσφειδὲς χειρωσάμενοι, ἐξῆγον
 ἀπολέοντες· ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο τὸ
 ἐκθύσασθαι οὐκ οἰοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι·
 ἀλλ' ἐφθῆσαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἢ
 σφι ἴλεων γενέσθαι τὴν θεόν· ἐπτάκοσίους γὰρ· δὴ
 τοῦ δήμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες· εἰς
 δὲ τις τούτων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς
 πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόραν· ἐπιλαμβανόμενος

- δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἶχετο· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἶοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω· χεῖρες δὲ κείναι
- 92 ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστήρσι. Ταῦτα μὲν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο· Ἀθηναίοισι δὲ ἦκουσι ἐνανμάχισαν νηυσὶ ἐβδομήκοντα· ἐσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργεῖους· καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκῃ λαμφθεῖσάι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώραν καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημὴ, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μὲν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινέσκοντο ἥσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ὧν σφι ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθει, ἐβελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς ἀνὴρ ᾧ οὖνομα Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τούτων οἱ πλεῖνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης, μονομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει.
- 93 Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν· καὶ σφῶν νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον.
- 94 Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας. ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἐνωτοῦ ἐποίει, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνήσθαι μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδῶν προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσις, καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ

γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρή-
 ξαντα τῷ ὁτόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης· ἄλλους
 δὲ στρατηγούς ἀποδέξας ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἑρέτριαν
 καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε ἑόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρ-
 ταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα ἀδελφιδέον ἑων-
 τοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας
 Ἀθήνας καὶ Ἑρέτριαν, ἄγειν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀν-
 δράποδα. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέν- 95
 τες, πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλι-
 κίης ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδῖον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρα-
 τὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρα-
 τοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς
 ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι· παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἵππα-
 γογὸὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτει προεῖπε τοῖσι ἑων-
 τοῦ δασμοφόροις Δαρεῖος ἐτοιμάζειν. ἐσβαλόμε-
 νοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν
 ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἐξακοσίησι τριή-
 ρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἡπει-
 ρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς
 Θρηῆκης· ἀλλ' ἐκ Σάμου ὀρμεώμενοι, παρὰ τε Ἰκά-
 ριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὥς μὲν ἐμοὶ
 δοκέει, δαίσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἀθω,
 ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτει ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν
 μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος σφέας
 ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα. Ἐπεὶ δὲ, ἐκ τοῦ 96
 Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμειξαν τῇ
 Νάξῳ, (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπέιχον στρα-
 τεύεσθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημένοι τῶν πρότερον,) οἱ
 Νάξιοι πρὸς τὰ οὖρεα οἰχοντο φεύγοντες, οὐδὲ ὑπέ-
 μειναν· οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέ-
 λαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν·
 ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνά-
 γοντο.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Δήλιοι, ἐκλι- 97
 πόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δήλον, οἰχοντο φεύγοντες ἐς
 Τήνον· τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεύουσας, ὁ Δᾶτις

προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσ-
ορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ
πυθόμενος ἵνα ᾗσαν οἱ Δῆλιοι, πέμπων κήρυκα ἡγό-
ρευέ σφι τάδε· “ἄνδρες ἱεροὶ, τί φεύγοντες οἴχεσθε
οὐκ ἐπιτηδέα καταγνόντες κατ’ ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ
αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω, καὶ μοι ἐκ βασιλέως
ᾧδε ἐπέσταλται, ἐν ᾗ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγάγοντο ταύ-
την μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώραν μήτε
τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἅπιτε ἐπὶ τὰ
ὑμέτερα αὐτῶν καὶ τὴν κῆσον νέμεσθε.” ταῦτα μὲν
ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ, λιβανωτοῦ

98 μίσησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα
τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἑρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος
καὶ Ἰωνας καὶ Αἰολέας. μετὰ δὲ τούτων ἐνθεύτεκ
ἐξαναχθέντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὥς ἔλεγον οἱ Δῆλιοι,
καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα [μέχρι ἐμεῦ σεισθείσα]· καὶ
τοῦτο μὲν κον τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων
ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός· ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ
Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρ-
ξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τούτων ἐπεξῆς γενέων,
ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας
γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας· τὰ μὲν ἀπὸ τῶν
Περσέων αὐτῇ γενομένα, τὰ δὲ ἀπ’ αὐτῶν τῶν καρ-
φαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν
ἦν αἰεὶ κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν εἶδυσαν ἀκίνητον·
καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ᾧδε·

• Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ εἶδυσαν.

δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνό-
ματα, Δαρείως ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήϊος, Ἀρταξέρξης
μέγας ἀρήϊος· τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ᾧδε ἂν
ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες κα-
λέοιεν.

99 Οἱ δὲ βάρβαροι ὥς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσ-
ίσχον πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεύτεν δὲ στρατιὴν τε
παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας

ἐλάμβανον· ὥς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἑρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας,) ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἑρετριέες 100 δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσιν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἵπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώραν, τούτους σφι δίδουσι τιμωρούς· τῶν δὲ Ἑρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα· οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσῃ οἴσεσθαι, προδοσίην ἐσκευάζοντο· μαθὼν δὲ τούτων ἑκάτερα ὥς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἑρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἤκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα προσέδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαι σφέας ἐς τὴν σφετέρην ἵνα μὴ προσαπόλωνται· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίῃ συμβουλευσάντι πείθονται· καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας αὐτούς. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας 101 τῆς Ἑρετρικῆς χώρας κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια· κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία, αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὥς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι· οἱ δὲ Ἑρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μάχεσθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλὴν· εἰ κως δὲ διαφυλάσσειεν τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεὶ τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν· προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐπιπτον ἐπὶ ἑξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου,

ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδούσι τοῖσι Πέρσῃσι· οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν ἀποτιννύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἡνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἑρέτριαν καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντές τε πολλόν, καὶ δοκέοντες ταῦτά τοὺς Ἀθηναίους ποιήσῃν τὰ καὶ τοὺς Ἑρετριέας ἐποίησαν· καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθῶν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτῳ τῆς Ἑρετρίης, ἐς τοῦ-

103 τό σφι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτεω. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβρόνχον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα· ἦγον δὲ σφῆας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης· τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στῆσαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἰπποκράτεος· καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδῃ ἀνελέσθαι τεθρίπῳ συνέβη, καὶ ταύτῃ μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τῶντ' ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ· μετὰ δὲ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοὶ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι, καὶ τὴν νίκην παρῆς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος· καὶ μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιέοντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας· τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφεται αὐταὶ αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι· ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τῶντ' οὗτο, Εὐαγόρεω Λάκωνος· πλέω δὲ τουτέων, οὐδαμαί· ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στῆσαγόρης ἦν τῆνικαῦτα παρὰ τῷ πατρί Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοῦνομα

ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω·
 [Μιλτιάδης]. Οὗτος δὴ ὢν τότε ὁ Μιλτιάδης, 104
 ἦκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον
 θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ
 Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἰμβρου περὶ
 πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ
 βασιλέα, ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικό-
 μενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ,
 ἤδη τὸ ἐνθευτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ
 δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς
 ἐν Χερσονήσῳ· ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς
 οὗτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἰρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Καὶ πρῶτα μὲν, ἔόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστει, οἱ στρα- 105
 τηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην,
 Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ
 τοῦτο μελετῶντα· τῷ δὴ, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιπ-
 πίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον
 οὔρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πᾶν περιπίπτει· βώσαντα
 δὲ τὸ οὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα, Ἀθηναί-
 οισι κελεύσαι ἀπαγγεῖλαι διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν
 ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἔόντος εὔνου Ἀθηναίοισι, καὶ
 πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφίσι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι
 καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάν-
 των σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες
 εἶναι ἀληθέα, ιδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς
 ἱρὸν καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι
 ἐπετείησι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. Τότε δὲ πεμ- 106
 φθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε
 πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ
 Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ
 τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· “ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι
 ὑμέων δέονταί σφισι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιϋδεῖν
 πόλιν ἀρχαιοσάτην ἐν τοῖσι Ἑλλήσι δουλοσύνη
 περιπεσοῦσον πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν
 Ἐρέτριά τε ἡνδραπόδισται, καὶ πόλι λογίμη ἡ Ἑλ-
 λὰς γέγονε ἀσθενεστέρα.” ὁ μὲν δὴ σφὶ τὰ ἐντε-

- ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χωρέειν εἰς τοὺς Ἀργεῖους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων. ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος ἐπεκέατο· καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτῶν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας εἰς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου
- 79 καταφυγόντας περιϋζόμενοι ἐφύλασσον. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας καὶ πυνθανόμενος τούτων, ἐξεκάλεε πέμπων κήρυκα ὀνομαστί λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀπεργμένους· ἐξεκάλεε δὲ, φὰς αὐτῶν ἔχειν τὰ ἄποινα· ἄποινα δέ ἐστι Πελοποννησίοισι δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν· κατὰ πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργείων, ὡς ἐκάστους ἐκκαλεύμενος, ὁ Κλεομένης ἔκτεινε· ταῦτα δέ κως γινόμενα ἐλελήθее τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένει· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἑόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὤρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὅ τι ἔπραττον, πρὶν γε δὴ αὐτῶν τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρῳ κατεῖδε τὸ ποιούμενον· οὐκων δὴ
- 80 ἔτι καλεόμενοι ἐξήεσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν εἰλωτέων περιnéειν ὕλην τὸ ἄλσος· τῶν δὲ πειθομένων, ἐνέπραττε τὸ ἄλσος· καιομένου δὲ ἤδη, ἐπείρετο τῶν τινα αὐτομόλων, τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος; ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι· ὁ δὲ ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα εἶπε· “ὦ Ἀπολλὼν χρηστήριε, ἧ μεγάλως με ἠπάτηκας φάμενος Ἄργος αἰρήσειν· συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ χρηστήριον.” Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλέω στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι εἰς Σπάρτην· χιλίους δὲ αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστεάς ἦε εἰς τὸ Ἡραῖον θύσων· βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὁ ἱρεὺς ἀπηγόρευε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν· ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱερέα ἐκέλευε τοὺς εἰλωτάς ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγῶσαι· καὶ αὐτὸς ἔθυσσε, ποιήσας δὲ ταῦτα ἀπῆγε εἰς τὴν Σπάρτην.
- 82 Νοστήσαντα δέ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκῆσαντα οὐκ ἐλέ-

ειν τὸ Ἄργος, παρεὼν εὐπετέως μιν ἐλεῖν· ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων ἔχω σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ' ὦν φάμενος ἐπεὶ τε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱρὸν εἶλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ· πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρὶν γε δὴ ἱροῖσι χρήσῃται, καὶ μάθῃ εἴτε οἱ ὁ θεὸς παρατιδοῖ εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἔστηκε· καλλιευμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκήτην, ὅτι οὐκ αἰρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἰρέειν ἂν κατ' ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν δὲ στηθέων λάμψαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων, πιστὰ τε καὶ οἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτησι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας.

Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχηρώθη αὐτῷ, ὥστε οἱ δούλοι 83 αὐτῶν ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα ἄρχοντές τε καὶ διέποντες, ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτά σφεας οὗτοι ἀνακτώμενοι ὀπίσω ἐς ἑωυτούς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δούλοι μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρθμα ἐς ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἐὼν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίας· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότησι· ἐκ τούτου δὲ πόλεμὸς σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

Ἀργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μα- 84 νέντα ἀπολίσθαι κακῶς· αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆταί φασι ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθησι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἄκρητοπότην γενέσθαι καὶ ἐκ τούτου μανῆναι· Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεὶ τέ σφι Δαρεῖον ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα μεμονόναί μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι καὶ συντίθεσθαι ὡς χρεὸν εἶη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν

πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὁρμωμένους ἀναβαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τὸντὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένηα δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν· ἐκ τοῦτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται· ἐκ τε τούτου, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἔπεα ν ζωρότερον βούλωνται πιέειν, “ἐπισκύθισον” λέγουσι. οὕτω δὲ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένηα λέγουσι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρτήρ ἐκτίσαι.

- 85 Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσόμενους Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνησι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες, ἔγνωσαν περιϋβρίσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω· καὶ μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἶγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνησι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδα, εἶπέ σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ· “τί βούλεσθε ποιεῖν, ἄνδρες Αἰγινῆται, τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, ἣν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβάλωσι.” ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιγῆδε, ἐπισπόμενον Λευτυχίδα ἐς Ἀθή-
- 86 νας, ἀποδοῦναι Αἰγινήτησι τοὺς ἀνδρας. Ὡς δὲ ἀπὶ κόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν παραθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσις εἰλκον οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἔοντας βασιλέας παραθέσθαι, καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἐτέρῳ ἄνευ τοῦ ἐτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, ποιεέτε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί· καὶ γὰρ

ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια, καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τούτων· ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συν-
 ηνείχθη γενέσθαι περὶ παραθήκης, βούλομαι ὑμῖν
 εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται, γενέσθαι ἐν
 τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο
 Γλαῦκος Ἐπικύδεος παῖδα· τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμέν
 τὰ τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ
 ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης περί. πάντων ὅσοι τὴν
 Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον· συνενειχθῆ-
 ναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν· ἄνδρα
 Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαι οἱ ἐλ-
 θεῖν ἐς λόγους, προῖσχόμενον τοιάδε· εἰμὶ μὲν Μι-
 λήσιος, ἦκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, βουλόμενος δικαι-
 οσύνης ἀπολαῦσαι· ὥς γὰρ δὴ ἀνὰ πάσαν μὲν τὴν
 ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην, τῆς σῆς δι-
 καιοσύνης ἦν λόγος πολλὸς, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν,
 καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἢ Ἰωνίῃ ἢ δὲ Πε-
 λοπόννησος ἀσφαλῶς ἰδρυμένη, καὶ διότι χρήματα
 οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας· ταῦτά τε ὦν
 ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεια
 πάσης τῆς οὐσίας ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ,
 εὖ ἐξεπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα·
 σὺ δὴ μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμ-
 βολα σῶζε λαβών· ὅς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτή,
 τῷτῳ ἀποδοῦναι· ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξείνος
 τοσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παραθήκην
 ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ· χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος,
 ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ
 χρήματα οἱ παῖδες· ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαῦ-
 κῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ χρή-
 ματα· ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε· οὔτε
 μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέ-
 ναι τούτων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνη-
 σθεῖς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον,
 ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ εἰ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νό-
 μοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας· ταῦτα ὦν

ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε. οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιούμενοι ἀπαλλάσσοντο, ὥς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ· ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὄρκῳ τὰ χρήματα λήϊσεται; ἢ Πυθίῃ μετέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι·

Γλαῦκ' Ἐπικυδεῖδῃ, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω
ὄρκῳ νικῆσαι, καὶ χρήματα λήϊσασθαι.
ὁμνυ' ἐπεὶ θανάτός γε καὶ εὐορκῶν μένει ἄνδρα.
ἀλλ' Ὀρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος· οὐδ' ἐπὶ χεῖρες,
οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσει γενεήν, καὶ οἶκον ἅπαντά·
ἀνδρῶς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέτο αὐτῷ ἴσχειν τῶν ῥηθέντων· ἡ δὲ Πυθίῃ ἔφη, τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους, ἀποδιδόει σφὶ τὰ χρήματα. τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὃ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται· Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν οὐτ' ἰστίῃ οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου· ἐκτέτριπαί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέσθαι περὶ παραθήκης ἄλλο γε, ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι." Λευτυχίδης μὲν εἶπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

- 87 Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὑβρισαν Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὥς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντετηρὶς ἐπὶ Σουνίῳ, λῃχῆσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νῆα εἶλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων· λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας,
- 88 ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανή-

σασθαι ἐπ' Αἰγινήτησι· καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος
 Κνωίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκιμος,
 οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτησι προτέρην
 ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς
 Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς,
 συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας
 ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἡκίην
 δεήσει βοηθέοντας· μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν
 κατὰ τὰ συνθεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν
 παλαιὴν καλεομένην πόλιν· Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγί- 89
 νονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον εἶναι νέες σφι ἀξίό-
 μαχοι τῇσι Αἰγινήτεων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κοριν-
 θίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη
 τὰ πρήγματα· οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γὰρ σφι τοῦ-
 των τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι
 διδούσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, δοδοῦσι δὲ πεντα-
 δράχμους ἀποδόμενοι· δωτήνῃ γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ
 ἐξῆν δοῦναι· ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ
 τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἐβδομήκοντα νέας τὰς
 ἀπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἰγίνα· καὶ ὑπέρισαν ἡμέ-
 ρῃ μὴ τῆς συγκειμένης· Νικόδρομος δὲ, ὡς αἱ Ἀθη- 90
 ναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβάς
 ἐκδιδρῆσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δὲ αἱ καὶ ἄλλοι ἐκ
 τῶν Αἰγινήτεων ἔσποντο· τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον
 οἰκῆσαι ἔδωσαν· ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὀρμειώμενοι ἔφε-
 ρόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας· ταῦτα
 μὲν δὴ ὕστερον ἐγένετο· Αἰγινήτεων δὲ οἱ παχέες, 91
 ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικόδρομῳ, ἐπε-
 κράτησαν· καὶ ἔπειτ' ἀφ' ἑαυτῶν χειρωσάμενοι, ἐξῆγον
 ἀπολέοντες· ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο τὸ
 ἐκθύσασθαι οὐκ οἰοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι·
 ἀλλ' ἐφθῆσαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἢ
 σφι ἴλεων γενέσθαι τὴν θεόν· ἐπτάκοσίους γὰρ δὴ
 τοῦ δήμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες· εἰς
 δὲ τις τούτων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς
 πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου· ἐπιλαμβανόμενος

- δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἶχετο· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἶοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἤγον οὕτω· χεῖρες δὲ κεῖναι
- 92 ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστήρσι. Ταῦτα μὲν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο· Ἀθηναίοισι δὲ ἤκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἐβδομήκοντα· ἐσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργεῖους· καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκη λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένους ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώραν καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἐκατέρους. Σικυώνιοι μὲν νυν συγγόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν, ἐκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγίνεσκοντο ἡσάν τε αὐθαδέστεροι· διὰ δὴ ὧν σφι ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβόηθες, ἐθέλονται δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς ἀνὴρ ᾧ οὖνομα Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας· τούτων οἱ πλεῖνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης, μουνυμαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει.
- 93 Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν· καὶ σφῶν νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον.
- 94 Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνήπτο πρὸς Αἰγινῆτας· ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἔνωτοῦ ἐποίει, ὥστε ἀναμνησκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνήσθαι μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδῶν προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος, καταστρέφεισθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ

γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρή-
 ξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης· ἄλλους
 δὲ στρατηγούς ἀποδέξας ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἑρέτριαν
 καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε ἑόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρ-
 ταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα ἀδελφιδέον ἑων-
 τοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας
 Ἀθήνας καὶ Ἑρέτριαν, ἄγειν ἑωυτῷ ἐς ὅψιν τὰ ἀν-
 δράποδα. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέν- 95
 τες, πορευόμενοι παρὰ βασιλέως ἀπίκοντο τῆς Κιλι-
 κίης ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδῖον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρα-
 τὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρα-
 τοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς
 ὁ ἐπιταχθεὶς ἐκάστοισι· παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππα-
 γωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτει προεῖπε τοῖσι ἑων-
 τοῦ δασμοφόροισι Δαρείῳ ἐτοιμάζειν. ἐσβαλόμε-
 νοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν
 ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἐξακοσίησι τριή-
 ρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἡπει-
 ρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς
 Θρηίκης· ἀλλ' ἐκ Σάμου ὀρμεώμενοι, παρὰ τε Ἰκά-
 ριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὥς μὲν ἐμοὶ
 δοκέει, δαίσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἀθω,
 ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτει ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν
 μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος σφέας
 ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλούσα. Ἐπεὶ δὲ, ἐκ τοῦ 96
 Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ
 Νάξῳ, (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπέειχον στρα-
 τεύεσθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημένοι τῶν πρότερον,) οἱ
 Νάξιοι πρὸς τὰ οὖρεα οἴχοντο φεύγοντες, οὐδὲ ὑπέ-
 μειναν· οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέ-
 λαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν·
 ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνά-
 γοντο.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Δήλιοι, ἐκλι- 97
 πόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δήλον, οἴχοντο φεύγοντες ἐς
 Τήνον· τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης, ὁ Δᾶτις

προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ᾗσαν οἱ Δῆλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε· “ἄνδρες ἱοὶ, τί φεύγοντες οἴχεσθε οὐκ ἐπιτηδέα καταγρόντες κατ’ ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω, καὶ μοι ἐκ βασιλέως ὧδε ἐπέσταλται, ἐν ᾗ χώρα οἱ δύο θεοὶ ἐγόνοντο ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώραν μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἅπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε.” ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκέυσато τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ, λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἔθν-

98 μίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. μετὰ δὲ τούτων ἐνθεύτεται ἔξαναχθέντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον οἱ Δῆλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα [μέχρι ἐμεῦ σεισθείσα]· καὶ τοῦτο μὲν κού τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός· ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξου τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Ξέρξου, τριῶν τούτων ἐπεξῆς γενεῶν, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας· τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γινόμενα, τὰ δὲ ἀπ’ αὐτῶν τῶν καρρυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν αἰεὶ κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν εἶδυσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε·

• Κινήσει καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ εἶδυσαν.

δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρείος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήϊος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήϊος· τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἀνὸρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἑλληνες καλέοιεν.

99 Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσίσχον πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεύτεν δὲ στρατιὴν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας

ἐλάμβανον· ὥς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἑρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας,) ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἑρετρίεες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέονσαν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἵπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώραν, τούτους σφι δίδουσι τιμωρούς· τῶν δὲ Ἑρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα· οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι, προδοσίην ἐσκευάζοντο· μαθὼν δὲ τούτων ἑκάτερα ὥς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἑρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἤκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαι σφέας ἐς τὴν σφετέρην ἵνα μὴ προσαπόλωνται· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνη συμβουλεύσαντι πείθονται· καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὀρωπὸν ἔσωζον σφέας αὐτούς. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας 101 τῆς Ἑρετρικῆς χώρας κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια· κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία, αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὥς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι· οἱ δὲ Ἑρετρίεες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μάχεσθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλὴν· εἰκως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεὶ τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν· προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐπιπτον ἐπὶ ἕξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου,

ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδούσι τοῖσι Πέρσῃσι· οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλῆσαντες ἐνέπρησαν ἀποτιννύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἡνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἑρέτριαν καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντές τε πολλόν, καὶ δοκέοντες ταῦτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσῃν τὰ καὶ τοὺς Ἑρετρίεας ἐποίησαν· καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθῶν ἐπιτηδεύατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτῳ τῆς Ἑρετρίης, ἐς τοῦ-

103 τό σφι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτεω. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθειον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα· ἦγον δὲ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης· τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στῆσαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἰπποκράτεος· καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδῃ ἀνελέσθαι τεθρίπῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τῶντὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ· μετὰ δὲ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοὶ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι, καὶ τὴν νίκην παρεῖς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἐωυτοῦ ὑπόσπονδος· καὶ μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιέοντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήϊον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφονται αὐταὶ αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τῶντὸ τοῦτο, Εὐαγόρεω Δάκωνος· πλέω δὲ τουτέων, οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στῆσαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πατρὶ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοῦνομα

ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδew·
 [Μιλτιάδης]. Οὗτος δὴ ὢν τότε ὁ Μιλτιάδης, 104
 ἦκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον
 θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ
 Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἰμβρου περὶ
 πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ
 βασιλέα, ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικό-
 μενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ,
 ἤδη τὸ ἐνθευτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ
 δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς
 ἐν Χερσονήσῳ· ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς
 οὗτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἰρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Καὶ πρῶτα μὲν, ἔντες ἔτι ἐν τῷ ἄστέϊ, οἱ στρα- 105
 τηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην,
 Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ
 τοῦτο μελετῶντα· τῷ δὴ, ὡς αὐτὸς τε ἔλεγε Φειδιπ-
 πίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον
 οὔρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πᾶν περιπίπτει· βῶσαντα
 δὲ τὸ οὖνομα τοῦ Φειδιππίδew τὸν Πᾶνα, Ἀθηναί-
 οισι κελεύσαι ἀπαγγεῖλαι διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν
 ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἔοντος εὔνου Ἀθηναίοισι, καὶ
 πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφίσι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι
 καὶ ἔσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάν-
 των σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες
 εἶναι ἀληθέα, ιδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς
 ἱρὸν καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι
 ἐπετείησι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. Τότε δὲ πεμ- 106
 φθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε
 πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ
 Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ
 τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· “ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι
 ὑμέων δέονταί σφισι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιϋδεῖν
 πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἑλλήσι δουλοσύνην
 περιπεσοῦσον πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν
 Ἑρέτριά τε ἡνδραπόδισται, καὶ πόλι λογίμη ἡ Ἑλ-
 λὰς γέγονε ἀσθενεστέρα.” ὁ μὲν δὴ σφὶ τὰ ἔντε-

ταλμένα ἀπήγγελλε· τοῖσι δὲ ἔαδε μὲν βοηθεῖν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δὲ σφι ἦν τὸ παραντίκα ποιέειν ταῦτα οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον· ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτη δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν, μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

- 107 Οὗτοι μὲν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον· τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγγέτο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἰππίης τῇ μητρὶ τῇ ἐωντοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν, τελευτήσῃεν ἐν τῇ ἐωντοῦ γηραιός· ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα· τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἑρετρίας ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν· τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὠρμιζε οὕτως, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασσε· καὶ οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δὲ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες ἐσειέοντο· τούτων ὦν ἓνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ, ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν· ὥς δὲ οὐκ ἐφαίνεται οἱ ὀδῶν, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· “ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ, οὐδὲ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δὲ τι μοι μέρος μετῆν ὁ
- 108 ὀδὼν μετέχει.” Ἰππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι· Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένει Ἡρακλέος, ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεῖ· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσάν σφεας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναιρέατο· ἔδοσαν δὲ ὧδε· πιεζέμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχούσι Κλεομένει τε τῇ Ἀναξανδρίδῃ καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς· οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε· “ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρῳ

τε οἰκόμεν καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γένοιτ' ἂν ἐπικουρίῃ ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἔξανδραποδισθέντες ἢ τινα πυθέσθαι ἡμέων· συμβουλευόμεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι.” ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίην οὐτῶ τῶν Πλαταιέων, ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους συνεσπεύτας Βοιωτοῖσι· Λακεδαιμόνιοι μὲν νῦν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἰρὰ ποιούντων τοῖσι δώδεκα θεοῖσι, ἰκέται ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδουσαν σφέας αὐτούς· Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθηον· μελλόντων δὲ συνάπτειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον· παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὕρισαν τὴν χώραν ἐπὶ τοῖσδε· ἔαν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο· Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιούσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοὶ, ἐπιθέμενοι δὲ ἐσώθησαν τῇ μάχῃ· ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὕρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποίησαντο οὗρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Ὑσιάς. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἤκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες.

Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ 109 γνῶμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐόντων συμβάλλειν· ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν· τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδew κελυνόντων· ὡς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο καὶ ἐνίκα ἢ χείρων τῶν γνωμένων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἐνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμφ λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχεῖν· τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι, ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε τάδε· “ἐν σοὶ νῦν,

- Καλλίμαχε, ἔστι ἡ καταδουλώσαι Ἀθήνας, ἡ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷα οὐδὲ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι· νῦν γὰρ δὴ, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον· καὶ ἦν μὲν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ἰππίῃ· ἦν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἷη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολιῶν γενέσθαι. κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἷά τε ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τούτων ἀνήκει τῶν πρηγμάτων τὸ κύρος ἔχειν; νῦν ἔρχομαι φράσω· ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων δέκα δέχα γίνονται αἱ γνώμαι· τῶν μὲν κελευόντων συμβαλέειν, τῶν δὲ οὐ [συμβαλέειν]· ἦν μὲν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασεΐσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα, ὥστε μὴδίσαι· ἦν δὲ συμβάλωμεν πρὶν τι καὶ σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, οἷοί τε εἰμὲν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. ταῦτα ὦν πάντα ἐς σέ νῦν τείνει, καὶ ἐκ σέο ἄρτηται. ἦν γὰρ σὺ γνώμη τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἦν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἔλῃ, ὑπάρξει
- 110 τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία.” Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης, ἐκεκύρωτο συμβάλλειν· μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοὶ τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὡς ἐκάστου αὐτῶν ἐγίνετο πρυτανήτῃ τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδουσιν ὁ δὲ δεκόμενος οὐτι κω συμβολὴν ἐποιέετο, πρὶν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανήτῃ ἐγένετο.
- 111 Ὡς δὲ ἐς ἐκείνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες· τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν· ἡγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέκοντο ὡς ἀριθμέοντο αἱ φυλαὶ ἐχόμεναι ἀλλη-

λέων· τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες. ἀπὸ ταύτης γάρ σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ παιηγύριαι τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κήρυξ ὁ Ἀθηναῖος ἅμα τε Ἀθηναίοισι (λέγων) γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγένετο τοιοῦνδε τι· τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγένετο ἐπὶ τάξιαις ὀλίγαις, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον· τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθει. Ὡς δέ σφι διετέτακτο καὶ 112 τὰ σφάγια ἐγένετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπειθήσαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους· ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτῶν ἢ ὀκτώ· οἱ δὲ Πέρσαι ὀρέωντες δρόμῳ ἐπιόντας παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι· μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὀρέωντες αὐτοὺς ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπείγομένους, οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι οὔτε τοξευμάτων. ταῦτα μὲν νυν οἱ βάρβαροι κατεΐκαζον· Ἀθηναῖοι δὲ ἐπεὶ τε ἀθρόοι προσέμεξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου· πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὀρέωντες καὶ τοὺς ἀνδρας ταύτην ἐσθημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ τὸ οὔνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ 113 Μαραθῶνι χρόνος ἐγένετο πολλός· καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν· τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες, νικῶντες δὲ, τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων, τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτῶν συναγαγόντες τὰ κέρεια ἀμφοτέρα ἐμάχοντο· καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι· φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσησι εἶποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν

ἀπικόμενοι πῦρ τε αἶτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν.

- 114 Καὶ τοῦτο μὲν ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Σησιλείως ὁ Θρασύλεω· τοῦτο δὲ Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα, ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νηὸς, τὴν χεῖρα ἀποκοπεῖς πελέκει πίπτει· τοῦτο δὲ ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε
- 115 καὶ ὀνομαστοί. Ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι· τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἔλιπον τὰ ἐξ Ἑρετρίης ἀνδράποδα, περιέπλων Σούνιον βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ· αἰτίη δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα, εἴουσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί.
- 116 Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλων Σούνιον· Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον τάχιστα ἐβοήθεον ἐς τὸ ἄστυ καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἤκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπεγμένοι ἐξ Ἡρακλήϊου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλήϊ τῷ ἐν Κυνοσάργει. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου, (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων,) ὑπὲρ τούτου ἀνακωχέυσαντες τὰς νῆας ἀπέκλων ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην.
- 117 Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν ἐννεήκοντα καὶ δύο· ἔπεισον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι· συνήνεικε δὲ αὐτόθι θῶμα γενέσθαι τοιόνδε· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρεω ἐν τῇ συστάσει μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζώης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἰόντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ

πάθεος ἤκουσα τοιόνδε τινὰ λόγον· ἄνδρα οἱ δοκέειν ὀπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν, τὸ δὲ φᾶσμα τοῦτο ἑωυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι· ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν 118 Ἀσίην ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ· καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποίεετο τῶν νεῶν· εὐρὼν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἶη; πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἑωυτοῦ νηὶ ἐς Δῆλον, καὶ ἀπίκατο γὰρ τηνικαῦτα οἱ Δῆλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεται τε ἐς τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δῆλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἔστι ἐπὶ θαλάσῃ Χαλκίδος καταντίον. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δῆλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι' ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ θεοπροπίου ἐκομίσαντο ἐπὶ Δῆλιον. Τοὺς δὲ τῶν 119 Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶτις τε καὶ Ἀρταφέρνης ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα· βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνείχε σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων· ἐπεὶ τε δὲ εἶδέ σφεας ἀπαχθέντας παρ' ἑωυτὸν καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἑόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδὲν, ἀλλὰ σφεας τῆς Κισσίης χώρας κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ τῷ οὐνομά ἐστι Ἀρδέρικκα, ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος τὸ παρέχεται τριφασίας ἰδέας· καὶ γὰρ ἀσφαλτον καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε· ἀντλέεται μὲν κηλωνήτῳ· ἀντὶ δὲ γαυλοῦ, ἥμισυ ἀσκού οἱ προσδέδεται· ὑποτύψας δὲ τούτῳ ἀντλέει καὶ ἔπειτα ἐγχέει ἐς δεξαμενὴν· ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλα διαχεό-

μενον τρέπεται τριφασίας ὁδούς· καὶ ἡ μὲν ἀσφαλ-
τος καὶ οἱ ἅλεις πῆγνυνται παραντίκα, τὸ δὲ ἔλαιον
συνάγουσι ἐν ἀγγείοις, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδι-
νάκην· ἔστι δὲ μέλαν καὶ ὀδμὴν παρεχόμενον βαρέαν·
ἐνθαῦτα τοὺς Ἑρετριέας κατοίκησε βασιλεὺς Δαρεῖος·
οἱ καὶ μέχρι ἐμέο εἶχον τὴν χώραν ταύτην, φυλάσ-
σοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ
Ἑρετριέας ἔσχε οὕτω.

120 Λακεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχέ-
λιοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολ-
λὴν καταλαβεῖν οὕτω ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης
ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ· ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς
συμβολῆς, ἰμείροντο ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους·
ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα ἐθεήσαντο· μετὰ δὲ,
αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπαλλάσ-
σοντο ὀπίσω.

121 Θῶμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκ-
μαιωνίδας ἂν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος
ἀσπίδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάροισι τε εἶναι Ἀθη-
ναίους καὶ ὑπὸ Ἱππίῃ· οἵτινες μᾶλλον, ἢ ὁμοίως
Καλλίῃ τῷ Φαινίππῳ, Ἱππονίκου δὲ πατρὶ, φαίνον-
ται μισοτύραννοι ἑόντες. Καλλίης τε γὰρ μόνος
Ἀθηναίων ἀπάντων ἐτόλμα, ὅκως Πεισίστρατος ἐκ-
πέσοι ἐκ τῶν Ἀθηνέων, τὰ χρήματα αὐτῷ κηρυσ-
σόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα

122 τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμηχανάτο. Καλλίῳ
δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα τινα
ἔχειν· τοῦτο μὲν γὰρ τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ
ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δὲ τὰ ἐν
Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας τεθρίππῳ δὲ δεύ-
τερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος,
ἐφανερῶθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστησι δα-
πάνῃσι· τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἐνωτοῦ θυγατέρας, εἰούσας
τρεῖς, οἷός τις ἀνὴρ ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο
γάμου ὠραῖαι, ἔδωκέ σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστά-
την, ἐκείνησί τε ἐχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάντων τῶν

Ἀθηναίων τὸν ἑκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἑωυτῇ ἐκλέξασθαι ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρί. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι 123
 ὁμοίως, ἥ οὐδὲν ἦσσαν τούτου, ἦσαν μισοτύραννοι·
 θῶμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν διαβολὴν, τούτους γε ἀναδέξαι ἀσπίδα οἵτινες ἔφευγόν τε τὸν
 πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς
 τούτων ἐξέλιπον οἱ Πεισιστρατιδαὶ τὴν τυραννίδα.
 καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλευθερώσαντες
 πολλῶ μᾶλλον ἢ περ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων,
 ὥς ἐγὼ κρίνω· οἱ μὲν γὰρ ἐξηγγρίωσαν τοὺς ὑπολοί-
 πους Πεισιστρατιδῶν Ἱππαρχον ἀποκτείναντες, οὐ-
 δέ τι μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας·
 Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοί
 γε ἀληθέως ἦσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπείσαντες προ-
 σημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας,
 ὥς μοι πρότερον δεδήλωται. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως τι 124
 ἐπιμεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προεδίδουσιν τὴν
 πατρίδα. οὐ μὲν ὦν ἦσαν σφῶν ἄλλοι δοκιμώτεροι
 ἔν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτετιμέατο.
 οὕτω οὐδὲ λόγος αἰρέει, ἀναδεχθῆναι ἕκ γε ἂν τούτων
 ἀσπίδα ἐπὶ τοιούτῳ λόγῳ. ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς·
 καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὃς
 μέντοι ἦν ὁ ἀναδέξας οὐκ ἔχω προσωτέρῳ εἰπεῖν τού-
 των.

Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν 125
 λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι· ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος, καὶ
 αὐτῆς Μεγακλέος, ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦ-
 το μὲν γὰρ Ἀλκμαίων ὁ Μεγακλέος τοῖσι ἐκ Σαρ-
 δίων Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομένοισι ἐπὶ τὸ
 χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι συμπρήκτωρ τε ἐγένετο
 καὶ συνελάμβανε προθύμως· καὶ μιν Κροῖσος πυθό-
 μενος τῶν Λυδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων
 ἑωυτὸν εὖ ποιεῖν, μεταπέμπεται ἐς Σάρδεις· ἀπικό-
 μενον δὲ δωρέεται χρυσῷ τὸν ἂν δύνῃται τῷ ἑωυτοῦ
 σώματι ἐξενεῖκασθαι ἐσάπαξ· ὁ δὲ Ἀλκμαίων πρὸς
 τὴν δωρεὴν ἐοῦσαν τριαύτην τοιάδε ἐπιτηδεύσας

προσέφερε· ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον πολὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους τοὺς εὗρισκε εὐρυτάτους ἐόντας ὑποδησάμενος, ἥτε ἐς τὸν θησαυρὸν ἐς τὸν οἱ κατηγέοντο, ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος, πρῶτα μὲν παρέσαξε παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κόθορνοι· μετὰ δὲ, τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆτε ἐκ τοῦ θησαυροῦ ἔλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, παντὶ δέ τεφ οἰκῶς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τοῦ τό τε στόμα ἐβέβυστο καὶ πάντα ἐξόγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε· καὶ οἱ πάντα τε ἐκεῖνα διδοί, καὶ πρὸς, ἕτερα δωρέεται οὐκ ἐλάσσω ἐκείνων. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκίη αὕτη μεγάλως· καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθριπποτροφήσας, Ὀλυμπιάδα ἀναι-
126 ρέεται. Μετὰ δὲ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, Κλεισθένης μιν ὁ Σικυῶνος τύραννος ἐξῆειρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέρην γενέσθαι ἐν τῷσι Ἑλλήσι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένει γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω γίνεται θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἦν Ἀγαρίστη· ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄριστον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὧν ἐόντων καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίππῳ ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἐωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθέneos γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἐξηκοστὴν ἡμέρην ἢ καὶ πρότερον ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρώσοντος Κλεισθέneos τὸν γάμον ἐν ἐν-
αυτῷ, ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. ἐν-
θαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν καὶ πᾶτρη ἐξωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστῆρες· τοῖσι Κλει-
σθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος ἐπ'
127 αὐτῷ τούτῳ εἶχε. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίας ἦλθε Σμιν-
δυρίδης ὁ Ἰπποκράτεος Συβαρίτης ὃς ἐπὶ πλείστον
δὴ χλιδῆς εἰς ἀνὴρ ἀπύκετο· ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε
τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα· καὶ Σιρίτης Δάμασος,

Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου πάϊς· οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλῆς ἦλθον. ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρόφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἑλλήνας ἰσχυῖ καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰτωλίδος χώρας, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης· ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φεῖδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Λεωκῆδης, Φεῖδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων, ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἥλειον ἀγωνοθέτας αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε· τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμιάντος Λυκούργου, Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος· καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης, Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε (ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται) τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι καὶ ἀπὸ τούτου ξεينوδοκέοντος πάντας ἀνθρώπους· καὶ Ἥλείος Ὀνομαστός Ἀγαίου· οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. ἐκ δὲ Ἀθηνέων ἀπίκοντο Μεγακλῆς τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἴπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἰδεῖ προφέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης, ἀνθέυσης τούτον τὸν χρόνον, Λυσανίης· οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μόνος· ἐκ δὲ Θεσσαλῆς ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης Κρανώνιος· ἐκ δὲ Μολοσσῶν Ἀλκων· τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστήρες. Ἀπικομένων δὲ τούτων ἐς τὴν προειρημένην ἡμέ- 128 ρην, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτῶν ἀνεπύθετο καὶ γένος ἐκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐν αὐτὸν διεπειράτο αὐτῶν τῆς τε ἀνδραγαθίης καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου· καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην καὶ συνάπασι, καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι ἦσαν αὐτῶν νεώτεροι, καὶ, τό γε μέγιστον, ἐν τῇ συνεστίῃ διεπειράτο· ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοὺς, τούτον πάντα ἐποίεε καὶ ἅμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπέως. καὶ δὴ κου μάλιστα τῶν μνηστή-

ρων ἡρέσκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπιγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἴπποκλείδης ὁ Τισάνδρου καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ ὅτι τὰ ἀνέκαθε τοῖσι ἐν Κο-
 129 ρίνθῳ Κυψελίδησι ἦν προσήκων. Ὡς δὲ ἡ κυρίῃ ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθέneos, τὸν κρίνοι ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχεε αὐτοὺς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικωνίους πάντας· ὥς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, οἱ μνηστῆρες ἔριν εἶχον ἀμφί τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον προΐούσης δὲ τῆς πόσιος, κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἴπποκλείδης, ἐκέλευέ οἱ τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμέλειαν· πειθομένου δὲ τοῦ αὐλητέω, ὀρχήσατο· καὶ κως ἐωυτῷ μὲν ἀρεστῶς ὀρχέετο, ὁ δὲ Κλεισθένης ὀρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπόπτει· μετὰ δὲ, ἐπισχὼν ὁ Ἴπποκλείδης χρόνον, ἐκέλευέ τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι· ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀρχήσατο Λακωνικὰ σχημάτια· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀττικά· τὸ τρίτον δὲ, τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε· Κλεισθένης δὲ, τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστυγέων γαμβρὸν ἂν οἱ ἔτι γενέσθαι Ἴπποκλείδεα, διὰ τὴν τε ὀρχησιν καὶ τὴν ἀναιδεῖην, κατέιχε ἐωυτὸν οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὥς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος εἶπε· “ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπορχήσαό γε μὴν τὸν γάμον.” ὁ δὲ Ἴπποκλείδης ὑπο-
 130 λαβὼν εἶπε· “οὐ φροντὶς Ἴπποκλείδῃ.” ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὖνομάζεται. Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλεξε ἐς μέσον τάδε· “ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τε εἴη, χαριζοίμην ἂν, μὴτ' ἓνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων· ἀλλ' οὐ γὰρ οἶά τέ ἐστι μιῆς πέρι παρθένου βουλευόντα πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν, τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαννομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τάλαν-

τον ἀργυρίου ἐκάστω δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσιος εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίας· τῷ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλείϊ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην, νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων.” φαμέ-
νου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος, ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένει.

Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μνηστήρων τοσαῦτα 131
ἔγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ
τὴν Ἑλλάδα· τούτων δὲ συνοικησάντων, γίνεται
Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοκρατίην
Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὖνομα ἀπὸ τοῦ
μητροπάτορος τοῦ Σικωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται
Μεγακλείϊ, καὶ Ἱπποκράτης. ἐκ δὲ Ἱπποκράτους,
Μεγακλέης τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς
Κλεισθέneos Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ οὖνομα· ἡ συν-
οικήσασά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος καὶ ἔγκυος
ἐοῦσα εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ· ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν·
καὶ μετ’ ὀλίγας ἡμέρας τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ.

Μετὰ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γεγόμενον, Μιλ- 132
τιάδης καὶ πρότερον εὐδοκίμεών παρὰ Ἀθηναίοισι
τότε μᾶλλον αὖξετο· αἰτήσας δὲ νέας ἐβδομήκοντα
καὶ στρατιὴν τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ
φράσας σφί ἐπ’ ἣν ἐπιστρατεύεται χώραν, ἀλλὰ
φὰς αὐτοὺς καταπλουτιῶν ἦν οἱ ἔπωνται· ἐπὶ γὰρ
χώραν τοιαύτην δὴ τινα ἄξειν ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως
ἄφθονον οἴσονται· λέγων τοιαῦτα, αἶτεε τὰς νέας·
Ἀθηναῖοι δὲ τούτοις ἐπαρθέντες παρέδωκαν. Πα- 133
ραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιὴν ἔπλεε ἐπὶ
Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὥς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρό-
τεροι στρατευόμενοι τριῆρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ
Πέρσῃ. (τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα λόγου ἦν· ἀτὰρ
τινα καὶ ἔγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοισι διὰ Λυσαγόρεα
τὸν Τισίεω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν
πρὸς Ὑδάρνεα τὸν Πέρσῃ.) ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν
ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ ἐπολιόρκεε Παρίους,
κατειλημένους ἐντὸς τείχεος· καὶ ἐσπέμπων κήρυκα

αἵτεες ἑκατὸν τάλαντα, φάς, ἣν μὴ οἱ δῶσι, οὐκ ἀπα-
ναστήσειν τὴν στρατιὴν πρὶν ἢ ἐξέλῃ σφέας· οἱ δὲ
Πάριοι ὅκως μὲν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀργυρίου
οὐδὲ διανοεῦντο· οἱ δὲ ὅκως διαφυλάξουσιν τὴν πόλιν
τοῦτο ἐμηχανῶντο, ἅλλα τε ἐπιφραζόμενοι καὶ τῇ
μάλιστα ἔσκε ἐκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο

- 134 ἅμα νυκτὶ ἐξήρето διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. Ἐς μὲν
δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι·
τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι·
Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον
γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὖνομα δέ οἱ
εἶναι Τιμοῦν· εἶναι δὲ ὑποζάκορον τῶν χθονίων θεῶν·
ταύτην δὲ ἐλθοῦσαν ἐς ὅψιν Μιλτιάδῃ συμβουλευ-
σαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἐλεῖν, τὰ ἂν
αὐτῇ ὑποθῇται ταῦτα ποιέειν· μετὰ δὲ, τὴν μὲν ὑπο-
θέσθαι, τὸν δὲ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν πρὸ
τῆς πόλιος ἑόντα τὸ ἔρκος θεσμοφόρου Δήμητρος
ὑπερθορέειν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι· ὑπερ-
θορόντα δὲ ἵεναι ἐπὶ τὸ μέγαρον ὃ τι δὴ ποιήσοντα
ἐντὸς, εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων εἴτε ὃ τι δῆ-
ποτε πρήξοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσι τε γενέσθαι, καὶ
πρόκατε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης, ὀπίσω τὴν αὐτὴν
ὁδὸν ἵεσθαι· καταθρώσκοντα δὲ τὴν αἵμασι τὸν
μηρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι
- 135 λέγουσι. Μιλτιάδης μὲν νυν φλαύρως ἔχων ἀπ-
έπλεε ὀπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἄγων οὔτε
Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας τε ἐξ
καὶ εἴκοσι ἡμέρας καὶ δηϊώσας τὴν νῆσον. Πάριοι
δὲ πυθόμενοι ὡς ἢ ὑποζάκορος τῶν θεῶν Τιμῶ Μιλ-
τιάδῃ κατηγῆσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τούτων
τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφοὺς,
ὡς σφέας ἡσυχίῃ τῆς πολιορκίης ἔσχε· ἔπεμπον δὲ
ἐπειρησομένους εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον
τῶν θεῶν ὡς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς
πατρίδος ἄλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρρητα
ἱρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ· ἢ δὲ Πυθίῃ οὐκ ἔα, φάσα,

οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναί οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα· Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στόμασι οἱ τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος· ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης ἕνεκεν· Μιλτιάδης δὲ αὐτὸς μὲν παρεὼν οὐκ ἀπελογέετο· ἦν γὰρ ἀδύνατος ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ· προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ ὑπεραπολογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης πολλὰ ἐπιμεμνημένοι καὶ τὴν Ἀῆμνου αἵρεσιν, ὡς ἐλὼν Ἀῆμνόν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελασγοὺς παρέδωκε Ἀθηναίοισι. προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα τάλαντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος τελευτᾷ, τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ πᾶς αὐτοῦ Κίμων.

Ἀῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὧδε ἔσχε· Πε-
 137
 λασγοὶ, ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε ὦν δὴ δικαίως εἴτε ἀδίκως· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι πλὴν τὰ λεγόμενα· ὅτι Ἐκαταῖος μὲν ὁ Ἠγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπεὶ τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώραν, τὴν σφισι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολιν κοτε ἐληλαμένου· ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόρον τε καὶ ἱμερον τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαίνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν προῖσχομένους τοὺς Ἀθηναίους· ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι· κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμησσῷ, ἐνθεῦτεν ὀρμεωμένους ἀδικεῖν τάδε· φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπ'

ὑδωρ ἐπὶ τὴν Ἑννεάκρουνον· (οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοις Ἑλλησι οἰκέτας·) ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὐται, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίας βιάσθαι σφεας· καὶ ταῦτα μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιεῖν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν φανῆναι ἐπ' αὐτοφώρῳ· ἐωντοὺς δὲ γενέσθαι τοσοῦτῳ ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσῳ παρεὼν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγοὺς (ἐπεὶ σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας) οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλὰ σφι προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι· τοὺς δὲ οὕτω δὴ ἐκχωρήσαντας, ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ καὶ Λῆμνον· ἐκεῖνα μὲν δὴ
 138 Ἐκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι. Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι Λῆμνον τότε νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι, εὖ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὀρτὰς, πεντηκοντέρους στησάμενοι ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι ἀγούσας ὀρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας· ἐνθούτεν δὲ ἀρπάσαντες τουτέων πολλὰς οἶχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφεας ἐς Λῆμνον ἀγαγόντες παλλακὰς εἶχον· ὥς δὲ τέκνων αὐται αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας· οἱ δὲ οὔτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιτό τις αὐτῶν ὑπ' ἐκείνων τινός, ἐβοήθεόν τε πάντες καὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδικαίουν, καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον· μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ ἐωντοῖσι λόγους ἐδίδοσαν· καὶ σφισι βουλευομένοισι δεινόν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκουσιν σφίσι τε βοηθεῖν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τούτων αὐτίκα ἄρχειν πειρώατο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι; ἐνθαῦτα ἔδοξέ σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικῶν γυναικῶν· ποιεῦσι δὴ ταῦτα, προσαπολλύουσι δὲ σφεων καὶ τὰς μητέρας· ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ

προτέρου τούτων τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες τοὺς ἄμα
 Θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτεῖναι, νενόμισται
 ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Λήμνια
 καλέεσθαι. Ἀποκτεῖνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι 139
 τοὺς σφετέρους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, οὔτε γῇ
 καρπὸν ἔφερε οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποῖμναι ὁμοίως
 ἔτικτον καὶ πρὸ τοῦ· πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαι-
 δίῃ, ἐς Δελφούς ἐπεμπον λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν
 παρεόντων κακῶν· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθη-
 ναίοισι δίκας διδόναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι
 δικάσωσι· ἤλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοί,
 καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι παντὸς
 τοῦ ἀδικήματος· Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανίῳ κλί-
 νην στρώσαντες ὥς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν
 ἐπιπλήν ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς
 Πελασγούς τὴν χώραν σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχου-
 σαν· οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν· “ἐπεὰν
 βορέῃ ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηὺς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέ-
 ρης ἐς τὴν ἡμετέραν, τότε παραδώσομεν” τοῦτο
 εἶπαν, ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι·
 ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κέεται πολλὸν τῆς Λήμ-
 νου. τότε μὲν τοσαῦτα· ἔτεσι δὲ κάρτα πολλοῖσι 140
 ὕστερον τούτων, ὥς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐν Ἑλλησπόν-
 τῳ ἐγένετο ὑπ’ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος,
 ἐτησιῶν ἀνέμων κατεστηκότων νηὶ κατανύσας ἐξ
 Ἑλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς Λῆμνον, προηγό-
 ρευε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀνα-
 μμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμὰ ἥλπισαν
 σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἐφαιστιεὺς μὲν
 νυν ἐπείθοντο. Μυριναῖοι δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι
 εἶναι τὴν Χερσόνησον Ἀττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ
 καὶ αὐτοὶ παρέστησαν· οὕτω δὴ τὴν Λῆμνον ἔσχον
 Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

Π.—10

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΒΔΟΜΗ.

ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

- 1 ἘΠΕΙ δὲ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλέα Δαρείον τὸν Ὑστάσπεος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδεις ἐσβολὴν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλεις, ἐτοιμάζειν στρατιήν, πολλῷ πλέω ἐπιτάσσων ἢ πρότερον παρέιχον, καὶ νέας τε καὶ ἵππους καὶ σῖτον καὶ πλοῖα· τούτων δὲ περιαγγελιομένων, ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων, καὶ παρασκευαζομένων. τετάρτῳ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι, ὑπὸ Καμβύσῳ δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων· ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.
- 2 Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν παίδων αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης· ὡς δεῖ μὲν ἀποδέξαντα βασιλέα κατὰ τὸν Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι· ἦσαν γὰρ Δαρεῖω καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες, ἐκ τῆς προτέρης γυναικὸς Γωβρύῳ θυγατρὸς, καὶ βασιλεύσαντι ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἑτεροὶ τέσσερες· τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων Ξέρξης· ἔοντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς, ἐστασίαζον· ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης, κατότι πρεσβυτάτος τε εἶη παντὸς τοῦ γόνου καὶ

ὅτι νομιζόμενα εἶη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν· Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἶη τῆς Κύρου θυγατρὸς καὶ ὅτι Κῆρος εἶη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἐλευθερίην. Δαρείου 3 δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην, ἐτύγχανε κατὰ τὸντὸ τούτοις καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβεβηκὼς ἐς Σοῦσα, ἐστερημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληΐης καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν ἐνωτῷ ἐκ Λακεδαιμονος· οὗτος ὦνῆρ πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρεῖω ἤδη βασιλεύοντι καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος· Ἀρταβαζάνης δὲ ἐτι ἰδιώτῃ ἐόντι Δαρεῖω· οὐκὼν οὐτ' οἶκός εἶη οὔτε δίκαιον ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἐνωτοῦ· ἐπεὶ γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἣν οἱ μὲν προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεύσαι· ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγενομένου τὴν ἑκδεξίν τῆς βασιληΐης γίνεσθαι. χρησαμένου δὲ Ξέρξῃ τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγοι δίκαια, βασιλέα μιν ἀπέδεξε. δοκέει δέ μοι καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης βασιλεύσαι ἂν Ξέρξης· ἡ γὰρ Ἀτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος.

Ἀποδέξας δὲ βασιλέα Πέρσῃσι Δαρεῖος Ξέρξεα, 4 ὁρμητο στρατεύεσθαι· ἀλλὰ γὰρ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου ἀπούστασιν τῷ ὑστέρω ἔτει παρασκευαζόμενον συνήνεκε αὐτὸν Δαρεῖον βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἀποθανεῖν, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεστεῶτας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι· ἀποθανόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα.

Ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς 5 πρόθυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἰγυπτὸν ἐποιέετο στρατιῆς ἄγερσιν· παρῶν δὲ καὶ δυνά-

μενος παρ' αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ο Γωβρύνεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιὸς Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς πάϊς, τοιούτου λόγου εἶχετο, λέγων· “δέσποτα, οὐκ οἶκός ἐστι Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας, μὴ οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν· ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις τάπερ ἐν χερσὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν στρατηλάτεις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔχῃ πρὸς ἀνθρώπων ἀγαθὸς καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι.” οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός· τοῦ δὲ λόγου παρενθήκην ποιέέσκετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρα, καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἡμερα, ἀρετὴν τε ἄκρη, βασιλεῖ τε 6 μούνῃ θνητῶν ἀξίῃ ἐκτῆσθαι. Ταῦτα ἔλεγε οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητῆς ἐὼν καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπαρχος εἶναι, χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεα ὥστε ποιέειν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεα· τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπικμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλέα, πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἦσαν Θεσσαλίας βασιλεῖς. τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδῶν οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι καὶ δὴ τι πρὸς τούτοις ἔτι πλέον προσορέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον, χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου· ἀναβεβήκεσαν γὰρ τὴν ἐχθρὴν προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάσθη γὰρ ὑπὸ Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλοῦς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν, ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιζοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης· διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἰππαρχος, πρότερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. τότε δὲ συναναβὰς, ὅπως ἀπικούτο ἐς ὅψιν τὴν βασιλείας, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδῶν περὶ

αὐτοῦ σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μὲν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν· ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος, ἔλεγε τόν τε Ἑλλήσποντον, ὡς ζευχθῆναι χρεὸν εἶη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσῃ, τήν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμωδέων προσεφέρετο, καὶ οἱ τε Πεισι-στρατιῖδαι καὶ οἱ Ἀλεναῖδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτει μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου, πρῶτα στρατηγὴν ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. τούτους μὲν νυν καταστρεψάμενος, καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μὲν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσεν Ἰνάρως ὁ Ψαρμιτίχου, ἀνὴρ Λίβυς. Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλωσιν, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπὶ κλητὸν Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθῃται σφέων καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει· ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· “ ἄνδρες Πέρσαι, οὗτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεῖς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμὰ κω ἡτρεμήσαμεν, ἐπεὶ τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα· ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπονσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. τὰ μὲν νυν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ἐμὸς Δαρείος κατεργάσαντο, καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἂν τις λέγοι· ἐγὼ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι. φροντίζων δὲ εὐρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώραν τε τῆς νῦν ἐκτῆμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφο-

ρωτέρην τε, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην· διὸ ὑμέας νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλάν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσομαι ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὠράτε μὲν νυν καὶ Δαρεῖον ἰθύνοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι πρὶν ἢ ἔλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἳ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμόν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ, (τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ,) ἀπικόμενοι ἐνέπρησαν τὰ τε ἄλσέα καὶ τὰ ἱρά· δεύτερα δὲ ἡμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντας, ὅτε Δατίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τὰ ἐπίστασθέ κου πάντες· τούτων μέντοι εἵνεκα ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι· ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιόχρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώραν· γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμoureύουσιν· οὐ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδεμίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμouρον ἐοῦσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφεας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώραν θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης· πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινὰ πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι τὸ ἡμῖν οἶόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων τῶν κατέλεξα ὑπεξαιρημένων· οὕτω οἳ τε ἡμῖν αἴτιοι ἔξουσι, δούλιον ζυγόν, οἳ τε ἀναίτιοι· ὑμεῖς δ' ἂν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε· ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμέων χρήσει παρεῖναι· ὅς ἂν δὲ ἔχων ἡκῆ παρεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρου. ποιητέα μὲν νυν ταυτά

ἐστὶ οὕτω· ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκέω, τέθῃμι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι.” ταῦτα εἶπας ἐπαύετο.

Μετ’ αὐτὸν δὲ Μαρδόνιος ἔλεγε· “ὦ δέσποτα, οὐ 9
μόνον εἰς τῶν γενομένων Περσέων ἄριστος ἀλλὰ καὶ
τῶν ἐσομένων· ὃς τὰ τε ἄλλα λέγων ἐπὶ κεο ἄριστα
καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἰωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἔασεις καταγελάσαι ἡμῖν, ἔοντας ἀναξίους· καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπας τε καὶ Ἀσσυρίους ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδὲν ἀλλὰ δύναμιν προσκτᾶσθαι βουλόμενοι, καταστρεφάμενοι δούλους ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ ὑπάρξαντας ἀδικίῃς, οὐ τιμωρησόμεθα· τί δείσαντες; κοίην πλήθους συστροφὴν, κοίην δὲ χρημάτων δύναμιν; τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἐούσαν ἀσθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτῶν παῖδας καταστρεφάμενοι τούτους, οἱ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι, Ἰωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Δωριέες καλέονται. ἐπειρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἤδη ἐπελαύνων ἐπὶ τοὺς ἀνδρας τούτους, ὑπὸ πατρὸς τοῦ σοῦ κελευσθείς· καί μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδεὶς ἀντιώθη ἐς μάχην. καίτοι γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὥς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα πολέμους ἴστασθαι, ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος· ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προεῖπωσι, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται· ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἐσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχὴν, ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται· τοὺς χρῆν, ἔοντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι· εἰ δὲ πάντως ἔδεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν τῇ ἐκάτεροί εἰσι δυσχειρωτότατοι, καὶ ταύτῃ πειρᾶν.

τρόπῳ τοίνυν οὐ χρηστῷ Ἕλληνες διαχρεώμενοι, ἐμέο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον λόγον ὥστε μάχεσθαι, σοὶ δὲ δὴ μέλλει τις, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων, ἄγοντι καὶ πλῆθος τὸ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ νέας τὰς ἀπάσας; ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσους ἀνῆκει τὰ Ἑλλήνων πρήγματα. εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ γε ψευσθείην γνώμῃ, καὶ ἐκείνοι ἐπαρθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὥς εἶμεν ἀνθρώπων ἀριστοὶ τὰ πολεμῆϊα. ἔστω δ' ὦν μηδὲν ἀπείρητον· αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι." Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλεήνας τὴν Ξέρξῳ γνώμην, ἐπέπαντο.

- 10 Σιωπῶντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πίσυνος ἐὼν, ἔλεγε τάδε· "ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλησι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἰρεόμενον ἐλέσθαι ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθισέων δὲ, ἔστι· ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον αὐτὸν μὲν ἐπ' ἐωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἡγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστει νέμοντας· ὁ δὲ ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας καταστρέψεσθαι, ἐμοί τε οὐκ ἐπέιθετο στρατευσάμενός τε πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε· σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας· οἱ κατὰ θάλασσαν τε ἀριστοὶ καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἔνεστι δεινὸν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· ζεύξας φῆς τὸν Ἑλλήσποντον ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα· καὶ δὴ καὶ συνήνεκε ἦτοι κατὰ γῆν ἢ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα· οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἀλκιμοί· πάρεστι δὲ

καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην σὺν Δάτι καὶ Ἀρταφέρνηϊ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν μῦνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὦν ἀμφοτέρησφι ἐχώρησε· ἀλλ' ἦν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ πλέωσι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν. ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκίῃ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι, ἀλλ' οἶόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν· πάθος, ὅτε πατήρ σὸς ζεύξας Βόσπορον τὸν Θρηϊκίον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἰστρὸν διέβη ἐπὶ Σκύθας, τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι δεόμενοι Ἰώνων λύσαι τὸν πόρον, τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἰστρου· καὶ τότε γε Ἰστιαιὸς ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἡντιώθη, διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα· καίτοι καὶ λόγῳ ἀκοῦσαι δεινόν, ἐπ' ἀνδρί γε ἐνὶ πάντα τὰ βασιλείος πρήγματα γεγενῆσθαι. σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιούτον ἀπικέσθαι, μηδεμιῆς ἀνάγκης εἶσθαι· ἀλλ' ἐμοὶ πείθου· νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὐτίς τε, ὅταν τοι δοκῇ, προσκεψάμενος ἐπὶ σεωντοῦ, προαγόρευε τά τοι δοκέει εἶναι ἄριστα· τὸ γὰρ εὖ βουλευέσθαι κέρδος μέγιστον εὐρίσκω ἔόν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναί τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἦσσαν εὖ, ἔσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχροῦς, εἰ οἱ ἢ τύχῃ ἐπίσπαιτο, εὖρημα εἴρηκε· ἦσσαν δὲ οὐδὲν οἱ κακῶς βεβούλευται. ὁρᾷς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα ὡς κεραυνοὶ ὁ θεὸς οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδὲν μιν κνίζει; ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα ἀποσκήπτει τὰ βέλα; φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα καλοῦναι. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε· ἐπεὰν σφι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλῃ, ἢ βροντὴν, δι' ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως ἑωυτῶν· οὐ γὰρ ἐᾷ φρονέειν μέγα ὁ θεὸς

ἄλλον ἢ ἑαυτόν. ἐπειχθῆναι μὲν νυν πᾶν πρήγμα
 τίκτει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φιλέουσι
 γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ, εἰ μὴ
 παραυτίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι
 τις ἄν. σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβουλευώ·
 σὺ δὲ, ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων
 λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, οὐκ ἔόντων ἀξίων
 φλαύρως ἀκούειν· Ἑλληνας γὰρ διαβάλλων, ἐπαί-
 ρεις αὐτὸν βασιλέα στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τούτου
 εἵνεκα δοκέεις μοι πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν. μή
 νυν οὕτω γένηται· διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον· ἐν
 τῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικέοντες, εἰς δὲ ὁ ἀδικεόμενος·
 ὁ μὲν γὰρ διαβάλλων ἀδικεῖ οὐ παρεόντος κατη-
 γορέων· ὁ δὲ ἀδικεῖ, ἀναπειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως
 ἐκμάθῃ· ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου τάδε ἐν αὐτοῖσι
 ἀδικέεται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου καὶ νομι-
 σθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι. ἀλλ' εἰ δὴ δεῖ
 γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους στρατεύεσθαι,
 φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡθεσι τοῖσι Περσέων
 μενέτω· ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ
 τέκνα, στρατηλάτее αὐτὸς σὺ ἐπιλεξόμενός τε ἄνδρας,
 τοὺς ἐθέλεις καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκόσῃν τινὰ βού-
 λαι· καὶ ἦν μὲν τῇ σὺ λέγεις ἀναβαίνειν βασιλεῖ·
 τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἐμοὶ παῖδες πρὸς δὲ
 αὐτοῖσι καὶ ἐγώ· ἦν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ σοὶ
 ταῦτα πασχόντων σὺν δέ σφι καὶ σὺ, ἦν ἀπονοστή-
 σης· εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν οὐκ ἐθελήσεις, σὺ
 δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκού-
 σεσθαί τινά φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων,
 Μαρδόνιον μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας ὑπὸ
 κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἧ κου ἐν γῇ
 τῇ Ἀθηναίων ἢ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ
 ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα ἐπ' οἴους ἄνδρας
 ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλέα.”

- 11 Ἀρτάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε· Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς
 ἀμείβεται τοῖσδε· “Ἀρτάβανε, πατὴρ εἰς τοῦ ἐμοῦ

ἀδελφεός· τοῦτό σε ῥύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπέων ματαίων· καὶ τοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθῃμι ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθίμῳ, μήτε συστρατεύεσθαι ἐμοί γε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί· ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο ὅσαπερ εἶπα ἐπιτελέα ποιήσω· μὴ γὰρ εἶην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ Ἀριαράμεω, τοῦ Τείσπεος, τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Τείσπεος, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονὼς, μὴ τιμωρησάμενος Ἀθηναίους· εὖ ἐπιστάμενος, ὅτι εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην ἄξομεν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, εἰ χρή σταθμώσασθαι τοῖσι ὑπαργμένοισι ἐξ ἐκείνων· οἱ Σάρδεις τε ἐνέπρησαν καὶ ἤλασαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκὼν ἐξαναχωρεῖν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθέειν προκέεται ἀγών· ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπὸ Ἑλλήσι, ἢ ἐκεῖνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἐχθρῆς ἐστί· καλὸν ὦν προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι τοῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους, τοὺς γε καὶ Πέλοψ ὁ Φρυγῆς, ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δούλος, κατεστρέψατο οὕτω, ὥς καὶ ἐς τόδε αὐτοὶ τε ὠνθρωποὶ καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐπ' ἄνυμοι τοῦ καταστρεψαμένου καλέονται.”

Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐλέγετο· μετὰ δὲ, εὐφρόνῃ 12. τε ἐγένετο καὶ Ξέρξης ἐκνίζε ἢ Ἀρταβάνου γνώμη· νυκτὶ δὲ βουλὴν διδοὺς, πάγχυ εὗρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· δεδογμένων δέ οἱ αὐτῆς τούτων, κατύπνωσε· καὶ δὴ κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὥς λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐεϊδέα εἰπεῖν· “μετὰ δὴ βουλευεαι, ὦ Πέρσα, στρατεύμα μὴ ἄγειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, προείπας ἀλίζειν Πέρσας στρατόν; οὔτε ὦν μεταβουλευόμενος ποιέεις εὖ, οὔτε ὁ συγγνωστόμενός τοι πάρα· ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαο ποιέειν, ταύτην ἔθι τῶν ὁδῶν.” Τὸν μὲν, ταῦτα εἰπαντα, ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀποπτᾶσθαι 13

ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης, ὄνειρου μὲν τούτου λόγον
 οὐδένα ἐποιέετο, ὃ δὲ Περσέων συναλίσας τοὺς καὶ
 πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε. “ ἄνδρες Πέρσαι,
 συγγνώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀγχίστροφα βουλευόμεαι·
 φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμειυτοῦ πρῶτα οὐ κω ἀνήκω,
 καὶ οἱ παρηγορεύμενοι κείνα ποιεῖν οὐδένα χρόνον
 μευ ἀπέχονται· ἀκούσαντι μέντοι μοι τῆς Ἀρτα-
 βάνου γνώμης, παραυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέξεσε,
 ὥστε ἀεικέστερα ἀπορρήψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύ-
 τερον ἢ χρεόν· νῦν μέντοι συγγνούς, χρήσομαι τῇ
 ἐκείνου γνώμῃ· ὥς ὢν μεταδεδογμένον μοι μὴ στρα-
 14 τεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἡσυχοὶ ἔστε.” Πέρσαι
 μὲν ὥς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες προσεκύνεον·
 νυκτὸς δὲ γενομένης, αὐτὶς τῷ οὐντῷ ὄνειρον τῷ Ξέρξῃ
 κατυπνωμένῳ ἔλεγε ἐπιστάν· “ ὦ παῖ Δαρείου, καὶ
 δὴ φαίνεται ἐν Πέρσῃσί τε ἀπειπάμενος τὴν στρατη-
 λασίην, καὶ τὰ ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ,
 ὥς παρ’ οὐδενὸς ἀκούσας· εὖ νυν τὰδ’ ἴσθι, ἥνπερ μὴ
 αὐτίκα στρατηλατέης, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἀνασχῆσιν·
 ὥς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ,
 15 οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσσει.” Ξέρξης
 μὲν, περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει, ἀνά τε ἔδραμε ἐκ
 τῆς κοίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβανον·
 καλέοντα· ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Ξέρξης τάδε·
 “ Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν οὐκ ἐσωφρόνεον,
 εἵπας ἐς σὲ μάταια ἔπεα χρηστῆς εἵνεκα συμβουλίας·
 μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων, ἔγνω δὲ
 ταῦτά μοι ποιητέα ἔόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὐκ ὄν
 δυνατὸς τοι εἰμὶ ταῦτα ποιεῖν βουλόμενος· τετραμ-
 μένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγνώκῳ ἐπιφοιτῶν ὄνειρον
 φαντάζεται μοι, οὐδαμῶς συνέπαινον ἐὼν ποιεῖν με
 ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλήσαν οἴχεται· εἰ ὢν θεὸς
 ἐστι ὃ ἐπιπέμπων, καὶ οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ ἐστι
 γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτήσεται
 καὶ σοὶ τῷ οὐντῷ τούτῳ ὄνειρον ὁμοίως καὶ ἐμοὶ ἐντελ-
 λόμενον· εὐρίσκω δὲ ὧδε ἂν γινόμενα ταῦτα, εἰ λάβοις

τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο ἴζοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυπνῳσείας.” Ἐέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε· Ἄρτά- 16
 βανος δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κελεύσματι πειθόμενος οἶα οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ἵζεσθαι, τέλος ὡς ἠναγκάζετο, εἶπας τάδε ἐποίεε τὸ κελεύόμενον· “ἴσον ἐκείνο, ὦ βασιλεῦ, παρ’ ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ σὲ καὶ ἀμφοτέρω περὶ ἡκούοντα, ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλίας σφάλλουσι· κατὰ περ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματά φασι ἀνέμων ἐμπίπτοντα, οὐ περιορᾷν φύσει τῇ ἐωυτῆς χρῆσθαι. ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς οὐ τοσοῦτο ἔδακε λύπη, ὅσον, γνωμένων δύο προκειμένων Πέρσῃσι,—τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης τῆς δὲ καταπανούσης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἶη διδάσκειν τὴν ψυχὴν πλεον τι διζῆσθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος,—τοιουτέων προκειμένων γνωμένων, ὅτι τὴν σφαλερωτέραν σεωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναίρεο· νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραψαι ἐπὶ τὴν ἀμείνω, φῆς τοι μετιέντι τὸν ἐπ’ Ἑλληνας στόλον ἐπιφοιτᾷν ὄνειρον θεοῦ τινος πομπῇ, οὐκ ἐώντά σε καταλύειν τὸν στόλον· ἀλλ’ οὐδὲ ταῦτά ἐστι, ὦ παῖ, θεῖα· ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα τοιαῦτά ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδάξω, ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐών· πεπλανῆσθαι αὐταὶ μάλιστα ἐώθασιν αἱ ὄψεις τῶν ὀνειράτων, τὰ τις ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας ταύτης τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἶχονμεν μετὰ χεῖρας· εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο τοιοῦτο οἷον ἐγὼ διαιρέω, ἀλλὰ τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸς συλλαβὼν εἶρηκας· φανήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοὶ ὡς καὶ σοὶ διακελευόμενον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλον μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμὴν· οὐδέ τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ· εἶπερ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι· οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐηθείης ἀνῆκει

- τοῦτο, ὃ τι δὴ κοτέ ἐστι τὸ ἐπιφαινόμενόν τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δόξει ἐμὲ ὀρῶν σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον· εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆναι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω οὔτε ἦν τὴν σὴν, σὲ δὲ ἐπιφοιτήσῃ, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστί· εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσῃ γε συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι· εἰ δέ τοι οὕτω δεδοκῆται γίνεσθαι, καὶ οὐκ οἶά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τούτων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων, φανήτω καὶ ἐμοί· μέχρι δὲ τούτου, τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρή-
- 17 σομαι.” Τοσαῦτα εἶπας Ἀρτάβανος ἐλπίζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα οὐδὲν, ἐποίεε τὸ κελευόμενον· ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξῃ ἐσθῆτα καὶ ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποιέετο, ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ τῷντ' ὄνειρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα ἐφοίτα· ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου, εἶπε τάδε· “ἄρα σὺ δὴ κείνος εἰς ὃ ἀποσπεύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παρὰ τῇ νῦν καταπρόξῃ ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γενέσθαι· Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθέειν, αὐτῷ ἐκείνῳ
- 18 δεδῶλται.” Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερμοῖσι σιδηρίοισι ἐκκαίειν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ ὅς, ἀμβώσας μέγα, ἀναθρῶσκει, καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δευτέρᾳ οἱ λέγει τάδε· “ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἶα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλά τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσπόντων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν, ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν, μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἐπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσῃ, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας· ἐπιστάμενος ταῦτα, γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων.

ἐπεὶ δὲ δαιμονίῃ τις γίνεται ὄρμη, καὶ Ἕλληνας, ὡς ἔοικε, φθορὴ τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι· σὺ δὲ σήμνηνον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμενα, χρῆσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σέο πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευήν· ποίεε δὲ οὕτω, ὅκως, τοῦ θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν.” τούτων λεχθέντων, ἐνθαῦτα ἐπαρθέντες τῇ ὄψει, ὡς ἡμέρῃ ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι, καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀποσπενδῶν μούνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπενδῶν φανερὸς ἦν.

Ὁρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατείειν, μετὰ ταῦτα 19 τρίτῃ ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τέ οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἡδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίῃς θαλλῶ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίῃς τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν· μετὰ δὲ, ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑωυτοῦ ἀπελάσας, εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν· καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγερσιν ποιεῖται, χῶρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἡπίρου. Ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος, ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτα 20 πλήρεια παραρτέετο στρατιήν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ· πέμπτῳ δὲ ἔτει ἀκομένῳ ἐστρατηλάτее χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος. στόλων γὰρ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, πολλῶ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μήτε τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μήτε τὸν Σκυθικὸν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἐμβαλόντες σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίας καταστρεψάμενοι ἐνέμοντο· τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρείος ἐτιμωρέετο· μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γενόμε-

- νον· οἱ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον, τοὺς τε Θρηίκας κατεστρέψαντο πάντας καὶ ἐπὶ τὸν Ἴόνιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηνειοῦ ποτα-
- 21 μού τοῦ πρὸς μεσαμβρίας ἤλασαν. Αὐται αἱ παῖσαι, καὶ οὐδ' εἴ ἕτεραι πρὸς ταύτησι γινόμεναι στρατηλασίαι, μῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαί. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίας ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν μιν ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο· τοῖσι δὲ ἵππος προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἵππαγωγὰ πλοῖα ἅμα στρατευομένοισι· τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ σιτὰ τε καὶ νέας.
- 22 Καὶ τοῦτο μὲν, ὡς προσπταισάντων τῶν πρώτων περιπλεόντων περὶ τὸν Ἀθων, προετοιμάζετο ἐκ τριῶν ἐτέων κού μάλιστα ἐς τὸν Ἀθων· ἐν γὰρ Ἐλαιοῦντι τῆς Χερσονήσου ὥρμεον τριήρεις· ἐνθεύτεν δὲ ὀρμεώμενοι, ὠρυσσον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς· διάδοχοι δ' ἐφοίτων. ὠρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχαίης ὁ Ἀρταῖον, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. ὁ γὰρ Ἀθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστόν, ἐς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων· τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἠπειρον τὸ ὄρος, χερσονησοειδὲς τέ ἐστι καὶ ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης· ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευτᾷ ὁ Ἀθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἰκῆται· αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης ἔσω δὲ τοῦ Ἀθω οἰκῆμεναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιωτίδας ἀντὶ ἠπειρωτίδων ὥρμητο ποιεῖν, εἰς αἶδε· Δίον, Ὀλόφυξος, Ἀκράθων, Θύσσος, Κλεωναί· πόλις μὲν αὗται, αἱ τὸν Ἀθων νέ-
- 23 μονται. Ὄρυσσον δὲ ὧδε· δασάμενοι τὸν χώρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διώρυξ, οἱ

μὲν, κατώτατα ἔστεῳτες, ὄρυsson ἕτεροι δὲ παρεδί-
 δοσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατ-
 ὑπερθε ἔστεῳσι ἐπὶ βάθρων· οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι,
 ἑτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω· οὗτοι δὲ
 ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι,
 πλὴν Φοινίκων, καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ
 ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρέιχον· ἅτε γὰρ τοῦ
 τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιευ-
 μένων, ἔμελλέ σφι τοιοῦτο ἀποβήσεσθαι· οἱ δὲ Φοί-
 νικες σοφίην ἔν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδείκνυν-
 ται, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ· ἀπολαχόντες γὰρ μόριον
 ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε, ὄρυsson τὸ μὲν ἄνω στόμα
 τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν
 τὴν διώρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου,
 συνῆγον αἰεῖ· κάτω τε δὴ ἐγίνετο, καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι
 ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα δὲ λειμών ἐστι, ἵνα σφι
 ἀγορὴ τε ἐγίνετο καὶ πρητήριον· σίτος δὲ σφισι πολ-
 λὸς ἐφοῖτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀληλεσμένος. Ὡς μὲν 24
 ἐμὲ συμβαλλεόμενον εὐρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵ-
 νεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύνα-
 μιν ἀποδείκνυσθαι καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι· παρεὼν
 γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας
 διειρύσαι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσῃ,
 εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας.
 τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοις, τοῖσί περ καὶ τὸ ὄρυγμα,
 προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας
 γεφυρῶσαι.

Ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποίεε· παρασκευάζετο δὲ καὶ 25
 ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου,
 ἐπιτάξας Φοινίξί τε καὶ Αἰγυπτίοις καὶ σιτία τῇ
 στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμῆνιαι ἢ στρατιῇ,
 μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀνα-
 πυθόμενος δὲ τοὺς χώρους, καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα
 ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὀλκάσι
 τε καὶ πορθμητοῖσι ἐκ τῆς Ἀσίης πανταχόθεν, τὸν
 δὲ ὦν πλείστον ἐς Λευκὴν Ἀκτὴν καλεομένην τῆς

Θρηίκης ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, οἱ δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

- 26 Ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξης ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἶρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἡπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξης πορεύεσθαι στρατόν. ὃς μὲν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκείμενα παρὰ βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα· οἱ δὲ ἐπεὶ τε διαβάντες τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὤμιλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι παρεγένοντο ἐς Κελαινάς· ἵνα πηγαὶ ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ σῶνομα τυγχάνει ἐὼν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων, ἐς τὸν Μαϊάνδρον ἐκδιδού· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει
- 27 ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ Ἄττυος, ἀνὴρ Λυδὸς, ἐξείνισε τὴν βασιλέος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι καὶ αὐτὸν Ξέρξεα, χρήματά τε ἐπαγγέλλετο βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἶρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα; οἱ δὲ εἶπαν· “ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίστῃ τῇ χρυσῇ καὶ τῇ ἀμπέλῃ· ὃς καὶ νῦν ἐστι πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, μετὰ σέ.” Θωμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης, αὐτὸς δέυτερα εἶρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύψω οὔτε σκῆψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἐμεωντοῦ οὐσίην, ἀλλ' ἐπιστάμενός

τοι ἀτρεκέως καταλέξω· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα σε ἐπυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα, ἐξέμαθον, καὶ εὖρον λογιζόμενος, ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας εἰσάσας μοι ταλάντων, χρυσοῦ δὲ τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ τούτοισί σε ἐγὼ δωρέομαι· αὐτῷ δ' ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος.” Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε· Ξέρξης δὲ 29 ἦσθεις τοῖσι εἰρημένοισι, εἶπε· “ξείνε Λυδὲ, ἐγὼ ἐπεὶ τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώραν, οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τοδε, ὅστις ἠθέλησε ξείνια προθεῖναι στρατῷ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὅψιν τὴν ἐμὴν καταστάς αὐτεπάγγελτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω σεῦ· σὺ δὲ καὶ ἐξείνισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτῶν γέρεα τοιάδε δίδωμι· ξεινόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν στατήρων ἀποπλήσω παρ' ἐμευνοῦ, δοὺς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας· ἵνα μὴ τοι ἐπιδεέες ἔωσι αἱ τετρακόσiai μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδων, ἀλλ' ἢ τοι ἀπαρτιλογίῃ ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη· κέκτησό τε αὐτὸς τά περ αὐτὸς ἐκτήσαιο, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· οὐ γάρ τοι ταῦτα ποιεῦντι οὔτε ἐς τὸ παρεὸν οὔτε ἐς χρόνον μεταμελήσει.”

Ταῦτα δὲ εἶπας καὶ ἐπιτελέα ποιήσας, ἐπορεύετο 30 αἰεὶ τὸ πρόσω. Ἄνανα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος, καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλης γίνονται, ἀπίκητο ἐς Κολοσσάς, πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων ἀφανίζεται, ἔπειτα διὰ σταδίων ὡς πέντε· μάλιστα κη ἀναφαινόμενος ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαϊάνδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων ὀρμεώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὖρους τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Λυδῶν, ἀπίκητο ἐς Κύδραρα πόλιν· ἔνθα στήλη καταπεπηγυῖα, σταθείσα δὲ ὑπὸ Κροίσου, καταμηνύει διὰ γραμμάτων τοὺς οὖρους.

- 31 Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν ἐπὶ Καρίης φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδεις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι τὸν Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται, καὶ ἵεναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημοεργοὶ μέλι ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι, ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν, εὔρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα ὠρησάμενος κόσμῳ χρυσῷ καὶ μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας,
- 32 δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπίκητο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ. Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα, αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ καὶ προερέοντας δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν· πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἰτησὶν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ· τῶνδε δὲ εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἔδόκεε τότε δείσαντας δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβῶς, ἔπεμπε· μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο ὡς ἐλὼν ἐς Ἀβύδον.
- 33 Οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστοῦ τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τραχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα Ἀβύδῳ καταντίον· ἐνθα μετὰ ταῦτα χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταύκτην ἄνδρα Πέρσῃ λαβόντες Σηστοῦ ὑπαρχον, ζῶντα πρὸς σπινθὰ προσδιεπασσάλευσαν· ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλεω τὸ ἱρὸν ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας, ἀθέμιτα ἔρδεσκε.
- 34 Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὀρμεώμενοι ἐγεφύρουν τοῖσι προσεκέετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοίνικες, τὴν δ' ἐτέρην τὴν βυβλίνην Αἰγύπτιοι· ἔστι δὲ ἐπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον.
- 35 Καὶ δὴ ἐξευγμένον τοῦ πόρου, ἐπιγενόμενος χειμῶν μέγας συνέκοψέ τε ἐκείνα πάντα καὶ διέλυσε· ὥς δ'

ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιούμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδῶν ζεύγος. ἤδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοις ἀπέπεμψε στίξοντας τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνετέλλετο δὲ ὧν ῥαπίζοντας λέγειν βάρβαρα τε καὶ ἀτάσθαλα· “ὦ πικρὸν ὕδωρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἡδίκησας οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν· καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεται σε, ἣν τε σύ γε βούλη ἦν τε μή· σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει, ὡς εἰσὶν δολερῶ τε καὶ ἀλμυρῶ ποταμῶ.” τήν τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο τούτοις ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ζεύξει τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίεον τοῖσι 36 προσεκέετο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμή· τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐζεύγνυσαν· ἐζεύγνυσαν δὲ ὧδε· πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν ἐτέρην τεσσαρεσκαῖδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀνακωχέῃ τὸν τόνον τῶν ὀπλων· συνθέντες δὲ, ἀγκύρας κατήκαν περιμήκεις—τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἐτέρης, τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἰσθμῶν ἐκπνεόντων, τῆς δὲ ἐτέρης [τῆς] πρὸς ἰσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου—εὐρου τε καὶ νότου εἵνεκα· διέκπλοον δὲ ὑπόφανσιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων καὶ τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτενον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοι· σι ξυλίνοισι τὰ ὄπλα, οὐκέτι χωρὶς ἐκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκαλίνου δασάμενοι ἐς ἐκατέρην, τέσσαρα δὲ τῶν βυβλίνων· παχύτης μὲν ἡ αὐτὴ καὶ καλλονή, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα· τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἶλκε. ἐπειδὴ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμούς ξύλων καταπρίσαντες καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίας τῷ εὐρεῖ, κόσμῳ ἐπετίθεσαν

κατύπερθε τῶν ὄπλων τοῦ τόνου· θέντες δὲ ἐπεξῆς, ἐνθαῦτα αὐτὶς ἐπεζεύγνυνον· ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, γῆν ἐπεφόρησαν· κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν, φραγμὸν παρείρυσαν ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα καὶ οἱ ἵπποι.

- 37 Ὡς δὲ τά τε τῶν γεφυρέων κατεσκευάαστο καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἱ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, (οἱ τῆς ῥηχίης εἵνεκεν ἐποιήθησαν ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος,) καὶ αὐτὴ ἡ διώρυξ παντελέως πεποιημένη ἄγγελτο· ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίῳν ὤρματο ἐλὼν ἐς Ἀβυδον. ὥρμημένῳ δέ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδρην ἀφανὴς ἦν, οὗτ' ἐπινεφέλων ἐόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα· ἀντὶ ἡμέρης τε νυξ ἐγένετο· ἰδόντες δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο· καὶ εἶρετο τοὺς μάγους τὸ θέλοι προφαίνειν τὸ φάσμα; οἱ δὲ ἔφραζον ὡς Ἑλλήσι προδεικνύει ὁ θεὸς ἔκλειψιν τῶν πολιῶν· λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ σφέων· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρὴς ἔων ἐποιέετο τὴν
- 38 ἔλασιν. Ὡς δ' ἐξήλαυνε τὴν στρατιὴν, Πύθιος ὁ Λυδὸς καταρρωδήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα ἐπαρθεὶς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· “ὦ δέσποτα, χρήσας ἂν τι τεῦ βουλομένην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὼν ὑπουργῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον.” Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων μιν χρητῶσαι ἢ τὸ ἐδεῖσθαι, ἔφη τε ὑπουργήσῃ καὶ διαγορεύειν ἐκέλευε ὅτεν δέοιτο· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσύνσας τάδε· “ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἐόντες πέντε, καὶ σφεας καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἤκοντα οἰκτεῖρας, τῶν μοι παίδων ἓνα παρά-

λυσον τῆς στρατηγῆς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ἢ μελεδωνός· τοὺς δὲ τέσσερας ἄγευ ἅμα σεωντῷ· καὶ πρήξας τὰ νοέεις νοστήσειας ὀπίσω.” Κάρτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, 39 καὶ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ κακὲ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας, ἐμεῦ στρατευομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἄγοντος παῖδας ἐμούς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκίους καὶ φίλους, μνήσασθαι περὶ σέο παιδός· ἐὼν ἐμός δοῦλος, τὸν χρῆν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νῦν τόδ’ ἐξεπίστασο, ὥς ἐν τοῖσι ὥσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός· ὅς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας ἀνοιδέει· ὅτε μὲν νῦν χρηστὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγγέλλεο, εὐεργεσίῃσι βασιλέα οὐ καυχῆσαι ὑπερβαλέσθαι· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτράπευ, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψαι, ἐλάσσω δὲ τῆς ἀξίης· σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσερας τῶν παίδων ῥύεται τὰ ξείνια· τοῦ δὲ ἐνός, τοῦ περιέχει μάλιστα, τῇ ψυχῇ ζημιώσεται.” ὥς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέτακτο ταῦτα πρήσσειν, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας τὸν πρεσβύτατον μέσον διαταμεῖν· διαταμόντας δὲ τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν ἐπὶ δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ τὸ δὲ ἐπ’ ἀριστερά· καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν.

Ποιησάντων δὲ τούτων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξήϊε 40 ὁ στρατός· ἡγγέοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους στρατὸς παντοίων ἐθνῶν ἀναμίξ, οὐ διακεκριμένοι· τῇ δὲ ὑπερημίσεις ἦσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο· καὶ οὐ συνέμισγον οὗτοι βασιλείῃ. προηγεῦντο μὲν δὴ ἱππῶται χίλιοι ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι· μετὰ δὲ, αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες· μετὰ δὲ, ἱροὶ Νισαῖοι καλεούμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὥς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε· ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ ὀνόματι

- ἔστι Νίσαιον· τοὺς ὧν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὅπισθε δὲ τούτων τῶν δέκα ἵππων ἄρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἰλκον λευκοὶ ὀκτώ· ὅπισθε δὲ τῶν ἵππων εἶπετο πεζῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει· τούτου δὲ ὅπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἄρματος ἵππων Νισαίων παραβέβηκε δέ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὐνομα ἦν Πατιράμ-
- 41 φης, Ὅτάνεω παῖς ἀνδρὸς Πέρσεω. Ἐξήλασε μὲν οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης· μετεκβαίνεσκε δὲ, ὅκως μιν λόγος αἰρέοι, ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς ἀρμάμαξαν. αὐτοῦ δὲ ὅπισθεν αἰχμοφόροι, Περσέων οἱ ἀριστοὶ τε καὶ γενναϊότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες· μετὰ δὲ, ἵππος ἄλλη χιλίῃ ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη· μετὰ δὲ τὴν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτος πεζὸς ἦν καὶ τούτων· χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι ἀντὶ τῶν σαυρωτῆρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, καὶ περίξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους· οἱ δὲ εἰνακιωχίλιοι ἐντὸς τούτων ἑόντες ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον. (εἶχον δὲ χρυσέας ῥοιὰς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα· οἱ ἄγχιστα ἐπόμενοι Ξέρξη.) τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίῃ. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διέλειπε καὶ δύο σταδίους, καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὄμιλος ἦγε ἀναμίξ.
- 42 Ἐποίετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ τε ποταμὸν Καῖκον καὶ γῆν τὴν Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καῖκου ὀρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν· ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύντειόν τε πόλιν καὶ Ἀντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος· τὴν Ἰδὴν δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χέρα, ἦγε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεισπίπτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτῃ συγχρὸν ὄμιλον
- 43 διέφθειραν. Ἀπικομένον δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῇ

Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν ἐπεὶ τε ἐκ Σαρδίων ὀρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον, οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμον Πέργαμον ἀνέβη, ἱμερον ἔχων θεήσασθαι· θεησάμενος δὲ καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσσε βούς χιλίας, χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο· ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε· ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὁμουρός ἐστι, ἐν δεξιῇ δὲ Γέργιθας Τευκρούς.

Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ, ἠθέλησε Ξέρξης 44
ιδέσθαι πάντα τὸν στρατόν· καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δὲ Ἀβυδηνοὶ, ἐντειλαμένου πρότερον βασιλέος· ἐνθαῦτα ὡς ἕζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐθνεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θηεύμενος δὲ ἰμέρθη τῶν νεῶν ἄμιλλαν γινομένην ιδέσθαι· ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι, ἦσθη 45
τε τῇ ἀμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ· Ὡς δὲ ὦρα πάντα 46
μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἐωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε. Μαθὼν δέ μιν Ἀρ-
τάβανος ὁ πάτριος, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως οὐ συμβουλευῶν Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὗτος ὦνῆρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἶρετο τάδε· “ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον; μακαρίσας γὰρ σεωντὸν δακρύεις” ὁ δὲ εἶπε· “ἐσ-
ῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἑόντων τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται.” οἱ δὲ ὁμείβετο λέγων· “ἕτερα τούτου παρὰ τὴν ζοὴν πε-
II.—12

πόνθαμεν οἰκτρότερα· ἐν γὰρ οὕτω βραχεῖ βίῳ οὐδεὶς
 οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τούτων
 οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ
 οὐκ ἄπαξ τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζοεῖν· αἱ
 τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσαι καὶ αἱ νοῦσοι συν-
 ταράσσουσαι καὶ βραχὺν ἔοντα μακρὸν δοκέειν εἶναι
 ποιεῦσι τὸν βίον· οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς
 ἐούσης τῆς ζῆς, καταφυγὴ αἰρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ
 γέγονε· ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονε-
 47 ρὸς ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ἐὼν.” Ξέρξης δὲ ἀμείβε-
 το λέγων· “Ἀρτάβανε, βιοτῆς μὲν νυν ἀνθρωπότης
 πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἶημι περ σὺ διαιρέαι εἶναι, παν-
 σώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνεώμεθα χρηστὰ ἔχοντες
 πρήγματα ἐν χερσὶ· φράσον δέ μοι τόδε· εἴ τοι ἡ
 ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἴχες ἂν
 τὴν ἀρχαίην γνώμην οὐκ ἐὼν με στρατεύεσθαι ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἂν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρε-
 κέως εἰπέ.” ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ὦ βασιλεῦ, ὄψις
 μὲν ἡ ἐπιφανείσα τοῦ ὀνείρου ὡς βουλόμεθα ἀμφό-
 τεροι τελευτήσκει· ἐγὼ δ’ ἔτι καὶ ἐς τόδε δείματός
 εἰμι ὑπόπλεος, οὐδ’ ἐντὸς ἐμευτοῦ, ἄλλα τε πολλὰ
 ἐπιλεγόμενος καὶ δὴ καὶ ὀρέων τοι δύο τὰ μέγιστα
 48 πάντων ἔοντα πολεμιώτατα.” Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα
 ἀμείβετο τοῖσδε· “δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέ-
 γεις εἶναι δύο μοι πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς
 μεμπτὸς κατὰ τὸ πλῆθός ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν
 στράτευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμε-
 τέρου; ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ
 ἐκείνων; ἢ καὶ συναμφότερα ταῦτα; εἰ γὰρ τοι ταύ-
 τη ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα,
 στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν ποι-
 49 οῖτο.” Ὁ δ’ ἀμείβετο λέγων· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε
 στρατὸν τοῦτον ὅστις γε σύνεσιν ἔχει μέμφοιτ’ ἂν,
 οὔτε τῶν νεῶν τὸ πλῆθος· ἦν τε πλεῦνας συλλέξῃς.
 τὰ δύο τοι τὰ λέγω πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται·
 τὰ δὲ δύο ταῦτα ἔστι γῆ τε καὶ θάλασσα· οὔτε γὰρ

τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι, ὥς ἐγὼ εἰκάζω, ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυτικόν, φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας· καὶ τοι οὐκ ἓνα αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἡπειρον, παρ' ἣν δὴ κομῖσαι· οὐκ ὦν δὴ ἑόντων τοι λιμένων ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι καὶ οὐκ ὦνθρωποι τῶν συμφορέων· καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων· γῇ δὴ πολεμῇ τῇδ' εἰ κατίσταται· εἰ ἐθέλοι τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστήναι, τοσοῦτ' εἰ γίνεται πολεμωτέρῃ ὅσῃ ἂν προβαίνης ἐκαστέρῳ, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος. εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρα. καὶ δὴ τοι, ὥς οὐδενὸς ἐναντιούμενου, λέγω τὴν χώραν πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην λιμὸν τέξεσθαι. ἀνὴρ δὲ οὕτῳ ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἄρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρήμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη.” Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· “Ἄρτάβανε, οἱ 50
κότῳ μὲν σύ γε τούτων ἕκαστα διαιρέαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο, μήτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεο· εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσεις ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα ἡμῖσιν τῶν δεινῶν πᾶσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν χρήμα προδεδιμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν· εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον, μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοις λέξας. τοῦτο μὲν νυν ἐπίσης ἔχει· εἰδέναι δὲ ἄνθρωπον ἑόντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον; δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένοις ποιεῖν, ὥς τὸ ἐπίπαν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ἐπιλεγόμενοις τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι, οὐ μάλα ἐθέλει. ὅρῳ τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε· εἰ τοίνυν ἐκείνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενομένοι βασιλεῖς γνώμησι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι

γνώμησι τοιαύτησι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἂν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτέοντες ἐς τοῦτό σφεα προηγάγοντο· μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνουσι ἐθέλει καταιρέεσθαι· ἡμεῖς τοίνυν, ὁμοιούμενοι κείνοισι, ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῶ ἐντυχόντες οὐδαμόθι οὔτε ἄλλο ἄχαρι παθόντες οὐδέν· τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα· τοῦτο δὲ, τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῆτον ἔχομεν· ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρα-

51 τευόμεθα ἄνδρας.” Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· “ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε ἀρρωδέειν οὐδὲν ἑᾶς πρήγμα, σὺ δέ μεν συμβουλίην ἐνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτείνειν. Κῦρος ὁ Καμβύσειω Ἰωνίην πᾶσαν, πλὴν Ἀθηναίων, κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι· τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμιᾷ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τούτων οἰοί τε εἰμὲν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι· ἡ γὰρ σφεας, ἣν ἔπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους συνελευθεροῦντας· ἀδικώτατοι μὲν νῦν γινόμενοι, οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι· δικαιοτάτοι δὲ γινόμενοι, οἰοί τε δηλήσασθαι μέγας τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται· ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος κατα-

52 φαίνεσθαι.” Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφῆναι γινόμεων σφάλλαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὥς Ἰωνας φοβέαι μὴ μεταβάλλωσι· τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς γίνεαι καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοις ἢ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο, διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι· οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν·

πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα, οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρή νεώτερόν τι ποιήσῃεν· οὕτω μὴδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν, σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῳ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω.”

Ταῦτα εἶπας καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦ- 53
σα, δεύτερα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους· ἐπεὶ δὲ οἱ παρήσαν, ἔλεγέ σφι τάδε·
“ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρήζων συνέλεξα, ἀνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ μὴ κατασχύνειν τὰ πρόσθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἔοντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια· ἀλλ' εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν· ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. τῶνδε δὲ εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθανομαι, ἐπ' ἀνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς· τῶν ἣν κρατήσωμεν, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιωτῇ κοτε ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τοῖ Περσίδα γῆν λελόγχασι.”

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρασκευάζοντο ἐς τὴν 54
διάβασαν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμεινον τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες ιδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμῆματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες καὶ μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν· ὥς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν, εὐχετο πρὸς τὸν ἥλιον, μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι ἢ μὲν παύσει καταστρέφασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται· εὐξάμενος δὲ, ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσειον κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος τὸν ἀκινάκην καλέουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ 55

μὲν τὴν ἐτέρην τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπῆνῃ ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἱ τε ἱππῶται καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι· μετὰ δὲ, οἱ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱρόν· ἐπὶ δὲ, αὐτὸς τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππῶται οἱ χίλιοι· ἐπὶ δὲ τούτοισι ὁ ἄλλος στρατός· καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὴ ἤκουσα καὶ ὑστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.

56 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστέγων διαβαίνοντα· διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξῃ ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· “ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὲ εἰδόμενος Πέρση καὶ οὐνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἐξῆν τοι ποιέειν ταῦτα.”

57 Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὠρμημένοισι τέρας σφί ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο καὶ περ εὐσύμβλητον ἔόν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. (εὐσύμβλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἔμελλε μὲν ἑλάν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὁπίσω δὲ περὶ ἑωυτοῦ τρέχων ἥξειν ἐς τὸν αὐτὸν χώρον.) ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας ἔοντι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος, τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος.

58 Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, τὸ πρῶτον ἐπορεύετο· σὺν δὲ οἱ ὁ πεζὸς στρατός· ὁ δὲ ναυτικός ἐξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων, παρὰ γῆν ἑω-

μίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσσω τοῦ πεζοῦ· ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἐσπέρην ἔπλεε ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης ποιούμενος τὴν ἄπιξιν, ἐς τὴν αὐτῷ προεῖρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ κατ' ἡπειρον στρατὸς πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἑλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν, διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος τῇ οὖνομα τυγχάνει ἐὼν Ἀγορή· ἐνθεύτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλανα καλεόμενον, καὶ Μέλανα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβαῖς (ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει) ἦε πρὸς ἐσπέρην, Αἰνόν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιὼν, ἐς ὃ ἀπῖκετο ἐς Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος ἔστι τῆς 59 Θρηϊκῆς αἰγιαλός τε καὶ πεδῖον μέγα· (διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας Ἑβρος·) ἐν τῷ τείχός τε ἐδέδμητο βασιλῆϊον—τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται—καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκει ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χώρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατόν· καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν· ἐν τῷ Σάλῃ τε Σαμοθρηϊκῇ πεπόλισται πόλις καὶ Ζώνη, τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρρειον, ἄκρη ὀνομαστή· ὁ δὲ χώρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες, τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες· ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. Ὅσον 60 μὲν νυν ἕκαστοι παρεῖχον πλῆθος ἐς ἀριθμὸν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηριθμήσαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον· συναγαγόντες ἐς

ἓνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔξωθεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους, αἵμασιν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλὸν, ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον· μέχρις οὐ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν· ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ ἔθνεα διέτασσον.

- 61 Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἷδε ἦσαν· Πέρσαι μὲν ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλεομένους, πῖλους ἀπαγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὅψιν ἰχθυοειδέος· περὶ δὲ τὰ σκέλεα ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέρρα· ὑπὸ δὲ, φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμᾶς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, οἰστοὺς δὲ καλαμίνους· πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀτάνεα, τὸν Ἀμήστριος πατέρα, τῆς Ξέρξεω γυναικός. (ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων Ἀρταῖοι· ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκητο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ πάϊς τῷ οὖνομα ἔθετο Πέρσην· τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει, ἐτίγχανε γὰρ ἅπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου, ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον.)
- 62 Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο· Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστι, καὶ οὐ Περσική· οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην. (ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἀριοι· ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὖνομα· αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι.) Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Πέρσαι ἐσκενάδατο· ἀντὶ δὲ τῶν πύλων, μιτρηφόροι ἦσαν. Κισσίων δὲ ἤρχε Ἀνάφης

ὁ Ὀτάνεω, Ὑρκάνιοι δὲ κατάπερ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον τὸν Βαβυλῶνος ὑστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα. Ἀσσύριοι 63 δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε κράνεα καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινα βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τῇσι Αἰγυπτίῃσι εἶχον· πρὸς δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λινέους θώρηκας· οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν· τούτων δὲ μεταξὺ, Χαλδαῖοι· ἦρχε δὲ σφῶων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου.

Βάκριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα 64 τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ [οἱ Σκύθαι] περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὅζῃ ἀπιγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεσαν· τόξα δὲ ἐπιχώρια, καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας σαγάρεις εἶχον· (τούτους δὲ ἑόντας Σκύθας Ἀμυργίους Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας·) Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης, ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἴνδοι δὲ εἴματα μὲν ἐνδε- 65 δυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον καὶ οἰστοὺς καλαμίνοους· ἐπὶ δὲ, σίδηρον ἦν· ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἴνδοί· προστετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρη τῷ Ἀρταβάτew. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασμένοι ἦσαν Μηδικoῖσι, 66 τὰ δὲ ἄλλα κατά περ Βάκριοι· Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι καὶ Σογδοί τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι, τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκριοι, ἐστρατεύοντο· σούτων δὲ ἦρχον οἷδε· Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω· Σογδῶν δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Γανδαρίων δὲ καὶ Δαδικέων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρνας τε ἐνδεδυκότες, καὶ 67

- ἔστι Νίσαιοι· τοὺς ὧν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδῖον τοῦτο. ὅπισθε δὲ τούτων τῶν δέκα ἵππων ἄρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἰλκον λευκοὶ ὀκτώ· ὅπισθε δὲ τῶν ἵππων εἶπετο πεζῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει· τούτου δὲ ὅπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἁρματος ἵππων Νισαίων· παραβέβηκε δὲ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὖνομα ἦν Πατιράμ-
- 41 φης, Ὅτάνεω παῖς ἀνδρὸς Πέρσεω. Ἐξήλασε μὲν οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης· μετεκβαίνεσκε δὲ, ὅκως μιν λόγος αἰρέοι, ἐκ τοῦ ἁρματος ἐς ἁρμάμαξαν. αὐτοῦ δὲ ὅπισθεν αἰχμοφόροι, Περσέων οἱ ἀριστοί τε καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες· μετὰ δὲ, ἵππος ἄλλη χιλή ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη· μετὰ δὲ τὴν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτος πεζὸς ἦν· καὶ τούτων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ροιὰς εἶχον χρυσέας, καὶ περίξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους· οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τούτων ἑόντες ἀργυρέας ροιὰς εἶχον. (εἶχον δὲ χρυσέας ροιὰς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα· οἱ ἄγχιστα ἐπόμενοι Ξέρξη.) τοῖσι δὲ μυρίοις ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διέλειπε καὶ δύο σταδίους, καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὄμιλος ἦιε ἀναμίξ.
- 42 Ἐποίετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ τε ποταμὸν Κάϊκον καὶ γῆν τὴν Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν· ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύντειόν τε πόλιν καὶ Ἀντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος· τὴν Ἰδὴν δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χέρα, ᾗτε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεισπίπτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτην συγχὸν ὄμιλον
- 43 διέφθειραν. Ἀπικομένον δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῶν

Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν ἐπεὶ τε ἐκ Σαρδίῶν ὀρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον, οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἡμερον ἔχων θεήσασθαι· θεησάμενος δὲ καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βούς χιλίας, χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο· ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε· ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὁμουρός ἐστι, ἐν δεξιῇ δὲ Γέργιθας Τευκρούς.

Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ, ἠθέλησε Ξέρξης 44
ιδέσθαι πάντα τὸν στρατόν· καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δὲ Ἀβυδηνοὶ, ἐντειλαμένου πρότερον βασιλέος· ἐνθαῦτα ὡς ἕζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θεεύμενος δὲ ἡμέρῃ τῶν νεῶν ἄμιλλαν γινομένην ιδέσθαι· ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι, ἦσθη 45
τε τῇ ἀμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ· Ὡς δὲ ὦρα πάντα 46
μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἐωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε. Μαθὼν δέ μιν Ἀρ-
τάβανος ὁ πάτριος, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως οὐ συμβουλευὼν Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὗτος ὦν ἡρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἶρετο τάδε· “ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον; μακαρίσας γὰρ σεωντὸν δακρύεις” ὁ δὲ εἶπε· “ἐσ-
ῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἶη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἐόντων τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται” ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ἕτερα τοῦτου παρὰ τὴν ζόην πε-
II.—12

πόνθαμεν οἰκτρότερα· ἐν γὰρ οὕτω βραχεῖ βίῳ οὐδὲν
 οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τούτῳ
 οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ
 οὐκ ἅπαξ τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζῶειν· αἱ
 τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσιν καὶ αἱ νοῦσοι συν-
 ταράσσουσιν καὶ βραχὺν ἔοντα μακρὸν δοκέειν εἶναι
 ποιεῦσι τὸν βίον· οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς
 ἐούσης τῆς ζῆς, καταφυγὴ αἰρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ
 γέγονε· ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονε-
 47 ρὸς ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ἐὼν.” Ξέρξης δὲ ἀμείβε-
 το λέγων· “Ἄρτάβανε, βιοτῆς μὲν νυν ἀνθρωπητῆς
 πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἴηνπερ σὺ διαιρέαι εἶναι, παν-
 σώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνεώμεθα χρηστὰ ἔχοντες
 πρήγματα ἐν χερσί· φράσον δέ μοι τόδε· εἴ τοι ἡ
 ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν
 τὴν ἀρχαίην γνώμην οὐκ ἐὼν με στρατεύεσθαι ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἂν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρε-
 κέως εἰπέ.” ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ὦ βασιλεῦ, ὄψις
 μὲν ἡ ἐπιφανείσα τοῦ ὀνείρου ὥς βουλόμεθα ἀμφό-
 τεροι τελευτήσκει· ἐγὼ δ’ ἔτι καὶ ἐς τόδε δείματός
 εἰμι ὑπόπλεος, τοῦδ’ ἐντὸς ἐμευτοῦ, ἄλλα τε πολλὰ
 ἐπιλεγόμενος καὶ δὴ καὶ ὀρέων τοι δύο τὰ μέγιστα
 48 πάντων ἔοντα πολεμιώτατα.” Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα
 ἀμείβετο τοῖσδε· “δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέ-
 γεις εἶναι δύο μοι πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς
 μεμπτὸς κατὰ τὸ πλῆθος ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν
 στράτευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμε-
 τέρου; ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ
 ἐκείνων; ἢ καὶ συναμφότερα ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταύ-
 τη ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα,
 στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν ποι-
 49 οῖτο.” Ὁ δ’ ἀμείβετο λέγων· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε
 στρατὸν τοῦτον ὅστις γε σύνεσιν ἔχει μέμφοιτ’ ἂν,
 οὔτε τῶν νεῶν τὸ πλῆθος· ἦν τε πλεῦνας συλλέξης·
 τὰ δύο τοι τὰ λέγω πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται·
 τὰ δὲ δύο ταῦτα ἐστι γῆ τε καὶ θάλασσα· οὔτε γὰρ

τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι, ὥς ἐγὼ εἰκάζω, ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυτικόν, φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας· καὶ τοι οὐκὶ ἓνα αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἡπειρον, παρ' ἣν δὴ κορίεαι· οὐκ ὦν δὴ ἐόντων τοι λιμένων ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι καὶ οὐκὶ ὠνθρωποι τῶν συμφορέων· καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων· γῇ δὴ πολεμίῃ τῇδέ τοι κατίσταται· εἰ ἐθέλοι τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστῆναι, τοσοῦτ' τοι γίνεται πολεμωτέρῃ ὅσῃ ἂν προβαίνης ἐκαστέρῳ, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος. εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρα. καὶ δὴ τοι, ὥς σὺ δενὸς ἐναντιεμένου, λέγω τὴν χώραν πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην λιμὸν τέξεσθαι. ἀνὴρ δὲ οὕτῳ ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἄρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρήμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη.” Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· “Ἀρτάβανε, οἱ 50 κότες μὲν σύ γε τούτων ἕκαστα διαιρέαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο, μήτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεο· εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσεις ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα ἡμῖσιν τῶν δεινῶν πᾶσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν χρήμα προδεδιμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν· εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον, μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοις λέξας. τοῦτο μὲν νυν ἐπίσης ἔχει· εἰδέναι δὲ ἄνθρωπον ἐόντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον; δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένοις ποιεῖν, ὥς τὸ ἐπίπαν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ἐπιλεγόμενοις τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι, οὐ μάλα ἐθέλει. ὅρῃς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε· εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενομένοι βασιλεῖς γνῶμησι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι

γνώμησι τοιαύτησι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοι-
 ούτους, οὐκ ἂν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα·
 νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτέοντες ἐς τοῦτό σφεα προ-
 ηγάγοντο· μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κιν-
 δύνουσι ἐθέλει καταιρέεσθαι· ἡμεῖς τοίνυν, ὁμοιεύ-
 μενοι κείνοισι, ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευ-
 ὀμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην
 νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῶ ἐντυχόντες οὐδαμόθι
 οὔτε ἄλλο ἄχαρι παθόντες οὐδέν· τοῦτο μὲν γὰρ
 αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα· τοῦτο
 δὲ, τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν
 σῆτον ἔχομεν· ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρα-
 51 τευόμεθα ἄνδρας.” Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα·
 “ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε ἀρρωδέειν οὐδὲν ἔας πρήγμα,
 σὺ δέ μεν συμβουλίην ἐνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ ἔχει
 περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῖνα λόγον ἐκτείνειναι.
 Κῦρος ὁ Καμβύσειω Ἰωνίην πᾶσαν, πλὴν Ἀθηναίων,
 κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι· τούτους
 ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμὴ μηχανῇ
 ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τούτων οἰοί
 τε εἰμὲν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι· ἢ γὰρ
 σφεας, ἣν ἔπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι κατα-
 δουλουμένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους συν-
 ελευθεροῦντας· ἀδικωτάτοι μὲν νῦν γινόμενοι, οὐδὲν
 κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι· δικαιοτάτοι δὲ γι-
 νόμενοι, οἰοί τε δηλήσασθαι μεγάλως τὴν σὴν στρα-
 τιὴν γίνονται· ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν
 ἔπος ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος κατα-
 52 φαίνεσθαι.” Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “Ἀρ-
 τάβανε, τῶν ἀπεφῆναι γινώμεων σφάλλαι κατὰ
 ταύτην δὴ μάλιστα, ὥς Ἰωνας φοβέαι μὴ μεταβά-
 λωσι· τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρ-
 τυς γίνεαι καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι
 ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοις ἢ πᾶσα Περσικὴ στρα-
 τιὴ ἐγένετο, διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι· οἱ δὲ δικαι-
 οσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν·

πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα, οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσῃν· οὕτω μὲν τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθόν, σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνη ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω.”

Ταῦτα εἶπας καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦ- 53
σα, δευτέρα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους· ἐπεὶ δὲ οἱ παρήσαν, ἔλεγέ σφι τάδε·
“ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρήζων συνέλεξα, ἀνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ μὴ κατασχύνειν τὰ πρόσθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἔοντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια· ἀλλ' εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν· ξυγὼν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. τῶνδε δὲ εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' ἀνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς· τῶν ἦν κρατήσωμεν, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιωτῇ κοτε ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τοῖ Περσίδα γῆν λελόγχασι.”

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρασκευάζοντο ἐς τὴν 54
διάβασαν τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες ἰδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμικήματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες καὶ μυρσίνησι στορνύντες τὴν ὁδόν· ὥς δ' ἐπ' ἀνέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσῆς φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν, εὐχετο πρὸς τὸν ἥλιον, μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι ἢ μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται· εὐξάμενος δὲ, ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσειον κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος τὸν ἀκινάκην καλέουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατήκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέτο. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποιήτο, διέβαινον κατὰ 55

μὲν τὴν ἐτέρην τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπῆϊτή ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μῦριοι Πέρσαι ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἱ τε ἱππῶται καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι· μετὰ δὲ, οἱ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱρόν· ἐπὶ δὲ, αὐτὸς τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππῶται οἱ χίλιοι· ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ ἄλλος στρατός· καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀνέγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὴ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.

56 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα· διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρησι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνησι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξῃ ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· “ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ καὶ οὐνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἐξῆν τοι ποιέειν ταῦτα.”

57 Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὠρμημένοις τερας σφί ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο καὶ περ εὐσύμβλητον εἶον· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. (εὐσύμβλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἔμελλε μὲν εἶλαν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ περὶ ἐωυτοῦ τρέχων ἦξειν ἐς τὸν αὐτὸν χώρον.) ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας εἶναι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος, τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος.

58 Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, τὸ πρῶτον ἐπορεύετο· σὺν δέ οἱ ὁ πεζὸς στρατός· ὁ δὲ ναυτικός ἐξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων, παρὰ γῆν ἔκο-

μίξετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσσων τοῦ πεζοῦ· ὁ μὲν γὰρ
 πρὸς ἐσπέρην ἔπλεε ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης ποιεύ-
 μενος τὴν ἄπιξιν, ἐς τὴν αὐτῷ προεῖρητο ἀπικομένῳ
 περιμένειν· ὁ δὲ κατ' ἡπειρον στρατὸς πρὸς ἧν τε
 καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερ-
 σονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἑλλης τάφον τῆς
 Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν, διὰ μέ-
 σης δὲ πορευόμενος πόλιος τῇ οὐνομα τυγχάνει ἐόν
 Ἀγορή· ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέ-
 λανα καλεόμενον, καὶ Μέλανα ποταμὸν, οὐκ ἀν-
 ισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον ἀλλ' ἐπιλιπόντα,
 τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβάς (ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος
 οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει) ἦε πρὸς ἐσπέρην, Αἰνὸν
 τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιὼν,
 ἐς ὃ ἀπῖκετο ἐς Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος ἔστι τῆς 59
 Θρηϊκῆς αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα· (διὰ δὲ αὐτοῦ
 ῥέει ποταμὸς μέγας Ἑβρος) ἐν τῷ τείχός τε ἐδέδ-
 μητο βασιλῆιον—τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται
 —καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκει ὑπὸ
 Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε ἐπὶ Σκύθας
 ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι
 ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρα-
 τόν· καὶ ἐποίηε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας
 ἀπικομένας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι, κελύσαντος
 Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκό-
 μισαν· ἐν τῷ Σάλῃ τε Σαμοθρηϊκίῃ πεπόλισται πό-
 λις καὶ Ζώνη, τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρρειον, ἄκρη
 ὀνομαστή· ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικό-
 νων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες, τὰς νέας
 ἀνέψυχον ἀνελκύναντες· ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον
 τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. Ὅσον 60
 μὲν νυν ἕκαστοι παρείχον πλήθος ἐς ἀριθμὸν, οὐκ
 ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν
 ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ
 τὸ πλήθος ἐφάνη ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες.
 ἐξηρίθμυσαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον· συναγαγόντες ἐς

ἓνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραφαν ἔξωθεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους, αἵμασιν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλὸν, ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον· μέχρις οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν· ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ ἔθνεα διέτασσον.

- 61 Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἶδε ἦσαν· Πέρσαι μὲν ᾧδε ἔσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλεομένους, πίλους ἀπαγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὄψιν ἰχθυοειδούς· περὶ δὲ τὰ σκέλεα ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέρρα· ὑπὸ δὲ, φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, οἷστοὺς δὲ καλαμίνοὺς· πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρέυμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀτάνεα, τὸν Ἀμήστριος πατέρα, τῆς Ξέρξεω γυναικός. (ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων Ἀρταῖοι· ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν Βῆλον, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ πάϊς τῷ οὔνομα ἔθετο Πέρσην· τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει, ἐτίγχανε γὰρ ἅπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου, ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον.)
- 62 Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο· Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ, καὶ οὐ Περσική. οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην. (ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἀριοι· ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὔνομα· αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ᾧδε λέγουσι Μῆδοι.) Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Πέρσαι ἔσκευάδατο· ἀντὶ δὲ τῶν πέλων, μιτρηφόροι ἦσαν. Κισσίων δὲ ἡρχε Ἀνάφης

ὁ Ὀτάνεω, Ὑρκάνιοι δὲ κατάπερ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον τὸν Βαβυλῶνος ὕστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα. Ἀσσύριοι 63 δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε κράνεα καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἔγχειρίδια παραπλήσια τῇσι Αἰγυπτίῃσι εἶχον· πρὸς δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λινέους θώρηκας· οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν· τούτων δὲ μεταξὺ, Χαλδαῖοι· ἦρχε δὲ σφῶν Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου.

Βάκριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα 64 τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ [οἱ Σκύθαι] περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὅξυν ἀπιγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεσαν· τόξα δὲ ἐπιχώρια, καὶ ἔγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας σαγάρεις εἶχον· (τούτους δὲ ἐόντας Σκύθας Ἀμυργίους Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας·) Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης, ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἴνδοι δὲ εἴματα μὲν ἐνδε- 65 δυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον καὶ οἰστοὺς καλαμίνοους· ἐπὶ δὲ, σίδηρον ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἴνδοι· προσετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρη τῷ Ἀρταβάτew. Ἄριοι δὲ τόξοις μὲν ἐσκευασμένοι ἦσαν Μηδικοῖσι, 66 τὰ δὲ ἄλλα κατά περ Βάκριοι· Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι καὶ Σογδοὶ τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι, τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκριοι, ἐστρατεύοντο· πούτων δὲ ἦρχον οἶδε· Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω· Σογδῶν δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Γανδαρίων δὲ καὶ Δαδικέων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρνας τε ἐνδεδυκότες, καὶ 67

- τόξα ἐπιχώρια καλάμυνα ἔχοντες καὶ ἀκινάκεις, ἐστρατεύοντο· οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν. Σαραγγαὶ δὲ εἴματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες· πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς· Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ σισυρνοφόροι τε ἦσαν καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀρτύνην τὸν Ἴθα-
- 68 μάτρεω. Οὗτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἦσαν κατάπερ Πάκτυες. τούτων δὲ ἦρχον οἶδε· Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου.
- 69 Ἀράβιοι δὲ ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἦσαν· τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιὰ, μακρά. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρά, τετραπήχεων οὐκ ἐλάσσω· ἐπὶ δὲ, καλαμίνους οἷστοὺς μακροὺς· (ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπὶ λίθος ὄξυς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγίδας γλύφουσι·) πρὸς δὲ, αἰχμὰς εἶχον· ἐπὶ δὲ, κέρας δορκάδος ἐπὶ ὄξυ πεποιημένον, τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά· τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἡμισυ ἐξηλείφοντο γύψῳ ἰόντες ἐς μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ μίλτω. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης, ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστῶνης τῆς Κύρου θυγατρός· τὴν μάλιστα στέρξας τῶν γυναικῶν Δαρείου, εἰκὼ χρυσέην σφυρήλατον ἐποίησατο. τῶν μὲν δὴ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσά-
- 70 μης. Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες, (διξοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο,) προσετετάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροις, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μῶνον· οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες ἰθύτριχες εἰσι· οἱ δὲ ἐκ τῆς Λιβύης οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας Αἰθίοπες, τὰ μὲν πλεῶν κατάπερ

Ἴνδοι ἐσεσάχατο, προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι σὺν τε τοῖσι ὥσὶ ἐκδεδαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ· καὶ ἀντὶ μὲν λόφου ἢ λοφιῇ κατέχρα· τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον· προβλήματα δὲ ἀντ' ἀσπίδων ἐποιεῦντο γεράνων δοράς. Λίβυες 71 δὲ σκευὴν μὲν σκυτίνην ἥϊσαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ἐπικαύτοισι χρεώμενοι· ἄρχοντα δὲ παρείχοντο Μασσάγην τὸν Ὀαρίζον. Παφλαγόνες δὲ ἐστρα- 72 τεύοντο ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμικράς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας· πρὸς δὲ ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· περὶ δὲ τοὺς πόδας, πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσσην κνήμην ἀνατείνοντα. Λίγυες δὲ καὶ Ματιηνοὶ καὶ Μαριανδονοὶ τε καὶ Σύροι τὴν αὐτὴν ἔχοντες Παφλαγόσι ἐστρατεύοντο· οἱ δὲ Σύροι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται· Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδρου ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων καὶ Σύρων Γωβρύης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς 73 σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες· οἱ δὲ Φρύγες, ὥς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπῆιοι ἔοντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι· μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὖνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἔοντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἔχων θυγατέρα. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἰ- 74 χον ὄπλα· (οἱ δὲ Λυδοὶ Μητόνες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι· ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄττος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὖνομα·) Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικράς· ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι· (οὗτοι δὲ εἰσι Λυδῶν ἄποικοι· ἀπ' Οὐλύμπον δὲ οὖρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί·) Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Δάτι. Θρηῖκες δὲ, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλω- 75

- πεκέας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶ-
 νας· ἐπὶ δὲ, ζειράς περιβεβλημένοι ποικίλας, περὶ
 δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νεβρῶν·
 πρὸς δὲ, ἀκόντια τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμι-
 κρά. (οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, ἐκλή-
 θησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς αὐτοὶ
 λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξανα-
 στήναι δέ φασι ἐξ ἡθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυ-
 76 σῶν.) Θρηίκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης
 ὁ Ἀρταβάνου. .... ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας εἶχον σμι-
 κράς, καὶ προβόλους δύο λυκοεργέας ἕκαστος εἶχε·
 ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· πρὸς δὲ τοῖσι
 κράνεσι, ὧτά τε καὶ κέρεα προσὴν βοὺς χάλκεα·
 ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοι-
 κέοισι κατειλίχατο. (ἐν τούτοισι ἀνδράσι Ἀρεὸς
 77 ἔστι χρηστήριον.) Καβηλέες δὲ, οἱ Μητόνες, Λασό-
 νιοι δὲ καλεύμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξι εἶχον σκευήν·
 τὴν ἐγὼ, ἐπεὶ ἀνὰ τὴν Κιλικίων τάξιν διεξιὼν γέ-
 νωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμὰς τε βρα-
 χέας εἶχον, καὶ εἴματα ἐνεπεπορπέατο. εἶχον δὲ
 αὐτῶν τόξα μετεξέτεροι Λύκιοι· περὶ δὲ τῇσι κεφα-
 λῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κυνέας. τούτων
 78 πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπίδας
 δὲ καὶ αἰχμὰς σμικράς· λόγχοι δὲ ἐπῆσαν μεγάλοι.
 Τιβαρηνοὶ δὲ καὶ Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι κατὰ-
 περ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο· τούτους δὲ
 συνέτασσον ἄρχοντες οἶδε· Μόσχους μὲν καὶ Τιβα-
 ρηνοὺς, Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Πάρμυος
 τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου, Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυ-
 νοίκοις Ἀρταύκτης ὁ Χεράσμιος, ὃς Σηστόν τὴν ἐν
 79 Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε. Μᾶρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι
 κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας
 δὲ δερματίνας σμικράς καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμο-
 βοίνας σμικράς αἰχμὰς τε βραχέας· πρὸς δὲ, καὶ

μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ Τεάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατὰπερ Κόλχοι ὀπλισμένοι ἐστρατεύοντο· τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω ἦρχε. Τὰ δὲ νησιωτικά 80 ἔθνεα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπόμενα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλομένους κατοικίζει βασιλεὺς, ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὄπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων δευτέρω ἔτει τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.

Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἡπειρον στρατευόμενά τε ἔθνεα, 81 καὶ τεταγμένα ἐς τὸ πεζόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵπερ εἰρέαται· καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες οὗτοι ἦσαν, καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἦσαν ἄλλοι σημάντορες· ἦσαν μὲν δὴ οὗτοι, οἵπερ εἰρέαται, ἄρχοντες. Ἐστρατήγεον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ σύμ- 82 παντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύνεω, καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου τοῦ γνώμην θεμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτάνεω—Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοὶ—καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀρίζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου. Οὗτοι ἦσαν 83 στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων· τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος· ἐκαλέοντο δὲ Ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ τοῦδε· εἴ τις αὐτῶν ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν ἢ θανάτῳ βιηθείς ἢ νόσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο· καὶ ἐγίνοντο οὐδαμὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων οὔτε ἐλάσσονες. κόσμον δὲ πλείστον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι ἦσαν· σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἴρηται· χωρὶς δὲ, χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον, ἄρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο ἐν δὲ παλ-

λακάς, καὶ θεραπῆτην πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην· σῖτα δέ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.

- 84 Ἴππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχετο ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μούνα· Πέρσαι μὲν, τὴν αὐτὴν ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτῶν· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον μετεξέτεροι αὐτῶν καὶ χάλκεα
- 85 καὶ σιδήρεα ἐξεληλαμένα ποιήματα. Εἰσὶ δέ τινες νομάδες ἄνθρωποι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ παρ-εἶχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίν, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειριδίων· χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων· ταύτησι πίσυνοι ἔρχονται ἐς πόλεμον· ἡ δὲ μάχη τούτων τῶν ἀνδρῶν ἦδε· ἐπεὰν συμμίσγῃσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειρὰς ἐπ' ἄκρῳ βρόχους ἐχούσας· ὅτεν δ' ἂν τύχῃ, ἦν τε ἵππου ἦν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἐωυτὸν ἔλκει· οἱ δὲ ἐν ἔρκεσι ἐμπαλασσόμενοι διαφθείρονται· τούτων μὲν αὕτη ἡ μάχη· καὶ
- 86 ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδοι δὲ τήνπερ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευὴν· καὶ Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἴνδοι δὲ σκευὴ μὲν ἐσεσάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἥλαυνον δὲ κέλῃτας καὶ ἄρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἄρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Δίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ἐν τῷ πεζῷ· ἥλαυνον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἄρματα· ὥς δ' αὕτως Κάσπειροι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν ἦν καὶ ἐν τῷ πεζῷ· ἥλαυνον δὲ πάντες καμήλους,
- 87 ταχυτήτα οὐ λειπομένας ἵππων. Ταῦτα τὰ ἔθνεα μούνα ἵππευεν· ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἀρμάτων· οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἱππῆες ἐτετάχατο κατὰ τέλεα, Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι ἐπετετάχατο· ἅτε γὰρ τῶν ἵππων

οὔτι ἀνεχομένων τὰς καμήλους ὕστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἵππικόν. Ἴππαρχοι δὲ ἦσαν 88 Ἀρμαμίσθης τε καὶ Τίθαιος, Δάτιος παῖδες· ὁ δὲ τρίτος σφί συνίππαρχος Φαρνούχης καταλέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων· ὥς γὰρ ὀρμέωντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον· ἐλαύνοντι γάρ οἱ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προΐδων, ἐφοβήθη τε καὶ στὰς ὀρθὸς ἀπεσεΐσατο τὸν Φαρνούχεια· πεσὼν δὲ, αἱμά τε ἡμεε, καὶ ἐς φθίσιν περιῆλθε ἡ νοῦσος· τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὥς ἐκέλευε· ἐς τὸν χώρον ἐν τῷπερ κατέβαλε τὸν δεσπότηα ἀπαγαγόντες, ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

Τῶν δὲ τριήρων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ 89 διηκόσιαι καὶ χίλιαι· παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἶδε· Φοίνικες μὲν σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τριηκοσίας, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀγχοτάτῳ πεποιημένας τρόπον τὸν Ἑλληνικόν· ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους, ἀσπίδας δὲ ἵτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον, καὶ ἀκόντια· οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἶκεον, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ· ἐνθεύτεν δὲ ὑπερβάντες, τῆς Συρίας οἰκεύουσι τὰ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον, καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλεῖται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκοσίας· οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χηλευτὰ, ἀσπίδας δὲ κοίλας τὰς ἵτυς μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα, καὶ τύκους μεγάλους· τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν θωρηκοφόροι ἦσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον· οὗτοι μὲν οὕτω ἐσταλάδατο. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντή- 90 κοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλίχατο μίτρησι οἱ βασιλεῖς αὐτῶν· οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας· τὰ δὲ ἄλλα κατὰπερ Ἕλληνες. τούτων δὲ τοσάδε ἔθνεά ἐστι· οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος

- καὶ Ἀθηνέων· οἱ δὲ ἀπὸ Ἀρκαδίας· οἱ δὲ ἀπὸ Κύθ-
 νου· οἱ δὲ ἀπὸ Φοινίκης· οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίας, ὡς
 αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρεί-
 χοντο νέας· οὗτοι δ' αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι
 91 κράνεα ἐπιχώρια, λαισήϊά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων
 ὤμοβοέης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους ἐνδε-
 δυκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον,
 ἀγχοτάτῳ τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα.
 οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο· ἐπὶ δὲ
 Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἔσχον τὴν
 ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο
 νέας Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι· οἱ δὲ Πάμ-
 φυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκευασθέντων
 92 ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρεί-
 χοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἑόντες καὶ
 κνημιδοφόροι· εἶχον δὲ τόξα κρανείνα, καὶ οἰστοὺς
 καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια· ἐπὶ δὲ, αἰγὸς δέρ-
 ματα περὶ τοὺς ὤμους· αἰωρεύμενα· περὶ δὲ τῇσι
 κεφαλῇσι πέλους πτεροῖσι περιεστεφανωμένους· ἐγ-
 χειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ Τερμίλαι
 ἐκαλέοντο, ἐκ Κρήτης γεγονότες· ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ
 Πανδίωνος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην.
 93 Δωριεὲς δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας τριήκοντα παρείχοντο
 νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ γεγονότες ἀπὸ
 Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ ἐβδομήκοντα παρείχοντο
 νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες ἐσταλμένοι·
 εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ οἵτι-
 νες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρώτοισι τῶν
 λόγων εἴρηται. Ἴωνες δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο,
 94 ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν
 χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην
 Ἀχαιΐην, καὶ πρὶν ἢ Δανάον τε καὶ Ἰφιδάμαν ἀπικέ-
 σθαι ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκα-
 λόντο Πελασγοὶ Αἰγιάλεες· ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ἰού-
 95 θου Ἴωνες. Νησιῶται δὲ ἑπτακαίδεκα παρείχοντο
 νέας, ὥπλισμένοι ὡς Ἕλληνες· καὶ τοῦτο Πελασγι-

κὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἴωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλεις Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων. Αἰολέες δὲ ἐξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες καὶ τὸ πάλοι καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ, πλὴν Ἀβυδηνῶν (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλέως, κατὰ χώραν μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων) οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι, παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἕλληνες. οὗτοι δὲ Ἴωνων καὶ Δωριέων ἀποικοι.

Ἐπεβάτενον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι καὶ 96
Μῆδοι καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων Σιδώνιοι. τούτοισι πᾶσι, καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι αὐτῶν, ἐπῆσαν ἐκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες· τῶν ἐγὼ, οὐ γὰρ ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι ἐς ἱστορίας λόγον, οὐ παραμέννημαι· οὔτε γὰρ ἔθνεος ἐκάστου ἐπάξιοι ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἐν τε ἔθνει ἐκάστῳ ὅσαιπερ πόλεις, τοσούτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν· εἶποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι· ἐπεὶ στρατηγοὶ τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἐκάστων, ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Πέρσαι, εἰρέαταί μοι. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον 97
οἶδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου· τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόντεροι δὲ, καὶ πέντηκόντεροι, καὶ κέρκουροι, καὶ ἵππαγωγὰ πλοῖα μακρὰ συνελθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια. Τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς οἶδε 98
ἦσαν οἱ ὀνομαστότατοι· Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀνύσου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμου, καὶ Ἀράδιος
II.—13

Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Σύννεσις Ὀρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα· καὶ Κύπριοι, Γόργος τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμῶναξ ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν Ἰστιαῖός τε ὁ Τύμνεω καὶ Πίγρης ὁ
 99 Σελδώμου καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ παραμένεινμαι ταξιαρχέων, ὥς οὐκ ἀναγκαζόμενος· Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶμα ποιεῦμαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης, γυναικός· ἦτις, ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός, αὐτῇ τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω, ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρηΐης ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀναγκαίης. οὐνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γένος δὲ ἐξ Ἀλικαρνησοῦ τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ Κρήσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἀλικαρνησέων τε καὶ Κῶν καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυμνίων, πέντε νέας παρεχομένη· καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων, νέας εὐδοξοτάτας παρείχετο, πάντων τε τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλεῖ ἀπεδέξατο· τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτήν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὼν Δωρικόν· Ἀλικαρνησῆας μὲν Τροιζηνίους, τοὺς δὲ ἄλλους Ἐπιδαυρίους. ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται.

100 Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡρίθμησέ τε καὶ διατάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφεας διεξέλασας θεῆσασθαι· μετὰ δὲ ἐποίηε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπὶ ἄρματος παρὰ ἔθνος ἐν ἑκαστον, ἐπυνθάνετο· καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί· ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἔσχατα ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὥς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποιήτο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νέα Σιδωνίην, ἔζετο ὑπὸ σκηνῇ χρυσῇ· καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρῶρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἐκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος· τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνεκώχεον, τὰς πρῶρας ἐς

γῆν τρέψαντες πάντες μετωπηδὸν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον· ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρωρέων πλέων ἐθηεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς 101
νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος, συ-
στρατευόμενον αὐτῷ. ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· καλέσας δ'
αὐτὸν εἶρετο τάδε· “Δημάρητε, νῦν μοί σε ἡδύ τι
ἐστὶ ἐπείρεσθαι τὰ θέλω· σὺ εἰς Ἑλλήν τε, καὶ ὡς
ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν
ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων, πόλιος αὐτ' ἐλαχίστης
οὗτ' ἀσθενεστάτης· νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ
Ἕλληνες ὑπομενεύουσι χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι·
οὐ γὰρ, ὡς ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνες καὶ αἱ
λοιποὶ οἱ πρὸς ἐσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλ-
λεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπομεί-
ναι, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι· ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ
σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτῶν, πυθέσθαι.” ὁ μὲν
ταῦτα εἰρώτα· ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “βασιλεῦ, κότερα
ἀληθεῖῃ χρήσομαι πρὸς σέ ἢ ἡδονῇ;” ὁ δέ μιν
ἀληθεῖῃ χρήσασθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέσ-
τερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἦν· ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε 102
Δημάρητος, ἔλεγε τάδε· “βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθεῖῃ
διαχρήσασθαι πάντως με κελεύεις, ταῦτα λέγοντα τὰ
μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται, τῇ
Ἑλλάδι πενίῃ μὲν αἰεὶ κοτε σύντροφος σύνεστι,
ἀρετὴ δὲ ἔπακτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίης κατεργασμένη
καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεωμένη ἢ Ἑλλάς, τὴν
τε πενίην ἀπαμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω
μὲν νυν πάντας Ἕλληνας τοὺς περὶ κείνους τοὺς
Δωρικοὺς χωροὺς οἰκημένους· ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ
περὶ πάντων τούσδε τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαι-
μονίων μούνων· πρῶτα μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι ὅκως κοτὲ
σοὺς δέξονται λόγους δουλосύνην φέροντας τῇ Ἑλ-
λάδι· αὐτὶς δέ, ὡς ἀντιώσονται τοι ἐς μάχην, καὶ ἦν
οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι· ἀριθμοῦ
δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἰοί

τέ εἰσι· ἦν τε γὰρ τύχῳσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι,
 οὗτοι μαχήσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες τούτων, ἦν
 103 τε καὶ πλεῦνες.” Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελάσας
 ἔφη· “Δημάρητε, οἷον ἐφθέγγαο ἔπος, ἄνδρας χιλί-
 ους στρατιῇ τοσῆδε μαχήσασθαι· ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ
 φῆς τούτων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι;
 σὺ ὦν ἐβελήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα
 μάχεσθαι; καίτοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστὶ
 τοιοῦτον οἷον σὺ διαίρεις, σέ γε τὸν κείνων βασιλέα
 πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσεσθαι κατὰ νό-
 μους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα
 ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιος ἐστι, σέ δέ
 γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ’
 ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος. εἰ δέ, τοιοῦτοί
 τε ἔόντες καὶ μεγάθεια τοσοῦτοι οἷος σὺ τε καὶ
 οἱ παρ’ ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχεῖτε
 τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος
 εἰρημένος εἴη. ἐπεὶ φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκίῳ· κῶς
 ἂν δυναίατο χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ καὶ πεντακισ-
 μύριοι, ἔόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως καὶ μὴ ὑπ’
 ἑνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀντιστῆναι; ἐπεὶ
 τοι πλεῦνες περὶ ἓνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι,
 ἔόντων ἐκείνων πέντε χιλιαδέων. ὑπὸ μὲν γὰρ ἑνὸς
 ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον, γενοίατ’ ἂν
 δειμαίνοντες τοῦτον καὶ παρὰ τὴν ἐωντῶν φύσιν
 ἀμείνονες, καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μᾶστιγι ἐς πλεῦ-
 νας ἐλάσσονες ἔόντες· ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον,
 οὐκ ἂν ποιεοίεν τούτων οὐδέτερα· δοκέω δὲ ἔγωγε
 καὶ ἀνισωθéntας πλήθει χαλεπῶς ἂν Ἑλληνας
 Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι· ἀλλὰ παρ’ ἡμῖν τοῦτό
 ἐστι τὸ σὺ λέγεις· ἔστι γε μέντοι οἱ πολλόν, ἀλλὰ
 σπάνιον· εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων οἱ
 ἐβελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι·
 104 τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος, πολλὰ φληνρέεις.” Πρὸς ταῦτα
 Δημάρητος λέγει· “ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἠπιστάμην
 ὅτι ἀληθὲς ἦν χρεώμενος οὐ φίλα τοι ἐρέω· σὺ δὲ ἐπεὶ

ἡνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτησι· καίτοι ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἐστοργῶς ἐκείνους αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίστεαι, οἳ με τιμὴν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρῷᾳ ἀπολὶν τε καὶ φυγάδα πεποιήκασι, πατὴρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε· οὐκ ὡν οἶκός ἐστι ἄνδρα τὸν σῶφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπὸ σχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι· ἐκὼν τε εἶναι οὐδ' ἂν μουννομαχέοιμι· εἰ δὲ ἀναγκαίῃ εἴη ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγὼν, μαχοίμην ἂν πάντων ἡδιστα ἐνὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιός εἶναι· ὡς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ μὲν ἓνα μαχεόμενοι οὐδαμῶν εἰσι κακίονες ἀνδρῶν, ἀλέες δὲ ἄριστοί ἀνδρῶν ἀπάντων· ἐλεύθεροι γὰρ ἔοντες οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι· ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδεδαιμόνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ οἳ σοὶ σέ· ποιεύσι γὼν τὰ ἂν ἐκείνος ἀνώγη· ἀνώγει δὲ τῶντ' αἰεὶ, οὐκ ἔων φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατεῖν ἢ ἀπόλλυσθαι. σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρέειν, τᾶλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπὸν, νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα· γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ.”

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο· Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά 105
 τε ἔτρεψε, καὶ οὐκ ἐποίησατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἡπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὑπαρχὸν ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστειν, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σταθέντα καταπαύσας, ἐξήλανε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Κατέλιπε 106
 δὲ ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην γενόμενον, τῷ μούνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὡς ἀριστεύοντι πάντων ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρείος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὡς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοις ἐκγόνοισι. κατέστασαν γὰρ ἔτι πρό-

- τερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπαρχοι ἐν τῇ Θρηίκῃ καὶ
 τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ· οὗτοι ὦν πάντες, οἱ τε ἐκ
 Θρηίκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ,
 ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξη-
 ρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοὶ κω-
 ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν, πολλῶν πειρησαμένων· διὰ τοῦ-
 το δέ οἱ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος
- 107 αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. Τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλή-
 νων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγα-
 θόν, εἰ μὴ Βόγην μούνον, τὸν ἐξ Ἡϊόνος· τοῦτον δὲ
 αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περιέοντας αὐτοῦ ἐν
 Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα· ἐπεὶ καὶ ἄξιός αἶνον
 μεγάλου ἐγένετο Βόγης· ὃς ἐπειδὴ ἐπολιορκέετο ὑπὸ
 Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὼν αὐτῷ
 ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστήσαι ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ
 ἐθέλησε, μὴ δειλὴν δόξειε περιεῖναι βασιλεῖ, ἀλλὰ
 διεκαρτέρεε ἐς τὸ ἔσχατον· ὥς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς
 ἐνῆν ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε
 τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς
 οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ· μετὰ δὲ ταῦτα,
 τὸν χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον
 ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα, ποιήσας
 δὲ ταῦτα, ἑωυτὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν
 οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τόδε ὑπὸ Περσέων.
- 108 Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα· τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδὼν συστρα-
 τεύεσθαι ἠνάγκαζε· ἐδεδούλωτο γὰρ, ὥς καὶ πρότερόν
 μοι δεδήλωται, ἢ μέχρι Θεσσαλίας πᾶσα, καὶ ἦν
 ὑπὸ βασιλείᾳ δασμοφόρος, Μεγαβάζου τε κατα-
 στρεψαμένου καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παραμείβετο
 δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμο-
 θρηϊκία τείχεα, τῶν ἐσχάτῃ πεπόλισται πρὸς ἐσπέρην
 πόλιν τῇ οὐνομά ἐστι Μεσαμβρίῃ· ἔχεται δὲ ταύτης
 Θασίων πόλις, Στρυμὴ· διὰ δὲ σφῶν τοῦ μέσου
 Λίσσος ποταμὸς διαρρέει· ὃς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ
 ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξει στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε· ἢ

δὲ χώρα αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλλαϊκὴ νῦν ἔξ
 Βριαντική· ἔστι μέντοι τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων καὶ
 αὕτη Κικόνων. Διαβὰς δὲ τοῦ Δίσσου ποταμοῦ 109
 τὸ ρέεθρον ἀποξηρασμένον, πόλις Ἑλληνίδας τάσδε
 παραμείβετο· Μαρώνειαν, Δίκαιαν, Ἀβδηρα· ταύτας
 τε δὴ παρεξήϊε, καὶ κατὰ ταύτας δὲ, λίμνας ὀνομασ-
 τὰς τάσδε· Μαριωνείης μὲν μεταξύ καὶ Στρώμης
 κειμένην Ἰσμαρίδα· κατὰ δὲ Δίκαιαν, Βιστονίδα, ἐς
 τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδωρ, Τραῦός τε καὶ
 Κόμψατος· κατὰ δὲ Ἀβδηρα, λίμνην μὲν οὐδεμίαν
 εἶδον οὐνομαστήν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν
 δὲ Νέστον ρέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ ταύτας
 τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἡπειρώτιδας πόλεις παρήϊε· τῶν
 ἐν μετῇ λίμνῃ εἶδον τυγχάνει ὥσεί τριήκοντα σταδίων
 μάλιστα καὶ τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα
 ἀλμυρὴ· ταύτην τὰ ὑποζύγια μόνον ἀρδόμενα ἀνεξ-
 ἤρηνε· τῇ δὲ πόλει ταύτῃ οὐνομά ἐστι Πίστυρος·
 ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλεις, τὰς παραθαλασσίας τε καὶ
 Ἑλληνίδας, ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέργων παρεξήϊε.
 Ἔθνεα δὲ Θρηίκων, δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸν ἐποιέετο, 110
 τοσάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες, Σαπαῖοι, Δερ-
 σαῖοι, Ἡδωνοὶ, Σάτραι· τούτων οἱ μὲν παρὰ θάλασ-
 σαν κατοικημένοι ἐν τῇσι νηυσὶ εἶποντο· οἱ δὲ αὐτῶν
 τὴν μεσόγαιαν οἰκέοντες, καταλεχθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ,
 πλὴν Σατρέων οἱ ἄλλοι πάντες πέζῃ ἀναγκαζόμενοι
 εἶποντο. Σάτραι δὲ οὐδενός κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι 111
 ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλλὰ διατελεῦσι τὸ μέχρι
 ἐμεῦ αἰεὶ ἔοντες ἐλεύθεροι μόνον Θρηίκων· οἰκέουσί
 τε γὰρ οὐρεὰ ὑψηλὰ ἴδουσι τε παντοίησι καὶ χιόνι
 συνηρεφέα, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι. οὗτοι οἱ τοῦ
 Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτετμημένοι· τὸ δὲ μαντήϊον
 τοῦτο ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων·
 Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ
 ἱεροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέουσα, κατάπερ ἐν Δελφοῖσι,
 καὶ οὐδὲν ποικιλωτέρον.

Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην, 112

δεύτερα τούτων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων· τῶν καὶ ἐνὶ Φάγρης ἐστὶ οὖνομα, καὶ ἐτέρῳ Πέργαμος· ταύτῃ μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποίεετο, ἐκ δεξιῆς χερὸς τὸ Πάγγαιον οὖρος ἀπέργων, ἐὼν μέγα τε καὶ ὑψηλόν· ἐν τῷ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἐνὶ μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέρές τε καὶ Ὀδόμαντοι,

113 καὶ μάλιστα Σάτραι. Ὑπεροικέοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέῳ ἀνέμου Παίονας Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας παρεξιών, ἥτε πρὸς ἐσπέρην· ἐς ὃ ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἡϊόνα, τῆς ἐπὶ ζωὸς ἐὼν ἦρχε Βόγης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον ἐποιεῦμην· ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καλεῖται Φυλλίς· κατατείνουσα, τὰ μὲν πρὸς ἐσπέρην, ἐπὶ ποταμὸν Ἀγγίτην ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην, τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ Μάγοι ἐκαλλιρέοντο
114 σφάζοντες ἵππους λευκοὺς. Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις, ἐν Ἐννέα Ὀδοῖσι τῇσι Ἡδωνῶν ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὐρόντες ἐξευγμένον. Ἐννέα δὲ Ὀδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χῶρον τούτου καλέεσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδας τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζῶντας κατῴρυσσον. (Περσικὸν δὲ τὸ ζῶντας κατορύσσειν· ἐπεὶ καὶ Ἀμηστριν τὴν Ξέρξῃ γυναῖκα πυνθάνομαι γηράσασαν δις ἑπτὰ Περσέων παῖδας ἐόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἐωντῆς τῇ ὑπὸ γῆν λεγομένῃ εἶναι θεῶ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσιν.)

115 Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλὸς, ἐν τῷ οἰκημένην Ἀργύλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξῆτε· αὕτη δὲ καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης καλεῖται Βισαλτίη· ἐνθεῦτεν δὲ, κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσειδητίου ἐξ ἀριστερῆς χερὸς ἔχων, ἥτε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος, καὶ ἀπίκετο ἐς Ἀκανθὸν ἅμα ἀγόμενος τούτων ἕκαστον τῶν ἐθνέων,

καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος οἰκεόντων ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα, τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν νηυσὶ στρατευομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης πεζῇ ἐπομένους· τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρηῖκες οὔτ' ἐπισπείρουσι, σέβονται τε μέγας τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἀκάνθον 116 ἀπῖκετο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε καὶ ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι Μηδικῇ, ἐπαίνεέ τε ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ἔοντας ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων.

Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἔοντας Ξέρξῃ, συνήνεκε ὑπὸ 117 νούσου ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἔοντα παρὰ Ξέρξῃ καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάλῃ τε μέγιστον ἔοντα Περσέων—ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληῶν ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους—φωνέοντά τε μέγιστον ἀνθρώπων· ὥστε Ξέρξῃ, συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην, ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι· ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή· τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσιν Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἡρωῖ, ἐπονομάζοντες τὸ οὖνομα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρταχαίῃ, ἐποιέετο συμφορὴν.

Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν καὶ 118 δειπνίζοντες Ξέρξῃ ἐς πᾶν κακοῦ ἀπικέατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκίων ἐγίνοντο· ὅκου γε Θασίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ πολίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξῃ στρατιὴν καὶ δειπνίσασιν Ἀντίπατρος ὁ Ὀργέος ἀραιρημένος, τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῇ μάλιστα, ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλιν 119 οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον· τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγίνετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενον· τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγελ-

λόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ ἄστοι ἄλευρά τε καὶ ἄλφита ἐποίευν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνοὺς· τοῦτο δὲ, κτήνεα σιτεῦεσκον ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους καὶ λιμναίους ἐν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοισι, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ κρητῆρας ἐποιεῦντο, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τιθέαται πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖσι ὁμοσίοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποιήτο, τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μούνα τασσόμενα. ὅκως δὲ ἀπίκoiτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἐτοίμη ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιέεσκετο Ξέρξης· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος· ὥς δὲ δεῖπνον γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν δεκόμενοι ἔχουσιν πόνον· οἱ δὲ, ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τὴν τε σκηνὴν ἀνασπάσαντες καὶ τὰ ἐπιπλα πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελαίνεσκον,

120 λείποντες οὐδὲν, ἀλλὰ φερόμενοι· Ἐνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτew ἔπος εὖ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι, πανδημεὶ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρὰ, Ἰζεσθαί ἱκέτας τῶν θεῶν, παραιτεομένους καὶ τὸ λοιπὸν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα· τῶν τε παροιχομένων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δις ἐκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἰρέεσθαι· παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ ἄριστον προείρητο ὁμοῖα τῷ δεῖπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι. οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὁμοίως τὸ ἐπιπασσόμενον ἐπετέλεον.

121 Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου, ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἐωντοῦ πορεύεσθαι τὰς νέας· (Θέρμη δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένη, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει·) ταύτη γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάν-

θου ὤδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο· τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἵεναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιός τε καὶ Μασίστης· ἑτέρη δὲ τεταγμένη ἦιε τοῦ στρατοῦ τριτημορις τὴν μεσόγαίαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Γέργις· ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἦιε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγοὺς δὲ παρέειχετο Σμερδομένεά τε καὶ Μεγάβυζον.

Ὁ μὲν νυν ναυτικὸς στρατὸς ὡς ἀπείθῃ ὑπὸ Ξέρ- 122
ξεω, καὶ διεξέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἐθω-
γενομένην διέχουσιν δὲ ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἀσσα τε
πόλιν καὶ Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη οἰκνῆται·
ἐνθεῦτεν, ὥς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πολίων στρατιὴν
παρέλαβε, ἔπλεε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον,
κάμπτων δὲ Ἀμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην, παρα-
μείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλιν ἐκ τῶν νέας τε καὶ
στρατιὴν παρελάμβανε· Τορώνην, Γαληψὸν, Σερμύ-
λιν, Μηκύβερναν, Ὀλυνθον· ἡ μὲν νυν χώρα αὕτη
Σιθωνίη καλεῖται. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρ- 123
ξεω, συντάμνων ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Κανά-
στραιον ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει
μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμ-
βανε ἐκ Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης Πόλιος,
καὶ Αἰγῆς, καὶ Θεράμβω, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης,
καὶ Σάνης· αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην
πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην νεμόμεναι. παρα-
πλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώραν ἔπλεε ἐς τὸ προ-
ειρημένον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν
προσεχέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμουμεουσέων δὲ
τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ, τῇσι οὐνόματά ἐστι πάδε· Λί-
παξος, Κώμβρεια, Λίσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα,
Αἴνεια· ἡ δὲ τουτέων χώρα Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς
τόδε καλεῖται. ἀπὸ δὲ Αἰνεΐης, ἐς τὴν ἐτελεύτων
καταλέγων τὰς πόλιν, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτόν τε

τὸν Θερμαῖον κόλπον· ἐγένετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ πλόος καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην· πλέων δὲ ἀπίκητο ἔς τε τὴν προειρημένην Θέρμην καὶ Σινδόν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἐπὶ τὸν Ἀξιὸν ποταμόν· ὃς οὐρίζει χώραν τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαΐδα, τῆς ἔχουσι τὸ παρά θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλιν Ἰχναί τε καὶ Πέλλα.

- 124 Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτοῦ περὶ Ἀξιὸν ποταμόν καὶ πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλιν τουτέων, περιμένων βασιλέα, ἐστρατοπεδεύετο. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἔς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι· ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμόν Ἐχέιδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος, ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρας, καὶ ἐξίει παρά τὸ ἔλος τὸ ἐπ' 125 Ἀξίῳ ποταμῷ. Πορευομένῳ δὲ ταύτῃ, λέοντές οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι· καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα, ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἄπτοντο οὔτε ὑποζυγίου οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκεραίῳζον μούνας. θωμάζω δὲ τὸ αἷτιον ὃ τι κοτὲ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι· τὸ μήτε πρότερον 126 ὁπώπεσαν θηρίον, μήτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι τῶν τὰ κέρεια ὑπερμεγάθεά ἐστι, τὰ ἐς Ἑλληνας φοιτέοντα. οὗρος δὲ τοῖσι λέουσιν ἐστι ὃ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὁ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος· οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῷ τοῦ Νέστου οὐδαμόθι πάσης τῆς ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἄδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἐσπέρης τοῦ Ἀχελῷου ἐν τῇ ἐπιλοίπῳ ἡπείρῳ· ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται.
- 127 Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκητο ὁ Ξέρξης, ἰδρυσεν αὐτοῦ τὴν στρατιήν· ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ

στρατοπεδευόμενος τὴν παρὰ θάλασσαν χώραν τοσηνδε· ἄρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδιέω τε ποταμοῦ καὶ Ἀλιάκμονος, οἱ οὐρίζουσι γῆν τὴν Βοττιαΐδα τε καὶ Μακεδονίδα ἐς τὸν τὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες· ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοις οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τούτων ποταμῶν, ἐκ Κρηστωναΐης ῥέων Ἐχειδωρος μῦνος οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε. Ξέρξης δὲ 128 ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὖρεα τὰ Θεσσαλικά, τὸν τε Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, μεγάλῃ τε ὑπερμήκεα ἐόντα, διὰ μέσου τε αὐτῶν αὐλῶνα στεινὸν πυνθανόμενος εἶναι δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἐμελλε ἐλᾶν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων, ἐς Περραιβοὺς παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπυνθάνετο εἶναι· ὥς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίηε ταῦτα· ἐσβαὺς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τὴν περ ἐσέβαινε αἰεὶ ὅκως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημηΐον καὶ τοῖσι ἄλλοις ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν· ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο καὶ ἐθεήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θώματι μεγάλῳ ἐνέσχετο· καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἶρετο εἰ τὸν ποταμὸν ἐστὶ παρατρέψαντα ἑτέρη ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν; (Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος 129 ἐστὶ τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε συγκεκλησμένην πάντοθεν ὑπερμήκεσι οὔρεσι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἡῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὀσσα ἀποκλήει συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἁλλήλοισι, τὰ δὲ πρὸς βορέῳ ἀνέμον ὁ Οὐλυμπος, τὰ δὲ πρὸς ἐσπέρην Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον ἡ Ὀθρυς· τὸ μέσον δὲ τούτων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστὶ, ἐοῦσα κοίλῃ· ὥστε ὧν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πη-

νειοῦ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀνοχώνου, καὶ Ἐνιπέου, καὶ Παμίσσου, οἱ μὲν νῦν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι, δι' ἐνὸς αὐλῶνος, καὶ τούτου στεينوῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τῷντό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων, ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιεῖ. τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοῖς ποταμοῦς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοις τὴν Βοιβηίδα λίμνην, οὔτε οὐνομάζεσθαι κατὰπερ νῦν ῥέειν τε οὐδὲν ἦσσαν ἢ νῦν· ῥέοντας δὲ ποιεῖν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος· αὐτοὶ μὲν νῦν Θεσσαλοὶ φασὶ Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, οἰκότα λέγοντες· ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεστέωτα ὑπὸ σεισμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδὼν φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι· ἔστι γὰρ σεισμοῦ ἔργον, ὡς ἐμοὶ 130 ἐφαίνετο εἶναι, ἢ διάστασις τῶν οὐρέων·) Οἱ δὲ κατηγεόμενοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἐξόδος ἐς θάλασσαν τῷ Πηνειῷ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως, εἶπον· “ βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ' ἦδε αὐτὴ· οὐρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη·” Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· “ σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοὶ· ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχείοντες, καὶ τᾶλλα καὶ ὅτι χώρην ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυνάλωτον.” τὸν γὰρ ποταμὸν πρῆγμα ἂν ἦν μόνον ἐπεῖναί σφεων ἐπὶ τὴν χώρην, χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἐκβιβάσαντα, καὶ παρατρέψαντα δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων· ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι. ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, (οἱ πρῶτοι Ἑλλήνων, ἐόντες Θεσσαλοὶ, ἔδοσαν ἐωντοὺς βασιλεῖ,) δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ

ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην· εἶπας δὲ ταῦτα, καὶ θεησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς· 131
τὸ γὰρ δὴ οὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς
τριτημορίς, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπαντα ἡ στρατιὴ ἐς
Περραιβούς. οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς
τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν ἀπικέατο· οἱ μὲν κεινοὶ,
οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. τῶν δὲ δόντων 132
ταῦτα ἐγένοντο οἶδε· Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιῆνες,
Περραιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιέες, Ἀχαιοὶ οἱ
Φθιώται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πλὴν
Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἑλ-
ληνες ἔταμον ὄρκιον οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον ἀειρά-
μενοι· τὸ δὲ ὄρκιον ὧδε εἶχε· “ὅσοι τῷ Πέρσῃ
ἔδοσαν σφεας αὐτοὺς Ἑλληνες ἐόντες, μὴ ἀναγκασ-
θέντες, καταστάντων σφι εὖ τῶν πρηγμάτων, τούτους
δεκατεῦσαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ.” τὸ μὲν δὴ ὄρκιον
ὧδε εἶχε τοῖσι Ἑλλησι. Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην 133
οὐκ ἀπέπεμψε ὁ Πέρσης ἐπὶ γῆς αἴτησιν κήρυκας
τῶνδε εἵνεκα· πρότερον Δαρείου πέμψαντος ἐπ’ αὐτὸ
τοῦτο, οἱ μὲν αὐτῶν τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βάραθρον
οἱ δὲ ἐς φρέαρ ἐσβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ
ἐκ τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα· τούτων μὲν εἵνεκα
οὐκ ἔπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. ὅ τι δὲ τοῖσι
Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεκε
ἀνεθέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων
ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ἐδηιώθη· ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ
ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι δὲ ὧν Λα- 134
κεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγα-
μέμνονος κήρυκος· (ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου
ἱρόν· εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι
καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκῆται αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι
γέρας δέδονται·) μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι
καλλιεργῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δ’ ἐπὶ
χρόνον συχνὸν ἦν σφι· ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ
χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἀλῆς τε πολλάκις συλ-

λεγομένης, καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις
 βούλοιτο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνή-
 σκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βούλις ὁ Νικόλεω,
 ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γεγονότες εὖ καὶ χρή-
 μασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐβελονταὶ ὑπέδυσαν
 ποιήν τῖσαι Ξέρξῃ τῶν Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν
 Σπάρτῃ ἀπολομένων· οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς
 135 ἀποθανευμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. Αὕτη τε ἡ
 τόλμα τούτων τῶν ἀνδρῶν θώματος ἀξίη, καὶ τάδε
 πρὸς τούτοις τὰ ἔπεα· πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα,
 ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα· ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν
 γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραθαλασσίων
 ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ· ὃς σφεας, ξείνια προ-
 θέμενος, εἰστία· ξεινίζων δὲ, εἶρετο λέγων τάδε·
 “ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλεῖ φίλοι
 γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας
 ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀπο-
 βλέποντες· οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοῦς
 βασιλεῖ, δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι
 ἀγαθοὶ, ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος
 βασιλέος.” πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· “Ὑδαρνες,
 οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἢ ἐς ἡμέας τεί-
 νουσα· τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλευεῖς, τοῦ
 δὲ ἄπειρος ἐὼν· τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίστεται,
 ἐλευθερίας δὲ οὐκ ἔπειρήθης, οὐτ’ εἰ ἔστι γλυκὺ οὐτ’
 εἰ μῆ· εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι συμ-
 βουλευοῖς ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ
 136 πελέκεσι.” Ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο· ἐνθεῦτεν
 δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα καὶ βασιλεῖ ἐς ὅψιν
 ἦλθον, πρῶτα μὲν τῶν δορυφόρων κελευόντων καὶ
 ἀνάγκην σφί προσφερόντων προσκυνεῖν βασιλέα
 προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, ὠθεόμενοι πρὸς αὐτῶν
 ἐπὶ κεφαλὴν, ποιήσειν ταῦτα οὐδαμὰ· οὔτε γάρ σφί
 ἐν νόμῳ εἶναι ἀνθρωπον προσκυνεῖν, οὔτε κατὰ
 ταῦτα ἡκεῖν· ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο, δευτέρᾳ σφί
 λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοιοῦδε ἐχόμενα, “ὦ βασιλεῦ

Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποιήνῃ ἐκείνων τίσον-
 τας” λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ μεγαλο-
 φροσύνης οὐκ ἔφη ὁμοίως ἔσσεσθαι Λακεδαιμονίοισι·
 κείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα,
 ἀποκτείναντας κήρυκας· αὐτὸς δὲ τὰ κείνοισι ἐπι-
 πλήσσει ταῦτα οὐ ποιήσῃ, οὐδ’ ἀνταποκτείνας ἐκεί-
 νους, ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίας. Οὕτω 137
 ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρ-
 τηγέων, ἐπαύσατο τὸ παραντῖκα, καίπερ ἀπονοσ-
 τησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθιέω τε καὶ Βούλιος·
 χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῶ ἐπηγέρθη, κατὰ τὸν
 Πελοποννησίῳ καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι
 Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαί-
 νεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους
 ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε,
 τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς
 παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς
 βασιλέα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος,
 καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερθιέω, ὃς εἶλε ἀλίας τοὺς
 ἐκ Τίρυνθος, ὀλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν·
 δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς
 μῆνιος· οἱ γὰρ, πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων
 ἀγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκεω
 τοῦ Τήρεω Θρηϊκῶν βασιλέος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ
 Πύθew ἀνδρὸς Ἀβδηρίτew, ἤλωσαν κατὰ Βισάνθην
 τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικὴν
 ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων· μετὰ δὲ αὐτῶν καὶ Ἀρι-
 στέας ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνὴρ· ταῦτα μὲν νυν
 πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος στόλου·
 ἐπάγειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Ἡ δὲ στρατηλασίῃ ἡ βασιλέος οὐνομα μὲν εἶχε 138
 ὡς ἐπ’ Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν
 Ἑλλάδα· πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ
 Ἕλληνες, οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο· οἱ μὲν
 γὰρ αὐτῶν δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ εἶχον

θάρος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρ-
 βάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δείματι μεγάλῳ κατέσ-
 τασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν
 ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων
 τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδίζοντων δὲ
 139 προθύμως. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμῃ
 ἀποδέξασθαι ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀν-
 θρώπων· ὅμως δὲ, τῇ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἀληθές,
 οὐκ ἐπισχίσω· εἰ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν
 ἐπιόντα κίνδυνον ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἣ καὶ μὴ
 ἐκλιπόντες ἀλλὰ μέιναντες ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς
 Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο
 ἀντιεύμενοι βασιλεῖ· εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν
 μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν ἡπειρον
 τοιάδε ἐγίνετο· εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν
 ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προ-
 δοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων, οὐκ
 ἐκόντων ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης, κατὰ πόλιν ἀλisko-
 μένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου,
 ἐμουνώθησαν· μουνωθέντες δὲ ἂν, καὶ ἀποδεξάμενοι
 ἔργα μεγάλα, ἀπέθανον γενναίως· ἢ ταῦτα ἂν ἔπα-
 θον, ἢ πρὸ τοῦ, ὀρέωντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλ-
 ληνας μηδίζοντας, ὁμολογίῃ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς
 Ξέρξεα· καὶ οὕτω ἂν ἐπ' ἀμφοτέρω ἢ Ἑλλάς ἐγίνετο
 ὑπὸ Πέρσῃσι· τὴν γὰρ ὠφελίην τὴν τῶν τειχέων
 τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθέσ-
 θαι ἥτις ἂν ἦν, βασιλέος ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσ-
 σης· νῦν δὲ Ἀθηναίους ἂν τις λέγων σωτῆρας γενέσ-
 θαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἂν ἀμαρτάνοι τὸ ἀληθές·
 οὔτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτράποντο,
 ταῦτα ῥέψειν ἔμελλε· ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περι-
 εῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν,
 ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὔτοι ἦσαν οἱ ἐπεγείραντες,
 καὶ βασιλέα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι· οὐδέ σφεας
 χρηστήρια φοβερά ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν, καὶ ἐς δέμα
 βαλόντα, ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ κατα-

μείναντες ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν δέξα-
σθαι.

Πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεο- 140
πρόπους, χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἐτοῖμοι· καὶ σφι
ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὥς ἐς τὸ
μέγαρον ἔσελθόντες ἴζοντο, χρᾶ ἢ Πυθίῃ τῇ οὐνομα
ἦν Ἀριστονίκη τάδε·

“ὦ μέλεοι, τί κάθησθε ; λιπὼν φεῦγ’ ἔσχατα γαίης
δῶματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.
οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
οὔτε πόδες νέατοι, οὐτ’ ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης
λείπεται, ἀλλ’ ἄζηλα πέλει· κατὰ γὰρ μιν ἐρείπει
πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης Συριηγενὲς ἄρμα διώκων.
πολλὰ δὲ κάλλ’ ἀπολεῖ πυργώματα, κού τὸ σὸν οἶον
πολλοὺς δ’ ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
οἳ που νῦν ἰδρῶτι βρούμενοι ἐστήκασι,
δείματι παλλόμενοι· κατὰ δ’ ἄκροτάτοις ὀρόφοισι
αἷμα μέλαν κέχυται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκας.
ἀλλ’ ἴτον ἐξ ἀδύτου, κακοῖς δ’ ἐπικίδνατε θυμόν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι, 141
συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο· προβάλλουσι δὲ
σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων
ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα
τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίην λαβοῦσι,
δεύτερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὥς
ἱκέτας· πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ
λέγουσι· “ὦναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς
πατρίδος, αἰδεσθεῖς τὰς ἱκετηρίας τάσδε τὰς τοι
ἦκομεν φέροντες· ἡ οὐ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου,
ἀλλ’ αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔστ’ ἂν καὶ τελευτήσω-
μεν” ταῦτα δὲ λέγουσι ἢ πρόμαντις χρᾶ δεύτερα
τάδε·

Οὐ δύναται Παλλὰς Δι’ Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
λίσσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
σοὶ δὲ τόδ’ αὖτις ἔπος ἐρέω, Ἀδάμαντι πελάσσας·
τῶν ἄλλων γὰρ ἀλίσκομένων, ὅσα Κέκροπος οὐρος
ἐντὸς ἔχει κευθμῶν τε Κιθαιρῶνος ἱαθόιο,
τείχος Τριτογενεῖ ξύλων διδοῖ εὐρύσπα Ζεὺς

μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.
 μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
 πολλὸν ἀπ' ἡπείρου στρατὸν ἡσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
 νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοι κοτὲ κἀντίος ἔσση.
 ὦ θεῖη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἥ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἥ συνοῦσης.

142 Ταῦτά σφι ἡπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ
 ἐδόκεε εἶναι, συγγραψάμενοι ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς
 Ἀθήνας· ὥς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελ-
 λον ἐς τὸν δῆμον, γνῶμαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο
 διζημένων τὸ μαντήϊον, καὶ αἶδε συνεστηκυῖαι μάλισ-
 τα· τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι
 τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι· ἡ γὰρ
 ἀκρόπολις τὸ πάλαι τῶν Ἀθηνέων ῥηχῶ ἐπέφρακτο·
 οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ
 ξύλινον τεῖχος εἶναι· οἱ δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας ση-
 μαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταύτας παραρτέεσθαι ἐκέλευον
 τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας
 εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα
 ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης·

ὦ θεῖη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἥ που σκιδναμένης Δημήτερος ἥ συνοῦσης.

κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γνῶμαι τῶν
 φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι· οἱ γὰρ
 χρησμολόγοι ταύτη ταῦτα ἐλάμβανον, ὥς ἀμφὶ Σα-
 λαμίνα δεῖ σφέας ἔσσωθῆναι, ναυμαχίην παρασκευα-

143 σαμένους. Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρῶ-
 τους νεωστὶ παριὼν, τῷ οὖνομα μὲν ἦν Θεμισ-
 τοκλῆς, παῖς δὲ Νεοκλέος ἑκαλέετο· οὗτος ὦν ἄνθρωπος
 οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλ-
 λεσθαι, λέγων τοιαύδε· εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ πάθος
 εἰρημένον ἐόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκέειν ἡπίως
 χρησθῆναι, ἀλλὰ ὧδε· ὦ σχετλίη Σαλαμίς· ἀντὶ τοῦ
 ὦ θεῖη Σαλαμίς· εἴπερ γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ'
 αὐτῇ τελευτήσειν· ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ
 θεῷ εἰρησθαι τὸ χρηστήριον, συλλαμβάνοντι κατὰ

τὸ ὀρθόν, ἀλλ' οὐκ ἐς Ἀθηναίους, παρασκευάζεσθαι ὦν αὐτοὺς ὡς ναυμαχήσοντας συνεβούλευε, ὡς τούτου ἔοντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. ταύτῃ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου, Ἀθηναῖοι ταῦτά σφι ἔγνωσαν αἰρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων· οἱ οὐκ ἔων ναυμαχίην ἀρτέεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀνταείρεσθαι ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώραν τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. Ἐπέρη τε Θεμιστοκλέϊ 144 γνῶμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν ἠρίστευσε· ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσήλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου, ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέκα δραχμάς· τότε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους, τῆς διαιρέσιος ταύτης παυσαμένους νέας τούτων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας, ἐς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων· οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστὰς ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους· αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν οὐκ ἐχρήσθησαν· ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο· αὐταί τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποιοιθεῖσαι ὑπῆρχον, ἐτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι· ἔδοξέ τε σφι, μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεῖ, τῷ θεῷ πειθομένους, ἀμὰ Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγεγόνεε.

Συλλεγομένων δὲ ἐς τῶντὸ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα 145 Ἑλλήνων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, ἐνθαῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι, πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλάσσεσθαι τὰς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους ἔοντας πολέμους· ἦσαν δὲ πρὸς τινὰς καὶ ἄλλους ἐγκεχρημένοι, ὃ δὲ ὦν μέγιστος Ἀθηναίοισι τε καὶ Αἰγινήταισι· μετὰ δὲ, πυνθανόμενοι Ξέρξεα σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι, ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος πρηγμάτων, ἐς

"Αργος τε ἀγγέλους ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην· καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένεος, ἕς τε Κέρκυραν, κελεύσοντας βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φρονήσαντες εἴ κως ἐν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν καὶ εἰ συγκύψαντες τῷ τὸ πρήσσοιεν πάντες, ὡς δεινῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι Ἑλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω.

146 Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας, πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς· οἱ δὲ ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος στρατιήν, ὡς ἐπαῖστον ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἀπήγοντο ὡς ἀπολεύμενοι· καὶ τοῖσι μὲν κατακέκριτο θάνατος· Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἥν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶντας, ἄγειν παρ' ἐωυτὸν ὡς δὲ ἔτι περιέοντας αὐτοὺς κατέλαβον καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, τὸ ἐνθεῦτεν, πυθόμενος ἐπ' οἷσι ἦλθον, ἐκέλευε σφέας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπιδείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα θηεύμενοι ἔωσι πλήρεις, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώραν ἀσινέας.

147 Ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτε ἂν τὰ ἐωυτοῦ πρήγματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες ἔοντα λόγου μέζω, οὔτ' ἂν τι τοὺς πολεμίους μέγα ἐσινέατο ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες· νοστησάντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν (ἔφη) ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἐωυτοῦ πρήγματα, πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδώσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῇ γε ἄλλῃ· ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης, εἶδε πλοῖα

ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ διεκπλώνοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἴγιναν καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα· οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ, ὡς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἐτοῖμοι ἦσαν αἰρέειν αὐτὰ, ἐσβλέποντες ἔς τὸν βασιλέα. ὁκότε παραγγελέει· ὁ δὲ Ξέρξης εἵρετο αὐτοὺς, ὅκη πλέοιεν; οἱ δὲ εἶπαν· “ἔς τοὺς σουὺς πολεμίους, ὧ δέσποτα, σίτον ἄγοντες.” ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “οὐκ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν ἔνθαπερ καὶ οὗτοι τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι καὶ σίτῳ; τί δῆτα ἀδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες;” οἱ μὲν νυν κατὰσκοποι οὕτω θεησάμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην.

Οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, μετὰ 148 τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ’ ἐωυτοὺς γενέσθαι ὧδε· πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ’ ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πυθόμενοι δὲ, καὶ μαθόντες ὡς σφεας οἱ Ἑλληγες πειρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσῃ, πέμψαι θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπειρησόμενους ὡς σφι μέλλει ἄριστον ποιεῦσι γενέσθαι; νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδου· τῶνδε δὴ εἵνεκα πέμπειν· τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελεῖν τάδε·

Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ’ ἀθανάτοισι θεοῖσι,
εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων πεφυλαγμένος ἦσο,
καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον· μετὰ δὲ, ὡς ἔλθειν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα· τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι, ὡς ἐτοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιεῖν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην σπείσάμενοι Λακεδαιμονίοισι καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίας· καίτοι κατὰ γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἐωυτῶν, ἀλλ’ ὁμως

- 149 σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καίπερ ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιέεσθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην· σπουδὴν δὲ ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριηκονταέτιδας· καίπερ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι, ἵνα δὴ σφι οἱ παῖδες ἀνδρωθέωσι ἐν τούτοις τοῖσι ἔτεσι· μὴ δὲ σπονδέων ἐουσέων, ἐπιλέγεσθαι, ἣν ἄρα σφέας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι κακῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι· τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ ῥηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε· περὶ μὲν σπονδέων ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας· περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐντετάλθαι ὑποκρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν, σφι μὲν εἶναι δύο βασιλέας, Ἀργείοισι δὲ ἓνα· οὐκ ὄν δυνατὸν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον παῦσαι τῆς ἡγεμονίης· μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι κωλύειν οὐδέν. οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοί φασιν οὐκ ἀνασχέσθαι τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' ἐλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι· προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοις πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας· εἰ δὲ μὴ, περιέψεσθαι ὡς πολεμίους.
- 150 Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τούτων πέρι λέγουσι. ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἐπεμψε κήρυκα ἐς Ἀργος πρότερον ἢ περ ὀρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεται εἰπεῖν· “ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει· ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσιν εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖδα Περσέος τοῦ Δανάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφέας θυγατρὸς Ἀνδρομέδης· οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι· οὔτε ὦν ἡμέας οἶκός ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους ἐκστρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοις τιμωρέοντας ἡμῖν ἀντιξοὺς γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι· ἣν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον,

οὐδαμὸν μέζονας ὑμέων ἄξω." ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργεῖους λέγεται πρήγμα ποιήσασθαι, καὶ παρα-
 χρήμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταίτεειν· ἐπεὶ
 δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἑλληνας, οὕτω δὴ,
 ἐπισταμένους ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακε-
 δαιμόνιοι, μεταίτεειν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην
 ἄγωσι. Συμπεσεῖν δὲ τούτοις καὶ τόνδε τὸν λόγον 151
 λέγουσιν οἱ Ἕλληνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον
 γενόμενον τούτων· τυχεῖν ἐν Σούσοις τοῖσι Μεμνο-
 νίοις ὄντας ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέλους
 Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἴππονίκου καὶ τοὺς μετὰ
 τούτου ἀναβάντας· Ἀργεῖους δὲ, τὸν αὐτὸν τούτον
 χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους,
 εἰρωτᾶν Ἀρταξέρξεα τὸν Ξέρξῳ εἰ σφί ἐτι ἐμμένει
 τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκεράσαντο, ἢ νομιζοῖατο
 πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι; βασιλέα δὲ Ἀρταξέρξεα
 μάλιστα ἐμμένειν φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν
 Ἀργεος φιλιωτέραν. Εἰ μὲν νυν Ξέρξης τε ἀπέ- 152
 πεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἀργος, καὶ Ἀργείων
 ἄγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρταξέρξεα
 περὶ φιλίας, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· οὐδὲ τινα
 γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τήνπερ
 αὐτοῖς Ἀργεῖοι λέγουσι. [ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο,
 ὅτι, εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκῆια κακὰ ἐς μέσον
 συνενείκαιεν ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησί-
 οισι, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ ἀσπασίως
 ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφεροῖατο ὀπίσω τὰ ἐσενείκοντο.]
 οὕτω δὴ οὐκ Ἀργεῖοις αἰσχιστα πεποιήται· ἐγὼ δὲ
 ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὴν οὐ
 παντάπασι ὀφείλω· καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς
 πάντα τὸν λόγον· ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα
 Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσῃ ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφί πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους
 κακῶς ἢ αἰχμὴ ἐστήκεε, πᾶν δὴ βουλόμενοί σφί
 εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης. τὰ μὲν περὶ Ἀρ-
 γείων εἴρηται.

- 153 Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίσχοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύναγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκῆτωρ ἐὼν Γέλῃς, ἣν ἐκ νήσου Τήλου τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλῃς ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου καὶ Ἀντιφήμευ, οὐκ ἐλείφθη· ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱροφάνται τῶν χθονίων θεῶν διετελέεον ἐόντες, Τηλίνεω ἐνός τευ τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε· ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλῃς οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελῶων, ἐσσωθέντες στάσι· τούτους ὧν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν ἀλλ' ἰρὰ τούτων τῶν θεῶν ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο οὐκ ἔχω εἰπεῖν· τοῖτοισι δ' ὧν πίσυνος ἐὼν, κατήγαγε ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. θῶμά μοι ὧν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνομαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτον· τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἀπαντος ἀνδρός νενόμικα γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ῥώμης ἀνδρείης· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία τούτων, πεφυκέναι θηλυδρέης τε καὶ μαλακώτερος ἀνὴρ· οὕτω μὲν νυν ἐκτήσατο
- 154 τοῦτο τὸ γέρας· Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε μὲν Γέλῃς ἑπτὰ ἔτεα ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρός Γελῶων, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μονναρχίην Ἴπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελφεός· ἔχοντας δὲ Ἴπποκράτεος τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων, ἐὼν Τηλίνεω τοῦ ἱροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλλων καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταϊκοῦ ὃς ἦν δορυφόρος Ἴπποκράτεος . . . . μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι' ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκέοντος γὰρ Ἴπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίνους, καὶ πρὸς, Συρηκουσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν

τούτοις τοῖσι πολέμοις ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος·
 τῶν δὲ εἶπον πολίων, τουτέων πλὴν Συρηκουσέων
 οὐδεμία πέφευγε δουλοσύνην πρὸς Ἴπποκράτεος·
 Συρηκουσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύ-
 σαντο μάχῃ ἐσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ. ἐρρύ-
 σαντο δὲ οὗτοι ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες, ἐπ' ὧτε
 Ἴπποκράτῃ Καμάριναν Συρηκουσίους παραδούναι·
 Συρηκουσίων δὲ ἦν Καμάρινα τὸ ἀρχαῖον. Ὡς δὲ 155
 καὶ Ἴπποκράτεια τυραννεύσαντα ἴσα ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ
 Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλιν Ὑβλην,
 στρατευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὲ ὁ Γέλων
 τῷ λόγῳ τιμωρέων τοῖσι Ἴπποκράτεος παισὶ Εὐκλεί-
 δῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ βουλομένων τῶν πολιητέων
 κατηκόων ἔτι εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ
 τῶν Γελῶν, ἤρχε αὐτὸς ἀποστερήσας τοὺς Ἴππο-
 κράτεος παῖδας· μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὖρημα, τοὺς
 γαμόρους καλεομένους τῶν Συρηκουσίων ἐκπεσόντας
 ὑπὸ τε τοῦ δήμου καὶ τῶν σφετέρων δούλων (καλεο-
 μένων δὲ Κυλλυρίων) ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους
 ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ
 ταύτας· ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ἐπιόντι
 Γέλωνι παραδιδοῖ τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. Ὅ δὲ 156
 ἐπεὶ τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλῃς μὲν ἐπι-
 κρατέων λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ἐπιτρέψας αὐτὴν
 Ἰέρωνι ἀδελφεῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκρά-
 τυνε, καὶ ἦσαν ἅπαντά οἱ Συρήκουσαι. αἱ δὲ παρα-
 τίκα ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον· τοῦτο μὲν γὰρ
 Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν
 πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε·
 τοῦτο δὲ Γελῶν ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τῶντὸ
 τοῖσι Καμαριναίοις ἐποίησε· Μεγαρέας τε τοὺς ἐν
 Σικελίᾳ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίην προσεχώ-
 ρησαν, τοὺς μὲν αὐτῶν παχέας, ἀειραμένους τε πόλε-
 μον αὐτῷ καὶ προσδοκέοντας ἀπολέεσθαι διὰ τοῦτο,
 ἄγων ἐς τὰς Συρηκούσας πολιήτας ἐποίησε· τὸν δὲ
 δῆμον τῶν Μεγαρέων, οὐκ ἔοντα μεταίτιον τοῦ πολέ-

μου τούτου οὐδὲ προσδεκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τῶντὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε, διακρίνας· ἐποίησε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συν-οίκημα ἀχαριτώτατον. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγεγόνεε μέγας ὁ Γέλων.

157 Τότε δὲ, ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκατο ἐς τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λόγους ἔλεγον τάδε· “ἐπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, παραλαμψομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον· τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυνθάνεαι· ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἡῶν στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίης, στρατηλατήσειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρόσχημα μὲν ποιεύμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἐφωτῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνάμιός τε ἦκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα, ἄρχοντί γε Σικελίης βοηθήει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνελευθέρου. ἀλῆς μὲν γὰρ γινομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς χεὶρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιούσι· ἦν δὲ ἡμέων οἱ μὲν καταπροδιδῶσι οἱ δὲ μὴ θέλωσι τιμωρέειν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται μὴ πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς. μὴ γὰρ ἐλπίσης, ἦν ἡμέας καταστρέψῃται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκ ἤξει παρὰ σέ γε· ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι· βοηθῶν γὰρ ἡμῖν σιωτῷ τιμωρέεις· τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πρήγματι τελευτῇ ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι.”

158 Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιαύδε· “ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ, ἐμεῦ πρότερον δεσθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάφασθαι ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νείκος συνῆπτο, ἐπισκῆπ-

τοντός τε τὸν Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδew πρὸς Ἑγεσ-
 ταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ ἐμπόρια
 συνελευθεροῦν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαί ὠφελίαι τε καὶ
 ἐπαυρέσιες γεγόνασι, οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα ἤλθετε βο-
 θήσοντες οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι, τό-
 τε κατ' ὑμέας τάδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται·
 ἀλλὰ εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη· νῦν
 δὲ ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῖκται ἐς
 ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνήστις γέγονε. ἀτιμίας
 δὲ πρὸς ὑμέων κυρήσας οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν ἀλλ'
 ἐτοῦμός εἰμι βοηθέειν, παρεχόμενος διηκοσίας τε τρι-
 ήρας καὶ δισμυρίους ὀπλίτας, καὶ δισχιλίην ἵππον,
 καὶ δισχιλίους τοξότας, καὶ δισχιλίους σφενδονήτας,
 καὶ δισχιλίους ἵπποδρόμους φιλοῦς· σῖτόν τε ἀπάσῃ
 τῇ Ἑλλήνων στρατιῇ ἔστ' ἂν διαπολεμήσωμεν ὑπο-
 δέκομαι παρέξειν· ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι·
 ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων ἔσομαι
 πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὐτ' ἂν αὐτὸς
 ἔλθοιμι οὐτ' ἂν ἄλλους πέμψαιμι." Ταῦτα ἀκούσας 159
 οὔτε ἡνέσχετο ὁ Συάγρος εἶπέ τε τάδε· "ἦ κε μέγ'
 οἰμῳΐειν ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος
 Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρῆσθαι ὑπὸ Γέλω-
 νός τε καὶ Συρηκουσίων· ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου
 μηκέτι μνησθῆς, ὅκως τὴν ἡγεμονίην τοι παραδώσο-
 μεν· ἀλλ', εἰ μὲν βούλει βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι
 ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ δικαιοῖς
 ἀρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθέειν." Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, 160
 ἐπειδὴ ὦρα ἀπεστραμμένους τοὺς λόγους τοῦ
 Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφαινε λόγον·
 "ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὀνειδέα κατιόντα ἀνθρώπῳ φι-
 λείει ἐπανάγειν τὸν θυμόν· σὺ μέντοι ἀποδεξάμενος
 ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, οὗ με ἔπεισας ἀσχήμονα ἐν
 τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι· ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε
 τῆς ἡγεμονίης, οἶκος καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων περιέ-
 χεσθαι, στρατιῆς τε ἔοντα πολλαπλασίης ἡγεμόνα
 καὶ νηῶν πολὺ πλεύνων· ἀλλ' ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ λόγος

οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου· εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω· καὶ ἡ τούτοις ἡμέας χρέων ἐστὶ ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι
 161 συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμους.” Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προτείνετο· φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων, ἀμείβετό μιν τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ Συρηκουσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλάς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς· σὺ δὲ ὅκως μὲν στρατιὴν πέμψεις μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος οὐ προφαίνεις, ὥς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς γλίχῃ· ὅσον μὲν νυν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέου ἡγέεσθαι, ἐξήρκει ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν, ἐπισταμένοισι ὥς ὁ Λάκων ἱκανὸς τοι ἐμελλεῖ εἶσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογεύμενος· ἐπεὶ τε δὲ ἀπάσης ἀπελαυνόμενος δέεαι τῆς ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι· οὐδ’ ἦν ὁ Λάκων ἐπὶ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν· ἡμετέρη γάρ ἐστι αὕτη γε, μὴ αὐτῶν βουλομένων Λακεδαιμονίων· τούτοις μὲν ὧν ἡγέεσθαι βουλομένοις οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλω δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχέειν· μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλείστον εἶημεν ἐκτεημένοι, εἰ Συρηκουσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι μούνοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων· τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι, τάξαι τε καὶ διακοσμήσαι στρατόν· οὕτω οὐκ ὄνειδος οὐδὲν ἡμῖν ἐστὶ λέγειν
 162 ταῦτα.” Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε· “ξείνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἵκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν τοὺς δὲ ἀρξομένους οὐκ ἔχειν· ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπιέντες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξααίρηται.” οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν· δῆλα γὰρ

ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν· στερισκομένην ὣν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης εἵκαζε, ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη.

Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ 163 Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον· Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα, δείσας μὲν περὶ τοῖσι Ἑλλησι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἡμέλησε, ὃ δὲ ἄλλης εἶχετο· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο τὸν Πέρσῃ διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθει, ἄνδρα Κῶνον, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους λόγους, καραδοκῆσοντα τὴν μάχην ἣ πεσέεται· καὶ ἦν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ διδόναι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἦν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν.

Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος, πρότερον τούτων παρα-164. δεξάμενος παρὰ πατρὸς τὴν τυραννίδα Κῶνον εὐβεβηκυῖαν, ἐκὼν τε εἶναι καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενός, ἀλλὰ ἀπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κῶοισι καταθεῖς τὴν ἀρχὴν, οἶχετο ἐς Σικελίην· ἔνθα μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὖνομα.

Τοῦτον δὴ ὣν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον, διὰ δικαιοσύνην τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνῆδαι ἐοῦσαν, ἔπεμπε· ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοις δικαίοις τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοις, καὶ τότε οὐκ ἐλάχιστον τούτων ἐλείπετο· κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὼν κατασχέσθαι, οὐκ ἐθέλησε, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπῆκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων.

- 165 Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς ὁμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἑλλήσι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδῆμου Ἀκραγαντίνων μουνάρχου ἐξελασθεῖς ἐξ Ἰμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἐὼν Ἰμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἐλισύκων καὶ Σαρδονίων καὶ Κυρνίων τρεῖς μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Ἀμίλκαν τὸν Ἄνω- νος Καρχηδονίων ἐόντα βασιλέα· κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δούς ὁμήρους Ἀμίλκα ἐπῆγέ μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην, τιμωρέων τῷ πενθερῷ· Τηρίλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα· Ἀναξίλεως τῇ οὖνομα ἦν Κυδίππη· οὕτω δὴ οὐκ οἶόν τε γενόμενον βοηθέειν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἑλλήσι, ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς
- 166 τὰ χρήματα· Πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἐν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην· τὸν δὲ Ἀμίλκαν Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρὸς μητρόθεν δὲ Συρηκούσιον, βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγένετο καὶ ὡς ἐσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι· οὔτε γὰρ ζῶντα οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς·
- 167 τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελεθεῖν διζήμενον Γέλωνα· Ἔστι δὲ ὑπ' αὐτῶν Καρχηδονίων ὃδε ὁ λόγος λεγόμενος εἰκότι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἑλλήσι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἡοὺς ἀρξάμενοι μέχρι δειλῆς ὀψίης· (ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἐλκύσαι τὴν σύστασιν·) ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο, ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα καταγίζων, ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν ἑωυτοῦ γινομένην, ὡς ἔτυχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱροῖσι, ὥσε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ κατα-

καυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρώπῳ εἶτε τοιούτῳ ὡς Φοίνικες λέγουσι, εἶτε ἐτέρῳ ὡς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο μὲν οἱ θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλινσι τῶν ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι. τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τοσαῦτα.

Κερκυραῖοι δὲ τὰδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι 168 τοιάδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐτοὶ οἷπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον· οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπίσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνεῖν, φράζοντες ὡς οὐ σφί περιόπτῃ ἐστὶ ἡ Ἑλλάς ἀπολυμένη· ἦν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύουσιν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερέων· ἀλλὰ τιμωρητέον εἶη ἐς τὸ δυνατώτατον. ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα· ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθεῖν, ἄλλα νοεῦντες ἐπλήρωσαν νέας ἐξήκοντα, μόγις δὲ ἀναχθέντες προσέμιζαν τῇ Πελοποννήσῳ· καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταΐναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχεον τὰς νέας, παραδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον ἢ πεσέεται· ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσῃν κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος· ἐποίεον ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχῃσι πρὸς τὸν Πέρσῃν λέγειν τοιάδε· “ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἂν, ἀλλὰ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐβελήσαμεν τοι ἐναντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθῦμιον ποιῆσαι.” τοιαῦτα λέγοντες ἡλπιζον πλεόν τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι· τάπερ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. πρὸς δὲ τοὺς Ἑλληνάς σφί σκῆψις ἐπεποίητο, τῇπερ δὴ καὶ ἐχρήσαντο· αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθειον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἐξήκοντα τριήρεας ὑπὸ δὲ ἐτῆσιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἶοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμίνα, καὶ οὐδεμὴ κακότητι λει-

φθῆναι τῆς ναυμαχίης. οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

169 Κρήτες δὲ, ἐπεὶ τέ σφεας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τούτοισι ταχθέντας Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρώτων, εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι; ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο· “ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων Μίνως ἐπεμψε μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμίκῳ θάνατον γεόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἀρπαχθεῖσαν ὑπ’ ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα.” ταῦτα οἱ Κρήτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίας.

170 Λέγεται γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ· ἀνὰ δὲ χρόνον Κρήτας, θεοῦ σφε ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισιῶν ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην, πολιορκεῖν ἐπ’ ἔτεα πέντε πόλιν Κάμικον τὴν κατ’ ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο· τέλος δὲ, ὡς δυναμένους οὔτε ἐλεῖν, οὔτε παραμένειν λιμῷ συνεσσεύεσθαι, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι· ὥς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλέειν ἐς τὴν γῆν· συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων, οὐδεμίαν γάρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι, ἐνθαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας καταμῖναί τε καὶ μεταβαλόντας ἀντὶ μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ εἶναι νησιώτας, ἡπειρώτας· ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι τὰς δὴ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλὰ ἐξαισώσαντες προσέπταισαν μεγάλως· ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὲ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτῶν τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων, οἱ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνουσι, ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω· αὐτῶν δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπέην ἀριθμὸς·

ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλειω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο· οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας, ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας. Ἀλλὰ τὰ 171 μὲν κατὰ Ῥηγίους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρενθηκη γέγονε· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθείσαν, ὡς λέγουσι Πραῖσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ υἷαλιστα Ἑλληνας· τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτατοὺς φαίνεσθαι ἐόντας Κρήτας τιμωροὺς Μενελεω· ἀντὶ τούτων δέ σφι ἀπονοστήσασι ἐκ Τροίης λιμὸν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι, καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι· ἔς τε, τὸ δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης, μετὰ τῶν ὑπολοίπων τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρήτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ὑπομνήσασα ταῦτα, ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἑλλησι.

Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, 172 ὡς διέδεξαν ὅτι οὐ σφι ἦνδανε τὰ οἱ Ἀλενάδαι ἐμμηχανέωντο· ἐπεὶ τε γὰρ ἐπυθέατο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέερσιν ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους· ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν ἀλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον· “ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίῃ τε καὶ ἡ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐν σκέπη τοῦ πολέμου· ἡμεῖς μὲν νυν ἐτοῖμοί εἰμεν συμφυλάσσειν· πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν· ὥς, εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ· οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, μούνους πρὸ ἰμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν δὲ σὺ βουλόμενοι, ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίαν οἰοί τέ ἐστε προσφέρειν· οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσω ἐφυ· ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοῖς

173 **τινα σωτηρίην μηχανεύμενοι.** ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλευσάντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζοῦ στρατὸν, φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὥς δὲ συνελέχθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι' Εὐρίπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαΐης ἐς Ἄλον, ἀποβάς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών· καὶ ἀπίκητο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὖρεος ἔοντα καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὀπλῆται συλλεγέστες· καὶ σφι προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος· ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος· ὁ Καρήνου ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιλεῖος, Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα· ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνδρὸς Μακεδόνης, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι, μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος· σημαίνοντες τὸ πλῆθος τε τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας· ὥς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνεβούλευον, (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν, καὶ σφι εὖνοος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδὼν,) ἐπείθοντο· δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίῃ ἦν τὸ πείθον, ὥς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην εὐῶσαν ἐσβολήν ἐς Θεσσαλούς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν· τῇπερ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω· καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὰς νέας,

174 ὁπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἴσθμόν. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατιή, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἔοντος ἤδη ἐν Ἀβίδῳ· Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστῶς ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλεῖ ἄνδρες ἔοντες χρησιμώτατοι.

175 Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ τε ἀπύκατο ἐς τὸν Ἴσθμόν,

ἐβουλευόντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, ἥ τε
στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἰοισι χώροισι· ἡ
νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο, τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι
ἐσβολὴν φυλάξαι· στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα
τῆς ἐς Θεσσαλίην, καὶ μία, ἀγχοτέρη τε τῆς ἐωυτῶν·
τὴν δὲ ἀτραπὸν δι' ἣν ἤλωσαν οἱ ἀλόντες Ἑλλήνων
ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾗδεσαν ἐοῦσαν πρότερον ἤπερ
ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων·
ταύτην ὦν ἐβουλευσάντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν,
μὴ παρίεναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον· τὸν δὲ
ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἰστιαιώτιδος ἐπὶ
Ἀρτεμίσιον· ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ,
ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατὰ ἐκατέρους ἔοντα. Οἱ 176
τε χῶροι οὕτως ἔχουσι· τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ
τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηϊκίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς
στεινὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἔοντα νήσον τε Σκιάθου
καὶ ἡπίρου Μαγνησίης· ἐκ δὲ τοῦ στεينوῦ τῆς
Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ,
Ἀρτέμιδος ἱερὸν· ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχίνος ἑσοδος ἐς
τὴν Ἑλλάδα ἐστὶ, τῇ στεينوτάτῃ, ἡμίπλεθρον· οὐ
μέντοι κατὰ τοῦτό γ' ἐστὶ τὸ στεινότατον τῆς χώρας
τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἐμπροσθὲ τε Θερμοπυλέων καὶ
ὄπισθε· κατὰ τε Ἀλφειοῦς ὄπισθε ἔοντας ἐοῦσα
ἀμαξιτὸς μούνη, καὶ ἐμπροσθε κατὰ Φοίνικα ποτα-
μὸν, ἀγχοῦ Ἀνθηλῆς πόλιος, ἀμαξιτὸς ἄλλη μούνη·
τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἐσπέρης, ὄρος
ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλὸν, ἀνατεῖνον ἐς
τὴν Οἶτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς ὁδοῦ, θάλασσα
ὑποδέκεται καὶ τενάγεια· ἐστὶ δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ
θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρον καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι,
καὶ βωμὸς Ἰδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι· ἐδέδμητο
δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς, καὶ τό γε
παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν· ἔδειμαν δὲ Φωκῆες τὸ τεῖχος
δεῖσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκή-
σοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τήνπερ νῦν ἐκτέεται, ἃτε
δὴ πειωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεισθαι

σφεας, τοῦτο προεφυλάξαντο οἱ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὥς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος· πᾶν μηχανεύμενοι ὅκως μὴ σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώραν· τὸ μὲν νυν τεῖχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλεον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο· τοῖσι δέ, αὐτῖς ὀρθώσασι, ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη δέ ἐστι ἀγχοτάτῳ τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὖνομα· ἐκ ταύτης δὲ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες.

177 Οἱ μὲν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδευοι· ἅπαντα γὰρ προσκεψάμενοι, καὶ ἐπιλογισθέντες ὅτι οὔτε πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ὥς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσῃ ἔοντα ἐν Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτῶν οἱ μὲν ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ κατα θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον.

178 Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθειον διαταχθέντες. Δελφοὶ δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηρίαζοντο τῷ θεῷ, ὑπὲρ ἐκιντῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρωδηκότες· καὶ σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὐχεσθαι· μεγάλους γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ δεξάμενοι τὸ μαντήιον, πρῶτα μὲν, Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι ἐξήγγειλαν τὰ χρησθέντα αὐτοῖσι· καὶ σφι δεινῶς καταρρωδέουσι τὸν βάρβαρον ἐξαγγείλαντες, χάριν ἀθάνατον κατέθεντο· μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαν ἐν Θυίῃ, τῇ περ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· καὶ θυσίῃσιν σφεας μετήϊσαν. Δελφοὶ μὲν δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

179 Ὁ δὲ ναυτικός Ξέρξῳ στρατὸς, ὁρμώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος, παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι δέκα ἰθὺ Σκιαθίου· ἐνθα ἦσαν προφυλάσσουσαι

νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροιζηνή τε καὶ Αἰγιναίη καὶ
 Ἀττική· προῖδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβά-
 ρων, ἐς φυγὴν ὥρμησαν· Τὴν μὲν δὴ Τροιζηνίην, 180
 τῆς ἦρχε Πρηξίνος, ἀντίκα αἰρέουσι ἐπισπόμενοι οἱ
 βάρβαροι· καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν
 καλλιστεύοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τῆς πρώρης τῆς νηὸς
 ἔσφαξαν, διαδέξιον ποιέμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλή-
 νων πρώτον καὶ κάλλιστον· τῷ δὲ σφαγιασθέντι
 τούτῳ οὖνομα ἦν Λέων· τάχα δ' ἂν τι καὶ τοῦ οὐνό-
 ματος ἐπαύροιτο· Ἡ δὲ Αἰγιναίη, τῆς ἐτρηιάρρχεε 181
 Ἀσωνίδης, καὶ τινὰ σφι θόρυβον παρέσχε, Πυθέω
 τοῦ Ἰσχενόου ἐπιβατεύοντος ἀνδρὸς ἀρίστου γενο-
 μένου ταύτην τὴν ἡμέρην· ὃς ἐπειδὴ ἡ ναὺς ἠλίσκετο,
 ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη
 ἅπας· ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε· ἀλλ' ἦν ἔμπνοος, οἱ
 Πέρσαι, οἵπερ ἐπεβάτευνον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν
 τὴν ἐκείνου περιποιῆσαί μιν περὶ πλείστου ἐποιή-
 σαντο, σμύρνησί τε ἰώμενοι τὰ ἔλκεα καὶ σινδόνας
 βυσσίνης τελαμῶσι κατειλίσσοντες· καὶ μιν, ὡς
 ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἐωυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδεί-
 κνυσαν ἐκπαγλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέ-
 ποντες εὖ· τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηὶ
 ταύτῃ περιείπον ὡς ἀνδράποδα· Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν 182
 νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν· ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐτρηιάρρχεε
 Φόρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς τὰς
 ἐσβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τοῦ μὲν σκάφεος ἐκράτη-
 σαν οἱ βάρβαροι τῶν δὲ ἀνδρῶν οὐ· ὡς γὰρ δὴ τά-
 χιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες,
 κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθή-
 νας· ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατο-
 πεδευόμενοι πυνθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου·
 πυνθόμενοι δὲ καὶ καταρρωδήσαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρτε-
 μισίου μετωρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάζοντες μὲν
 τὸν Εὐριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ
 ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης· Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρ- 183
 βάρων τρεῖς ἐπέλασαν περὶ τὸ ἔρμα τὸ μεταξὺ ἐόν

Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἔρμα, ὀρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ, ἑνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλέος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης· τὸ δὲ ἔρμα σφι κατηγήσατο, ἐὼν ἐν πόρῳ μάλιστα, Πάμμων Σκύριος· πανημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρας ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξύ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

- 184 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων, ἀπαθῆς τε κακῶν ἦν ὁ στρατὸς, καὶ πλῆθος ἦν τηνικαῦτα ἔτι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, τόσον· τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης εὐσέων ἑπτὰ καὶ διηκοσιέων καὶ χιλιέων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστων τῶν ἐθνέων ἐόντα ὁμιλον τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ πρὸς, χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὥς ἀνὰ διηκοσίους ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἐκάστη νηὶ· ἐπεβάτευσεν δὲ ἐπὶ τούτων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων, ἐπιβατέων Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων τριήκοντα ἄνδρες· οὗτος ἄλλος ὁμιλος γίνεται τρισμύριοι καὶ ἑξακισχilioi, καὶ πρὸς, διηκόσιοί τε καὶ δέκα· προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων, ποιήσας, ὅτι πλεον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον, ἀν' ὀγδώκοντα ἄνδρας ἐνεῖναι· συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρέθη, τρισχίλια· ἤδη ὦν ἄνδρες ἀν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι· τοῦτο μὲν νυν τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐὼν πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε ἑπείσι ἐπὶ ταύτησι ἑπτὰ, καὶ πρὸς, ἑκατοντάδες ἕξ, καὶ δεκάς. τοῦ δὲ πεζοῦ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο· τῶν δὲ ἱππέων ὀκτὼ μυριάδες· προσθήσω δ' ἔτι τούτοις τὰς καμήλους τοὺς ἐλάννοντας Ἀραβίους, καὶ τοὺς τὰ ἄρματα Δίβυας, πλῆθος

ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας. καὶ δὴ τό τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλήθος συντιθέμενον γίνεται διηκόσιαί τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ πρὸς, χιλιάδες ἑπτὰ καὶ ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στρατεύμα ἐξαναχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς θεραπήνης τῆς ἐπομένης καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοις. τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στρα- 185 τεύμα ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ· δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν· νέας μὲν νυν οἱ ἀπὸ Θρηϊκῆς Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηϊκῇ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν· ἐκ μὲν νυν τούτων τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρηϊκῆς παρείχοντο, καὶ Παίονες, καὶ Ἑορδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Περραιβοὶ, καὶ Ἐνιήνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηϊκῆς τὴν παραλίην νέμονται, τούτων τῶν ἐθνέων τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι· αὗται ὧν αἱ μυριάδες κείνησι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίης γίνονται αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσια καὶ ἐξήκοντα καὶ τέσσερες, ἔπεισι δὲ ταύτῃσι ἑκατοντάδες ἑκαίδεκα καὶ δεκάς. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἔontos 186 ἀριθμὸν τοσούτου, τὴν θεραπήνην τὴν ἐπομένην τούτοις, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοις ἔοντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοις πλοίοις τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας, ἀλλὰ πλεῖνας· καὶ δὴ σφεας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶναι, καὶ οὔτε πλεῖνας, οὔτε ἐλάσσονας οὐδέν· ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ, ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνησι οὕτω πεντηκοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτώ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἡγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερμοπυλέων. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος 187

τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμός· γυναικῶν δὲ σιτοποιέων, καὶ παλλακέων, καὶ εὐνούχων, οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων· καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομένων, οὐδ' ἂν τούτων ὑπὸ πλῆθους οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. ὥστε οὐδέν μοι θῶμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως τὰ σιτία ἀντέχρησε, θῶμά μοι, μυριάσι τοσαύτησι· εὐρίσκω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάβανε καὶ μηδὲν πλέον, ἔνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεομένας ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, καὶ πρὸς, τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμνους καὶ τεσσεράκοντα· γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι καὶ ὑποζυγίοισι καὶ κυσὶ, οὐ λογιζομαι. ἀνδρῶν δ' ἐουσέων τοσούντων μυριαδέων, κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάλθους οὐδεὶς αὐτῶν ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

- 188 Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπεὶ τε ὀρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρας ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἔοντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς γῆν, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνησι ἐπ' ἀγκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἔοντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὀρμέοντο ἐς πόντον, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας· ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω· ἅμα δὲ ὄρθρω, ἐξ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπεσέ σφι χειμῶν τε μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν δὴ Ἑλλησποντίνην καλέουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι· ὅσοι μὲν νυν αὐτῶν αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὄρμου, οἱ δ' ἐφθησαν τὸν χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοὶ τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτῶν· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἴπνους καλεομένους τοὺς ἐν Πηλίῳ, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ

δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο· ἦν τε τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον. Λέγεται δὲ λόγος, ὡς Ἀθηναῖοι 189 τὸν Βορῆν ἐκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφί ἄλλου χρηστηρίου τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι. Βορῆς δὲ, κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀττικὴν Ὀρεΐθυιαν τὴν Ἐρεχθέος· κατὰ δὲ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φάτις ὥρμηται, συμβαλλόμενοί σφί τὸν Βορῆν γαμβρὸν εἶναι, ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, (ἡ καὶ πρὸ τούτου,) ἐθύοντό τε καὶ ἐπεκαλέοντο τὸν τε Βορῆν καὶ τὴν Ὀρεΐθυιαν, τιμωρῆσαί σφί καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἀθων. εἰ μὲν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὀρμέουσι ὁ βορῆς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοί σφί λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορῆν πρότερον, καὶ τότε ἐκείνα κατεργάσασθαι· καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέω ἰδρύναντο παρὰ ποταμὸν Ἴλισσόν.

Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγουσι 190 διαφθαρήναι, τετρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἀφθονον· ὥστε Ἀμεινοκλεί τῷ Κρητίνεω ἀνδρὶ Μάγνητι, γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα, μεγάλως ἡ ναυηγίῃ ἐγένετο χρηστή· ὅς πολλὰ μὲν χρύσεια ποτήρια ὑστέρω χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὔρε, ἅλλα τε χρύσεια· ἀφατα χρήματα περιεβάλλετο. (ἀλλ' ὁ μὲν τᾶλλα οὐκ εὐτυχέων, εὐρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος.) Σιταγωγῶν δὲ ὀλκάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων 191 διαφθειρομένων οὐκ ἐπὶ ἄριθμός· ὥστε δείσαντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ μή σφί κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο· ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχείμαζε τρεῖς· τέλος δὲ, ἔντομά τε ποιεῖντες καὶ καταείδοντες γόησι τῷ ἀνέμῳ οἱ Μάγοι, πρὸς τε

- καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νηρηΐσι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ· ἢ ἄλλως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασε· τῇ δὲ Θέτι ἔθυον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὥς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἀρπασθείη ὑπὸ Πηλέος, εἴη τε ἅπαντα ἢ ἀκτὴ ἢ Σηπιάς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηίδων· ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ
- 192 ἐπέπαντο. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι οἱ ἡμεροσκοποὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν ὁ πρῶτος ἐγένετο, ἐσήμαινον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν ναυηγίην· οἱ δὲ ὥς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι Σωτῆρι εὐξάμενοι, καὶ σπονδὰς προχέαντες, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἠπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἐλπίσαντες ὀλίγας τινὰς σφί ἀντιξόους ἔσεσθαι νέας. οἱ μὲν δὴ τὸ δεύτερον ἐλθόντες, περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχεον, Ποσειδέωνος Σωτῆρος ἐπωνυμίῃ ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τόδε νομίζοντες.
- 193 Οἱ δὲ βάρβαροι, ὥς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος καὶ τὸ κύμα ἔστρωτο, κατασπάσαντες τὰς νῆας ἔπλεον παρὰ τὴν ἠπειρον· κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης, ἰθείαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασέων φέροντα. ἔστι δὲ χώρος ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἐνθα λέγεται τὸν Ἡρακλέα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα, εὐτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν τὴν Κολχίδα· ἐνθὺτεν γὰρ ἔμελλον ὑδρευσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν· ἐπὶ τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὖνομα γέγονε Ἀφέται. ἐν τούτῳ ὦν ὄρμον οἱ Ξέρξεω ἐποιεῦντο.
- 194 Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νηῶν τουτέων ἔτυχόν τε ὕσταται πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ κως κατείδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νῆας, ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλείοντες ἐσέπεσον ἐς τοὺς πολεμίους· τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὑπαρχος Σανδῶκης ὁ Θαμασίον· τὸν δὴ πρότερον τούτων βασιλεὺς Δαρεῖος, ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβὼν ἀνεσταύρωσε, ἐόντα τῶν βασιλῆων

δικαστέων· ὁ Σανδώκης ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε· ἀνακρεμασθέντος ὧν αὐτοῦ, λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος εὐρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν ἀμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλῆϊον· εἰρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, καὶ γνούς ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἶη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγὼν μὴ ἀπολέσθαι, περιῆν· τότε δὲ ἐς τοὺς Ἑλληνας καταπλώσας, ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσσεσθαι· ὡς γάρ σφεας εἶδον προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἀμαρτάδα, ἐπαναχθέντες, εὐπετέως σφέας εἶλον. Ἐν 195 τουτέων μὴ Ἀριδωλὶς πλέων ἤλω, τύραννος Ἀλαβάνδων τῶν ἐν Καρίῃ· ἐν ἐτέρῃ δὲ, ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου, ὃς ἦγε μὲν δυνάδεκα νῆας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφεων τὰς ἑνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μὴ τῇ περιγενομένη καταπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἤλω. τούτους οἱ Ἕλληνες, ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἴσθμόν.

Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, 196 παρέξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν τῶν εἶπον Σανδώκεα στρατηγέειν, ἀπίκητο ἐς Ἀφέτας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς, πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας καὶ Ἀχαΐης, ἐσβεβληκῶς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιάς· ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἄμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἐωντοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πυθόμενος ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν Ἑλλησι· ἔνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλίποντο πολλόν. τῶν μὲν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν, Ὀνόχωνος μῦνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαΐῃ ποταμῶν ῥεόντων, οὐδὲ ὅστις ὁ μέγιστος αὐτῶν ἐστὶ Ἥπιδανός, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε, εἰ μὴ φλαύρως.

Ἐς Ἄλον δὲ τῆς Ἀχαΐης ἀπικομένῳ Ξέρξῃ, οἱ 197 κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγέσθαι, ἔλεγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ

Λαφυστίου Διός· ὥς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο Φρίξῳ μόρον, σὺν Ἴνοϊ βουλευσας· μετέπειτα δέ, ὥς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνουσι ἀέθλους τοιούσδε· ὅς ἂν ἦ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανηίου, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι· (λήϊτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανήϊον οἱ Ἀχαιοί·) ἣν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅπως ἕξειςι πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ· ὥς τε ἔτι πρὸς τούτοις, πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι, δείσαντες, οἷχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν· χρόνου δὲ προϊόντος ὀπίσω κατελθόντες, ἦν ἀλίσκωνται ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυτανήϊον, ὥς θίεται τε, ἐξηγέοντο, στέμμασι πᾶς πυκασθεῖς καὶ ὥς σὺν πομπῇ ἐξαχθεῖς· ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παιδὸς ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, καὶ μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐρρύσατο· ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ἐπιγενομένοις ἐξ ἑωυτοῦ μῆνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὥς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτὸς τε ἔργετο αὐτοῦ καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε· τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο.

- 198 Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαΐῃ· ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἦε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται· περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτόν ἐστι χῶρος πεδινὸς, τῇ μὲν εὐρὺς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στενός· περὶ δὲ τὸν χῶρον οὐρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληῖει πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν, Τρηχίνιαι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπὸ Ἀχαΐης, Ἀντικύρη· παρ' ἣν ποταμὸς Σπερχήϊος ῥέων ἐξ Ἐνιήνων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί· ἀπὸ δὲ τούτου, διὰ εἰκοσὶ κου σταδίων, ἄλλος ποταμὸς, τῷ οὐνομα κείται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ

Ἡρακλεῖ καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι· ἀπὸ δὲ
 τούτου, δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων, ἄλλος ποταμὸς
 ἐστι, ὃς καλέεται Μέλας. Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ 199
 Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει· ταύτη
 δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρας ταύτης ἐκ τῶν
 οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' ἃ Τρηχὶς πεπόλισται·
 δισχιλία τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου
 ἐστί· τοῦ δὲ οὐρεος τὸ περικληῖται τὴν γῆν τὴν
 Τρηχινίην, ἔστι διασφάξ πρὸς μεσαμβρίην Τρηχίνος·
 διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ῥέει παρὰ
 τὴν ὑπώρεην τοῦ οὐρεος. Ἔστι δὲ ἄλλος Φοῖνιξ 200
 ποταμὸς οὐ μέγας, πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ·
 ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τούτων ῥέων, ἐς τὸν Ἀσωπὸν
 ἐκδιδόη· κατὰ δὲ τὸν Φοῖνικα ποταμὸν στενωτάτον
 ἐστι· ἁμαξίτος γὰρ μία μόνη δέδμηται· ἀπὸ δὲ τοῦ
 Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστι ἐς Θέρ-
 μοπύλας· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοίνικος ποταμοῦ καὶ
 Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι, τῇ οὐνομα Ἀνθήλη
 κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς θάλασσαν
 ἐκδιδόη, καὶ χώρος περὶ αὐτὴν εὐρύς, ἐν τῷ Δήμη-
 τρὸς τε ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἱδρυται, καὶ ἔδραι εἰσὶ
 Ἀμφικτυόσι, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτυόνος ἱρὸν.

Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς 201
 Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχινίῳ· οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες, ἐν τῇ
 διόδῳ· (καλέεται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν
 πλεόνων Ἑλλήνων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπι-
 χωρίων καὶ περιοίκων Πύλαι.) ἐστρατοπεδεύοντο
 μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις· ἐπεκρά-
 τее δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐχόντων πάντων
 μέχρι Τρηχίνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην
 φερόντων, τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἡπείρου.

Ἦσαν δὲ οἶδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν 202
 Πέρσῃ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ· Σπαρτιητέων τε τριη-
 κόσιοι ὀπλίται, καὶ Τεγεατέων καὶ Μαντινέων χίλιοι,
 ἡμίσεες ἑκατέρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίας
 εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι.

τοσοῦτοι μὲν Ἀρκάδων· ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι· καὶ ἀπὸ Φλοῦντος διηκόσιοι· καὶ Μυκηναίων ὀγδάκοντα. οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρήσαν· ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι καὶ Θηβαίων

203 τετρακόσιοι. Πρὸς τούτοις ἐπικλήτοι ἐγένοντο Λοκροί τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φωκῶν χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφεας ἐπεκαλέσαντο οἱ Ἕλληνες, λέγοντες δι' ἀγγέλων ὡς αὐτοὶ μὲν ἤκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσαν εἰεν ἡμέρην· ἡ θάλασσά τε σφί εἴη ἐν φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων, καὶ σφί εἴη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον· εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη· τοῖσι δὲ μεγίστοις αὐτῶν μέγιστα· ὀφείλειεν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἑόντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσέειν ἄν· οἱ δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι ἐβοήθειον ἐς τὴν Τρηχίνα.

204 Τούτοις ἦσαν μὲν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας ἐκάστων· ὁ δὲ θωμαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδew, τοῦ Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδew, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτους, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμένεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέlew, τοῦ Ἡγησίlew, τοῦ Δορύσσου, τοῦ Λεωβότew, τοῦ Ἐχестράτου, τοῦ Ἡγιοs, τοῦ Εὐρυσθένης, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλέος, κτησάμενος

205 τὴν βασιληίην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου. Διζῶν γὰρ οἱ ἑόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιληΐης· ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσηνος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἑόντος ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὐτῷ δὴ ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιληΐη· καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνει

Κλεομβρότου, (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδew παῖς,) καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα· ὃς τότε ἦε ἐς Θερμοπύλας, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστέωτας τριηκοσίους καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἑόντες· παραλαβὼν δὲ ἀπῖκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγες Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου· τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους σπουδὴν ἐποιήσατο Λεωνίδης μούρους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κατηγορήτο μηδίζειν· παρεκάλεε ὧν ἐς τὸν πόλεμον, θέλων εἰδέναι εἴτε συμπέμψουσι, εἴτε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην· οἱ δὲ ἀλλοφρονέοντες ἔπεμπον.

Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρώτους ἀπέ- 206
πεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται· μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἦν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομένους· μετὰ δὲ, Κάρνεια γάρ σφι ἦν ἐμποδῶν, ἔμελλον ὀρτάσαντες καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος βοηθέειν πανδημεῖ. ὥς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνεπῶντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἦν γὰρ κατὰ τὸντὸ Ὀλυμπιάς τούτοις τοῖσι πρήγμασι συμπεσούσα· οὐκὼν δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθήσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. Οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενε- 207
νῶντο ποιήσειν· οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταρρωδέοντες, ἐβουλευόντο περὶ ἀπαλλαγῆς· τοῖσι μὲν νυν ἄλλοις Πελοποννησίοις ἐδόκεε, ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δὲ, Φωκῶν καὶ Λοκρῶν περισπερχέοντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε μένειν ἐψηφίζετο πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλεις κελεύοντάς σφι ἐπιβοηθέειν, ὡς ἑόντων αὐτῶν ὀλίγων στρατὸν τῶν Μήδων ἀλέξασθαι.

Ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε Ξέρξης κα- 208

τάσκοπον ἱππέα, ιδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι καὶ ὁ τε ποιεόιεν; ἀκηκόεε δὲ ἔτι ἔων ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς ἀλισμένη εἶη ταύτῃ στρατιῇ ὀλίγῃ, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ὡς εἶησαν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Λεωνίδης ἔων γένος Ἡρακλείδης· ὡς δὲ προσέλασε ὁ ἱππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθηεῖτό τε καὶ κατώρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὅπλα ἔκειτο· ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι· τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενίζομένους· ταῦτα δὴ θεώμενος ἐθώμαζε, καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε, μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως ἀπῆλυνε ὀπίσω κατ' ἥσυχίην· οὔτε γάρ τις ἐδίωκε ἀλογίης τε ἐνεκύρησε πολλῆς· ἀπελθὼν δὲ ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τάπερ
209 ὁπώπεε πάντα. Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι παρασκευάζοντο ὡς ἀπολεύμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ' αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος ἑόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἀπικόμενον δὲ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἕκαστα τούτων, ἐθέλων μαθέειν τὸ ποιεύμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων· ὁ δὲ εἶπε· “ἤκουσας μὲν μεν καὶ πρότερον, εὔτε ὀρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀκούσας δὲ, γέλωτά με ἔθει λέγοντα τάπερ ὤρων ἐκβησόμενα πρήγματα ταῦτα· ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθειάν ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι· ἄκουσον δὲ καὶ νῦν· οἱ ἄνδρες αὐτοὶ ἀπικάται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται· νόμος γάρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται· ἐπίσταο δὲ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τὸ σέ, βασιλεῦ, ὑπομένεει χεῖρας ἀνταίρου· νῦν γὰρ πρὸς βασιλεῖν τε καὶ καλλίστην

πόλιν τῶν ἐν Ἑλλησι προσφέρειαι, καὶ ἄνδρας ἀρίστους.” κάρτα τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα ἐπειρώτα ὄντινα τρόπον τοσοῦτοι ἐόντες τῇ ἑνωτοῦ στρατιῇ μαχέσονται; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστη, ἦν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῇ τῇ ἐγὼ λέγω.”

Ταῦτα λέγων οὐκ ἐπειθε τὸν Ξέρξεα· τέσσερας 210 μὲν δὴ παρεξῆκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφεας ἀποδρῆσεσθαι· πέμπτη δὲ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ ἐφαίνοντο ἀναιδεῖν τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεώμενοι μένειν, πέμπει ἐπ’ αὐτοὺς Μῆδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεὶς, ἐντειλάμενός σφεας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑνωτοῦ· ὡς δ’ ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἑλληνας οἱ Μῆδοι, ἐπιπτον πολλοί· ἄλλοι δ’ ἐπεσῆϊσαν, καὶ οὐκ ἀπελαύνοντο καίπερ μεγάλως προσπταίοντες· δῆλον δ’ ἐποίεν παντί τε καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. ἐγίνετο δὲ ἡ συμβολὴ δι’ ἡμέρης. Ἐπεὶ 211 τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιεείποντο, ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν ὑπεξῆϊσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήϊσαν τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ οὗτοί γε εὐπετέως κατεργασόμενοι· ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι Ἑλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ἅτε ἐν στεينوπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἤπερ οἱ Ἕλληνες, καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν· οἱ δὲ βάρβαροι ὀρέωντες φεύγοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήϊσαν, οἱ δ’ ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι· μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων· ἐπιπτον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Σπαρτιηγέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνάετο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου

πειρεώμενοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλαννον ὀπίσω. ἐν ταύτησι τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλέα θηεύμενον τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ.

212 Τότε μὲν οὕτω ἡγωνίσαντο· τῇ δ' ὕστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον· ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντές σφεας κατατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἴους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταείρασθαι, συνέβαλλον· οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξεις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν, καὶ ἐν μέρεϊ ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκῶν· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν φυλάξοντες τὴν ἀτραπὸν· ὥς δὲ οὐδὲν εὗρισκον ἀλλοιοότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνῶρων, ἀπήλαννον.

213 Ἀπορέοντος δὲ βασιλέος ὃ τι χρήσεται τῷ παρόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου ἀνὴρ Μηλιεύς ἦλθέ οἱ ἐς λόγους, ὥς μέγα τι παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσεσθαι· ἔφρασε τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὖρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων· ὕστερον δὲ δείσας Λακεδαιμονίους ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην· καὶ οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων (τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων) ἀργύριον ἐπεκηρύχθη· χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδew ἀνδρὸς Τρηχινίου· ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπισθε λόγοισι*σημανέω· ἐτιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἦσσαν. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε.

214 Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὥς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγόρεω ἀνὴρ Καρύστιος καὶ Κορυδαλλὸς Ἀντικυρεὺς εἰσὶ οἱ εἶπαντες πρὸς βασιλέα τούτους τοὺς λόγους, καὶ περιηγησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσησι, οὐδαμῶς ἐμοί γε πιστός· τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρησταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπὶ Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυδαλλῷ ἀργύ-

ριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ Τρηχινίῳ, πάντως κου τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμενοι· τοῦτο δέ, φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἶδαμεν· εἰδείη μὲν γὰρ ἂν, καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεύς, ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὠμιληκῶς εἶη· ἀλλ' Ἐπιάλτης γὰρ ἐστὶ ὁ περιγηγησάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον γράφω.

Ξέρξης δέ, ἐπεὶ οἱ ἤρесе τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης 215
κατεργάσασθαι, αὐτίκα περιχαρὴς γενόμενος ἔπεμπε Ὑδάρνεα, καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης· ὠρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἀφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεύρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιέες, ἐξευρόντες δὲ Θεσσαλοῖσι κατηγγήσαντο ἐπὶ Φωκέας τότε, ὅτε οἱ Φωκέες φράξαντες τείχεϊ τὴν ἐσβολὴν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἐκ τε τόσου δὴ κατεδέδεκτο ἐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεύσι. Ἐχει δὲ 216
ᾧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη· ἀρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος· οὖνομα δὲ τῷ οὐρεῖ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τῶντὸ κεῖται Ἀνόπαια· τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὐρεος· λήγει δὴ κατὰ τε Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτην ἐοῦσαν τῶν Λοκριδῶν πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμπυγόν τε καλεόμενον λίθον καὶ κατὰ Κερκώπων ἔδρας· τῇ καὶ τὸ στεινότατόν ἐστι. Κατὰ ταύτην 217
δὴ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσιν οἱ Πέρσαι τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὖρεα τὰ Οἰταίων ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων· ἡὼς τε δὴ διέφαινε, καὶ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὐρεος. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ οὐρεος ἐφύλασσον, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, Φωκέων χίλιοι ὀπλῖται, ῥυούμενοί τε τὴν σφετέρην χώραν καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπὸν· ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφύλασσετο ὑπὸ τῶν εἰρηται· τὴν δὲ διὰ τοῦ οὐρεος ἀτραπὸν ἐθελονταὶ Φωκέες ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. Ἐμαθον δὲ σφεας οἱ Φωκέες ᾧδε ἀνα- 218
βεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι

τὸ οὖρος πᾶν ἐὼν δρυῶν ἐπίπλεον· ἦν μὲν δὴ νηνεμὴς ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ ὥς οἶκός ἦν φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἔδραμον Φωκέες καὶ ἔδυντο τὰ ὄπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρήσαν· ὥς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὄπλα, ἐκ θώματι ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδέν σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον ἐνεκύρησαν στρατῷ· ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας μὴ οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἶρετο τὸν Ἐπιάλτεια ποδαπὸς εἶη ὁ στρατός; πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως, διέτασσε τοὺς Πέρσας ὥς ἐς μάχην· οἱ δὲ Φωκέες, ὥς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, οἷχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὖρου τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὥς ἐπὶ σφέας ὠρμήθησαν ἀρχήν, καὶ παρεσκευάδατο ὥς ἀπολεόμενοι· οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεια καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκῶν μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος κατὰ τάχος.

- 219 Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων, πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρὰ ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἡοὶ σφι θάνατον· ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦισαν οἱ ἐξαγγείλαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον· οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν· τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων, ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης. ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο οἱ Ἕλληνες, καὶ σφῶν ἐσχίζοντο αἱ γνώμαι· οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες, οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλιν ἕκαστοι ἐτράποντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρασκευά-
- 220 δατο. Λέγεται δὲ ὡς αὐτὸς σφῶν ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιγέων τοῖσι παρεοῦσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἡλθον φυλάξοντες ἀρχήν. ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλείστός εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεὶ τε ἦσθετο τοὺς συμμάχους ἔοντας ἀπροθύμους καὶ

οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κελεῦσαί σφεας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείφετο· ἐκέχρητο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτησι, χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχαῖς ἐγειρομένον, ἡ Λακεδαίμονα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἢ τὸν βασιλέα σφεων ἀπολέεσθαι. ταῦτα δέ σφι ἐν ἔπεσι ἐξαμέτροισι ἔχοντα χρᾶ, λέγοντα ὧδε·

Ἵμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο,
ἡ μέγα ἄστυ ῥικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
πέρθεται· ἢ τὸ μὲν οὐχί, ἀφ' Ἑρακλέους δὲ γενέθλης
πενθήσει βασιλῇ φθίμενον Λακεδαίμονος οὔρος.
οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
ἀντιβίην· Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ ἐ φημι
σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσσηται.

ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μῦνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενεχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους. Μαρτύ- 221
ριον δέ μοι καὶ τότε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε· οὐ γὰρ μῦνον τοὺς ἄλλους ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἶπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστίην τὸν Ἀκαρνήνα λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμ-
ποδος, τοῦτον εἰπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μελλοντά σφι ἐκβαίνειν φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληταί σφι· ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπελίπετο, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον ἑόντα οἱ μουννογενέα ἀπέπεμψε.

Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἴχοντό 222
τε ἀπιόντες, καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ· Θεσπιάες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μῦνοι παρὰ Λακεδαιμονί-
οισι· τούτων δὲ Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμενον, καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γὰρ σφεας Λεωνίδης ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιεύμενος· Θεσπιάες δὲ ἐκόντες μάλιστα, οἱ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ'

αὐτοῦ ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον· ἐστρατήγεε δὲ αὐτῶν Δημόφιλος Διαδρόμεω.

- 223 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, ἐπισχὼν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθώρην πρόσοδον ἐποιέετο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἐξ Ἐπιάλτεω οὗτω· ἀπὸ γὰρ τοῦ οὐρεος ἡ κατάβασις συντομωτέρη τέ ἐστι, καὶ βραχύτερος ὁ χώρος πολλόν, ἢ περ ἡ περίοδος τε καὶ ἀνάβασις. οἳ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξεα προσήϊσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιούμενοι, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπέζησαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐχένος· τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο, οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο. τότε δὴ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν, ἐπιπτον πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων· ὅπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστιγας, ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ διεφθείροντο· πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνες κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου. ἄτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφί ἐσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιϋόντων τὸ οὖρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρ-
- 224 βάρους, παραχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες. Δόρατα μὲν νυν τοῖσι πλεόνεσιν αὐτῶν τηνικαῦτα ἤδη ἐτύγχανε κατεηγότα, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας· καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηκοσίων· καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί, ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνεω θυγατρὸς Φραταγούνης γεγονότες Δαρεῖω· ὁ δὲ Ἀρτάνης Δαρείου μὲν τοῦ

Βασιλέος ἦν ἀδελφεὸς, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεω παῖς· ὃς καὶ ἐκδιδούς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ, τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε, ὥς μόνου οἱ ἐούσης ταύτης τέκνου. Ξέρξῃ τε δὴ δύο ἀδελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχεόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω· Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς 225 ἐγένετο πολλός· ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξεΐρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις. τοῦτο δὲ συνεστήκεε μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο· ὥς δὲ τούτους ἤκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ νείκος· ἔς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος ἐλθόντες ἕζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἀλῆες ῥί ἄλλοι, πλὴν Θηβαίων· ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἔστηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ· ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρησι, τοῖσι αὐτῶν ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι, κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τεύχεος συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθε περισταδόν.

Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιδέων τοιούτων γενο- 226 μένων, ὁμῶς λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης· τὸν τόδε φασὶ εἶπαι τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμίξει σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηχινίων ὥς ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν οἰστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτό τι πλήθος αὐτῶν εἶναι· τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοις, εἰπεῖν, ἐν ἀλογίῃ ποιούμενον τὸ τῶν Μήδων πλήθος, ὥς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξείνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιούτοτροπα ἔπεά φασι Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. Μετὰ δὲ τοῦτογ ἀριστεύσαι 227 λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφεοὶ, Ἀλφεός τε

καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ εὐδοκίμειε μάλιστα τῷ οὐνομα ἦν Διθύραμβος Ἀρματίδew.

228 Θαφθεῖσι δέ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇπερ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδew ἀποπεμφθέντας οἰχέσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

Μυριάσῃ ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες.

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται· τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίῃ·

Ὡ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο· τῷ δὲ μάντι, τόδε·

Μῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστία, ὃν ποτε Μῆδοι
Σπερχεῖδν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς,
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, Ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίew,
Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεός ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράψας.

229 Δύο δὲ τούτων τῶν τριηκοσίων λέγεται Εὐρυτόν τε καὶ Ἀριστόδημον, παρεὼν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι κοινῷ λόγῳ χρησαμένοις, ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἦσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδew, καὶ κατεκέατο ἐν Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ ἔσχατον· ἢ, εἶγε μὴ ἐβούλοντο νοστήσαι, ἀποθανεῖν ἅμα τοῖσι ἄλλοις· παρεὼν σφι τούτων τὰ ἕτερα ποίειν, οὐκ ἐθελῆσαι ὁμοφρονεῖν· ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας, Εὐρυτον μὲν πυθόμενον τῶν Περσέων τὴν περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα καὶ ἐνδύντα, ἄγειν αὐτὸν κελεύσαι τὸν εἰλωτα ἐς τοὺς μαχομένους· ὅκως δὲ αὐτὸν ἡγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα οἰχέσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἐσπε-

σόντα ἐς τὸν ὄμιλον διαφθαρῆναι. Ἀριστόδημον δὲ λειποψυχέοντα λειφθῆναι. εἰ μὲν νυν ἦν μῦνον Ἀριστόδημον ἀλγῆσαντα ἀπονοστήσαι ἐς Σπάρτην ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοὶ, οὐκ ἂν σφι Σπαρτιήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι. νυνὶ δὲ, τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος οὐκ ἐβελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μηνίσαι μεγάλως Ἀριστοδήμῳ. Οἱ μὲν νυν οὕτω σωθῆναι 230 λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην, καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε· οἱ δὲ ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἐξεὼν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ ἐβελῆσαι ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ περιγενέσθαι· τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην ἀποθανεῖν. Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαί- 231 μονα ὁ Ἀριστόδημος ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην, πάσχων δὲ τοιάδε ἡτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρτιητέων οὔτε διελέγετο, ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλεόμενος· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν οἱ αἰτίην. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφ- 232 θέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηκοσίων τούτων περιγενέσθαι, τῷ οὐνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἡτίμωτο, ἀπάγξασθαι.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, 233 τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἰόντες ἐμάχοντο ὑπ' ἀναγκαίης ἐχόμενοι πρὸς τὴν βασιλέος στρατιήν· ὥς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπειγομένων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποσχισθέντες τούτων, χεῖράς τε προέτεινον καὶ ἤϊσαν ἄσσον τῶν βαρβάρων, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς καὶ μηδίζουσι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδοσαν βασιλεῖ, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρώματος

τοῦ γεγονότος βασιλεῖ· ὥστε ταῦτα λέγοντες, περιε-
γίνοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τούτων
μάρτυρας· οὐ μέντοι τὰ γε πάντα εὐτύχησαν· ὥς
γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν
τινας καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλεῖνας
αὐτῶν, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βα-
σιληῖα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδew
τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευ-
σαν Πλαταιέες, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων
τετρακοσίων καὶσχόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

- 234 Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἡγε-
νίσαντο· Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον, εἰρώτα
ἀρξάμενος ἐνθένδε· “Δημάρητε, ἀνὴρ εἰς ἀγαθός·
τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείᾳ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαν-
τα ἀπέβη οὕτω· νῦν δέ μοι εἰπὲ, κόσμοι τινὲς εἰσι οἱ
λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τούτων ὅκοσοι τοιοῦτοι
τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες;” ὁ δ' εἶπε· “ὦ
βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων
πολλὸν καὶ πόλεις πολλαί, τὸ δὲ θέλεις ἐκμαθέειν
εἰδήσεις· ἔστι ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη, πόλις
ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα κη· οὗτοι πάντες εἰσὶ
ὁμοῖοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἱ γὰρ μὲν ἄλλοι
Λακεδαιμόνιοι ταῦτοι μὲν οὐκ ὁμοῖοι, ἀγαθοὶ δέ.”
εἶπε πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “Δημάρητε, τέφ' τρόπον
ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατήσομεν;
ἴθι ἐξηγέο· σὺ γὰρ ἔχεις αὐτῶν τὰς διεξόδους τῶν
235 βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γινόμενος.” Ὁ δὲ
ἀμείβετο· “ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλευεαί μοι
προθύμως, δίκαιόν μὲ σοί ἐστι φράζειν τὸ ἄριστον.
εἰ τῆς ναυτικῆς στρατῆς νέας τριηκοσίας ἀποστεί-
λειας ἐπὶ τὴν Λάκαιναν χώραν· ἔστι δὲ ἐκ' αὐτῇ
νῆσος ἐπικειμένη τῇ οὐνομά ἐστι Κύθηρα, τὴν
Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γινόμενος, κέρδος
μέζον, ἔφη, εἶναι Σπαρτιήτησι κατὰ τῆς θαλάσσης
καταδεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσ-
δοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγή-
σαμαι.

μαι· οὔτι τὸν σὸν στόλον προειδὼς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον· ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὀρμεύμενοι, φοβεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους· παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκῆιον, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονται τοι, μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀλiscoμένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτῃ· καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μῦνον λείπεται. ἦν δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς, τάδε τοι προσδόκα ἔσσεσθαι· ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στεινός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοί, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομένων προσδέκεο ἔσσεσθαι τοι· ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὃ τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις προσχωρήσουσι.” Λέγει μετὰ τοῦτον 236 Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξῳ καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρατυχὼν τε τῷ λόγῳ, καὶ δείσας μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα· “ὦ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς ἐνδεκόμενον λόγους ὃς φθονέει τοι εὖ πρήσσοντι, ἢ καὶ προδιδοῖ πρήγματα τὰ σά· καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιούτοιςι χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι. εἰ δ’ ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες νεκαυηγῆκασι τετρακόσiai, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλώειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι· ἀλῆς δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται· καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ὑπὲρ καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος· εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσσαι κείνοισι χρήσιμος οὔτε κείνοι σοί. τὰ σεωντοῦ δὲ τιθέμενος εὖ, γνώμην ἔχε τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον, τὰ τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πληθὸς εἰσι· ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἐωντῶν πέρι φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὡσάντως. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἦν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲ ἐν

- 237 τὸ παρεὸν τρῶμα ἀνιεύνται.” Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· “Ἀχαίμενες, εὖ τέ μοι δοκέεις λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρητος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοὶ, γκῶμῃ μέντοι ἐσσοῦται ὑπὸ σεῦ· οὐ γὰρ δὴ κείνῳ γε ἐνδέξομαι, ὅπως οὐκ εὐνοεῖ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος, καὶ τῷ ἔοντι, ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθονεῖ, καὶ ἔστι δυσμενὴς τῇ σιγῇ· οὐδ’ ἂν, συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ, πολιήτης ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι· σπάνιοι δ’ εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι· ξείνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντί ἐστι εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλευέσσειε τὰ ἄριστα· οὕτω ὦν κακολογίης πέρι τῆς ἐς Δημάρητον, ἔontos ἐμοὶ ξείνου, ἔχουσθαι τινα τοῦ λοιποῦ κελεύω.”
- 238 Ταῦτα εἰπας Ξέρξης διεξήϊε διὰ τῶν νεκρῶν· καὶ Λεωνίδεω, ἀκηκῶς ὅτι βασιλεὺς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δῆλὰ μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοις, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἤκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζῶντι Λεωνίδῃ· οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα παρενόμησε· ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πόλεμα. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν τοῖσι ἐπετέτακτο ποιεῖν.
- 239 Ἄνειμι δὲ ἐκείσε τοῦ λόγου, τῇ μοι τὸ πρότερον ἐξέλιπε. ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρῶτοι· καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν, ἔνθα δὴ σφί ἐχρήσθη τὰ ὀλίγῃ πρότερον εἶπον· ἐπύθοντο δὲ τρόπῳ θωμασίῳ· Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος φυγῶν ἐς Μήδους, ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω καὶ τὸ οἶκός ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἦν εὐνοος Λακεδαιμονίοις· πάρεστι δὲ εἰκάζειν, εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε εἴτε καὶ καταχαίρων· ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσοις ὁ Δημάρητος καὶ

πυθόμενος ταῦτα, ἠθέλησε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγ-
 γεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημήναι· ἐπικίνδυνον
 γὰρ ἦν μὴ λαμφθεῖη· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιάδε· δελτίον
 δίπτυχον λαβὼν τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ
 ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέως
 γνώμην· ποιήσας δὲ ταῦτα ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν
 ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν τὸ δελτίον
 μηδὲν πρήγμα παρέχοι οἱ πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων· ἐπεὶ
 δὲ καὶ ἀπίκητο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμ-
 βαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὶν γε δὴ σφι, ὥς ἐγὼ
 πυνθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ Λεωνίδεω δὲ
 γυνή, Γοργῷ, ὑπέθετο, ἐπιφρασθεῖσα αὐτῇ, τὸν κηρὸν
 κνᾶν κελεύουσα, καὶ εὐρήσειν σφέας γράμματα ἐν
 τῷ ξύλῳ· πειθόμενοι δὲ εὖρον καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτα
 δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι ἐπέστειλαν. ταῦτα μὲν
 δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.

μαρτ. 08

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΟΓΔΟΗ.

ΟΥΡΑΝΙΑ.

- 1 ΟΙ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέν-
τες ἦσαν οἷδε· Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι
ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν· ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ
προθυμίας Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς εἶοντες,
συνεπλήρουν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας· Κορίνθιοι
δὲ τεσσεράκοντα νέας παρείχοντο· Μεγαρέες δὲ εἴκοσι·
καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων σφι παρε-
χόντων τὰς νέας· Αἰγινῆται δὲ ὀκτωκαίδεκα· Σικυώ-
νιοι δὲ δυνώδεκα· Λακεδαιμόνιοι δὲ δέκα· Ἐπιδαύριοι
δὲ ὀκτώ· Ἐρετριέες δὲ ἑπτὰ· Τροιζήνιοι δὲ πέντε·
Στυρέες δὲ δύο· καὶ Κεῖοι δύο τε νέας καὶ πέντη-
κοντέρους δύο· Λοκροὶ δέ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπεβώ-
θεον, πεντεκοντέρους ἔχοντες ἑπτὰ.
- 2 Ἦσαν μὲν ὧν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτε-
μίσιον· εἴρηται δέ μοι καὶ ὥς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν
νεῶν παρείχοντο· ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισέων
νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων,
μία καὶ ἐβδομήκοντα καὶ διηκόσιαι· τὸν δὲ στρατη-
γὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρείχοντο
Σπαρτιῆται, Εὐρυβιάδεα τὸν Εὐρυκλείδew· οἱ γὰρ
σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἦν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ,
Ἀθηναίοισι ἔψεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ
- 3 μέλλον ἔσεσθαι στράτευμα· Ἐγένετο γὰρ κατ'
ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ
συμμαχίην, ὥς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὸν εἶναι

ἐπιτρέπειν· ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμάχων, εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεπονημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα καὶ γνόντες εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης ὡς ἀπολέεται ἢ Ἑλλάς, ὀρθὰ νοεῦντες. [στάσις γὰρ ἔμφυλος πόλεμος ὁμοφρονέοντος τοσοῦτῳ κἀκίον ἐστι, ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης.] ἐπιστάμενοι ὦν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέτεινον, ἀλλ' εἶκον μέχρι ὅσον κάρτα ἐδέοντο αὐτῶν, ὡς διέδεξαν· ὡς γὰρ δὴ ὠσάμενοι τὸν Πέρσεα περὶ τῆς ἐκείνου ἡδὴ τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφασιν τὴν Πανσανίῳ ὕβριν προῖσχύμενοι, ἀπείλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίον Ἑλλήνων 4 ἀπικόμενοι, ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς Ἀφέτας καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταρρωδήσαντες, δρησμὸν ἐβούλευον ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα· γνόντες δὲ σφεας οἱ Εὐβοέες ταῦτα βουλευομένους, ἐδέοντο Εὐρυβιάδῳ προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον, ἔστ' ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκθέωνται· ὡς δ' οὐκ ἔπειθον, μεταβάντες τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα ταλάντοισι, ἐπ' ᾧ τε καταμείναντες πρὸ τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. Ὁ δὲ 5 Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἕλληνας ἐπισχεῖν ὧδε ποιεῖ· Εὐρυβιάδῃ τούτων τῶν χρημάτων μεταδιδούῃ πέντε τάλαντα, ὡς παρ' ἑωυτοῦ δῆθεν διδούς· ὡς δὲ οἱ οὗτος ἀνεπέπειστο, (Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου, Κορίνθιος στρατηγός, τῶν λοιπῶν ἡσπαίρε μῦνος, φάμενος ἀποπλώσεσθαι τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ οὐ παραμενέειν,) πρὸς δὴ τούτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομόσας· “οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ μέζω δῶρα δώσω ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μήδων πέμπειε ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους” ταῦτά τε ἅμα ἡγόρευε, καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νέα τὴν Ἀδειμάν-

του τάλαντα ἀργυρίου τρία. οὗτοί τε δὴ πληγέντες δάροισι ἀναπεπεισμένοι ἦσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκεχάριστο· αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρδηνε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων· ἀλλ' ἠπιστάτο οἱ μεταλαβόντες τούτων τῶν χρημάτων ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα.

6 Οὕτω δὴ κατέμεινάχ τε ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, καὶ ἐνανμάχισαν. ἐγένετο δὲ ὧδε· ἐπεὶ τε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας περὶ δείλην πρώτην γινομένην ἀπίκατο οἱ βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχεῖν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἦσαν ἐπιχειρεῖν, εἴ πως ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἀντίης προσπλῶειν οὐκ ὀφείδετο τῶνδε εἵνεκα, μή πως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλῶοντας ἐς φυγὴν ὁρμήσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνη καταλάβοι· καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι, ἔδει δὲ μὴδὲ πυρφόρον, τῷ ἐκείνων λόγῳ, ἐκφυγόντα

7 περιγενέσθαι. πρὸς ταῦτα ὧν τάδε ἐμηχανέοντο· τῶν νεῶν ἀπασέων ἀποκρίναντες διηκοσίας περιέπεμπον ἔξωθεν Σκιαθου, ὥς ἂν μὴ ὀφθῇσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλώουσai Εὐβοίαν κατὰ τε Καφηρέα καὶ περὶ Γεραιστὸν, ἐς τὸν Εὐριπον· ἵνα δὴ περιλάβοιεν, οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράξαντες αὐτῶν τὴν ὀπίσω φέρουσιν ὁδὸν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίας· ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλωόντων ὥς ἡκόντων. ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον· τῶν δὲ λοιπέων νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι ἐποιεῦντο ἀριθμόν.

8 Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμόν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δύτες τῶν τότε ἀνθρώπων ἀριστος· ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίᾳ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γενομένη πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι

Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο· οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσαν ἐς τοὺς Ἑλληνας, ἀλλ' οὐ γάρ οἱ παρέσχε ὥς τότε· ὅτε μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἑλληνας, οὐκ ἔχω εἶπαι ἀτρεκέως· θωμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα· λέγεται γὰρ ὥς ἐξ Ἀφετίων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν, οὐ πρότερον ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπίκετο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστά κη τούτους ἐς ὀγδώκοντα διὰ τῆς θαλάσσης διεξελθὼν· λέγεται μὲν νυν καὶ ἄλλα ψευδέσι εἴκελα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τὰ δὲ μετεξέτερα ἀληθέα· περὶ μέντοι τούτου γνώμη μοι ἀποδεδέχθω, πλοῖόν μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ὥς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τὴν τε ναυηγίην ὥς γένοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὐβοίαν· τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἑλ- 9 ληνες, λόγον σφίσι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν· πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκα, τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ μείναντας τε καὶ αὐλισθέντας, μετέπειτα νύκτα μέσσην παρέντας, πορεύεσθαι, καὶ ἀπαντᾶν τῇσι περιπλωούσῃσι τῶν νεῶν· μετὰ δὲ τοῦτο, ὥς οὐδεὶς σφι ἐπέπλωε, δειλὴν ὀψίην γινομένην τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὐτοὶ ἐπανέπλων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτῶν ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου· Ὅρέοντες δέ σφεας οἷ 10 τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Ξέρξῳ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλώνοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μανίην ἐπενείκαντες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐλπίσαντές σφεας εὐπετέως αἰρήσειν· οἰκότα κάρτα ἐλπίσαντες τὰς μὲν γε τῶν Ἑλλήνων ὀρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἑωυτῶν πλήθει τε πολλαπλασίας καὶ ἄμεινον πλωούσας· καταφρονήσαντες ταῦτα, ἐκυκλοῦντο αὐτοὺς ἐς μέσον· ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὖνοοι τοῖσι Ἑλλήσι, ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο συμφορὴν τε ἐποιεῦντο μεγάλην, ὀρέοντες περιεχομένους αὐτοὺς καὶ ἐπιστάμενοι ὥς οὐδεὶς αὐτῶν

- ἀπονοστήσει· οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα· ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἄμιλλαν ἐποιεῦντο ὅκως αὐτὸς ἕκαστος πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἐλὼν παρὰ βασιλέος δῶρα λάμψεται· Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν
- 11 πλείστος ἀνὰ τὰ στρατόπεδα. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὥς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν, ἀντίπρωροι τοῖσι βαρβάροισι γενόμενοι ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον· δεύτερα δὲ σημήναντος, ἔργου εἶχοντο, ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμφθέντες καὶ κατὰ στόμα. ἐνθαῦτα τριήκοντα νέας αἰρέουσι τῶν βαρβάρων καὶ τὸν Γόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸν, Φιλάονα τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα· πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἶλε ἄνθρωπος Ἀθηναῖος Λυκομήδης Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήϊον ἔλαβε οὗτος. τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ ἑτεραλκῆς ἀγωνιζομένους νύξ ἐπελθοῦσα διέλυσε· οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλων, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ Ἀντίδωρος Δήμνιος, μῦνος τῶν σὺν βασιλεῖ Ἑλλήνων ἐόντων, αὐτομολέει ἐς τοὺς Ἕλληνας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἔδοσαν αὐτῷ χώρον ἐν Σαλαμῖνι.
- 12 Ὡς δὲ εὐφρόνῃ ἐγεγόνεε, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρος, ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφορέοντο ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ περὶ τε τὰς πύρας τῶν νεῶν εἰλέοντο καὶ ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κωπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ ἀκούοντες ταῦτα ἐς φόβον κατιστέατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι, ἐς οἷα κακὰ ἦκον· πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαί σφεας ἐκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ὑπέλαβε ναυμαχίᾳ καρτερή· ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος καὶ ρεύματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὠρμημένα, βρονταὶ τε σκληραὶ. καὶ

τούτοις μὲν τοιαύτη νύξ ἐγένετο. Τοῖσι δὲ ταχ- 13
 θεῖσι αὐτῶν περιπλῶειν Εὐβοίαν ἢ αὐτὴ περ ἐοῦσα
 νύξ πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν
 πελάγεϊ φερομένοις ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφι
 ἐγένετο ἄχαρι· ὥς γὰρ δὴ πλώουσι αὐτοῖσι χειμῶν
 τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο, ἐοῦσι κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς
 Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι καὶ οὐκ εἰδότες τῇ
 ἐφέροντο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποιεέτο τε
 πᾶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισωθῇ τῷ Ἑλληνικῷ
 τὸ Περσικόν, μηδὲ πολλῶ πλεον εἶη.

} 7

Οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης δι- 14
 εφθείροντο· οἱ δ' ἐν Ἀφέτῃσι βάρβαροι, ὥς σφι
 ἀσμένοισι ἡμέρῃ ἐπέλαμψε, ἀτρέμας τε εἶχον τὰς νέας,
 καὶ σφι ἀπεχρέετο κακῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν
 ἐν τῷ παρέοντι· τοῖσι δὲ Ἑλλῃσι ἐπεβώθειον νέες
 τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀττικάι. αὐταὶ τε δὴ σφεας
 ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίῃ ἐλθοῦσα
 ὥς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλῶντες τὴν Εὐβοίαν
 πάντες εἶσαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου
 χειμῶνος· φυλάξαντες δὲ τὴν αὐτὴν ὥρην, πλώοντες
 ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσησι· ταύτας δὲ διαφθείραν-
 τες, ὥς εὐφρόνῃ ἐγένετο, ἀπέπλων ὀπίσω ἐπὶ τὸ
 Ἀρτεμίσιον.

Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ, δεινὸν τι ποιησάμενοι οἱ στρατη- 15
 γοὶ τῶν βαρβάρων νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι,
 καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρξεω δειμαίνοντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι
 τοὺς Ἑλλήνας μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ παρακελευσάμενοι
 κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνήγον τὰς νέας· συνέπιπτε δὲ
 ὥστε ταῖς αὐταῖς ἡμέραις τὰς τε ναυμαχίας γίνεσθαι
 ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι·
 ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ
 Εὐρίπου, ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδεα τὴν ἐσβολὴν
 φυλάσσειν· οἱ μὲν δὴ παρεκελεύοντο, ὅπως μὴ
 παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους· οἱ
 δ', ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείραντες,
 τοῦ πόρου κρατήσουσι. Ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω 16

ἐπέπλων, οἱ Ἕλληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ· οἱ δὲ βάρβαροι μνηοειδὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν, ἐκυκλέοντο ὥς περιλάβοιεν αὐτούς· ἐν-
θεῦτεν οἱ Ἕλληνες ἐπανεπλώον τε καὶ συνέμισγον.
ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ παραπλήσιοι ἀλλήλοισι
ἐγίνοντο· ὁ γὰρ Ξέρξῃ στρατὸς ὑπὸ μεγάρθεός τε
καὶ πλήθεος αὐτὸς ὑπ' ἐωντοῦ ἐπιπτε, ταρασσο-
μενέων τε τῶν νεῶν καὶ περιπιπτουσέων περὶ
ἀλλήλας· ὁμως μέντοι ἀντείχε καὶ οὐκ εἶκε· δεινὸν
γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν
τραπέσθαι. πολλαὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες
διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες· πολλῷ δ' ἔτι
πλεῦνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω
δὲ ἀγωνιζόμενοι διέστησαν χωρὶς ἑκάτεροι.

17 Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρ-
ξῃ στρατιωτέων ἡρίστευσαν· οἱ ἄλλα τε μεγάλα
ἔργα ἀπεδέξαντο, καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον
Ἑλληνίδας πέντε· τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην
τὴν ἡμέρην ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων
Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδῃ, ὃς δαπάνην οἰκῆτην παρε-
χόμενος ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε διηκοσίοισι καὶ
οἰκῆτῃ νηϊ.

18 Ὡς δὲ διέστησαν, ἄσμενοι ἑκάτεροι ἐς ὄρμον
ἠπείγοντο· οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς διακριθέντες ἐκ τῆς
ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν
ναυηγίων ἐπεκράτεον· τρηχέως δὲ περιεφθέντες, καὶ
οὐκ ἦκιστα Ἀθηναῖοι τῶν αἰ ἡμίσεαι τῶν νεῶν
τετρωμέναι ἦσαν, δρησμὸν δὴ ἐβούλευον ἔσω ἐς τὴν

19 Ἑλλάδα. Νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὥς, εἰ
ἀπορραγεῖν ἀπὸ τοῦ βαρβάρου τό τε Ἴωνικὸν φῦλον
καὶ τὸ Καρικόν, οἰοί τε εἶησαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε
γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ
τὴν θάλασσαν, ταύτῃ συλλέξας τοὺς στρατηγούς,
ἔλεγέ σφι ὥς δοκεῖ ἔχον τινὰ παλάμην τῇ ἐλπίδι
τῶν βασιλέως συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους·
ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρεγύμνον· ἐπὶ δὲ ταῖσι

κατήκουσι πρήγμασι τάδε ποιητέα σφι εἶναι ἔλεγε·
 τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοϊκῶν καταθύνειν ὅσα τις
 ἐθέλοι· (κρέσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν ἢ
 τοὺς πολεμίους·) παραίνεέ τε προειπεῖν τοῖσι ἑνω-
 τῶν ἐκάστους πῦρ ἀνακαίειν· κομιδῆς δὲ πέρι τὴν
 ὥρην αὐτῷ μελήσειν, ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ἐς
 τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσέ σφι ποιεῖν· καὶ αὐτίκα
 πῦρ ἀνακαυσάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα.
 Οἱ γὰρ Εὐβοέες παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος 20
 χρησμὸν ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξεκομίσαντο
 οὐδὲν οὔτε προεσάξαντο ὡς παρεσομένου σφι πολέ-
 μων, περιπετέα τε ἐποίησαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ
 πρήγματα· Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ
 χρησμὸς·

Φράξω βαρβαρόφωνον ὅταν ζυγὸν εἰς ἄλα βάλλῃ
 βύβλων, Εὐβοῆης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἰγας.

τούτοις δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεισι χρησαμένοις ἐν τοῖσι
 τότε παρευούσι τε καὶ προσδοκίμοις κακοῖσι, παρῇν
 σφι συμφορῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπρησσαν, παρῇν δὲ ὁ ἐκ Τρη- 21
 χίνος κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ
 κατάσκοπος, Πολύας, γένος Ἀντικυρεὺς, τῷ προσε-
 τέτακτο, (καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες ἐτοῖμον,) εἰ πα-
 λήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, σημαίνειν τοῖσι ἐν Θερ-
 μοπύλῃ ἐοῦσι· ὡς δ' αὐτως ἦν Ἀβρώνυχος ὁ
 Λυσικλέος, Ἀθηναῖος, καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἐτοῖμος
 τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τριηκοντέρῳ,
 ἦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. οὗτος ὢν
 ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα
 περὶ Λεωνίδεα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ· οἱ δὲ ὡς
 ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν
 ἀποχώρησιν· ἐκομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν,
 Κορίνθιοι πρῶτοι ὑστατοὶ δὲ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων 22
 δὲ νέας τὰς ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος Θέμι-
 στοκλῆς ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων
 ἐν τοῖσι λίθοις γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ

ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐπελέξαντο· τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε· “ ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιεέτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι, καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι· ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστὶ τοῦτο μὴ δυνατόν ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔξεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιεῖν· εἰ δὲ μηδέτερον τούτων οἷόν τε γίνεσθαι, ἀλλ’ ὑπ’ ἀναγκαίης μέζονος κατέζευχθε ἥ ὥστε ἀπίστασθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν συμμίσγωμεν, ἐβелоκακέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ’ ἡμέων γεγόνετε καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἡ ἐχθρὴ πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ’ ὑμέων ἡμῖν γέγονε.” Θεμιστοκλῆς δὲ ταῦτα ἔγραψε, δοκέειν ἑμοὶ, ἐπ’ ἀμφοτέρα νοέων· ἵνα ἡ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλέα Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλέειν καὶ γενέσθαι πρὸς ἑωυτῶν, ἡ, ἐπεὶ τε ἀνενειχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς Ξέρξea, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας καὶ τῶν ναυμαχιέων αὐτοὺς ἀπόσχῃ.

23 Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα ἐνέγραψε· τοῖσι δὲ βάρβαροις ἀντίκα μετὰ ταῦτα πλοῖψ ἦλθε ἀνὴρ Ἰστιαιεὺς, ἀγγέλλων τὸν δρησμόν τὸν ἀπ’ Ἀρτεμίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ’ ὑπ’ ἀπιστίας τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ, νῆας δὲ ταχείας ἀπέστειλαν προκατοψομένας· ἀπαγγειλάντων δὲ τούτων τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμα ἡλίψ σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἔπλωε ἀλῆς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἔπλων ἐς Ἰστιαίην· ἀπικόμενοι δὲ τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἰστιαιέων, καὶ τῆς Ἑλλοπίνης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἰστιαιήτιδος, τὰς παραθαλασσίας κώμας πᾶσας ἐπέδραμον.

24 Ἐνθαῦτα δὲ τούτων ἑόντων, Ξέρξης ἐτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς, ἔπεμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα· προετοιμάσατο δὲ τάδε· ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ ἦσαν νεκροὶ ἐν Θερμοπύλῃσι·

ἦσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες· ὑπολιπόμενος τούτων ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς, τάφρους ὀρυξάμενος, ἔθαψε, φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν καὶ γῆν ἐπαμνησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθείησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ· ὡς δὲ διέβη ἐς τὴν Ἰστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ στρατοπέδου ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βουλομένῳ ὑμέων παραδίδωσι, ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλθόντα θεήσασθαι ὅπως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἥλπισαν τὴν βασιλέως δύναμιν ὑπερβαλέεσθαι.” Ταῦτα ἐπαγγειλαμένου, μετὰ ταῦτα 25 οὐδὲν ἐγένετο πλοίων σπανιώτερον· οὕτω πολλοὶ ἤθελον θεήσεσθαι· διαπεραιωθέντες δὲ ἐθηῦντο διεξιόντες τοὺς νεκρούς· πάντες δὲ ἠπιστέατο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιάας, ὀρέοντες καὶ τοὺς εἰλωτας· οὐ μὲν οὐδ’ ἐλάνθανε τοὺς διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα πρήξας περὶ τοὺς νεκρούς τοὺς ἑωντοῦ· καὶ γὰρ δὴ γελοῖον ἦν· τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι, οἱ δὲ, πάντες ἐκάτο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς τὸ αὐτὸ χωρίον, τέσσερες χιλιάδες. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς θέην ἐτράποντο· τῇ δ’ ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλων ἐς Ἰστιαίην ἐπὶ τὰς νῆας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα ἐς ὁδὸν ὁρμέατο.

Ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ’ Ἀρκαδίας 26 ὀλίγοι τινὲς, βίου τε δεόμενοι καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι· ἄγοντες δὲ τούτους ἐς ὄψιν τὴν βασιλέως, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιόειεν· εἰς δὲ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτέων αὐτοὺς ταῦτα· οἱ δὲ σφι ἔλεγον, ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν καὶ θεωρείεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν· ὁ δὲ ἐπείρετο ὃ τι τὸ ἄεθλον εἴη σφι κείμενον περὶ ὅτεν ἀγωνίζονται; οἱ δ’ εἶπον τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. ἐνθαῦτα εἶπας γνώμην γενναιοτάτην Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνον, δειλίην ὥφλε πρὸς βασιλέως· πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον εἶναι στέφανον,

ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε ἠνέσχετο σιγῶν εἰπέ τε ἐς πάντας τάδε· “παπαί, Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς.” τούτῳ μὲν δὴ ταῦτα εἶρητο.

- 27 Ἐν δὲ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐπεὶ τε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι τρώμα ἐγεγόνεε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφι ἐνέχοντες αἰεὶ χόλον ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ κάρτα· ἐσβαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοὶ τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον ταύτης τῆς βασιλέως στρατηλασίης, ἐσώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκέων καὶ περιέφθησαν τρηχέως· ἐπεὶ τε γὰρ κατειλήθησαν ἐς τὸν Παρνησσὸν οἱ Φωκέες ἔχοντες μάντιν Τελλίην τὸν Ἡλεῖον, ἐνθαῦτα ὁ Τελλίης οὗτος σοφίζεται αὐτοῖσι τοιόνδε· γυνώσας ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίστους, αὐτούς τε τούτους καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι· προείπας αὐτοῖσι, τὸν ἄν μὴ λευκανθίζοντα ἴδωνται τοῦτον κτείνειν. τούτους ὦν αἱ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶται ἰδοῦσαι ἐφοβήθησαν δόξασαι ἄλλο τι εἶναι τέρας, καὶ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτὴ ἢ στρατιῇ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπίδων Φωκέας· τῶν τὰς μὲν ἡμισείας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ ἐς Δελφούς· ἡ δὲ δεκάτῃ ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς μάχης οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα συνεστεῶτες, ἔμπροσθε τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι.
- 28 καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἀβρησι ἀνακέαται. Ταῦτα μὲν νυν τὸν πεζὸν ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκέες, πολιορκέοντας ἑωντούς· ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώραν τὴν ἵππον αὐτῶν ἐλυμήναντο ἀνηκέστως· ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἣ ἐστὶ κατὰ Ὑάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας κεινούς ἐς αὐτὴν κατέθηκαν· χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες καὶ ὁμοῶσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς

ἐσβάλλοντας· οἱ δὲ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας, φερόμενοι ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας· ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. Τούτων δὴ σφι 29 ἀμφοτέρων ἔχοντες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοὶ, πέμψαντες κήρυκα ἡγόρευον τάδε· “ὦ Φωκέες, ἤδη τι μᾶλλον γνωσιμαχέετε μὴ εἶναι ὁμοῖοι ἡμῖν· πρόσθεν τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι, ὅσον χρόνον ἐκείνα ἡμῖν ἦνδανε, πλέον αἰεὶ κοτε ὑμέων ἐφερόμεθα· νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτον δυνάμεθα, ὥστε ἐπ’ ἡμῖν ἐστὶ τῆς γῆς τε ἐστερηῆσθαι καὶ πρὸς ἡνδραποδίσθαι ὑμέας· ἡμέες μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες οὐ μνησικακέομεν· ἀλλ’ ἡμῖν γενέσθω ἀντ’ αὐτῶν πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα τὰ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν ἀποτρέψειν.”

Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί· (οἱ γὰρ 30 Φωκέες μῦνοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμῆδιζον, κατ’ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων ᾗξον, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμῆδιζον ἂν οἱ Φωκέες·) ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, οὔτε δώσειν ἔφασαν χρήματα παρέχειν τέ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μῆδιζειν, εἰ ἄλλως βουλοίατο· ἀλλ’ οὐκ ἔσεσθαι ἐκόντες εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἀνηνείχθησαν οὗτοι οἱ 31 λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι, ἐγένοντο ἡγεμόνες τῷ βαρβάρῳ τῆς ὁδοῦ· ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον· τῆς γὰρ Δωρίδος χώρας ποδewν στεινὸς ταύτῃ κατατείνει, ὡς τριήκοντα σταδίων μάλιστα κη εὖρος, κείμενος μεταξὺ τῆς τε Μηλίδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρας, ἥπερ ἦν τὸ παλαιὸν Δρυοπίς· ἡ δὲ χώρα αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα γῆν οὐκ ἐσίναντο ἐσβαλόντες οἱ βάρβαροι· ἐμῆδιζόν τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα 32 ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκέας οὐκ αἰρέουσι· οἱ

μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν· ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδὴν δέξασθαι ὄμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἡ κορυφὴ κατὰ Νέωνα πόλιν κειμένη ἐπ' ἐωυτῆς· Τιθορέα οὖνομα αὐτῇ· ἐς τὴν δὴ ἀνηνέικαντο, καὶ αὐτοὶ ἀνέβησαν· οἱ δὲ πλευνες αὐτῶν ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώραν πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν· ὁκόσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ

33 ἐς τὰς πόλεις ἐνιέντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱρά. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν, ἐδητίουν πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἔκανσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Ἥραδρην, καὶ Ἐρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἀβας· ἐνθα ἦν ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἐστὶ, χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν· καὶ τινες διώκοντες εἶλον τῶν Φωκέων πρὸς τοῖσι οὖρεσι· καὶ γυναῖκάς τινες διέφθειραν μισγόμενοι ὑπὸ πλήθεος.

34 Παραποταμίους δὲ παραμειβόμενοι οἱ βάρβαροι, ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας· ἐνθεῦτεν δὴ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτῶν ἐσχίζετο. τὸ μὲν πλεῖστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθήνας, ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς ἐς γῆν Ὀρχομενίων. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε· τὰς δὲ πόλεις αὐτῶν ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ, τῇδε βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρ-

35 βάρων ταύτῃ ἐτράποντο. Ἄλλοι δὲ αὐτῶν, ἡγεμόνας ἔχοντες, ὁρμέατο ἐπὶ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέργοντες· ὅσα δὲ καὶ

οὔτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἐσιναμώρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Αἰολιδέων. ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε εἵνεκα, ὅκως συλήσαντες τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ χρήματα. πάντα δ' ἠπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. Οἱ Δελφοὶ δὲ πυνθανόμενοι 36 ταῦτα, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκατο· ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατορύξωσι εἴτε ἐκκομίσωσι ἐς ἄλλην χώραν; ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα κινέειν, φὰς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἐνυτοῦ προκατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, σφέων αὐτῶν πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιῖν διέπεμψαν· αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλείστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνησσοῦ τὰς κορυφάς, καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἀνηγείκοντο· οἱ δὲ ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον· πάντες δὲ ὧν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ προφήτεω. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ 37 βάρβαροι ἐπιόντες καὶ ἀπώρεον τὸ ἱρὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ οὐνομα ἦν Ἀκήρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνειγμένα ἱρὰ, τῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἄπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί· ὁ μὲν δὴ ἦϊε Δελφῶν τοῖσι παρεοῦσι σημαίνων τὸ τέρας· οἱ δὲ βάρβαροι ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπιγόμενοι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφί τέρεα ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γενομένου τέρεος· θῶμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρτα ἐστὶ, ὅπλα ἀρήϊα αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμενα καὶ διὰ πάντων φασμάτων ἄξια θωνμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἦσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς

Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησσοῦ ἀπορραγεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῶ πατάγῃ ἐς αὐτοὺς, καὶ κατέλαβον συχνούς σφεων, ἐκ δὲ τοῦ ἱροῦ τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο.

38 Συμμιγέντων δὲ τούτων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκει· μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντάς σφεας, ἐπικαταβάντες ἀπέκτειναν πλῆθός τι αὐτῶν· οἱ δὲ περιέοντες ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὡς πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ὥρων θεῖα· δύο γὰρ ὀπλίτας μέζοντας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἔχοντας ἔπεισθαί σφι, κτείνοντας καὶ διώκοντας.

39 Τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους ἥρωας, Φυλάκόν τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένεά ἐστι περὶ τὸ ἱρόν, Φυλάκου μὲν παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατ' ὑπερθε τοῦ ἱροῦ τῆς Προνηΐης, Αὐτονόου δὲ πέλαις τῆς Κασταλίδης, ὑπὸ τῇ Ὑαμπεΐῃ κορυφῇ· οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνησσοῦ λίθοι ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἦσαν σύοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι· τούτων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται.

40 Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, Ἀθηναίων δεσθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατίσχει τὰς νῆας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προσεδεήθησαν αὐτῶν σχεῖν πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλευσῶνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὡς ἔψενσμένοι γνώμης δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννησίους πανδημεὶ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν ἔόν, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέοντας, καὶ τὴν Πελοπόννησον περὶ πλείστου ποιευμένους περιεῖναι τε καὶ ταύτην

ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι· ταῦτα
 πυνθανόμενοι, οὕτω δὴ προσεδεήθησάν σφεων σχεῖν
 πρὸς τὴν Σαλαμῖνα. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς 41
 τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἑνωτῶν· μετὰ δὲ
 τὴν ἀπιξιν κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῇ τις
 δύναται σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας· ἐνθαῦτα
 οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς
 Αἴγιναν, οἱ δὲ ἐς Σαλαμῖνα. ἔσπενσαν δὲ ταῦτα
 ὑπεκθέσθαι, τῷ χρηστηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετεῖν
 καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἤκιστα· λέγουσι οἱ
 Ἀθηναῖοι, ὅφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐν-
 διαιτέεσθαι ἐν τῷ ἱρῷ· λέγουσί τε ταῦτα καὶ δὴ καὶ
 ὡς ἔοντι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες· τὰ δ'
 ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἔστι· αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα,
 ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη, τότε ἦν
 ἄψαυτος· σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλλον
 τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν
 πόλιν, ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυῖης τὴν ἀκρό-
 πολιν· ὡς δὲ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔπλων ἐς τὸ
 στρατόπεδον.

Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον 42
 τὰς νέας, συνέρρεε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ τῶν
 Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Τροιζῆνος· ἐς γὰρ
 Πώγωνα τὸν Τροιζηνίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι·
 συνελέχθησάν τε δὴ πολλῷ πλεῦνες νέες ἢ ἐπ'
 Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πολίων πλεύνων.
 ναύαρχος μὲν νυν ἐπὶν ὧντος ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ,
 Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδew, ἀνὴρ Σπαρτιήτης οὐ
 μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλῆτου ἑών· νέας δὲ πολλῷ
 πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρείχοντο Ἀθη-
 ναῖοι. Ἐστρατεύοντο δὲ οἷδε· ἐκ μὲν Πελοποννήσου, 43
 Λακεδαιμόνιοι ἐκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι
 δὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτε-
 μισίῳ· Σικυώνιοι δὲ πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας·
 Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα· Τροιζήνιοι δὲ πέντε· Ἑρμιονέες
 δὲ τρεῖς· ἔοντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονέων, Δωρικὸν τε

καὶ Μακεδνὸν ἔθνος, ἐξ Ἐρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρνοπίδος ὕστατα ὀρμηθέντες· οἱ δὲ Ἑρμιονέες εἰσὶ Δρύοπες, ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης χώρας ἐξαναστάντες. οὗτοι 44 μὲν νυν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο. Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἡπείρου· Ἀθηναῖοι μὲν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νῆας ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν, μούνοι· ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνενανμάχησαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι, διὰ τοιόνδε πρῆγμα· ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιέες ἀποβάντες ἐς τὴν περαίην τῆς Βοιωτίας χώρας πρὸς ἐκκομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκετῶν. οὗτοι μὲν νυν τούτους σῶζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἦσαν Πελασγοὶ οὐνομαζόμενοι Κραναοί· ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλέος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκδεξαμένου δὲ Ἑρεχθέος τὴν ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχεω γενομένου Ἀθη- 45 ναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Μεγαρέες δὲ τῶντὸ πλήρωμα παρείχοντο τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Ἀμπρακιῶται δὲ ἐπτά νέας ἔχοντες ἐπεβώθησαν· Λευκάδιοι δὲ τρεῖς· ἔθνος ἐόντες οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ 46 Κορίνθου. Νησιωτῶν δὲ, Αἰγινῆται τριήκοντα παρείχοντο. ἦσαν μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες· ἀλλὰ τῇσι μὲν τὴν ἐνυτῶν ἐφύλασσον, τριήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα πλωούσησι ἐν Σαλαμῖνι ἐνανμάχησαν. Αἰγινῆται δὲ εἰσὶ Δωριέες ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τῇ δὲ νήσῳ πρότερον οὐνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινήτας, Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι καὶ Ἑρετριέες τὰς ἐπτά· οὗτοι δὲ Ἴωνες εἰσι. μετὰ δὲ, Κεῖοι τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἐὼν Ἴωνικὸν ἀπὸ Ἀθηνέων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν ποληγέων κατὰπερ ὅλλοι νησιῶται, ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων ἀπικάτο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημο-

κρίτου σπείσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νάξιοι δέ εἰσι Ἴωνες, ἀπ' Ἀθηνέων γεγονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας τὰς καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Κύθνιοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόντερον· ἔοντες συναμφότεροι οὗτοι Δρύο-
 πες· καὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο· οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μούνοι νησιωτέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς 47 οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ ἐστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι οἱ ἐξ ἐσχατέων χωρέων ἐστρατεύοντο. τῶν δὲ ἐκτὸς τούτων οἰκημένων, Κροτωνιῆται μούνοι ἦσαν οἱ ἐβώθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνεούσῃ, νηὶ μιῇ, τῆς ἦρχε ἀνὴρ τρεῖς πυθιονίκης, Φάϋλλος. Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. Οἱ 48 μὲν νυν ἄλλοι τριήρεας παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο, Μήλιοι δὲ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Σερίφιοι, πεντηκόντερους· Μήλιοι μὲν, γένος ἔοντες ἀπὸ Λακεδαίμονος, δύο παρείχοντο· Σίφνιοι δὲ καὶ Σερίφιοι, Ἴωνες ἔοντες ἀπ' Ἀθηνέων, μίαν ἑκάτεροι. ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκόντερων, τριηκόσiai καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ.

Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ 49 ἀπὸ τῶν εἰρημένων πολίων, ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδew γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλούμενον, ὅκου δοκεοὶ ἐπιτηδεώτατον εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοῖ χωρέων ἐγκρατέες εἰσὶ· ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀφείτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπέων περί προετίθεε· αἱ γνῶμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἴσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὥς, ἣν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ ἐν Σαλαμῖνι μὲν ἔοντες, πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρίῃ οὐδεμία ἐπιφανήσεται· πρὸς δὲ τῷ Ἴσθμῳ, ἐς τοὺς ἐωυτῶν ἐξοίσονται.

Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπῆλε- 50
 II.—19

γομένων, ἐλήλυθε ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιδέων τὴν πόλιν αὐτῶν ἐκλελοιπότες εἰς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἦκέ τε εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήϊον· ἐνέπρησε δὲ Θεσπιδίαν τε καὶ Πλάταιαν πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμῆδεζον.

- 51 Ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατρέψαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἐτέροισι μήνεσι ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδew ἄρχοντας Ἀθηναίοισι. καὶ αἰρέουσι ἐρήμῳ τὸ ἄστυ, καὶ τινες ὀλίγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἵοντας, ταμίας τε τοῦ ἱεροῦ καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἱ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρῃσί τε καὶ ξύλοισι, ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας, ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείης βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες εἰς Σαλαμῖνα, πρὸς δὲ καὶ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέαι τὸ μαντήϊον τὸ ἢ Πυθίῃ σφι ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι, αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ
- 52 τὸ μαντήϊον, καὶ οὐ τὰς νῆας. Οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλεως ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήϊον πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιόνδε· ὅκως στυπεῖον περὶ τοὺς οἰστοὺς περιθέντες ἄψειαν, ἐτόξευον εἰς τὸ φράγμα· ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι ὁμῶς ἡμύνοντο, καίπερ εἰς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι, καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος· οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο· ἀμυνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀντεμηχανέοντο καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὀλοιτρόχους ἀπίεσαν· ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορίησι
- 53 ἐνέχεσθαι, οὐ δυνάμενόν σφεας εἰλεῖν. Χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δὴ τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδεε γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν

τὴν ἐν τῇ ὑπέίρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι· ἔμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος, ὅπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε οὐτ' ἂν ἤλπισε μὴ κοτέ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαίῃ ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοι περ ἀποκρήμνου ἑόντος τοῦ χώρου· ὥς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω, καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον· τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνοίξαντες τοὺς ἱκέτας ἐφόνευσαν· ἐπεὶ δὲ σφί πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησάν πάσαν τὴν ἀκρόπολιν.

Σχῶν δὲ παντελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμ- 54
ψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἱππέα Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παρεούσάν σφί εὐπρηξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῷ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θῦσαι τὰ ἱρὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν· εἴτε δὴ ὦν ὅψιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντα τὸ ἱρὸν· οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. Τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτων ἐπεμνήσθην, 55
φράσω· ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἑρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηὸς, ἐν τῷ ἐλαίῳ τε καὶ θάλασσᾳ ἓν· τὰ λόγος παρὰ Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρας μαρτύρια θέσθαι· ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος, Ἀθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλέος κελευόμενοι ὥς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρὸν, ὧρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφί ἐξαγγέλθη 56
ὥς ἔσχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦ-

τον θόρυβον ἀπίκοντο ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν
 οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ'
 ἔς τε τὰς νῆας ἐσέπιπτον, καὶ ἰστία αἶροντο ὡς
 ἀποθουσόμενοι· τοῖσί τε ὑπολειπομένοισι αὐτῶν
 ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν· νύξ τε ἐγίνετο,
 καὶ οἱ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐσέβαινον ἐς
 57 τὰς νῆας. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλέα ἀπικόμενον
 ἐπὶ τὴν νῆα εἶρετο Μνησιφίλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃ
 τι σφι εἶη βεβουλευμένον; πυθόμενος δὲ πρὸς αὐτοῦ
 ὡς εἶη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν
 καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχεῖν, εἶπε· “οὔτοι
 ἄρα ἦν ἀπαίρωσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλαμίνας, περὶ
 οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις· κατὰ γὰρ πόλεις
 ἕκαστοι τρέφονται· καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης
 κατέχειν δυνήσεται οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος, ὥστε
 οὐ μὴ διασκεδασθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπολέεται τε
 ἡ Ἑλλάς ἀβουλήσι. ἀλλ’ εἴ τις ἐστὶ μηχανή, ἴθι
 καὶ πειρῶ διαχεῖν τὰ βεβουλευμένα, ἣν κως δύνῃ
 ἀναγνῶσαι Εὐρυβιάδεα μεταβουλεύσασθαι, ὥστε
 58 αὐτοῦ μενέειν.” Κάρτα δὴ τῷ Θεμιστοκλείῃ ἤρεσε ἡ
 ὑποθήκη· καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος, ἦγε
 ἐπὶ τὴν νῆα τὴν Εὐρυβιάδew· ἀπικόμενος δὲ ἔφη
 θέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμίζειν· ὃ δ’ αὐτὸν ἐς
 τὴν νῆα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν εἴ τι θέλει· ἐνθαῦτα
 ὁ Θεμιστοκλέης παριζόμενός οἱ καταλέγει κείνά τε
 πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἐωντοῦ ποιεύμενος,
 καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθείς· ἐς ὃ ἀνέγνωσε χρητίζων
 ἕκ τε τῆς νηὸς ἐκβῆναι συλλέξαι τε τοὺς στρατηγούς
 59 ἐς τὸ συνέδριον. Ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ
 τὸν Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον τῶν εἵνεκα
 συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, πολὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης
 ἐν τοῖσι λόγοισι, οἷα κάρτα δεόμενος· λέγοντος δὲ
 αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὀκύτου
 εἶπε· “ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξα-
 νιστάμενοι ῥαπίζονται.” ὃ δὲ ἀπολνόμενος ἔφη· “οἱ
 60 δέ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανεύνται.” Τότε

μὲν ἡπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο· πρὸς δὲ
 τὸν Εὐρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μὲν οὐκέτι οὐδὲν
 τῶν πρότερον λεχθέντων, ὡς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ
 Σαλαμῖνος, διαδρῆσονται· παρεόντων γὰρ τῶν συμ-
 μάχων οὐκ ἔφερε οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορεῖν·
 ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο, λέγων τάδε· “ ἐν σοὶ νῦν
 ἐστὶ σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ πείθῃ ναυμαχίην
 αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ, πειθόμενος τούτων
 τοῖσι λέγουσι, ἀναζεύξης πρὸς τὸν Ἴσθμὸν τὰς νῆας·
 ἀντίθες γὰρ ἑκάτερον ἀκούσας· πρὸς μὲν τῷ Ἴσθμῳ
 συμβάλλων ἐν πελάγεϊ ἀναπεπταμένῳ ναυμαχήσεις,
 ἐς ὃ ἥκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι νῆας ἔχουσι βαρυ-
 τέρας καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσονας· τοῦτο δὲ, ἀπολέεις
 Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγινα, ἥπερ καὶ τὰ
 ἄλλα εὐτυχήσωμεν· ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ αὐτῶν
 ἔψεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός· καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς
 ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ
 τῇ Ἑλλάδι· ἣν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσης, τοσάδε
 ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὐρήσεις· πρῶτα μὲν, ἐν στεινῷ
 συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγησι πρὸς πολλὰς, ἣν τὰ
 οἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίνη πολλὸν κρατήσομεν·
 τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχέειν πρὸς ἡμέων ἐστὶ· ἐν
 εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων· αὐτὶς δὲ, Σαλαμῖς περι-
 γίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες.
 καὶ μὴν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι τοῦ καὶ περιέχεσθε
 μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων, προναυμαχήσεις
 Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἴσθμῳ· οὐδέ σφεας,
 εἴπερ εὖ φρονεῖς, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· ἣν
 δέ γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται, καὶ νικήσωμεν
 τῇσι νηυσὶ, οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἴσθμὸν παρέσονται οἱ
 βάρβαροι, οὔτε προβήσονται ἑαστέρῳ τῆς Ἀττικῆς,
 ἀπίαςί τε οὐδενὶ κόσμῳ, Μεγάροισί τε κερδανέομεν
 περιεοῦσι, καὶ Αἰγίνῃ, καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ
 λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε γενέσθαι· οἰκό-
 τα μὲν νῦν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι ὡς τὰ ἐπίπαν
 ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότα βουλευομένοισι, οὐκ

- ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρέειν πρὸς τὰς ἀνθρωπότηας
 61 γνώμας. Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, αὐτὶς ὁ
 Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπεφέρετο, σιγᾶν τε κελεύων
 τῷ μὴ ἔστι πατὴρ καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ ἔων ἐπιψη-
 φίζειν ἀπολὶ ἀνδρί· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα
 παρεχόμενον, οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι·
 ταῦτα δὲ οἱ προέφερε, ὅτι ἡλώκεσάν τε καὶ κατεί-
 χοντο αἱ Ἀθῆναι. τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλέης κείνόν
 τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε·
 ἔωυτοῖσί τε ἐδήλου λόγῳ ὥς εἶη καὶ πόλις καὶ γῆ
 μέζων ἤπερ κείνοισι, ἔστ' ἂν διηκόσῃαι νῆές σφι ἔωσι
 πεπληρωμένοι· οὐδαμὸς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπι-
 62 όντας ἀποκρούσεσθαι. Σημαίνων δὲ ταῦτα, τῷ λόγῳ
 διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα·
 “σὺ εἰ μενέεις αὐτοῦ, καὶ μένων ἔσσαι ἀνὴρ ἀγαθός—
 εἰ δὲ μὴ, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα· τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν
 τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο· εἰ
 δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν, ὥς ἔχομεν, ἀναλα-
 βόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σίριν τὴν ἐν
 Ἰταλίῃ, ἤπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ
 λόγια λέγει ὑπ' ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι· ὑμεῖς
 δὲ συμμάχων τοιῶνδε μουνωθέντες μεμνήσεσθε τῶν
 63 ἐμῶν λόγων.” Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος,
 ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης· δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδήσας
 μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφεας
 ἀπολίπωσι, ἣν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας·
 ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξίω-
 μαχοι οἱ λοιποί· ταύτην δὲ αἰρέεται τὴν γνώμην,
 αὐτοῦ μένοντας διαναυμαχέειν.
 64 Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα ἔπεσι ἀκροβολι-
 σάμενοι, ἐπεὶ τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευά-
 ζοντο ὡς ναυμαχῆσοντες· ἡμέρη τε ἐγένετο, καὶ ἅμα
 τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ
 θαλάσσῃ· ἔδοξε δέ σφι εὐξασθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ
 ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους· ὥς δέ σφι
 ἔδοξε, καὶ ἐποίουν ταῦτα· εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι

θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἶαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο· ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νῆα ἀπέστελλον ἐς Αἴγιναν. Ἐφη 65 δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκύδεις, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγὰς τε καὶ παρὰ Μῆδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον· ἐπεὶ τε ἐκείρετο ἡ Ἀττικὴ χώρα ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, ἐοῦσα ἐρήμος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημάρητῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἑλευσίνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστα κη τρισμυρίων· ἀποθωμάζειν τέ σφεας τὸν κονιορτὸν, ὅτε ὡν κοτε εἴη ἀνθρώπων, καὶ πρόκατε φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν ἱακχόν· εἶναι δ' αἰσθητὰ τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἑλευσίνι τὸν Δημάρητον, εἶρεσθαί τε αὐτὸν ὃ τι τὸ φθεγγόμενον εἴη τοῦτο; αὐτὸς δὲ εἰπεῖν· “Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅκως οὐ μέγα τι σίνος ἔσται τῇ βασιλέως στρατιῇ· τάδε γὰρ ἀρίδηλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θεῖον τὸ φθεγγόμενον ἀπὸ Ἑλευσίνος ἰὼν ἐς τιμωρίην Ἀθηναίοισι τε καὶ τοῖσι συμμάχοισι· καὶ ἦν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔσται· ἦν δὲ ἐπὶ τὰς νῆας τράπηται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλέειν· τὴν δὲ ὀρθὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κούρῃ, καὶ αὐτῶν τε ὁ βουλούμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυεῖται· καὶ τὴν φωνὴν, τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὀρθῇ ἱακχάζουσι” πρὸς ταῦτα εἰπεῖν Δημάρητον· “σίγα τε, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἶπης· ἦν γάρ τοι ἐς βασιλέα ἀνενειχθῇ τὰ ἔπεα ταῦτα, ἀποβαλέεις τὴν κεφαλὴν· καὶ σε οὔτε ἐγὼ δυνήσομαι ῥύσασθαι οὔτ' ἄλλος ἀνθρώπων οὐδὲ εἷς· ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος· περὶ δὲ στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι μελήσει” τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινέειν· ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος, καὶ μεταρσιωθὲν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος ἐπὶ τὸ στρατό-

πεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων· οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν, ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξῃ ἀπολέεσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεις ἔλεγε, Δημαρίτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος.

66 Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξῃ ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ ἐκ Τρηχῖνος θεησάμενοι τὸ τρώμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς τὴν Ἰσθμίδα, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλων δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν ἐτέρησι τρισὶ ἡμέρησι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ἐλάσσονες ἔοντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τε ἠπειρον καὶ τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπὶ τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθήσω γὰρ τοῖσί τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτῶν ἀπολαμένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι, τοῖςδε τοὺς τότε οὐκ ἐπομένους βασιλείῃ, Μηλιάς τε καὶ Δωριάς, καὶ Λοκροῦς, καὶ Βοιωτοὺς πανστρατιῇ ἐπομένους πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε πολίων τῶν ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα· ὅσῳ γὰρ δὴ προέβαινε ἐσωτέρῳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεά οἱ εἶπετο.

67 Ἐπεὶ ὦν ἀπύκατο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι, πλὴν Παρίων· Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθνῳ, ἐκαρადόκεον τὸν πόλεμον κῆ ἀποβήσεται· οἱ δὲ λοιποὶ ὥς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτὸς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμῖξαι τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλώνοντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενός προΐζετο, παρήσαν μετ' ἀπεμπτοὶ οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νηῶν, καὶ ἕζοντο ὥς σφι βασιλεὺς ἐκάστῳ τιμὴν ἐδεδώκεε· πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς· μετὰ δὲ ὁ Τύριος· ἐπὶ δὲ, ὅλλοι· ὥς δὲ κόσμος ἐπεξῆς ἕζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον εἰρώτα, ἀποπειρώμενος ἐκάστου, εἰ ναυμαχίῃ ποιεόιτο;

Ἐπεὶ δὲ περιϋὼν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος, ἀρξάμενος 68
ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὴν γνώμην
ἐξεφέροντο κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι, Ἄρτε-
μισίη δὲ τάδε ἔφη· “εἰπεῖν μοι πρὸς βασιλέα, Μαρ-
δόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε λέγω· οὔτε κακίστην γενομένην
ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλά-
χιστα ἀποδεξαμένην, δέσποτα, τήνδε ἐοῦσαν γνώμην
με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέ-
ουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ σά. καὶ τοι τάδε
λέγω· φεῖδσο τῶν νηῶν, μὴδὲ ναυμαχίην ποιεό· οἱ
γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτό εἰσι
κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πάν-
τως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις
μὲν τὰς Ἀθήνας τῶν περ εἵνεκα ὠρμήθης στρατεύ-
εσθαι, ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δέ τοι
ἴσταται οὐδεὶς· οἱ δ' ἔτι ἀντέστησαν, ἀπήλλαξαν
οὕτω ὡς κείνους ἔπρεπε. τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβή-
σεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο
φράσω· ἦν μὲν μὴ ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιεύμενος,
ἀλλὰ τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχῃς πρὸς γῇ μένων, ἥ καὶ
προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπετέως τοι,
δέσποτα, χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας· οὐ γὰρ οἰοί-
τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες,
ἀλλὰ σφεας διασκεδᾷς· κατὰ πόλιν δὲ ἕκαστοι
φεύξονται· οὔτε γὰρ σῆτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ
ταύτῃ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὐτοὺς οἶκος, ἦν σὺ
ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν,
ἀτρεμιεῖν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτῶν ἤκοντας· οὐδέ σφι
μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχεῖν. ἦν δὲ
αὐτίκα ἐπειχθῆς ναυμαχεῖν, δειμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς
στρατὸς κακῶθῃς τὸν πεζὸν προσδηλήσῃται. πρὸς
δὲ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τόδε ἐς θυμὸν βαλεῦ, ὡς τοῖσι
μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι
γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι χρηστοί· σοὶ δὲ ἐόντι
ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων κακοὶ δοῦλοί εἰσι, οἱ ἐν
συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰγύπτιοί τε

καὶ Κύπριοι καὶ Κίλικες καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὀφελός
 69 ἔστι οὐδέν." Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον,
 ὅσοι μὲν ἦσαν εὖνοοι τῇ Ἀρτεμισίῃ συμφορὴν
 ἐποιεῦντο τοὺς λόγους, ὡς κακόν τι πεισομένης πρὸς
 βασιλέος, ὅτι οὐκ ἔα ναυμαχίην ποιέεσθαι· οἱ δὲ
 ἀγαιόμενοι τε καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι
 τετίμημένης διὰ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο
 τῇ κρίσει, ὡς ἀπολεομένης αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ἀνηνείχ-
 θησαν αἱ γνώμαι ἐς Ἑέρξεα, κάρτα τε ἦσθη τῇ
 γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης, καὶ νομίζων ἔτι πρότερον
 σπουδαίην εἶναι, τότε πολλῷ μᾶλλον αἶνεε· ὅμως δὲ
 τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε τάδε, καταδόξας
 πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελοκακέειν ὡς οὐ παρόν-
 τος αὐτοῦ· τότε δὲ αὐτὸς παρεσκεύαστο θεήσασθαι
 ναυμαχέοντας.

70 Ἐπειδὴ δὲ παρήγγελλον ἀναπλῶειν, ἀνῆγον τὰς
 νῆας ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχ-
 θέντες κατ' ἡσυχίην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ
 σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιήσασθαι· νύξ γὰρ ἐπε-
 γέμετο· οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην.
 τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀρρώδιῃ, οὐκ
 ἦκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου· ἀρρώδεον δὲ,
 ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς
 Ἀθηναίων ναυμαχέειν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν
 νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται ἀπέντες τὴν
 ἐωυτῶν ἀφύλακτον.

71 Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεούσαν
 νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι τὰ
 δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅκως κατ' ἡπειρον μὴ
 ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι. ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα
 Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδα ἐν Θερμοπύλῃσι
 τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολίων ἐς τὸν
 Ἴσθμόν ἴζοντο· καὶ σφι ἐπὶ στρατηγὸς Κλεόμβρο-
 τος ὁ Ἀναξανδρίδew, Λεωνίδew δὲ ἀδελφεός· ἰζόμενοι
 δὲ ἐν τῷ Ἴσθμῳ καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα
 ὁδόν, μετὰ τοῦτο, ὡς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι,

οικοδόμειον διὰ τοῦ Ἴσθμου τείχος· ἅτε δὲ ἰουσέων
 μυριαδέων πολλέων καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομέ-
 νου, ἦνετο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ
 ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεις ἐσεφορέοντο· καὶ
 ἐλίννον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι,
 οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρης. Οἱ δὲ βωθήσαντες ἐς τὸν 72
 Ἴσθμὸν πανδημεὶ, οἷδε ἦσαν Ἑλλήνων· Λακεδαι-
 μονιοὶ τε καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἡλεῖοι, καὶ
 Κορίνθιοι, καὶ Σικυνῶνιοι, καὶ Ἐπιδαῦριοι, καὶ Φλιά-
 σιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιονέες. οὗτοι μὲν
 ἦσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρρωδέοντες τῇ Ἑλ-
 λάδι κινδυνευούσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι
 ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροιχώκεε
 ἦδη. Οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτὰ· 73
 τούτων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἔοντα, κατὰ χώραν
 ἴδρυται νῦν τὴν καὶ τὸ πάλαι οἶκεον, Ἀρκάδες τε καὶ
 Κυνούριοι· ἐν δὲ ἔθνος, τὸ Ἀχαϊκόν, ἐκ μὲν Πελο-
 ποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἐωυτῶν·
 οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν
 ἑπτὰ [τέσσερα] ἐπήλυδά ἐστι· Δωριέες τε, καὶ
 Αἰτωλοὶ, καὶ Δρύοπες, καὶ Λήμνιοι. Δωριέων μὲν
 πολλάι τε καὶ δόκιμοι πόλεις· Αἰτωλῶν δὲ Ἥλις
 μούνη· Δρυόπων δὲ Ἑρμιόνη τε καὶ Ἀσίνη ἢ πρὸς
 Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ· Λημνίων δὲ Παρωρεῖται
 πάντες. οἱ δὲ Κυνούριοι αὐτόχθονες ἔοντες δοκέουσι
 μοῦνοι εἶναι Ἴωνες· ἐκδεδωριεύνται δὲ ὑπὸ τε Ἀρ-
 γείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἔοντες Ὀρνεῖται
 καὶ περίοικοι. τούτων ὦν τῶν ἑπτὰ ἔθνέων αἱ λοιπαὶ
 πόλεις, πάρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου ἐκατέατο·
 εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἰπεῖν, ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι
 ἐμῇδιζον.

Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἴσθμῳ τοιούτῳ πόνῳ συνέστασαν, 74
 ἅτε περὶ τοῦ παντὸς ἦδη δρόμον θέοντες, καὶ τῇσι
 νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλα-
 μῖνι ὁμῶς ταῦτα πυνθανόμενοι ἀρρώδεον, οὐκ οὕτω
 περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες ὥς περὶ τῇ Πελο-

πονήσῃ· ἕως μὲν δὴ αὐτῶν ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστάς
 σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶμα ποιούμενοι τὴν Εὐρυ-
 βιάδew ἀβουλίην, τέλος δὲ ἐξερράγη ἐς τὸ μέσον
 σύλλογός τε δὴ ἐγένετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν
 αὐτῶν, οἱ μὲν ὥς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὸν εἶη
 ἀποπλῶειν, καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ
 χώρης δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι
 δὲ, καὶ Αἰγινῆται, καὶ Μεγαρέες, αὐτοῦ μένοντας
 75 ἀμύνασθαι. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς, ὡς ἐσσοῦτο
 τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται
 ἐκ τοῦ συνεδρίου· ἐξελθὼν δὲ πέμπει ἐς τὸ στρατό-
 πεδον τὸ Μῆδων ἄνδρα πλοῖψ, ἐντειλάμενος τὰ
 λέγειν χρεόν· τῷ οὖνομα μὲν ἦν Σίκιννος· οἰκέτης
 δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων·
 τὸν δὲ ὕστερον τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς
 Θεσπία τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέκοντο οἱ Θεσπιάες
 πολιήτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον· ὃς τότε πλοῖψ
 ἀπικόμενος, ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν βαρ-
 βάρων τάδε· “ἐπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων
 λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, (τυγχάνει γὰρ φρονέων
 τὰ βασιλέος, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα
 κατύπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα.)
 φράσσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλεύονται
 καταρρωδηκότες· καὶ νῦν παρέχει κάλλιστον ὑμέας
 ἔργον ἀπάντων ἐξεργάσασθαι, ἣν μὴ περιτίδῃτε
 διαδράντας αὐτούς· οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρο-
 νέουσι, οὔτ’ ἐτι ἀντιστήσονται ὑμῖν, πρὸς ἐωντούς
 τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα
 76 φρονέοντας καὶ τοὺς μή.” Ὁ μὲν ταῦτά σφι
 σημήνας, ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο· τοῖσι δὲ ὡς πιστὰ
 ἐγένετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν ἐς τὴν νησιδα
 τὴν Ψυττάλειαν, μεταξύ Σαλαμίνος τε κειμένην καὶ
 τῆς ἡπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβιβάσαντο·
 τοῦτο δὲ ἐπειδὴ ἐγένοντο μέσα νύκτες, ἀνῆγον μὲν
 τὸ ἀπ’ ἐσπέρης κέρας κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλα-
 μῖνα· ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν

Κυνόσουραν τεταγμένοι, κατείχον τε μέχρι Μουνυχίης πάντα τὸν πορθμὸν τῇσι νηυσί· τῶνδε δὲ εἵνεκεν ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἑλλήσι μηδὲ φυγέειν ἐξῆν, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων· ἐς δὲ τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων, τῶνδε εἵνεκεν, ὥς ἐπεὰν γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων, (ἐν γὰρ δὴ πόρῳ τῆς ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος,) ἵνα τοὺς μὲν περιποιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρωσι· ἐποίουν δὲ σιγῇ ταῦτα, ὥς μὴ πυνθανοῖατο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς, οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες, παραρτέοντο.

Χρησιμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὥς οὐκ εἰσὶ 77 ἀληθείες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιαύδε πρήγματα ἐσβλέψας·

Ἄλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαύρου ἱερὸν ἀκτὴν νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλίην Κυνόσουραν, ἑλπίδι μαινομένῃ λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας, δῖα Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Ὑβριος υἱὸν, δεινὸν μαιμώνοντα, δοκεῖντ' ἀνὰ πάντα τίθεσθαι. χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίζεται, αἵματι δ' Ἀρης πότον φοινίξει. τότε ἑλεύθερον Ἑλλάδος ἡμάρ εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

ἐς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι, ἀντιλογίης χρησμῶν περὶ οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμῶ οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέομαι.

Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγένετο ὥθισμός 78 λόγων πολλός· ἦδεσαν δὲ οὐκω, ὅτι σφέας περιεκνέοντο τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι· ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι. Συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ 79 Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸν ἐγὼ νενόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιοτάτον·

οὗτος ὦν ἡρ στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον, ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλῆα ἔοντα μὲν ἐνωτῷ οὐ φίλον ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάλῃ τῶν παρεόντων κακῶν λήθην ἐκείνων ποιεύμενος ἐξεκαλέετο, θέλων αὐτῷ συμμίξαι· προακήκοε δὲ ὅτι σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἴσθμόν· ὥς δὲ ἐξῆλθέ οἱ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε· “ἡμέας στασιάζειν χρεόν ἐστι ἐν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὁκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται· λέγω δέ τοι, ὅτι ἴσόν ἐστι πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι· ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος, ὅτι νῦν, οὐδ’ ἦν θέλωσι, Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἰοί τε ἔσονται ἐκπλῶσαι· περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ· ἀλλ’

80 ἐσελθὼν σφί ταῦτα σήμνηνον.” Ὁ δ’ ἀμείβετο τοῖσδε· “κάρτα τε χρηστὰ διακελεύεαι καὶ εὖ ἡγγειλας· τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος ἦκεις· ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποιεύμενα ὑπὸ Μήδων· ἔδεε γὰρ, ὅτε οὐκ ἐκόντες ἔβελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, ἀέκοντας παραστήσασθαι· σὺ δὲ, ἐπέιπερ ἦκεις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφί ἄγγελον· ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν καὶ οὐ πείσω, ὥς οὐ ποιούντων τῶν βαρβάρων ταῦτα· ἀλλὰ σφί σήμνηνον αὐτὸς παρελθὼν ὥς ἔχει· ἐπεὰν δὲ σημήνης, ἦν μὲν πείθονται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἦν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται· οὐ γὰρ ἐπὶ διαδρήσονται εἴπερ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὥς σὺ

81 λέγεις.” Ταῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἦκειν, καὶ μόγισ ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω· παραρτέεσθαι τε συνεβούλευε ὥς ἀλεξήσομένους· καὶ ὁ μὲν, ταῦτα εἶπας, μετεστῆκε· τῶν δὲ αὐτῶν ἐγένετο λόγων ἀμφισβασίη· οἱ γὰρ πλεῖν

τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα. Ἀπιστεόντων δὲ τούτων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων 82 αὐτομολέουσα τῆς ἡρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμέneos, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθινήν πᾶσαν· διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι. σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηὶ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμίνα, καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Δημνίῃ, ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἑλλήσι ἐς τὰς ὀγδώκοντα καὶ τριηκοσίας νῆας· δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν.

Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὥς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν 83 τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὥς ναυμαχῆσοντες· ἡὼς τε διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγήθρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλῆς· τὰ δὲ ἔπεα ἦν, πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ καταστάσι ἐγγίνεται παραινέσας δὴ, τούτων τὰ κρέσσω αἰρέεσθαι. καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης ἡ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε· ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἀπάσας οἱ Ἕλληνες. Ἀναγομένοισι δέ σφι 84 αὐτίκα ἐπέκέατο οἱ βάρβαροι· οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνην ἀνεκρούοντο καὶ ὤκελλον τὰς νῆας, Ἀμεινίης δὲ Παλληνεὺς, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξαναχθεὶς νηὶ ἐμβάλλει· συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμισγον· Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν ἀρχὴν, Αἰγινῆται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἶγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν· λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανείσαν δὲ διακελεύσασθαι ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὀνειδίσασαν πρότερον τάδε· “ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε;”

- 85 Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσίνός τε καὶ ἐσπέρης κέρας· κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους, Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα· ἐθελοκάκεον μέντοι αὐτῶν κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολάς ὀλίγοι· οἱ δὲ πλεῖνες οὐ. ἔχω μὲν νυν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξει τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἐλόντων· χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδὲν, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος καὶ Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦ δὲ εἵνεκα μέμνημαι τούτων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράννευσε, καταστησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγράφη, καὶ χώρα οἱ ἐδωρήθη πολλή. οἱ δ' εὐεργέται τοῦ
- 86 βασιλέος ὀροσάγχοι καλέονται Περσιιστί. Περὶ μὲν νυν τούτους οὕτω εἶχε· τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραίζετο, αἱ μὲν ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι αἱ δὲ ὑπὸ Αἰγινητέων· ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδὲν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι οἷόνπερ ἀπέβη· καίτοι ἦσαν γε [καὶ ἐγένοντο] ταύτην τὴν ἡμέρην μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἐωυτῶν, [ἢ πρὸς Εὐβοίῃ,] πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δειμαίνων Ξέρξην· ἐδόκεε τε ἕκαστος ἐωυτὸν θεήσεσθαι βασιλέα.
- 87 Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἰπεῖν ἀτρεκέως, ὥς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλεῖ· ἐπειδὴ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκητο τὰ βασιλέος πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἢ νηὺς ἢ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς· καὶ ἡ, οὐκ ἔχουσα διαφυγέειν· ἔμπροσθε γὰρ αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νῆες φίλῃαι ἢ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε ἐοῦσα· ἐδοξέ· οἱ γὰρ τοῖς ποιεῖν, τὸ

καὶ συνήνεκε ποιησάσῃ· διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, φέρουσα ἐνέβαλε νηὶ φιλήν, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλέος Δαμασιθύμον· εἰ μὲν καὶ τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἑόντων, οὐ μέντοι ἔγωγε ἔχω εἰπεῖν, εἴτε ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, εἴτε συνεκύρησε ἢ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπεσοῦσα νηὺς· ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾶ ἔωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο· ὃ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος ὡς εἶδὲ μιν ἐμβάλλονσαν νηὶ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι, ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας πρὸς ἄλλας ἐτράπετο. Τοῦτο μὲν 88 τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεκε γενέσθαι, διαφυγέειν τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι· τοῦτο δὲ, συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην, ἀπὸ τούτων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ· λέγεται γὰρ βασιλέα θεγύμενον μαθεῖν τὴν νῆα ἐμβαλοῦσαν· καὶ δὴ τινα εἶπαι τῶν παρεόντων· “δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην, ὡς εὖ ἀγωνίζεται καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε;” καὶ τὸν ἐπείρεσθαι, εἰ ἀληθές ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον; καὶ τοὺς φάναι σαφές τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους· τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἠπιστάεατο εἶναι πολεμίνην· τά τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεκε ἐς εὐτυχίην γενόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι· Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα· “οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες.” ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἶπαι.

Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς 89 Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξῃ ὥν ἀδελφεὸς, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλίγοι δέ τινες καὶ Ἑλλήνων· ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νῆες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύ-

μενοι, ἐς τὴν Σαλαμίνα διένεον· τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλείους διεφθείροντο· οἱ γὰρ ὅπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῇσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὥς ἀποδεξόμενοί τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλείῃ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον.

- 90 Ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ· τῶν τινες Φοινίκων τῶν αἱ νῆες διεφθαρέατο, ἐλθόντες παρὰ βασιλέα διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὥς δι' ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νῆες, ὥς προδόντων· συνήνεκε ὦν οὕτω, ὥστε Ἴώνων τε τοὺς στρατηγούς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν· ἔτι τούτων ταῦτα λεγόντων, ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρηκικῇ νηὺς· ἥ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφερομένη Αἰγιναιὴ νηὺς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηκικῶν τὴν νῆα· ἅτε δὴ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρηκῖκες, τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσῆς νηὸς βάλλοντες ἀπήραξαν, καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. ταῦτα γενόμενα τοὺς Ἴωνας ἔρρυσάτο· ὥς γὰρ εἶδέ σφεας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοινίκας, οἳ ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος· καὶ σφῶν ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι τοὺς ἀμείνονας διαβάλλωσι. (ὅκως γάρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἐωντοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὐρεὶ τῷ ἀντίον Σαλαμίνος τὸ καλέεται Αἰγάλεως, ἀνεπνυθάνετο τὸν ποιήσαντα· καὶ οἱ γραμματισταὶ ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν.) πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσελάβετο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης, ἀνὴρ Πέρσης παρεὼν, τούτου τοῦ Φοινικηίου πάθεος·
- 91 Οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοινίκας ἐτράποντο. τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐκπλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται, ὑποστάντες ἐν τῷ

πορθμῷ, ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια· οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεραίζον τὰς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νηῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλωούσας· ὅκως δέ τινες τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινήτας. Ἐνθαῦτα συνεκύρεον νῆες ἥ τε Θεμιστοκλέος διώ- 92
κουσα νῆα καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κριουῦ, ἀνδρὸς Αἰγινῆτεω, νηὶ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ ἥπερ εἶλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ, τὴν Αἰγιναιήν, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἰσχένου, τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέντα ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηὶ ἐκπαγλεόμενοι· τὸν δὴ περιάγουσα αἶμα τοῖσι Πέρσῃσι ἤλω νηὺς ἡ Σιδωνίῃ, ὥστε Πυθέην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἰγιναν· ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω τὸ σημήϊον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος, καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλέα ἐπεκερτόμησε, ἐς τῶν Αἰγινητέων τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων· ταῦτα μὲν νυν νηὶ ἐμβالὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλέα· οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νῆες περιεγένοντο, φεύγοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν σῖτρατόν.

Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων 93
ἄριστα Αἰγινῆται· ἐπὶ δὲ, Ἀθηναῖοι· ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινῆτης, καὶ Ἀθηναῖοι Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἐπεδίωξε. εἰ μὲν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλέοι ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἰλέ μιν ἢ καὶ αὐτὸς ἤλω· τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρακεκέλευστο· πρὸς δὲ, καὶ ἄεθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαὶ, ὃς ἂν μιν ζωὴν ἔλῃ· δεινὸν γάρ τι ἐποιεῦντο, γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν δὴ, ὥς πρότερον εἴρηται, διέφυγε· ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νῆες περιεγεγόνεσαν ἐν τῷ Φαλήρῳ. Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίν- 94
θιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ὡς συνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἰστία ἀειράμενον οἴχεσθαι φεύ-

γοντα· ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν, ὥσαύτως οἴχεσθαι· ὥς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κέλητα θεῆν πομπῇ· τὸν οὔτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι· τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα· ὥς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νηῶν τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλῃτος, λέγειν τάδε· “Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς ναῦς, ἐς φυγὴν ὥρμησαι καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρώντο ἐπικρατήσαι τῶν ἐχθρῶν.” ταῦτα λεγόντων ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὐτὶς τάδε λέγειν, ὥς αὐτοὶ οἰοί τε εἶναι ἀγόμενοι ὁμηροὶ ἀποθνήσκειν, ἣν μὴ νικῶντες φαίνονται οἱ Ἕλληνες· οὕτω δὴ ἀποστρέψαντα τὴν νῆα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ἐπ’ ἐξεργασμένοις ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον· τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ’ ἐν πρώτοις σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι· μαρτυρεῖ δέ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

95 Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίηε· παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτέων οἱ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρας, γένος ἔοντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας.

96 Ὡς δὲ ἡ ναυμαχία διελέλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἔοντα, ἐτοῖμοι ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίαν, ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλέα· τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος, ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡϊόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα· ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρηστὸν

τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐν χρησμῷ Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ, ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθее πάντα τοὺς Ἑλλήνας·

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρύξουσι.

τοῦτο δὲ ἐμελλε ἀπελάσαντος βασιλέος ἔσεσθαι.

Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μὴ 97 τις τῶν Ἰώνων ὑποθῇται τοῖσι Ἑλλήσι, ἣ αὐτοὶ νοήσωσι, πλέειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσει, δρησμὸν ἐβούλευε· θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἑλλήσι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμίνα χῶμα ἐπειράτο διαχοῦν· γαυλούς τε Φοινικῆίους συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδὴς ἔωσι καὶ τείχεος· ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχίην ἄλλην παιησόμενος. ὁρέοντες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα, εὖ ἐπιστέατο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκευάσται μένων πολεμήσειν· Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τούτων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἔμπειρον εἶντα τῆς ἐκείνου διανοίης.

Ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε, καὶ ἔπεμπε ἐς 98 Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεούσαν σφί συμφορὴν. τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὃ τι θάσσον παραγίνεται θνητὸν εἶν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι γάρ, ὡς ὅσων ἂν ἡ ἡμερέων ἡ πᾶσα ὁδὸς, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκάστην ἵππος τε καὶ ἀνὴρ τεταγμένος· τοὺς οὐτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νύξ ἐέργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὴν ταχίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμῶν παρατιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατὰ ἄλλον διεξέρχεται παρατιδόμενα, κατὰπερ Ἑλλήσι ἢ λαμπαδηφορίῃ, τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. τοῦτο

τὸ δράμημα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήϊον.
 99 Ἡ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὥς
 ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δὴ τι Περσέων
 τοὺς ὑπολειφθέντας, ὥς τὰς τε ὁδοὺς μυρσίῃ πάσας
 ἐστόρεσαν καὶ ἐθυμίων θυμῖματα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν
 ἐν θυσίῃσι τε καὶ εὐπαθίῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σφι
 ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα συνέχεε οὕτω, ὥστε τοὺς
 κιθῶνας κατερρήξαντο πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ
 ἐχρέωντο ἀπλῆτῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ τιθέντες. οὐκ
 οὕτω δὲ περὶ τῶν νηῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσαι
 ἐποίουν, ὥς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες. καὶ περὶ
 Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόνον
 γενόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφεας ἀπικόμενος
 ἔπαυσε.

100 Μαρδόνιος δὲ ὀρέων μὲν Ξέρξην συμφορὴν
 μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιούμενον, ὑποπτεύων
 δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φρον-
 τίσας πρὸς ἐωυτὸν ὥς δώσει δίκην ἀναγνώσας βασι-
 λέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον
 εἶη ἀνακινδυνεύσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα, ἢ
 αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων
 αἰωρηθέντα· πλεόν μέντοι ἔφερε οἱ ἡ γνώμη κατερ-
 γάσθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὦν ταῦτα, προσ-
 ἔφερε τὸν λόγον τόνδε· “δέσποτα, μήτε λυτέα,
 μήτε συμφορὴν· μηδεμίαν μεγάλην ποιεῦ τοῦδε
 τοῦ γεγονότος εἵνεκεν πρήγματος· σὺ γὰρ ξύλων
 ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ’ ἀνδρῶν
 τε καὶ ἵππων· σοὶ δὲ οὔτε τις τούτων τῶν τὸ πᾶν
 σφι ἤδη δοκεόντων κατεργάσθαι ἀποβὰς ἀπὸ τῶν
 νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὔτ’ ἐκ τῆς ὑπείρου
 τῆσδε· οἷ τε ἡμῖν ἡντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. εἰ μὲν
 νυν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου·
 εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιεῖν ταῦτα· μὴ
 δὲ δυσθύμει· οὐ γάρ ἐστι Ἑλλήσι οὐδεμία ἐκδυσις
 μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον
 εἶναι σοὺς δούλους. μάλιστα μὲν νυν ταῦτα ποίεις· εἰ

δ' ἄρα τοι βεβούλευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν
 τὴν στρατιὴν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλὴν· σὺ
 Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσης καταγελάστους γενέσ-
 θαι Ἑλλησι· οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι δεδήληται
 τῶν πρηγμάτων, οὐδὲ ἐρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες
 κακοί· εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοί
 τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας
 τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὦν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι
 τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἐμοὶ πείθεο· εἴ τοι δέδοκται μὴ παρα-
 μένειν, σὺ μὲν ἐς ἡθεα τὰ σεωντοῦ ἀπέλανε τῆς
 στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν· ἐμὲ δέ σοι χρή τὴν
 Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριά-
 δας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον.” Ταῦτα ἀκούσας 101
 Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἡσθη· πρὸς Μαρ-
 δόνιον τε, βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι ὁκότε-
 ρον ποιήσει τούτων· ὡς δὲ ἐβουλευέτο ἅμα Περσέων
 τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμ-
 βουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο
 μούνη νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν· ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ
 Ἀρτεμισίη, μεταστησάμενος τοὺς ἄλλους, τοὺς τε
 συμβούλους Περσέων καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε
 Ξέρξης τάδε· “κελεύει μὲ Μαρδόνιος, μένοντα αὐτοῦ,
 πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου· λέγων ὡς μοι Πέρσαι
 τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεός
 εἰσι, ἀλλὰ βουλομένοισί σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις.
 ἐμὲ ὦν ἡ ταῦτα κελεύει ποιεῖν, ἡ αὐτὸς ἐθέλει τριή-
 κοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρα-
 σχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δέ με
 κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἡθεα τὰ
 ἐμά. σὺ ὦν ἐμοί, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ
 συνεβούλευσας τῆς γενομένης οὐκ ἐῷσα ποιέεσθαι,
 νῦν τε συμβούλευσον ὁκότερα ποιέων ἐπιτύχω εὖ
 βουλευσάμενος.” Ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλευέτο· ἡ 102
 δὲ λέγει τάδε· “βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἐστὶ συμ-
 βουλενομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἶπασαν· ἐπὶ μέντοι
 τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι, δοκεῖ μοι αὐτὸν μὲν σε

ἀπελαύνειν ὀπίσω, Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσῃν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει· τοῦτο μὲν γὰρ, ἣν καταστρέψῃται τά φησι ἐθέλῃν καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον, ᾧ δέσποτα, γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ δούλοι κατεργάσαντο· τοῦτο δὲ, ἣν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται σέο τε περιέοντος καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν· ἣν γὰρ σύ τε περιῆς καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλακίς ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτῶν οἱ Ἕλληνες· Μαρδονίου δὲ, ἣν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δούλον σὸν ἀπολέσαντες· σὺ δὲ, τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπελᾶς."

103 Ἦσθη τε δὴ τῇ συμβουλίῃ Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τάπερ αὐτὸς ἐνόεε· οὐδὲ γὰρ, εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν, δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρρωδήκεε· ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην, ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς Ἐφεσον· νόθοι γὰρ τινες παῖδες οἱ

104 συνέσποντο. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἰόντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλεῖ. οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἀλικαρνησσοῦ· ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τούτοις τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπεὰν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι, τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος, μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἢ ἱρεῖα αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει

105 πώγωνα μέγαν· τοῦτο δὲ σφὶ δις ἤδη ἐγένετο. Ἐκ τούτων δὴ τῶν Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν· τῇ μεγίστῃ τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· αἰλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλεόμενον ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χῖος, ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωπάτων· ὅκως γὰρ κτήσαιο παῖδας εἵδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδεις τε καὶ Ἐφεσον χρημάτων μεγάλων·

παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι, πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης, τῶν ἐνορχίων· ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλοὺς, ἅτε ποιεύμενος ἐκ τούτου τὴν ζόην, καὶ δὴ καὶ τοῦτον· καὶ οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα μετ' ἄλλων δώρων· χρόνου δὲ προϊόντος, πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξη. Ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν 106 ὄρμα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δὴ τι πρῆγμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χίοι μὲν νέμονται, Ἀταρνεὺς δὲ καλέεται, εὐρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα· ἐπιγνοὺς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους, πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκείνον ἔχοι ἀγαθὰ, δεύτερα δὲ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντὶ τούτων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσει, ἣν κομισάμενος τοὺς οἰκέτας οἰκῇ ἐκείνη· ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον, κομίσει τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα· ὡς δὲ ἄρα πανοικίη μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε· “ὦ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωπάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σὲ ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τις ἐργάσατο ἢ σὲ, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκέες τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμηχανῶ τότε· οἳ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμας, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην.” ὡς δὲ οἱ ταῦτα ὠνείδισε, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν, ἠναγκάζετο ὁ Πανιώνιος τῶν ἐνωτοῦ παίδων, τεσσέρων ἐόντων, τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν· ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίεε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον· Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἢ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος.

Ξέρξης δὲ ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίη ἐπέτρεψε 107 ἀπάγειν ἐς Ἐφεσον, καλέσας Μαρδόνιον ἐκέλευέ μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιεῖν

τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγένετο· τῆς δὲ νυκτός, κελεύσαντος βασιλέως τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπήγγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλάσποντον, ὡς γάχεος εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἦσαν Ζωστήρος πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἡπείρου, ταύτας ἔδοξάν τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν· χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νῆες εἶεν ἀλλ' ἄκραι, συλληχθέντες ἐκομίζοντο.

- 108 Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὀρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώραν μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζόν, ἡλπιζον καὶ τὰς νῆας εἶναι περὶ Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμαχῆσειν σφέας, παραρτέοντό τε ὡς ἀλεξησόμενοι· ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἔδόκεε ἐπιδιώκειν· τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξῳ στρατὸν οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι ἐβουλευόντο. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο, διὰ νήσων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νῆας πλώειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλάσποντον, λύσοντας τὰς γεφύρας· Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτη γνώμην ἐτίθετο, λέγων, ὡς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο· εἰ γὰρ ἀναγκασθεὶς ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῶτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν· ὡς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίην, οὔτε τι προχωρεῖν οἶόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων, οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθαρέεται· ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἔχομένῳ, πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷά τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλιν τε καὶ κατὰ ἔθνεα, ἧτοι ἀλισκομένων γε ἢ πρὸ τούτων ὁμολογεόντων· τροφήν τε ἔξειν σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπὸν· ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα· ἐατέον ὦν εἶναι φεύγειν ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων

ἐς τὴν ἑωυτοῦ· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἶχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί. Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς 109 πλῶειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους—οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότων περιημέκτεον, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλῶειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλλόμενοι, εἰ ὧλλοι μὴ βουλοίατο—ἔλεγέ σφι τάδε· “καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι· ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας, νενικημένους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα· ἡμεῖς δὲ, (εὖρημα γὰρ εὐρήκαμεν ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσούτο ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι,) μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας· τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ ἥρωες, οἳ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἓνα τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἐόντα ἀνόσιόν τε καὶ ἀτάσθαλον· ὃς τά τε ἱρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπιπράς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε πέδας τε κατήκε. ἀλλ’ εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεὸν ἡμῖν, νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντας ἡμέων τε αὐτῶν ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετέων· καὶ τις οἰκίην τε ἀναπλάσασθω καὶ σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω, παντελῶς ἀπελάσας τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης.” ταῦτα ἔλεγε ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσέα· ἵνα, ἣν ἄρα τί μιν καταλαμβάνη πρὸς Ἀθηναίον πάθος, ἔχῃ ἀποστροφὴν· τάπερ ὧν καὶ ἐγένετο.

Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε· Ἀθη- 110 ναῖοι δὲ ἐπείθοντο· ἐπειδὴ γὰρ, καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφὸς, ἐφάνη ἐὼν ἀληθῶς σοφός τε καὶ εὖβουλος, πάντως ἐτοῖμοι ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὥς δὲ οὗτοί οἱ ἀνεγνωσμένοι ἦσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας

πλοῖον, τοῖσι ἐπίστευσε σιγᾷν ἐς πᾶσαν βάσανον ἀπικνεομένοισι τὰ αὐτὸς ἐνετείλατο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὐτῖς ἐγένετο· οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· “ἐπεμψέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσοντά τοι, ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας τὰς νῆας βουλομένους διώκειν καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λυεῖν· καὶ νῦν κατ’ ἡσυχίην πολλὴν κομίζεο.” οἱ μὲν ταῦτα σημῆναντες ἀπέπλων ὀπίσω.

- 111 Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε σφί ἀπέδοξε μήτ’ ἐπιδιώκειν ἔτι προσωτέρῳ τῶν βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε ἐπιπλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὸν πόρον, τὴν Ἀνδρον περικατέατο ἐξελέειν ἐθέλοντες· πρῶτοι γὰρ Ἀνδριοὶ νησιωτῶν αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλῆος χρήματα· οὐκ ἔδοσαν· ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλῆος λόγον τόνδε, ὡς ἤκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἐωυτοὺς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, Πειθῷ τε καὶ Ἀναγκαίῃν, οὕτω τέ σφί κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα, ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα λέγοντες, ὡς κατὰ λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες, καὶ θεῶν χρηστῶν ἤκοιεν εὖ· ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεωπείνας ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ’ αἰεὶ φιλοχωρέειν, Πενίην τε καὶ Ἀμνηχανίην· καὶ τούτων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἔοντας Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρήματα· οὐδέποτε γὰρ τῆς ἐωυτῶν ἀδυναμίας τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω· οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι καὶ οὐ δόντες τὰ χρήματα, ἐπολιορ-
- 112 κέοντο. Θεμιστοκλῆς δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητηρίους λόγους, αἷτεε χρήματα διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἐχρή-

σατο, λέγων ὥς εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεόμενον, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πολιορκέων ἐξαιρήσει· λέγων ὦν ταῦτα, συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστιῶν τε καὶ Παρίων· οἱ πυνθανόμενοι τὴν τε Ἄνδρον ὥς πολιορκεῖτο διότι ἐμήδισε, καὶ Θεμιστοκλέα ὥς εἴη ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δέισαντες ταῦτα, ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δὴ τινὲς καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δέ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους μούνοους· καίτοι Καρυστιοῖσι γε οὐδὲν τούτου εἵνεκα τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμιστοκλέα χρήμασι ἱλασάμενοι διέφυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν, ἐξ Ἄνδρου ὀρμεώμενος, χρήματα παρὰ νησιωτέων ἐκτέετο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

Οἱ δ' ἄμφι Ξέρξεα ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας 113 μετὰ τὴν ναυμαχίην, ἐξέλαπνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν· ἔδοξε γὰρ καὶ Μαρδονίῳ, ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλέα ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμέειν· χειμερίσαι τε ἅμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου. ὥς δὲ ἀπικάτο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώτους [μὲν Πέρσας] πάντας τοὺς Ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν Ὑδάρνεος τοῦ στρατηγοῦ· (οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλέως·) μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλὴν· καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτρίους τε καὶ Ἰνδοὺς, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἴλετο· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι εἶδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων καὶ εἰ τέοισι τι χρηστὸν συνειδέε πεποιημένον. ἐν δὲ, πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἰρέετο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψελιοφόρους· ἐπὶ δὲ, Μήδους· (οὗτοι δὲ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν τῶν Περσέων ῥώμῃ δὲ ἴσσοι·) ὥστε σύμπαντας τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἵππεῦσι.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν τῷ Μαρδόνιῳ τε τὴν 114

στρατιὴν διέκρινε καὶ Ξέρξης ἦν περὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθει ἐκ Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδεω φόνον, καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι· πέμπουσι δὴ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῆται· ὃς ἐπειδὴ κατέλαβε ἐούσαν ἔτι πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὧψιν τὴν Ξέρξεω ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε καὶ Ἡρακλεῖδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλέα ἀπέκτεινας ῥυόμενον τὴν Ἑλλάδα.” ὁ δὲ γελάσας τε καὶ κατασχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγχανε παρεστῶς Μαρδόνιος, δεικνὺς ἐς τοῦτον εἶπε· “τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὁδε δίκας δώσει τοιαύτας οἷας ἐκείνοισι πρέπει.” ὁ μὲν δὴ δεξάμενος τὸ ῥηθὲν ἀπαλλάσσετο.

115 Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν, αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τεσσαεράκοντα ἡμέρησι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος, ὥς εἰπεῖν. ὅκου δὲ πορευόμενοι γινοίετο, καὶ κατ’ οὔστινας ἀνθρώπους, τὸν τούτων καρπὸν ἀρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὔροιεν, οἱ δὲ τὴν ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναφυομένην καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοιὸν περιλέποντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων· καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ’ ἐποίουν ὑπὸ λιμοῦ· ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερίη, κατ’ ὁδὸν διέφθειρε· τοὺς δὲ καὶ νοσέοντας αὐτῶν κατέλιπε, ἐπιτάσσων τῇσι πόλισι, ἵνα ἐκάστοτε γίνοιτο ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν· ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σίρι τῆς Παιονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ· ἐνθα καὶ τὸ ἵππον ἄρμα καταλιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλαυνε, ἀπικὼν οὐκ ἀπέλαβε· ἀλλὰ δόντες οἱ Παῖονες τοῖσι Θρηήξι, ἀπαιτέοντος Ξέρξεω, ἔφασαν νεμομένας ἀρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηίκων τῶν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμό-

116 νος οἰκημένων. Ἐνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασι-

λεὺς γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς, Θρηΐξ, ἔργον ὑπερφυὲς ἐργάσατο· ὃς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξῃ ἐκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἶχετο ἄνω ἐς τὸ οὖρος τὴν Ῥοδόπην τοῖσί τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θεήσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ· ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἀσινέες πάντες, ἐξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτῶν ὁ πατὴρ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύτην· καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον. Οἱ δὲ Πέρσαι ὥς ἐκ τῆς Θρηϊκῆς πορευό- 117
μενοι ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι τὸν Ἑλ-
λῆσποντον τῇσι νηυσὶ διέβησαν ἐς Ἀβυδον· τὰς
γὰρ σχεδίας οὐκ εὗρον ἔτι ἐντεταμένας, ἀλλ' ὑπὸ
χειμῶνος διαλελυμένας. ἐνθαῦτα δὲ κατεχόμενοι,
σίτια τε πλέω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχχανον, οὐδένα τε
κόσμον ἐμπιπλάμενοι καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες,
ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιέοντος πολλοί· οἱ
δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδις.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὁδε λόγος λεγόμενος, ὥς 118
ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηνέων ἀπίκητο ἐπ'
Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκέτι ὁδοιπο-
ρίῃσι διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν Ὑδάρνει
ἐπιτρέπει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλῆσποντον, αὐτὸς δ'
ἐπὶ νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς, ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην·
πλώοντα δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίην ὑπολαβεῖν μέγαν
καὶ κυματίν· καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθαι,
γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος
ἐπεόντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζο-
μένων, ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντα τὸν βασιλέα,
εἴρεσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτηα, εἴ τις ἐστί σφι
σωτηρίη, καὶ τὸν εἶπαι· “δέσποτα, οὐκ ἔστιν οὐδε-
μία, ἣν μὴ τούτων ἀπαλλαγὴ τις γένηται τῶν πολλῶν
ἐπιβατέων” καὶ Ξέρξεα λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα
εἶπαι· “ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω ὑμέων
βασιλέος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ οἶκε εἶναι ἐμοὶ ἡ
σωτηρίη” τὸν μὲν ταῦτα λέγειν· τοὺς δὲ προσκυνέ-

- οντας ἐκπηδέειν ἐς τὴν θάλασσαν· καὶ τὴν νῆα ἐπικουφισθεῖσαν, οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην· ὥς δὲ ἐκβῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλέος τὴν ψυχὴν, δωρήσασθαι χρυσῇ στεφάνῃ τὸν κυβερνήτηα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν
- 119 αὐτοῦ. Οὗτος δὲ ἄλλος λέγεται λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστου, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστὸς, οὔτε ἄλλως οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος· εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρίῃσι γνώμησι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξουν, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε· τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς κοίλῃν νῆα, ἑόντας Πέρσας καὶ Περσέων τοὺς πρώτους, τῶν δ' ἐρετέων, ἑόντων Φοινίκων, ὅκως οὐκ ἂν ἴσον πληθὸς τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὲν, ὥς καὶ πρότερον εἴρηται, ὁδῷ χρεώμενος, ἅμα τῷ
- 120 ἄλλῳ στρατῷ ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Μεγά δὲ καὶ τότε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἀβδηρα, καὶ ξεινίην τέ σφι συνθέμενος, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκη τε χρυσῇ καὶ τιήρῃ χρυσοπάστῃ· καὶ ὥς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρίται, λέγοντες ἐμοί γε οὐδαμῶς πιστὰ, πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηνέων ὀπίσω, ὥς ἐν ἀδείῃ ἑών· τὰ δὲ Ἀβδηρα ἱδρύται πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου μᾶλλον ἢ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἡϊόνος, ὅθεν δὴ μιν φασὶ ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νῆα.
- 121 Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε οὐκ οἰοί τε ἐγένοντο ἐξελέειν τὴν Ἄνδρον, τραπόμενοι ἐς Κάρυστον καὶ δηϊώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμίνα· πρῶτα μὲν νυν τοῖσι θεοῖσι ἐξέειλον ἀκροθίνια ἄλλα τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν ἐς Ἴσθμόν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὴν ἦν· τὴν δὲ ἐπὶ Σούνιον· τὴν δὲ τῷ Αἴαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμίνα· μετὰ δὲ τοῦτο διεδάσαντο τὴν ληΐην, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἀπέπεμψαν ἐς Δελφούς· ἐκ τῶν

ἐγένετο ἀνδριάς ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτήριον νηὸς,
 ἑὼν μέγαθος δυοκαίδεκα πήχεων· ἐστήκεε δὲ οὗτος
 τῇ περ ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος. Πέμ- 122
 ψαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελφούς, ἐπει-
 ρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ
 ἄρεστὰ τὰ ἀκροθίνια; ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν
 ἄλλων ἔφησε ἔχειν, παρ' Αἰγινητέων δὲ οὐ· ἀλλὰ
 ἀπαίτεε αὐτοὺς τὰ ἀριστήϊα τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμα-
 χίης· Αἰγινῆται δὲ πυθόμενοι, ἀνέθεσαν ἀστέρας
 χρυσοῦς, οἱ ἐπὶ ἱστοῦ χαλκέον· ἐστᾶσι τρεῖς ἐπὶ τῆς
 γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσεω κρητήρος. Μετὰ 123
 δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς λήϊης ἔπλωον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν
 Ἴσθμόν, ἀριστήϊα δώσοντες τῷ ἀξιωματικῷ γενομένῳ
 Ἑλλήνων ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον· ὥς δὲ ἀπικόμενοι
 οἱ στρατηγοὶ διένεμον τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέ-
 ωνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον κρί-
 νοντες ἐκ πάντων· ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτῶν ἑωυτῷ
 ἐτίθετο τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος
 γενέσθαι· δεύτερα δὲ, οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμι-
 στοκλέα κρίνοντας. οἱ μὲν δὴ ἐμουνούντο· Θεμιστο-
 κλῆς δὲ δευτερείοισι ὑπερεβάλλετο πολλόν. Οὐ 124
 βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ,
 ἀλλ' ἀποπλώνων ἐκάστων ἐς τὴν ἑωυτῶν ἀκρίτων,
 ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβώσθη τε καὶ ἔδοξώθη εἶναι
 ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν
 Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν
 Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς
 Λακεδαίμονα ἀπίκητο, θέλων τιμηθῆναι· καί μιν
 Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ
 ἐτίμησαν· ἀριστήϊα μὲν νυν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ,
 ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος, Θεμι-
 στοκλεῖ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης· ἔδωρῃσαντο δὲ
 μιν ὅχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύσαντι· αἰνέσαντες
 δὲ πολλὰ, προέπεμψαν ἀπλέοντα τριηκόσιοι Σπαρτιη-
 τέων λογάδες, οὗτοι οἵπερ ἱππέες καλέονται, μέχρι
 οὖρων τῶν Τεγεστικῶν. μούνον δὴ τοῦτον πάντων

ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέπεμψαν.

125 Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπῆκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐὼν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόνῳ καταμαργέων ἐνεῖκεε τὸν Θεμιστοκλέα, τὴν ἐς Λακεδαίμονα ἄπιξιν προφέρων, ὥς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχοι τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἐωυτόν· ὃ δὲ, ἐπεὶ τε οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε· “οὕτω ἔχει τοι· οὐτ' ἂν ἐγώ, ἐὼν Βελβινίτης, ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρτιτῶν· οὐτ' ἂν σὺ, ὦνθρωπε, ἐὼν Ἀθηναῖος.” ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

126 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε ἐὼν, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιῦκῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἕξ μυριάδας στρατοῦ τὸν Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου· ὥς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ ὅπισθε πορευόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγένετο, ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ οὐδέν κω κατεπεύγοντος ἦκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίου, ἐντυχὰν ἀπεστεῶσι Ποτιδαιήτῃσι, μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας· οἱ γὰρ Ποτιδαιῆται, ὥς βασιλεὺς παρεξεληλάκεε καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὥς δὲ καὶ ὅλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες, ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτιδαίην.

127 Ὑποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε· εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων· ἐπεὶ δὲ σφεας εἶλε πολιόρκεων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην· τὴν δὲ πόλιν παραδιδούῃ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γένει· καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδέες ἔσχον. 128 Ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε· προσέχοντι δὲ οἱ προ-

θύμως συντίθεται προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὄντινα μὲν τρόπον ἀρχήν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οὐ γὰρ ὧν λέγεται· τέλος μέντοι τοιαύδε ἐγένετο· ὅκως βυβλίον γράψειε ἡ Τιμόξεινος, ἐθέλων παρὰ Ἀρτάβαζον πέμψαι, ἡ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος παρὰ τὰς γλυφίδας περιελίξαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βυβλίον, ἐτόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπαῖστος δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδιδούς τὴν Ποτιδαίαν· τοξέων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἀμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαίητεω τὸν ὤμον· τὸν δὲ βληθέντα περιέδραμε ὄμιλος, οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ· οἱ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες, ὡς ἔμαθον τὸ βυβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς· παρὴν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμαχίῃ· τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ βυβλίον καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίης, ἔδοξε μὴ καταπλέξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομιζοίατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδόται· ὁ μὲν δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπαῖστος ἐγεγόνεε. Ἀρταβάζῳ δὲ ἐπειδὴ πολιορ- 129 κέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν· ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γενόμενον, παρήϊσαν ἐς τὴν Παλλήνην· ὡς δὲ τὰς δύο μὲν μοίρας διοδοιπορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἦσαν, τὰς διελθόντας χρὴν ἔσω εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρίς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμά κω, ὡς οἱ ἐπὶ χώριοι λέγουσι, πολλάκις γινομένη. οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτῶν οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο· τοὺς δὲ ἐπισταμένους οἱ Ποτιδαῖηται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. αἴτιον δὲ λέγουσι οἱ Ποτιδαῖηται τῆς τε ῥηχίης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἡσέβησαν οὐτοὶ τῶν Περσέων τοίπερ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς

θαλάσσης· αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες, εὖ λέγειν ἔμοιγε δοκέουσι. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπῆγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαντες βασιλέα οὕτω ἔπρηξαν.

- 130 Ὁ δὲ ναυτικὸς ὁ Ξέρξῳ περιγενόμενος, ὥς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλέα τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθμευσε ἐς Ἀβυδὸν, ἐχειμέριζε ἐν Κύμῃ· ἔαρος δὲ ἐπιλάμψαντος, πρῶτος συνελέγετο ἐς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ· Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῖνες ἐπεβάτευν· στρατηγοὶ δὲ σφί ἐπήλθον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταύντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδέος, αὐτοῦ Ἀρταύντεω προσελομένου, Ἰθαμίτρης. ἅτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προήϊσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἐσπέρης, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδεὶς· ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῆ, νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὴν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλεύσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφί τὴν ἐωυτῶν φυλάσσειν· σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο· κατὰ μὲν νυν τὴν θάλασσαν ἐσσωμένοι ἦσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκεον πολλὸν κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον· ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυναί· ατο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούστεον ὅκη πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα.

- 131 Τοὺς δὲ Ἕλληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἑών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐκω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκητο ἐς Αἴγιναν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν· στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος, τοῦ Ἠγησίλεω, τοῦ Ἰπποκρατίδεω, τοῦ Λευτυχίδεω, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλλου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτάνιος, τοῦ Εὐρυφώντος, τοῦ Προ-

κλέος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλέος· ἐὼν τῆς ἐτέρης οἰκίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδα πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι, βασιλέες ἐγένοντο Σπάρτης· Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγει Εἰνθίππος ὁ Ἀρίφρονος. Ὡς δὲ 132 παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἱ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην· τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιληΐδης ἦν· οἱ στασιῶταί σφι γενόμενοι, ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράνῳ, ἔόντες ἀρχὴν ἐπτά· ἐπιβουλεύοντες δὲ ὡς φανεροὶ ἐγένοντο, ἐξενείκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἐνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ, ἐξ ἔόντες, ὑπεξέσχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰωνίην· οἱ προήγαγον αὐτοὺς μόγισ μέχρι Δήλου· τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δεινὸν ἦν τοῖσι Ἑλλησι, οὔτε τῶν χώρων ἐοῦσι ἐμπείροισι, στρατιῆς τε πάντα πλέα ἐδόκεε εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἐπιστέατο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας στήλας ἴσον ἀπέχειν· συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο, ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρας ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι, καταρρωδηκότας· τοὺς δὲ Ἑλληνας, χρηζόντων Χίων, τὸ πρὸς ἡῶ κατωτέρω Δήλου· οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσε σφειν.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπλων ἐς τὴν Δήλον· Μαρ- 133 δόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώμενος, ἐπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπέα γένος, τῷ οὖνομα ἦν Μῦς, ἐντειλάμενος πανταχῇ μιν χρησόμενον ἐλθεῖν τῶν οἰά τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι. ὃ τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθείεν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐ γὰρ ὦν λέγεται· δοκέω δ' ἐγωγε περὶ τῶν παρεόντων πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλων περὶ

134 πέμψαι. Οὗτος ὁ Μῦς ἐς τε Λεβαδείαν φαίνεται ἀπικόμενος, καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον, καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκῶν ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον· καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· (ἔστι δὲ, κατάπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι·) τοῦτο δὲ ξεῖνόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας κατεκοίμισε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι, διὰ τόδε· ἐκέλευσέ σφεας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρηστηρίων ποιεύμενος ὁκότερα βούλονται ἐλέσθαι τούτων, ἢ ἐν τῷ ἢ ἄτε μάντι χρέεσθαι, ἢ ἄτε συμμάχῳ τοῦ ἐτέρου ἀπεχομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι· διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ

135 αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι. Τόδε δὲ θῶμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων· ἐλθεῖν ἄρα τὸν Εὐρωπέα Μῦν, περιστρωφόμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος· τοῦτο δὲ τὸ ἱρὸν καλέεται μὲν Πτώον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαίδος λίμνης πρὸς οὐρεῖ, ἀγχοτάτῳ Ἀκραιφνίνης πόλιος· ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπεὶ τε παρελθεῖν τὸν καλεόμενον τοῦτον Μῦν, ἔπεσθαι οἱ τῶν ἀστῶν αἰρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραφόμενους τὰ θεσπίειν ἔμελλε· καὶ πρόκατε τὸν πρόμαντιν βαρβάρῳ γλώσση χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θώματι ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὅ τι χρήσονται τῷ παρεόντι πρήγματι· τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῦν ἐξαρπάσαντα παρ' αὐτῶν τὴν ἐφέροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν ἐς αὐτήν· φάναι δὲ Καρίῃ μιν γλώσση χρᾶν· συγγραψάμενον δὲ οἴχεσθαι ἀπιόντα ἐς Θεσσαλίην.

136 Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὅ τι δὴ ἦν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι ἦσαν· (Ἀλέ-

άνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὖνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὴ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδρα πόλις μεγάλη νέμεσθαι·) ἅμα δὲ ὁ Μαρδόκιος, πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἶη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε· τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τά τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφί παθήματα κατεργασμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο· τούτων δὲ προσγενομένων, κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσκειν, τάπερ ἂν καὶ ἦν· πεζῇ τε ἐδόκεε πολλὸν εἶναι κρέσσων· οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθε οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι [τῶν Ἑλληνικῶν.] τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον τὸ Ἀθηναῖον οἱ ποιήσασθαι· τοῖσι δὲ πειθόμενος ἔπεμπε.

Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος γενέτωρ 137 Περδίκκης ἐστὶ, ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε· ἐξ Ἀργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημενοῦ ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφοὶ, Γαυάνης τε καὶ Ἀέροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν· ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτεον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ μὲν ἵππους νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ δὲ κνώτατος αὐτῶν Περδίκκης τὰ λεπτά τῶν προβάτων· ἦσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος αὐτῇ τὰ σιτία σφί ἔπεσσε· ὅκως δὲ ὀπτῶτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητὸς Περδίκκew, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ· ἐπεὶ δὲ αἰεὶ τῶντο τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς· τὸν δὲ ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτίκα, ὥς εἶη τέρας καὶ φέροι ἐς μέγα τι· καλέσας δὲ τοὺς θῆτας, προηγόρευέ σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἑωυτοῦ· οἱ δὲ τὸν μισθὸν

- ἔφασαν δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες, οὕτω ἐξιέναι·
 ταῦτα ὁ βασιλεὺς τοῦ μισθοῦ περὶ ἀκούσας, ἣν γὰρ
 κατὰ τὴν καπνοδόκην εἰς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος,
 εἶπε θεοβλαβῆς γενόμενος· “μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ
 ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι.” δείξας τὸν ἥλιον. ὁ
 μὲν δὴ Γανάνης τε καὶ ὁ Ἀέροπος, οἱ πρεσβύτεροι,
 ἔστασαν ἐκπέπληγμένοι, ὥς ἤκουσαν ταῦτα· ὁ δὲ
 παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας τάδε· “δε-
 κόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοῖς.” περιγράφει τῇ μα-
 χαίρῃ εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον· περιγράψας
 δὲ, εἰς τὸν κόλπον τρεῖς ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλ-
 138 λάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ’ ἐκείνου. Οἱ μὲν δὴ
 ἀπήϊσαν· τῷ δὲ βασιλεῖ σημαίνει τις τῶν παρέδρων
 οἷόν τι χρῆμα ποιήσῃ ὁ παῖς, καὶ ὥς σὺν νόῳ κείνων
 ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα· ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας,
 καὶ ὄξυνθεις, πέμπει ἐπ’ αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας.
 ποταμὸς δέ ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ
 τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀπ’ Ἀργεος ἀπόγονοι σωτήρια·
 οὗτος, ἐπεὶ τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω
 ἔρρῃ ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἴους τε γενέσθαι διαβῆ-
 ναι. οἱ δὲ, ἀπικόμενοι εἰς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης,
 οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω
 τοῦ Γορδίου· ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἐν
 ἑκάστον ἔχον ἐξήκοντα φύλλα, ὁδμῇ τε ὑπερφέροντα
 τῶν ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι
 ἦλθω, ὥς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων· ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων
 οὖρος κέεται, Βέρμιον οὖνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος.
 ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεύμενοι, ὥς ταύτην ἔσχον, κατεστρέ-
 139 φοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην. Ἀπὸ τούτου δὴ
 τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγεγόνεε. Ἀμύντεω
 παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης δὲ Ἀλκίτεω· Ἀλ-
 κίτεω δὲ πατὴρ ἦν Ἀέροπος· τοῦ δὲ Φίλιππος·
 Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος· τοῦ δὲ Περδίκκης ὁ κτησά-
 μενος τὴν ἀρχήν. ἐγεγόνεε μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος
 ὁ Ἀμύντεω.

140 Ὡς δὲ ἀπίκητο εἰς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ

Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε· “ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει· ἐμοὶ ἀγγελίη ἦκει παρὰ βασιλέος λέγουσα οὕτω· Ἀθηναῖοισι τὰς ἀμαρτάδας τὰς ἐς ἐμὲ ἐξ ἐκείνων γενομένας πάσας μετήμι· νῦν τε ὧδε, Μαρδόνιε, ποίει· τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφί· ἀπόδος· τοῦτο δὲ, ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐλέσθων αὐτοὶ ἦντινα ἂν ἐθέλωσι ἐόντες αὐτόνομοι· ἰρά τε πάντα σφί, ἣν δὴ βούλωνται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. τούτων δὲ ἀπιγμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποίειν ταῦτα, ἣν μὴ τὸ ὑμέτερον ἀντίον γένηται· λέγω δὲ ὑμῖν τάδε· νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλεῖ ἀνταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλαισθε οὔτε οἰοί τε ἔστέ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον· εἶδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἔργα· πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ’ ἐμοὶ ἐούσαν δύναμιν· ὥστε καὶ ἦν ἡμέας ὑπερβάλῃσθε, καὶ νικήσητε, (τοῦπερ ὑμῖν οὐδεμία ἐλπίς εἶπερ εὐ φρονέετε,) ἄλλη παρέσται πολλαπλησίη. μὴ ὦν βούλεσθε παρισεύμενοι βασιλεῖ, στέρεσθαι μὲν τῆς χώρας, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν· ἀλλὰ καταλύσασθε· παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλέος ταύτῃ ὥρμημένου. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμέας· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐούσης ἐξ ἐμεῖ οὐδὲν λέξω· (οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε·) προσχρηίζω δὲ ὑμέων, πείθεσθαι Μαρδονίῳ· ἐνορέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἰοισί τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμέειν Ξέρξῃ· (εἰ γὰρ ἐνῶρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε·) καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἢ βασιλέος ἐστί, καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. ἦν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ’ οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμέων, ἐν τρίβῳ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων αἰεὶ τε φθειρομένων μόνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν κεκτημένων.

πεύθεσθε· πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεὺς γε ὁ μέγας μύνουσι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἁμαρτάδας ἀπιεῖς ἐθέλει φίλος γενέσθαι.”

141 Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε· Λακεδαιμόνιοι δὲ πυθόμενοι ἤκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, ὥς σφεας χρεόν ἐστι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους· καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφέων γίνεσθαι τὴν κατάστασιν· ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες, εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἤκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ’ ὁμολογίῃ, πυθόμενοί τε πέμψειν κατὰ τάχος ἀγγέλους· ἐπίτηδες ὧν ἐποίουν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακε-

142 δαιμονίοισι τὴν ἐωυτῶν γνώμην. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι· “ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιέειν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐνδέκεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου· οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἤκιστα, πολλῶν εἵνεκα· ἐγείρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμέων βουλομένων, καὶ περὶ τῆς ὑμετέρης ἀρχῆς ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως τε τούτων ἀπάντων αἰτίους γένεσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἑλλησι Ἀθηναίους, οὐδαμῶς ἀνασχετόν· οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων πιεζευμένοισι μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἑστερήθητε διξῶν ἤδη καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν· ἀντὶ τούτων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναικάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμενα πάντα ἐπιθρέψειν, ἔστ’ ἂν ὁ πόλεμος ὅδε συνεστήκη.

μη δὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λήνας τὸν Μαρδονίου λόγον· τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί· τύραννος γὰρ ἐὼν τυράννῳ συγκατεργάζεται· ὑμῖν δέ γε οὐ ποιητέα, εἴπερ εὖ τυγχάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοισι ὡς βαρβάροισι ἐστι οὔτε πιστὸν οὔτε ἀληθὲς οὐδέν.” ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι.

Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο 143
τάδε· “καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἥπερ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτό γε ὀνειδίζειν· ἀλλ’ ὅμως ἐλευθερίας γλιχόμενοι ἀμυνόμεθα οὕτω ὅκως ἂν καὶ δυνώμεθα· ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν, οὔτε ἡμέες πεισόμεθα. νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ; ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ’ ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦν τῇπερ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι καὶ τοῖσι ἥρωσι τῶν ἐκείνος οὐδεμίαν ὅπιν ἔχων, ἐνέπρησε τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σύ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ἐπιφαίneo Ἀθηναίοισι, μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑπουργεῖν ἀθέμιστα ἔρδειν παραίνεε· οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα πρόξεινόν τε καὶ φίλον.” Πρὸς μὲν 144
Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους τάδε· “τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ, κάρτα ἀνθρωπήϊον ἦν· ἀτὰρ αἰσchrῶς γε οἴκατε, ἐξεπιστάμενοι τῶν Ἀθηναίων τὸ φρόνημα, ἀρρωδῆσαι· ὅτι οὔτε χρυσός ἐστι γῆς οὐδαμῶθι τοσοῦτος οὔτε χώρα κάλλει καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι ἐθέλοισιν ἂν μηδίσαντες καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα· πολλά τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποιέειν, μηδ’ ἦν ἐθέλωμεν· πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπεπρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα· τοῖσι ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει τιμωρεῖν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον,

ἥπερ ὁμολογέειν τῷ ταῦτα ἐργασαμένῳ· αὐτὶς δὲ, τὸ Ἑλληνικὸν ἔον ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἡθεὰ τε ὁμότροπα· τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθέ τε οὕτω, εἰ μὴ καὶ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι· ἔστ' ἂν καὶ εἰς περιῇ Ἀθηναίων, μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ· ὑμέων μέντοι ἀγάμεθα τὴν προνοιήν τὴν ἐς ἡμέας ἔχουσαν, ὅτι προεῖдете ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω, ὥστε ἐπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας· καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπεπλήρωται· ἡμέες μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὅκως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας· νῦν δὲ, ὡς οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ὡς τάχιστα ἐκπέμπετε· ὡς γὰρ ἡμέες εἰκάζομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν, ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα πύθηται τὴν ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκείνος ἡμέων προσεδέετο. πρὶν ὧν παρῆναι ἐκείνον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας καιρὸς ἐστὶ προσβωθῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην." οἱ μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην.

σαι¹⁰⁹

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἘΝΝΑΤΗ.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ δὲ, ὥς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξ- 1
ανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὀρμηθεὶς ἐκ
Θεσσαλίας ἤγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθή-
νας· ὅκου δὲ ἐκάστοτε γίνοιτο, τούτους παρελάμβανε.
τοῖσι δὲ Θεσσαλίας ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ
πεπρηγμένα μετέμελε οὐδὲν, πολλῶ τε μᾶλλον
ἐπῆγον τὸν Πέρσῃ· καὶ συμπροέπεμψέ τε Θῶρξ
ὁ Ληρισσαῖος Ξέρξεα φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ
φανεροῦ παρῆκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐπεὶ 2
δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ
Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον καὶ συνε-
βούλευον αὐτῷ, λέγοντες ὡς οὐκ εἴη χῶρος ἐπιτηδεώ-
τερος ἐνστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνου· οὐδὲ ἔων ἰέναι
ἐκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτοῦ ἰζόμενον ποιέειν ὅκως ἀμαχητὶ
τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα καταστρέψῃται. “κατὰ μὲν γὰρ
τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας, οἵπερ καὶ
πάρος ταῦτα ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι
καὶ ἅπασιν ἀνθρώποισι· εἰ δὲ ποιήσεις τὰ ἡμεῖς
παραινέομεν,” ἔφασαν λέγοντες, “ἔξεις ἀπόνως
ἅπαντα τὰ κείνων βουλεύματα. πέμπε χρήματα ἐς
τοὺς δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλεσι· πέμπων
δὲ, τὴν Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθεῦτεν δὲ τοὺς μὴ τὰ
σὰ φρονέοντας ῥηιδίως μετὰ τῶν στασιωτέων κατα-
στρέψῃς.” οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δὲ οὐκ 3
ἐπέιθετο, ἀλλὰ οἱ δεινὸς τις ἐνέστακτο ἡμέρος τὰς
Ἀθήνας δεύτερα ἐλέειν· ἅμα μὲν ὑπ' ἀγνωμοσύνης,

ἄμα δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔοντι ἐν Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὃς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὔρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο εἶναι, ἐν τε τῇσι νηυσὶ αἰρέει τε ἐρήμον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλέος αἵρεσις ἐς τὴν ὑστεραίην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατητὴν δεκάμηνος ἐγένετο.

4 Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνησι ἐγένετο ὁ Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μουρυχίδην ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθμευσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέστελλε, προέχων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δέ σφεας ὑπῆσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὥς δοριαλώτου ἐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς χώρας καὶ ἐούσης ἤδη ὑπ' ἐωυτῷ· τούτων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μουρυχίδην ἐς Σαλαμῖνα.

5 Ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου· τῶν δὲ βουλευτέων Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὥς οἱ ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφί Μουρυχίδης προφέρει, ἐξενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον· ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴ τε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου εἴ τε οἱ καὶ ταῦτα ἰάνδανε· Ἀθηναῖοι δὲ αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἱ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξωθεν, ὥς ἐπύθοντο, περιστάντες Λυκίδεα κατέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδα ἀπέπεμψαν Ἀσινέα· γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδα, πυνθάνονται τὸ γινόμενον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων· διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικί, καὶ παραλαβοῦσα, ἐπὶ τὴν Λυκίδεω οἰκίην ἦσαν αὐτοκέλεες, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα κατὰ δὲ τὰ τέκνα.

6 Ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὥδε ἕως μὲν προσεδέκοντο τὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσοντά σφί, οἱ δὲ ἔμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ σχολαίτερα

ἐποίεον, ὃ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσαντό τε πάντα καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμίνα· ἐς Λακεδαίμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν μεμφομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐμβαλόντα τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφεων ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιωτίην, ἅμα δὲ ὑπομνήσοντας ὅσα σφί ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλοῦσι δώσειν· προεῖπαί τε, ὅτι εἰ μὴ ἀμυνεῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσονται· οἱ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὄρταζόν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ σφί ἦν Ἰακίνθια· περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν· ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφί τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον· καὶ ἤδη ἐπάλξις ἐλάμβανε.

Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι· οἱ ἀπ' Ἀθηναίων ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἀγγέλους καὶ ἐκ Πλαταιέων, ἔλεγον τάδε ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους· “ἔπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν τὴν χώραν ἀποδοῖ, τοῦτο δὲ συμμαχούς ἐθέλει ἐπ' ἴση τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης· ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι τὴν ἂν αὐτοὶ ἐλώμεθα, ἡμεῖς δὲ Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιεύμενοι προσδοῦναι, οὐ καταινέσαμεν, ἀλλὰ ἀπειπάμεθα, καίπερ ἀδικεόμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι, ἐπιστάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι. καὶ τὸ μὲν ἀπ' ἡμέων οὕτω ἀκίβδηλον ἔον νέμεται ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας· ὑμεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τεῖχος ὑμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον ἐν τέλει ἐστι, καὶ δὴ λόγον οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· συνθέμενοί τε ἡμῖν τὸν Πέρσην

ἀντιώτεσθαι ἐς τὴν Βοιωτίνην προδεδώκατε, περιείδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. ἐς μὲν νυν τὸ παρὲν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μηνίουσι· οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως· νῦν δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὥς ἂν τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτῆς, τῆς γε ἡμετέρης ἐπιτηδεωτατόν ἐστι ἐμμαχέσασθαι τὸ Θριάσιον πεδίον.”

8 Ὡς δὲ ἄρα ἤκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τὴν ἐτέρην. τοῦτο καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἴσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι· καὶ σφι ἦν πρὸς τέλει. οὐδ’ ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ ὥρην ἐποιήσαντο οὐδαμίαν, ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἴσθμὸς σφι ἐτετείχιστο, καὶ ἐδόκεον Ἀθηναίων ἔτι δέεσθαι οὐδέν· ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπίκητο ἐς τὴν Ἀττικὴν, οὐκ ἔτι ἀτετετείχιστο· ἐργάζοντο δὲ μέγας καταρρωδηκότες τοὺς Πέρσας.

9 Τέλος δὲ, τῆς τε ὑποκρίσιος καὶ ἐξόδου τῶν Σπαρτιηγέων ἐγένετο τρόπος τοιόσδε· τῇ προτεραίῃ τῆς ὑστάτης καταστάσιος μελλούσης ἔσεσθαι, Χίλεος, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαίμονι μέγιστα ξείνων, τῶν ἐφόρων ἐπύθετο πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον· ἀκούσας δὲ ὁ Χίλεος ἔλεγε ἄρα σφι τάδε· “οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμαχῶν, καίπερ τείχεος διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ ἐληλαμένου καρτεροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀναπεπτάται ἐς τὴν Πελοπόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ’ ἐσακούσατε, πρὶν τι ἄλλο

10 Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα φέρον τῇ Ἑλλάδι.” Ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβούλευε· οἱ δὲ φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα, φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέλοις

τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐκ-
πέμπουσι πεντακισχιλίους Σπαρτιητέων, [καὶ ἐπτα
περὶ ἕκαστον τάξαντες τῶν εἰλώτων,] Πανσανίῃ τῷ
Κλεομβρότου ἐπιτρέψαντες ἐξάγειν. ἐγένετο μὲν
νυν ἡ ἡγεμονίη Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ' ὁ
μὲν ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ τούτου ἐπίτροπός τε καὶ
ἀνεψιός· Κλεόμβροτος γὰρ, ὁ Πανσανίεω μὲν πατὴρ
Ἀναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι περιῆν· ἀλλὰ ἀπαγα-
γὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν τὸ τεῖχος
δείμασαν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινὰ βιούς
ἀπέθανε. (ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβροτος
ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ,
ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ.) προσαιρέεται δὲ
ἔωτῷ Πανσανίης Εὐρύανακτα τὸν Δωριέος, ἄνδρα
οἰκίης ἑόντα τῆς αὐτῆς. Οἱ μὲν δὴ σὺν Πανσανίῃ 11
ἐξεληλύθεσαν ἔξω Σπάρτης· οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς
ἡμέρῃ ἐγεγόνεε, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου ἐπῆλ-
θον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόῳ δὴ ἔχοντες ἀπαλλάσσε-
σθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν ἑωυτοῦ ἕκαστος· ἐπελθόντες
δὲ ἔλεγον τάδε· ὑμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ
τῇδε μένοντες Ὑακίνθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε κατα-
προδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἀδικεό-
μενοι ὑπὸ ὑμέων, χῆρτι συμμάχων καταλύσονται τῷ
Πέρσῃ οὕτω ὅκως ἂν δύνωνται· καταλυσάμενοι δὲ,
δῆλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασιλέος γινόμεθα, συ-
στρατευσόμεθα ἐπὶ τὴν ἂν ἐκείνοι ἐξηγέωνται· ὑμεῖς
δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθήσεσθε ὁκοῖον ἂν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ
ἐκβαίῃ.” ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι
εἶπαν ἐπ' ὄρκου, καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὁρεστείῳ
στεύχοντας ἐπὶ τοὺς ξείνους· (ξείνους γὰρ ἐκάλεον
τοὺς βαρβάρους·) οἱ δὲ ὡς οὐκ εἰδότες ἐπειρώτεον τὸ
λεγόμενον, ἐπειρόμενοι δὲ ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἑόν·
ὥστε ἐν θώματι γενόμενοι, ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην
διώκοντες· σὺν δέ σφι, τῶν περιοίκων Λακεδαι-
μονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὀπλῖται τῷτὸ τοῦτο
ἐποίεον.

- 12 Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἠπείγοντο. Ἀργεῖοι δέ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Πανσανίῳ ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῶν ἡμεροδρόμων ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι σχήσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι. ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκητο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε· “Μαρδόνιε, ἐπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσοντά τοι ὅτι ἐκ Λακεδαίμονος ἐξεληλυθε ἡ νεότης, καὶ ὥς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύγγανε εὖ
- 13 βουλευόμενος.” Ὁ μὲν δὴ, εἰπας ταῦτα, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὥς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἢ πυθέσθαι, ἀνεκώχευε, θέλων εἰδέναι τὸ παρ’ Ἀθηναίων ὁκοῖόν τι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαίνε οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν σφέας· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πανσανίῳ ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρει ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἰ κού τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. ἐξήλανε δὲ τῶνδε εἵνεκεν, ὅτι οὔτε ἱππασίμη ἢ χώρα ἦν ἢ Ἀττικὴ, εἰ τε νικῶτο συμβαλὼν ἀπάλλαξις οὐκ ἦν ὅτι μὴ κατὰ στεινὸν, ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλευέτο ὦν, ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε φιλήν καὶ χώραν ἱππασίμην.
- 14 Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώρει· ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ εἰόντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη, πρόδρομον ἄλλην στρατιὴν ἦκειν ἐς Μέγαρα, Λακεδαimoniῶν χιλίους· πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐβουλευέτο, θέλων εἰ κως τούτους πρῶτον ἔλοι· ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιὴν ἤγε ἐπὶ τὰ Μέγαρα· ἡ δὲ ἵππος προελθοῦσα κατιππάσατο χώραν τὴν Μεγαρίδα. (ἐς ταύτην δὴ ἐκαστάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίου δύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη
- 15 στρατιὴ ἀπίκητο.) Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦλθε

ἀγγελίῃ ὡς ἁλῆες εἶησαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ· οὕτω δὴ ὁπίσω ἐπορεύετο διὰ Δεκελῆς· οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς προσχώρους τῶν Ἀσωπίων· οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεῦτεν δὲ ἐς Τανάγρην· ἐν Τανάγρῃ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Σκῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν· ἐνθαῦτα δὲ τῶν Θηβαίων καίπερ μηδιζόντων ἔκειρε τοὺς χώρους, οὔτι κατὰ ἔχθος αὐτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος. βουλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατῷ ποιήσασθαι, καὶ ἦν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνειν ὁκοῖόν τι ἐθέλοι, κρησφύγετον τοῦτο ἐποίεετο. παρῆκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων παρὰ Ὑσιᾶς· κατέτεινε δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον· οὐ μέντοι τό γε τείχος τοσοῦτον ἐποίεετο, ἀλλ' ὡς ἐπὶ δέκα σταδίους μάλιστά κη μέτωπον ἕκαστον.

Ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων, 16 Ἀτταγίνος ὁ Φρύνωνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, παρασκευασάμενος μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ οὗτοι ἔποντο· ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιούμενον ἐν Θήβῃσι. τὰ δὲ ἤδη τὰ ἐπίλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ· ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα· καὶ σφῶν οὐ χωρὶς ἐκατέρους κλίνειν, ἀλλὰ Πέρσῃν τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἐκάστη· ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρσῃν τὸν ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἰέντα, εἶρεσθαι αὐτὸν ὁποδαπὸς ἐστι; αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς εἴη Ὀρχομενίος· τὸν δὲ εἰπεῖν· “ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω, ἵνα καὶ προειδὼς αὐτὸς περὶ σεωυτοῦ βουλευέσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα· ὁρᾷς τούτους

τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; τούτων πάντων ὄψαι, ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς τοὺς περιγενομένους.” ταῦτά τε ἅμα τὸν Πέρσῃν λέγειν, καὶ μετιέναι πολλὰ τῶν δακρύων· αὐτὸς δὲ θωμάσας τὸν λόγον, εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· “οὐκὼν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεόν ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ’ ἐκείνων ἐν αἴνῃ εὐοῦσι Περσέων;” τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἰπεῖν· “ξεῖνε, ὃ τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδεὶς· ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι· ἐχθίστη δὲ ὀδύνη ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὐτῇ, πολλὰ φρονέοντα μηδενὸς κρατεῖν.” ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον, καὶ τάδε πρὸς τούτοισι, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγοι ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

- 17 Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιήν, καὶ συνεσέβαλον ἐς Ἀθήνας ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκημένων· μῦνοι δὲ Φωκέες οὐ συνεσέβαλον· ἐμῆδιζον γὰρ δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι, οὐκ ἐκόντες ἀλλ’ ὑπ’ ἀναγκαίης· ἡμέρησι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτῶν ὀπλίται χίλιοι· ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἀρμοκύδης ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος· ἐπεὶ δὲ ἀπίκατο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσέ σφεας ἐπ’ ἐωνυῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἕζεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἅπασα· μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη, ὡς κατακοντιεῖ σφέας· διεξῆλθε δὲ δι’ αὐτῶν Φωκῶν τῶν τὸ τοῦτο· ἔνθα δὴ σφί ὁ στρατηγὸς Ἀρμοκύδης παραίνειε λέγων τοιαύδε· “ὦ Φωκέες, πρόδηλα γὰρ ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι προύπτειν

θανάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω· νῦν ὧν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμέων χρεόν ἐστι γενέσθαι ἀγαθόν· κρέσσον γὰρ ποιεῦντάς τι καὶ ἀμυνομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἥπερ παρέχοντας διαφθαρῆναι αἰσχίστῳ μόρῳ· ἀλλὰ μαθέτω τις αὐτῶν ὅτι ἔόντες βάρβαροι ἐπ' Ἑλλησι ἀνδράσι φόνον ἔρραψαν.” Ὁ μὲν ὧν ταῦτα παραίνεε· οἱ δὲ ἱππῆες, 18 ἐπεὶ τέ σφεας ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαννον ὡς ἀπολεῦντες, καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ κού τις καὶ ἀπήκε. καὶ οἱ ἀντίοι ἔστασαν, πάντη συστρέψαντες ἑωυτοὺς καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα· ἐνθαῦτα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαννον ὀπίσω. οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπεῖν, οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας δεσθέντων Θεσσαλῶν, ἐπεὶ δὲ ὤρων πρὸς ἀλέξῃσιν τραπομένους, δείσαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται τρώματα οὕτω δὴ ἀπήλαννον ὀπίσω· ὡς γὰρ σφι ἐνετείλατο Μαρδόνιος· οὐτ' εἰ αὐτῶν πειρηθῆναι ἠθέλησε εἰ τι ἀλκῆς μετέχουσι· ὡς δὲ ὀπίσω ἀπήλασαν οἱ ἱππῶται, πέμψας Μαρδόνιος κήρυκα ἔλεγε τάδε· “θαρσέετε, ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἔόντες ἀγαθοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην· καὶ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον· εὐεργεσίῃσι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ὧν ἐμὲ, οὔτε βασιλέα.” τὰ περὶ Φωκέων μὲν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐν 19 τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο· πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι τοῖσι τὰ ἀμείνῳ ἑάνδανε, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὴ ὧν τοῦ Ἰσθμοῦ, καλλιερησάντων τῶν ἱρῶν, ἐπορεύοντο πάντες καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα· ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρὰ, ὡς σφι ἐκαλλιέρεε, τὸ πρόσω ἐπορεύοντο, Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος συμμιγέντες δὲ ἐν Ἐλευσίνῃ. ὡς δὲ ἅρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίας ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρα-

- τοπεδενομένους, φρασθέντες δὲ τοῦτο ἀντετάσσοντο
 20 ἐπὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώνος. Μαρδόνιος δέ,
 ὡς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ἐς
 αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος,
 εὐδοκιμῶν παρὰ Πέρσῃσι, (τὸν Ἕλληνες Μακίστιον
 καλέουσι,) ἵππον ἔχων Νισαῖον, χρυσοχάλινόν τε
 καὶ ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς· ἐνθαῦτα ὡς προσ-
 ῆλασαν οἱ ἱππῶται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλ-
 λον κατὰ τέλεα· προσβάλλοντες δὲ κακὰ μεγάλα
 21 ἐργάζοντο, καὶ γυναικάς σφεας ἀπεκάλεον. Κατὰ
 συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτυχον ταχθέντες ἢ τὸ ἐπι-
 μαχώτατον ἦν τοῦ χωρίου παντός· καὶ πρόσδοδος
 μάλιστα ταύτῃ ἐγένετο τῇ ἵππῳ· προσβαλοῦσης ὦν
 τῆς ἵππου, οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς
 στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα· ἀπικόμενος δὲ ὁ
 κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· “Μεγαρέες λέγουσι·
 ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοί εἰμεν τὴν Περ-
 σέων ἵππον δέκεσθαι μῦνοι, ἔχοντες στάσιν ταύτην
 ἐς τὴν ἔστημεν ἀρχήν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρίῃ τε
 καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καίπερ πιεζεύμενοι· νῦν τε, εἰ
 μὴ τινας ἄλλους πέμψετε διαδόχους τῆς τάξις, ἵστε
 ἡμέας ἐκλείψοντας τὴν τάξιν.” ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα
 ἀπήγγειλε· Πανσανίης δὲ ἀπεπειράτο τῶν Ἑλλήνων,
 εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν
 χώρον τοῦτον, καὶ τάσσεσθαι διάδοχοι Μεγαρεῦσι·
 οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο,
 καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λογάδες τῶν ἐλοχῆγες
 22 Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. Οὗτοι ἦσαν οἱ τε
 ὑποδεξάμενοι, καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεόντων
 Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσ-
 ελόμενοι· μαχομένων δὲ σφῶν ἐπὶ χρόνον, τέλος
 τοιόνδε ἐγένετο τῆς μάχης· προσβαλοῦσης τῆς
 ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων
 ἵππος βάλλεται τοξεύματι τὰ πλευρά· ἀλγήσας δὲ,
 ἵσταται τε ὀρθὸς καὶ ἀποσείεται τὸν Μασίστιον
 πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντίκα ἐπέκτατο· τὸν

τε δὴ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι· ἐνεσκέαστο γὰρ οὕτω ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσειον λεπιδώτον· κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος κιθῶνα φοινίκεον ἐνδεδύκει· τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα, ἐποίεον οὐδέν· πρὶν γε δὴ μαθὼν τις τὸ ποιούμενον, παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν· οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. ταῦτα δέ κως γινόμενα ἐλελήθее τοὺς ἄλλους ἱππέας· οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου οὔτε ἀποθνήσκοντα· ἀναχωρήσιός τε γινομένης καὶ ὑποστροφῆς οὐκ ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἐπεὶ τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν, ὥς σφεας οὐδεὶς ἦν ὁ τάσσω· μαθόντες δὲ τὸ γεγονὸς, διακελευσάμενοι ἤλαυνον τοὺς ἵππους πάντες, ὥς ἂν τὸν γε νεκρὸν ἀνελοίατο. Ἰδόντες δὲ 23 οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα προσελαύνοντας τοὺς ἱππέας, ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐβώσαντο· ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐβώθее, ἐν τούτῳ μάχῃ ὀξεία περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νυν μοῦνοι ἦσαν οἱ τριηκόσιοι, ἐσσοῦντό τε πολλὸν καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὥς δὲ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησαν, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππῶται ὑπέμενον, οὐδέ σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι· ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄλλους προσαπόλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὧν ὅσον τε δύο στάδια, ἐβουλεύοντο ὃ τι χρεὸν εἴη ποιεῖν; ἐδόκει δὲ σφι, ἀναρχίης ἐούσης, ἀπελαύνειν παρὰ Μαρδόνιον. Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ 24 στρατόπεδον, πένθος ἐποίησαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον, σφέας τε αὐτοὺς κείροντες καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλέρῳ· ἅπασαν γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἡχώ· ὥς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεῖ. Οἱ μὲν νυν βάρβαροι τρόπῳ τῷ σφετέρῳ 25 ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον· οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλλουσαν καὶ δεξάμενοι ὤσαντο, ἐθάρσυσάν τε πολλῷ μᾶλλον, καὶ πρῶτα

ἅμα δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔοντι ἐν Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὃς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὔρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο εἶναι, ἐν τε τῇσι νηυσὶ αἰρέει τε ἐρήμον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλέος αἵρεσις ἐς τὴν ὑστεραίην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατῆϊν δεκάμηνος ἐγένετο.

4 Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐγένετο ὁ Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μουρυχίδην ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθμευσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέστελλε, προέχων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δέ σφεας ὑπήσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὥς δοριαλώτου ἐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς χώρας καὶ ἐούσης ἤδη ὑπ' ἐωυτῷ· τούτων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μουρυχίδην ἐς Σαλαμῖνα.

5 Ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου· τῶν δὲ βουλευτέων Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὥς οἱ ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφί Μουρυχίδης προφέρει, ἐξενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον· ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴ τε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου εἴ τε οἱ καὶ ταῦτα ἐάνδανε· Ἀθηναῖοι δὲ αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἳ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἳ ἔξωθεν, ὥς ἐπύθοντο, περιστάντες Λυκίδα καταέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδα ἀπέπεμψαν ἄσινέα· γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδα, πυνθάνονται τὸ γινόμενον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων· διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικί, καὶ παραλαβοῦσα, ἐπὶ τὴν Λυκίδεω οἰκίην ἦισαν αὐτοκέλεες, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα κατὰ δὲ τὰ τέκνα.

6 Ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὥδε ἕως μὲν προσεδέκοντο τὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσοντά σφί, οἳ δὲ ἔμμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ σχολαίτερα

ἐποίησεν, ὃ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσαντό τε πάντα καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμίνα· ἐς Λακεδαίμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν μεμφομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐμβαλόντα τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφῶν ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιωτίαν, ἅμα δὲ ὑπομνήσοντας ὅσα σφί ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλοῦσι δώσειν· προεῖπαί τε, ὅτι εἰ μὴ ἀμυνεῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσονται· οἱ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὄρταζόν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ σφί ἦν Ὑακίνθια· περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν· ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφί τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον· καὶ ἤδη ἐπάλξις ἐλάμβανε.

Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι· οἱ ἀπ' Ἀθηναίων ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἀγγέλους καὶ ἐκ Πλαταιέων, ἔλεγον τάδε ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους· “ἐπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν τὴν χώραν ἀποδοῖ, τοῦτο δὲ συμμάχους ἐθέλει ἐπ' ἴσῃ τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης· ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι τὴν ἂν αὐτοὶ ἐλώμεθα, ἡμεῖς δὲ Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιούμενοι προσδοῦναι, οὐ καταινέσαμεν, ἀλλὰ ἀπειπάμεθα, καίπερ ἀδικεόμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι, ἐπιστάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογεῖν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι· καὶ τὸ μὲν ἀπ' ἡμεῶν οὕτω ἀκίβδηλον ἐὼν νέμεται ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας· ὑμεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τεῖχος ὑμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαννόμενον ἐν τέλει ἐστι, καὶ δὴ λόγον οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· συνθέμενοί τε ἡμῖν τὸν Πέρσην

ἀντιώσσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτὴν προδεδώκατε, περιέδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. ἐς μὲν νυν τὸ παρὲν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μηνίουσι· οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως· νῦν δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὥς ἂν τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτῆς, τῆς γε ἡμετέρης ἐπιτηδεωτατόν ἐστι ἐμμαχέσασθαι τὸ Θριάσιον πεδίον.”

8 Ὡς δὲ ἄρα ἤκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τὴν ἑτέρην. τοῦτο καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἴσθμόν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι· καὶ σφι ἦν πρὸς τέλος. οὐδ' ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοιο ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ ὥρην ἐποιήσαντο οὐδεμίαν, ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἴσθμός σφι ἐτετείχιστο, καὶ ἐδόκεον Ἀθηναίων ἔτι δέεσθαι οὐδέν· ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπίκητο ἐς τὴν Ἀττικὴν, οὐκ ἔπαυε τετείχιστο· ἐργάζοντο δὲ μέγας καταρρωδηκότες τοὺς Πέρσας.

9 Τέλος δὲ, τῆς τε ὑποκρίσιος καὶ ἐξόδου τῶν Σπαρτιηγέων ἐγένετο τρόπος τοιούσδε· τῇ προτεραίῃ τῆς ὑστάτης καταστάσιος μελλούσης ἔσεσθαι, Χίλεος, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαίμονι μέγιστα ξείνων, τῶν ἐφόρων ἐπύθετο πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον· ἀκούσας δὲ ὁ Χίλεος ἔλεγε ἄρα σφι τάδε· “οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμαχῶν, καίπερ τείχεος διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ ἐληλαμένου καρτεροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀναπεπτεύαται ἐς τὴν Πελοπόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ' ἐσακούσατε, πρὶν τι ἄλλο

10 Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα φέρον τῇ Ἑλλάδι.” Ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβούλευε· οἱ δὲ φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα, φράσαντες οὐδέν τοῖσι ἀγγέλαισι

τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐκ-
πέμπουσι πεντακισχιλίους Σπαρτιητέων, [καὶ ἑπτὰ
περὶ ἕκαστον τάξαντες τῶν εἰλώτων,] Πausanίῃ τῷ
Κλεομβρότου ἐπιτρέψαντες ἐξάγειν. ἐγένετο μὲν
νυν ἡ ἡγεμονίῃ Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ' ὁ
μὲν ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ τούτου ἐπίτροπός τε καὶ
ἀνεψιός· Κλεόμβροτος γάρ, ὁ Πausανίεω μὲν πατήρ
Ἀναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι περιῆν· ἀλλὰ ἀπαγα-
γὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν τὸ τεῖχος
δείμασαν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινὰ βιούς
ἀπέθανε. (ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβροτος
ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ,
ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ.) προσαιρέεται δὲ
ἑωυτῷ Πausανίης Εὐρυάνακτα τὸν Δωριέος, ἄνδρα
οἰκίης ἑόντα τῆς αὐτῆς. Οἱ μὲν δὴ σὺν Πausανίῃ 11
ἐξεληλύθεσαν ἔξω Σπάρτης· οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς
ἡμέρῃ ἐγεγόνεε, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου ἐπῆλ-
θον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόῳ δὴ ἔχοντες ἀπαλλάσσε-
σθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν ἑωυτοῦ ἕκαστος· ἐπελθόντες
δὲ ἔλεγον τάδε· ὑμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ
τῇδε μένοντες Ὑακίνθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε κατα-
προδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ, ὥς ἀδικεό-
μενοι ὑπὸ ὑμέων, χῆτι συμμάχων καταλύσονται τῷ
Πέρσῃ οὕτω ὅπως ἂν δύνωνται· καταλυσάμενοι δὲ,
δῆλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασιλέος γινόμεθα, συ-
στρατευσόμεθα ἐπὶ τὴν ἂν ἐκείνοι ἐξηγέωνται· ὑμεῖς
δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθήσεσθε ὁκοῖον ἂν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ
ἐκβαίῃ.” ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι
εἶπαν ἐπ' ὄρκου, καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὁρεστείῳ
στείχοντας ἐπὶ τοὺς ξείνους· (ξείνους γὰρ ἐκάλεον
τοὺς βαρβάρους·) οἱ δὲ ὡς οὐκ εἰδότες ἐπειρώτεον τὸ
λεγόμενον, ἐπειρόμενοι δὲ ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἑόν·
ὥστε ἐν θώματι γενόμενοι, ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην
διώκοντες· σὺν δέ σφι, τῶν περιοίκων Λακεδαι-
μονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὀπλῖται τῶντ' αὐτοῦ
ἐποίηον.

- 12 Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἠπείγοντο. Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Πausανίῳ ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῶν ἡμεροδρόμων ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοῖς Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι σχίσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι· ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκητο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε· “Μαρδόνιε, ἔπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσσοντά τοι ὅτι ἐκ Λακεδαιμόνος ἐξεληλυθε ἡ νεότης, καὶ ὥς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύγχανε εὖ
- 13 βουλευόμενος.” Ὁ μὲν δὴ, εἰπας ταῦτα, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὥς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἢ πυθέσθαι, ἀνεκώχευε, θέλων εἰδέναι τὸ παρ’ Ἀθηναίων ὁκοῖόν τι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν σφέας· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πausανίῳ ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρει ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἰ κού τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. ἐξήλαυνε δὲ τῶνδε εἵνεκεν, ὅτι οὔτε ἱππασίμη ἢ χώρα ἦν ἢ Ἀττικὴ, εἰ τε νικῶτο συμβαλὼν ἀπάλλαξις οὐκ ἦν ὅτι μὴ κατὰ στεινὸν, ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλευέτο ὦν, ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε φιλίην καὶ χώραν ἱππασίμην.
- 14 Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώρει· ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἔοντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη, πρόδρομον ἄλλην στρατιὴν ἦκειν ἐς Μέγαρά, Λακεδαιμονίων χιλίους· πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐβουλευέτο, θέλων εἰ πως τούτους πρῶτον ἔλοι· ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιὴν ἦγε ἐπὶ τὰ Μέγαρά· ἡ δὲ ἵπκος προελθοῦσα κατιπτάσατο χώραν τὴν Μεγαρίδα. (ἐς ταύτην δὴ ἐκαστάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίου δύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη
- 15 στρατιὴ ἀπίκητο.) Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦλθε

ἀγγελίῃ ὥς αἰέες εἶησαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ· οὕτω δὴ ὁπίσω ἐπορεύετο διὰ Δεκελῆς· οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς προσχώρους τῶν Ἀσωπίων· οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεῦτεν δὲ ἐς Τανάγρην· ἐν Τανάγρῃ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Σκῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν· ἐνθαῦτα δὲ τῶν Θηβαίων καίπερ μηδιζόντων ἔκειρε τοὺς χώρους, οὔτι κατὰ ἔχθος αὐτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος. βουλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατῷ ποιήσασθαι, καὶ ἦν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνειν ὁκοῖόν τι ἐθέλοι, κρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. παρῆκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων παρὰ Ὑσιᾶς· κατέτεινε δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον· οὐ μέντοι τό γε τείχος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ' ὥς ἐπὶ δέκα σταδίους μάλιστά κη μέτωπον ἕκαστον.

Ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων, 16 Ἀτταγίνος ὁ Φρύνωνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, παρασκευασάμενος μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ οὗτοι ἔποντο· ἦν δὲ τὸ δείπνον ποιούμενον ἐν Θήβῃσι. τὰ δὲ ἤδη τὰ ἐπίλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ· ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δείπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα· καὶ σφῶν οὐ χωρὶς ἑκατέρους κλίνειν, ἀλλὰ Πέρσῃν τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἑκάστη· ὥς δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρσῃν τὸν ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἰέντα, εἶρεσθαι αὐτὸν ὁποδαπὸς ἐστι; αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὥς εἴη Ὀρχομενίος· τὸν δὲ εἰπεῖν· “ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω, ἵνα καὶ προειδὼς αὐτὸς περὶ σεωυτοῦ βουλευέσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα· ὁρᾷς τούτους

τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; τούτων πάντων ὄψαι, ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς τοὺς περιγενομένους.” ταῦτά τε ἅμα τὸν Πέρσῃν λέγειν, καὶ μετιέναι πολλὰ τῶν δακρύων· αὐτὸς δὲ θωμάσας τὸν λόγον, εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· “οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεόν ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ’ ἐκείνων ἐν αἴνῃ ἐοῦσι Περσέων;” τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἰπεῖν· “ξεῖνε, ὃ τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδεῖς· ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι· ἐχθίστη δὲ οὐδύνη ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὐτῇ, πολλὰ φρονέοντα μηδενὸς κρατεῖν.” ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον, καὶ τάδε πρὸς τούτοισι, ὥς αὐτὸς αὐτίκα λέγοι ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

- 17 Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιῇν, καὶ συνεσέβαλον ἐς Ἀθήνας ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκημένων· μῦνοι δὲ Φωκέες οὐ συνεσέβαλον· ἐμῆδιζον γὰρ δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι, οὐκ ἐκόντες ἀλλ’ ὑπ’ ἀναγκαίης· ἡμέρησι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτῶν ὀπλίται χίλιοι· ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἀρμοκύδης ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος· ἐπεὶ δὲ ἀπίκατο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσέ σφεας ἐπ’ ἐωνυῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἕζεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἅπασα· μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη, ὥς κατακοντιεῖ σφέας· διεξῆλθε δὲ δι’ αὐτῶν Φωκῶν τῶν τὸ τοῦτο· ἐνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἀρμοκύδης παραίνειε λέγων τοιαύδε· “ὦ Φωκέες, πρόδηλα γὰρ ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι προόπτῳ

θανάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω· νῦν ὦν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμέων χρεόν ἐστι γενέσθαι ἀγαθόν· κρέσσον γὰρ ποιεύντάς τι καὶ ἀμυνομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἥπερ παρέχοντας διαφθαρῆναι αἰσχίστῳ μόρῳ· ἀλλὰ μαθέτω τις αὐτῶν ὅτι ἔόντες βάρβαροι ἐπ' Ἑλλησι ἀνδράσι φόνον ἔρραψαν.” Ὁ μὲν ὦν ταῦτα παραίνεε· οἱ δὲ ἱππείες, 18 ἐπεὶ τέ σφεας ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαυνον ὡς ἀπολεύντες, καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ κού τις καὶ ἀπήκε. καὶ οἱ ἀντίοι ἕστασαν, πάντῃ συστρέψαντες ἑωυτοὺς καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα· ἐνθαῦτα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαυνον ὀπίσω· οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπεῖν, οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας δεηθέντων Θεσσαλῶν, ἐπεὶ δὲ ὥρων πρὸς ἀλέξῃσιν τραπομένους, δείσαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται τρώματα οὕτω δὴ ἀπήλαυνον ὀπίσω· ὥς γάρ σφι ἐνετείλατο Μαρδόνιος· οὐτ' εἰ αὐτῶν πειρηθῆναι ἠθέλησε εἰ τι ἀλκῆς μετέχουσι· ὡς δὲ ὀπίσω ἀπήλασαν οἱ ἱππῶται, πέμψας Μαρδόνιος κήρυκα ἔλεγε τάδε· “θαρσέετε, ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἔόντες ἀγαθοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην· καὶ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον· εὐεργεσίῃσι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ὦν ἐμὲ, οὔτε βασιλέα.” τὰ περὶ Φωκῶν μὲν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐν 19 τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο· πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι τοῖσι τὰ ἀμείνω ἑάνδανε, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίευν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὴ ὦν τοῦ Ἰσθμοῦ, καλλιερησάντων τῶν ἱρῶν, ἐπορεύοντο πάντες καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα· ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρά, ὡς σφι ἐκαλλιέρεε, τὸ πρόσω ἐπορεύοντο, Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος συμμιγέντες δὲ ἐν Ἐλευσίνῃ. ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίας ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρα-

- τοπεδευομένους, φρασθέντες δὲ τοῦτο ἀντετάσσοντο
 20 ἐπὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώνος. Μαρδόνιος δέ,
 ὡς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδῖον, πέμπει ἐς
 αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος,
 εὐδοκιμῶν παρὰ Πέρσῃσι, (τὸν Ἕλληνας Μακίστιον
 καλέουσι,) ἵππον ἔχων Νισαῖον, χρυσοχάλινόν τε
 καὶ ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς· ἐνθαῦτα ὡς προσ-
 ῆλασαν οἱ ἱππόται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλ-
 λον κατὰ τέλεα· προσβάλλοντες δὲ κακὰ μεγάλα
 21 ἐργάζοντο, καὶ γυναικάς σφας ἀπεκάλεον. Κατὰ
 συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτυχον ταχθέντες ἢ τὸ ἐπι-
 μαχώτατον ἦν τοῦ χωρίου παντός· καὶ πρόσδοδος
 μάλιστα ταύτῃ ἐγένετο τῇ ἵππῳ· προσβαλούσης ὦν
 τῆς ἵππου, οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς
 στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα· ἀπικόμενος δὲ ὁ
 κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· “Μεγαρέες λέγουσι·
 ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοὶ εἶμεν τὴν Περ-
 σέων ἵππον δέκεσθαι μῦνοι, ἔχοντες στάσιν ταύτην
 ἐς τὴν ἔστημεν ἀρχήν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρήν τε
 καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καίπερ πιεζεύμενοι· νῦν τε, εἰ
 μὴ τινας ἄλλους πέμψετε διαδόχους τῆς τάξις, ἵστε
 ἡμέας ἐκλείψοντας τὴν τάξιν.” ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα
 ἀπήγγειλε· Πανσανίης δὲ ἀπεπειράτο τῶν Ἑλλήνων,
 εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν
 χώρον τοῦτον, καὶ τάσσεσθαι διάδοχοι Μεγαρεῦσι·
 οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο,
 καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λογάδες τῶν ἐλοχίῃ
 22 Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. Οὗτοι ἦσαν οἳ τε
 ὑποδεξάμενοι, καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεόντων
 Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσ-
 ελόμενοι· μαχομένων δὲ σφῶν ἐπὶ χρόνον, τέλος
 τοιόνδε ἐγένετο τῆς μάχης· προσβαλούσης τῆς
 ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων
 ἵππος βάλλεται τοξεύματι τὰ πλευρά· ἀλγήσας δέ,
 ἵσταται τε ὀρθὸς καὶ ἀποσεύεται τὸν Μασίστιον·
 πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντίκα ἐπέκείατο· τὸν

τε δὴ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον
 κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι· ἐνεσκέυαστο γὰρ
 οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσειον λεπιδώτον· κατύ-
 περθε δὲ τοῦ θώρηκος κιθῶνα φοινίκεον ἐνδεδύκεε·
 τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα, ἐποίευν οὐδέν· πρὶν γε
 δὴ μαθὼν τις τὸ ποιούμενον, παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλ-
 μόν· οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. ταῦτα δέ κως
 γινόμενα ἐλελήθее τοὺς ἄλλους ἱππέας· οὔτε γὰρ
 πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου οὔτε ἀποθνήσκοντα·
 ἀναχωρήσιός τε γινομένης καὶ ὑποστροφῆς οὐκ ἔμα-
 θον τὸ γινόμενον, ἐπεὶ τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπό-
 θεσαν, ὥς σφεας οὐδεὶς ἦν ὁ τάσσω· μαθόντες δὲ
 τὸ γεγονὸς, διακελευσάμενοι ἤλαυνον τοὺς ἵππους
 πάντες, ὥς ἂν τὸν γε νεκρὸν ἀνελοίατο. Ἰδόντες δὲ 23
 οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεια προσελαύνοντας τοὺς
 ἱππέας, ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐπε-
 βώσαντο· ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐβώθее, ἐν τούτῳ
 μάχη ὀξεῖα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νυν
 μῦνοι ἦσαν οἱ τριηκόσιοι, ἐσσοῦντό τε πολλὸν καὶ
 τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὥς δέ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοή-
 θησαν, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππῶται ὑπέμενον, οὐδέ σφι
 ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι· ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ
 ἄλλους προσαπόλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες
 ὧν ὅσον τε δύο στάδια, ἐβουλεύοντο ὃ τι χρεὸν εἴη
 ποιεῖν; ἐδόκεε δέ σφι, ἀναρχίης ἐούσης, ἀπελαύνειν
 παρὰ Μαρδόνιον. Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ 24
 στρατόπεδον, πένθος ἐποίησαντο Μασιστίου πᾶσά
 τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον, σφέας τε
 αὐτοὺς κείροντες καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια,
 οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλέτῳ· ἅπασαν γὰρ τὴν
 Βοιωτίην κατεῖχε ἡχώ· ὥς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ
 γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ
 βασιλεῖ. Οἱ μὲν νυν βάρβαροι τρόπῳ τῷ σφετέρῳ 25
 ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον· οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς
 τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλλουσαν καὶ δεξάμενοι
 ὤσαντο, ἐθάρσυσάν τε πολλῷ μᾶλλον, καὶ πρῶτα

μὲν ἐς ἁμαξαν ἐσθνέντες τὸν νεκρὸν παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν θέης ἄξιος, μεγάθεος εἵνεκα καὶ κάλλεος· τῶν δὲ εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίουν· ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτεον θεησόμενοι Μασίστιον· μετὰ δὲ, ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς· ὁ γὰρ χώρος ἐφαίνετο πολλῷ ἑὼν ἐπιτηδewτερός σφι ἐνστρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαταιϊκὸς τοῦ Ἐρυθραίου, τὰ τε ἄλλα, καὶ εὐδρότερος· ἐς τοῦτον δὴ τὸν χώρον, καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην τὴν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ εἴουσιν, ἔδοξέ σφι χρεὸν εἶναι ἀπικέσθαι, καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι· ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὄπλα, ἦσαν διὰ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρῶνος παρὰ Ὑστιάς ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, ἀπικόμενοι δὲ ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνεα πλησίον τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἡρώος, διὰ ὅχθων τε οὐκ ὑψηλῶν καὶ ἀπέδου χωρίου.

- 26 Ἐνθαῦτα ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο λόγων πολλὸς ὠθισμὸς Τεγεγτέων τε καὶ Ἀθηναίων· ἐδικαίουν γὰρ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, καὶ καινὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα· τοῦτο μὲν οἱ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε· “ἡμεῖς αἰεὶ κοτε ἀξιεύμεθα ταύτης τῆς τάξις ἐκ τῶν συμμάχων ἀπάντων, ὅσαι ἡδὴ ἔξοδοι κοιναὶ ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε Ἡρακλεῖδαι ἐπειρῶντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον· τότε εὐρόμεθα τοῦτο διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἐπεὶ μετὰ Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἐόντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκβοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἰζόμεθα ἀντίοι τοῖσι κατιούσι· τότε ὦν λόγος Ὑλλὸν ἀγορεύσασθαι, ὥς χρεὸν εἶη τὸν μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου, τὸν ἂν σφέων αὐτῶν κρίνωσι εἶναι ἄριστον τοῦτόν οἱ μονομαχεῖν ἐπὶ διακειμένοισι· ἔδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὅρκια ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε· ἦν μὲν Ὑλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίων ἡγεμόνα,

κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρῷα· ἦν δὲ νικηθῆ, τὰ ἔμπαλιν Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιήν· ἑκατόν τε ἐτέων μὴ ζητῆσαι κάτοδον εἰς Πελοπόννησον. προεκρίθη τε δὴ ἐκ πάντων συμμάχων ἐθελοντῆς Ἑχέμος ὁ Ἡερόπου, τοῦ Φηγέος, στρατηγός τε ἐὼν καὶ βασιλεὺς ἡμέτερος· καὶ ἐμουννομάχησέ τε καὶ ἀπέκτεινε Ὑλλον· ἐκ τούτου τοῦ ἔργου εὐρόμεθα ἐν τοῖσι Πελοποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ διατελέομεν ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρεος τοῦ ἐτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν κοινῆς ἐξόδου γινομένης· ὑμῖν μὲν νυν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἀντιέυμεθα· ἀλλὰ διδόντες αἵρεσιν ὁκοτέρου βούλεσθε κέρεος ἄρχειν, παρίεμεν· τοῦ δὲ ἐτέρου φαμὲν ἡμέας ἱκνέεσθαι ἡγεμονεύειν, κατάπερ ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ. χωρὶς τε τούτου τοῦ ἀπηγημένου ἔργου, ἀξιονικότεροί εἰμεν Ἀθηναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχειν· πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν, ἄνδρες Σπαρτιῆται, ἀγῶνες ἀγωνίδονται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους· οὕτω ὦν ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἥπερ Ἀθηναίους· οὐ γάρ σφί ἐστι ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα, οὐτ' ὦν καινὰ οὔτε παλαιά.”

Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα 27 ὑπεκρίναντο τάδε· “ἐπιστάμεθα μὲν σύνοδον τήνδε μάχης εἵνεκα συλλεγῆναι πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀλλ' οὐ λόγων. ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεήτης προέθηκε παλαιὰ καὶ καινὰ λέγειν τὰ ἑκατέροισι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατέργασται χρηστὰ, ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει δηλῶσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρῷόν ἐστι, ἐοῦσι χρηστοῖσι αἰεὶ, πρώτοισι εἶναι μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι· Ἡρακλείδας τῶν οὗτοι φασὶ ἀποκτείνειν τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν τούτους πρότερον ἐξελαυνομένους ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς ἀπικοῖατο φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μῦνοι ὑποδεξάμενοι, τὴν Εἰρυσθέος ὕβριν κατείλομεν, σὺν κείνοισι μάχῃ νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον.

τοῦτο δὲ, Ἀργείους τοὺς μετὰ Πολυνείκεος ἐπὶ Θήβας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας τὸν αἰῶνα καὶ ἀτάφους κειμένους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους, ἀνελεῖσθαι τε τοὺς νεκροὺς φάμεν καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρης ἐν Ἐλευσίνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμαξονίδας, τὰς ἀπὸ Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν. καὶ ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοισι οὐδαμῶν ἐλειπόμεθα. ἀλλ' οὐ γάρ τι προέχει τούτων ἐπιμενησθαι· καὶ γὰρ ἂν χρηστοὶ τότε ἔόντες ὧντοὶ νῦν ἂν εἴεν φλαυρότεροι, καὶ τότε ἔόντες φλαῦροι νῦν ἂν εἴεν ἀμείνονες. παλαιῶν μὲν νυν ἔργων ἅλις ἔστω. ἡμῖν δὲ εἰ μὴδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδεδεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχοντα εἰ τέοισι καὶ ἄλλοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἔργου ἀξιοί εἰμεν τοῦτο τὸ κέρας ἔχειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ· οἵτινες μόνου Ἑλλήνων δὴ μονομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες, περιεγενόμεθα, καὶ ἐνίκησαμεν ἔθνεα ἐξ τε καὶ τεσσεράκοντα. ἂρ' οὐ δίκαιοί εἰμεν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν ἀπὸ τούτου μόνου τοῦ ἔργου; ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάξιος εἶνεκα στασιάζειν πρέπει, ἄρτιοί εἰμεν πείθεσθαι ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκέει ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι ἐστάναι, καὶ κατ' οὐστίνας· πάντα γὰρ τεταγμένοι πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί. ἐξηγέεσθε δὲ ὡς πεισομένων.” οἱ μὲν ταῦτα ἀμείβοντο· Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβωσε ἅπαν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικοτέρους εἶναι ἔχειν τὸ κέρας ἢ περ Ἀρκάδας. οὕτω δὲ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ὑπερέβαλον τοὺς Τεγεάτας.

- 28 Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐτάσσοντο ὧδε οἱ ἐπιφοιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων· τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον Λακεδαιμονίων μύριοι· τούτων δὲ τοὺς πεντακισχιλίους, ἔοντας Σπαρτιήτας, ἐφύλασσον ψилоὶ τῶν εἰλωτέων πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκαστον ἐπτά τεταγμένοι. προσεχέας

δέ σφι εἶλοντο ἐστάναι οἱ Σπαρτιῆται τοὺς Τεγεῆτας, καὶ τιμῆς εἵνεκα καὶ ἀρετῆς· τούτων δ' ἦσαν ὀπλίται χίλιοι καὶ πεντηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἴσταντο Κορινθίων πεντακισχίλιοι· παρὰ δέ σφι εὗροντο παρὰ Πausανίῳ ἐστάναι Ποτιδαητῶν τῶν ἐκ Παλλήνης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τούτων δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τούτων δὲ, Σικυνῶνιοι τρισχίλιοι. τούτων δὲ εἶχοντο Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι. παρὰ δὲ τούτους Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χίλιοι. Τροιζηνίων δὲ ἐχόμενοι, Λεπρεητῶν διηκόσιοι· τούτων δὲ, Μυκηναίων καὶ Τιρυνθίων τετρακόσιοι. τούτων δὲ ἐχόμενοι, Φλιάσιοι χίλιοι· παρὰ δὲ τούτους ἔστασαν Ἑρμιονέες τριηκόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι· τούτων δὲ Χαλκιδέες τετρακόσιοι· τούτων δὲ, Ἀμπρακιητῶν πεντηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Δευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἔστασαν· τούτων δὲ ἐχόμενοι, Παλῆες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Αἰγινητῶν πεντηκόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους ἐτάσσοντο Μεγαρέων τρισχίλιοι. εἶχοντο δὲ τούτων, Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἐστρατήγεε δ' αὐτῶν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. οὗτοι, πλὴν τῶν ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτησι, ἦσαν ὀπλίται, συνάπαντες ἔοντες ἀριθμὸν τρεῖς τε μυριάδες καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες ἑπτὰ. Ὀπλίται 29 μὲν οἱ πάντες συλλεγέντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον ἦσαν τοσοῦτοι· ψιλῶν δὲ πλῆθος ἦν τόδε· τῆς μὲν Σπαρτιτικῆς τάξις πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἔόντων ἑπτὰ περὶ ἕκαστον ἄνδρα· καὶ τούτων πᾶς τις παρήρητητο ὡς ἐς πόλεμον· οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων ψιλοὶ, ὡς εἰς περὶ ἕκαστον ἑὸν ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἦσαν· ψιλῶν μὲν δὴ τῶν ἀπάντων μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ τε μυριάδες καὶ ἑνῆα

- 30 χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες πάντε. Τοῦ δὲ σύμπαντος Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος εἰς Πλαταιὰς σὺν τε ὀπλίτησι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι ἔνδεκα μυριάδες ἦσαν, μιῆς χιλιάδος πρὸς δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέουσαι· σὺν δὲ Θεσπιδέων τοῖσι παρεούσι ἐξεπληροῦντο αἱ ἔνδεκα μυριάδες· παρήσαν γὰρ καὶ Θεσπιδέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιέοντες, ἀριθμὸν εἰς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους· ὅπλα δὲ οὐδ' οὗτοι εἶχον. οὗτοι μὲν νυν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἐστρατοπεδεύοντο.
- 31 Οἱ δὲ ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι, ὡς ἀπεκήδευσαν Μασίστιον, παρήσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας εἶναι ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν ταύτῃ ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ ἀντετάσσοντο ὧδε ὑπὸ Μαρδονίου· κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσας· καὶ δὴ πολλὸν γὰρ περιέασαν πλήθει οἱ Πέρσαι, ἐπὶ τε τάξις πλεῦνας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπέιχον τοὺς Τεγεάτας· ἔταξε δὲ οὕτω· ὃ τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον πᾶν ἀπολέξας, ἔστησε ἀντίον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἀσθενέστερον παρέταξε κατὰ τοὺς Τεγεάτας· ταῦτα δ' ἐποίεε φραζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περσέων δὲ ἐχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Κορινθίους τε καὶ Ποτιδαίητας, καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ Σικυωνίους. Μήδων δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἐπιδaurίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ Λεπρεῖτας τε καὶ Τυρηνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους ἔστησε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἐρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας, καὶ Στυρέας τε καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας ἔταξε· οἱ ἐπέσχον Ἀμπρακινήτας τε καὶ Ἀνακτορίους, καὶ Λευκαδίους, καὶ Παλέας, καὶ Αἰγινήτας. Σακέων δὲ ἐχομένους ἔταξε ἀντία Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων Βοιωτοὺς τε καὶ Λοκροὺς, καὶ Μηλιέας τε καὶ Θεσσαλοὺς, καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους· οὐ γὰρ ἦν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμήδισαν· ἀλλὰ τινες αὐτῶν καὶ

τὰ Ἑλλήνων ἡῤῥον, περὶ τὸν Παρνησσὸν κατειλημέ-
 νοι· καὶ ἐνθεύτεν ὀρμεώμενοι, ἔφερόν τε καὶ ἦγον τήν
 τε Μαρδονίου στρατιήν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἑόντας
 Ἑλλήνων· ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ
 Θεσσαλίην οἰκημένους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦ- 32
 τα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόμασται τῶν ὑπὸ
 Μαρδονίου ταχθέντων, τάπερ ἐπιφανέστατά τε ἦν
 καὶ λόγου πλείστον· ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων
 ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ Θρηάκων, καὶ
 Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν ἄλλων· ἐν δὲ καὶ
 Αἰθιοπῶν τε καὶ Αἰγυπτίων (οἳ τε Ἑρμοτύβιες καὶ
 οἱ Καλασίριες καλεόμενοι) μαχαιροφόροι· οἵπερ εἰς
 Αἰγυπτίων μῦνοι μάχιμοι· τούτους δὲ ἔτι ἐν Φαλή-
 ρῳ ἑὼν ἀπὸ τῶν νηῶν ἀπεβιβάσατο, ἑόντας ἐπιβάτας·
 οὐ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξῃ
 ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι· τῶν μὲν δὴ βαρ-
 βάρων ἦσαν τριήκοντα μυριάδες, ὥς καὶ πρότερον
 δεδῆλωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδονίου συμμά-
 χων οἶδε μὲν οὐδεὶς ἀριθμόν· οὐ γὰρ ὧν ἡριθμήθησαν·
 ὥς δὲ ἐπεικᾶσαι, ἐς πέντε μυριάδας συλλεγῆναι
 εἰκάζω. οὗτοι οἱ παραταχθέντες πεζοὶ ἦσαν· ἡ δὲ
 ἵπκος χωρὶς ἐτέτακτο.

Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετάχατο κατὰ τε ἔθνεα 33
 καὶ κατὰ τέλεια, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο
 καὶ ἀμφοτέρω. Ἑλλήσι μὲν Τισαμενὸς Ἀντιόχου
 ἦν ὁ θυόμενος· οὗτος γὰρ δὴ εἶπετο τῷ στρατεύ-
 ματι τούτῳ μάντις· τὸν, ἑόντα Ἥλεϊον καὶ γένεος
 τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο
 λεωσφέτερον· Τισαμενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελ-
 φοῖσι περὶ γόνου, ἀνέειλε ἡ Πυθίη ἀγῶνας τοὺς
 μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε· ὁ μὲν δὴ ἀμαρτῶν
 τοῦ χρηστηρίου, προσεῖχε γυμνασίοις ὥς ἀναιρησό-
 μενος γυμνικοὺς ἀγῶνας· ἀσκέων δὲ πεντάεθλον
 παρὰ ἐν πάλαισμα ἔδραμε νικᾷν Ὀλυμπιάδα, Ἱερω-
 νύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν· Λακεδαιμόνιοι δὲ
 μαθόντες οὐκ ἐς γυμνικοὺς ἀλλ' ἐς ἀρήτους ἀγῶνας

φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα Ἡρακλειδέων τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολέμων· ὁ δὲ ὀρέων περὶ πολλοῦ ποιευμένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν προσθέσθαι, μαθὼν τοῦτο ἀνέτιμα, σημαίνων σφι, ὡς ἦν μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσονται τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσει ταῦτα· ἐπ' ἄλλῳ μισθῷ δ' οὐ· Σπαρτιῆται δὲ, πρῶτα μὲν ἀκούσαντες δεινὰ ἐποιεῦντο, καὶ μετίεσαν τῆς χρησιμοσύνης τὸ παράπαν· τέλος δὲ, δείματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περσικοῦ τούτου στρατεύματος, καταίνεον μετιόντες· ὁ δὲ γνούς τετραμμένους σφέας, οὐδ' οὕτω ἔφη ἐπὶ ἀρκέεσθαι τούτοισι μούνοισι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἑωντοῦ Ἠγίην γίνεσθαι Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοις τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται.

- 34 Ταῦτα δὲ λέγων οὗτος ἐμμέετο Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι βασιληῆην τε καὶ πολιτηῆην, αἰτεόμενος· καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους, τῶν ἐν Ἀργεῖ γυναικῶν μανεισέων, ὡς μιν οἱ Ἀργεῖοι ἐμισθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νούσου, μισθὸν προετεινάτο τῆς βασιληῆς τὸ ἥμισυ· οὐκ ἀνασχομένων δὲ τῶν Ἀργείων ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμαίνοντο πολλῷ πλεῦνες τῶν γυναικῶν, οὕτω δὴ ὑποστάντες τὰ ὁ Μελάμπους προετεινέτο, ἥϊσαν δώσοντές αἱ ταῦτα· ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορέγεται, ὀρέων αὐτοὺς τετραμμένους, φὰς, ἦν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι τὸ τριτημόριον τῆς βασιληῆς, οὐ ποιήσαιν τὰ βούλονται· οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειληθέντες ἐς στει-
- 35 νὸν, καταινέουσι καὶ ταῦτα· Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τοῦ Τισαμενοῦ, πάντως συνεχῶρεόν οἱ· συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τισαμενὸς ὁ Ἥλειος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκαταίρει· μῦνοι δὲ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτησι πολιῆται· οἱ δὲ πέντε ἀγῶνες οἷδε ἐγένοντο· εἰς μὲν καὶ πρῶτος, οὗτος ὁ

ἐν Πλαταιῇσι· ἐπὶ δὲ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας τε καὶ Ἀργείους γενόμενος· μετὰ δὲ, ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας, πλην Μαντινέων· ἐπὶ δὲ, ὁ Μεσσηνίων, ὁ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ· ὕστατος δὲ, ὁ ἐν Τανάγρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος· οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγώνων.

Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἑλλήσι ὁ Τισαμενὸς, ἀγόν- 36
των τῶν Σπαρτιηγέων, ἐμαντεύετο ἐν τῇ Πλαταιίδι.
τοῖσι μὲν νυν Ἑλλήσι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρά, ἀμυνο-
μένοισι· διαβᾶσι δὲ τὸν Ἀσωπὸν καὶ μάχης ἄρχουσι,
οὔ. Μαρδονίῳ δὲ προθυμιομένῳ μάχης ἄρχειν, οὐκ 37
ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρά· ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ
καλὰ· καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο,
μάντιν ἔχων Ἠγησίστρατον, ἄνδρα Ἥλειόν τε καὶ
τῶν Τελλιαδέων ἐόντα λογιμώτατον· τὸν δὴ πρότερον
τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ, ὡς
πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ· ὁ δὲ
ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς
ψυχῆς πρό τε τοῦ θανάτου πεισόμενος πολλά τε καὶ
λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου· ὡς γὰρ δὴ
ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, ἐσενειχθέντος κως σιδη-
ρίου ἐκράτησε· αὐτίκα δὲ ἐμηχανᾶτο ἀνδρειότατον
ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· σταθμησάμενός γὰρ
ὅκως ἐξελεύσεται οἱ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδὸς, ἀπέταμε
τὸν ταρσὸν ἐνωτοῦ, ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε φυλασ-
σόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον ἀπέδρη
ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ
ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην καὶ ἀνιζόμενος· οὕτω
ὥστε, Λακεδαιμονίων πανδημεὶ διζημένων, τρίτῃ
εὐφρόνῃ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ, τοὺς δὲ ἐν θώματι
μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τάλμης, ὀρέοντας τὸ ἡμί-
τομον τοῦ ποδὸς κείμενον, κακείνον οὐ δυναμένους
εὐρεῖν. τότε μὲν οὕτω διαφυγὼν Λακεδαιμονίους,
καταφεύγει ἐς Τεγέην, ἐοῦσαν οὐκ ἄρθμῃν Λακε-
δαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον· ὕγιᾳ δὲ γενόμενος,
καὶ προσποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεστήκεε ἐκ

τῆς ἰθείης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος· οὐ μέντοι γε ἐς τέλος οἱ συνήνεκε τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρημένον· ἤλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. ὁ μὲν νυν θάνατος ὁ Ἡγησιστράτου ὑστέρον ἐγένετο τῶν Πλαταιϊκῶν τότε δ' ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγου, ἐθνέτο τε καὶ προεθυμέετο κατὰ τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων καὶ κατὰ τὸ κέρδος.

- 38 Ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι, οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἐωντῶν μάντιν Ἰππόμαχον, Λευκάδιον ἄνδρα) ἐπιρρεόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ γινομένων πλεύνων, Τιμηγενίδης ὁ Ἑρπυος, ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κιθαιρῶνος φυλάξαι, λέγων ὡς ἐπιρρέουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὡς ἀπολάμψοιτο
- 39 συχνούς. Ἡμέραι δέ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγόνεσαν ὁκτῶ, ὅτε ταῦτα ἐκείνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ· ὁ δὲ μαθὼν τὴν παραίνεσιν εὖ ἔχουσαν, ὡς εὐφρόνῃ ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τὰς ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαταιέων φέρουσι· τὰς Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς Κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ Δρυὸς Κεφαλὰς. πεμφθέντες δὲ οἱ ἱππῶται οὐ μάτην ἀπίκοντο· ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον λαμβάνουσι ὑποζύγια τε πεντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους οἱ εἶποντο τοῖσι ζεύγεσι· ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι ἀφειδέως ἐφόνεον, οὐ φειδόμενοι οὔτε ὑποζυγίου οὐδενὸς οὔτε ἀνθρώπου· ὡς δὲ ἄδην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτῶν ἤλαυνον περιβαλλόμενοι παρά τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον.

- 40 Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι· μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐπήϊσαν οἱ βάρβαροι περῶμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι· ἡ

μέντοι ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἔλύπεε τοὺς Ἕλληνας· οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μάλα ἔσκον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς.

Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερῶν οὐδὲν ἐπὶ πλεῦν 41
ἐγίνετο τούτων· ὥς δὲ ἑνδεκάτῃ ἐγεγόνεε ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἐν Πλαταιῇσι οἱ τε δὴ Ἕλληνες πολλῶ πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ ἔδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδύνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγοισι Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρξῃ· βουλευομένων δὲ αἶδε ἦσαν αἱ γνώμαι· ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὥς χρεὸν εἶη ἀναζεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν, ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἐνθα σιτόν τέ σφι ἐσσηνείχθαι πολλὸν καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι· κατ' ἡσυχίην τε ἰζομένους διαπρήσσεσθαι ποιεῦντας τάδε· ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τούτων φειδομένους μηδενός, διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστεῶτας ἐν τῇσι πόλισι· καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην· μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας. τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγίνετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὥς προειδότες πλεῦν τι καὶ τούτου· Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρῃ τε καὶ ἀγνωμονεστέρῃ, καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη· δοκέειν τε γὰρ πολλῶ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους ἔτι πλεῦνας τῶν συλλελεγμένων· τά τε σφάγια τὰ Ἡγησιστράτου εἶαν χαίρειν· μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν. Τούτου δὲ οὕτω δικαιεῦντος ἀντέλεγε 42
οὐδεὶς, ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρατιῆς οὗτος ἐκ βασιλείας, ἀλλ' οὐκ Ἀρτά-

βαλὸς. μεταπεμφάμενος ὦν τοὺς ταξiάρχους τῶν τελέων καὶ τῶν μετ' ἐωυτοῦ ἐόντων Ἑλλήνων τούτους στρατηγούς, εἰρώτα εἴ τι εἰδεῖεν λόγιον περὶ Περσέων, ὡς διαφθερέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι; σιγῶντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδόντων τοὺς χρησμούς, τῶν δὲ εἰδόντων μὲν ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε. “ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν, ἢ οὐ τολμάτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὡς εἰ ἐπιστάμενος· ἔστι λόγιον ὡς χρεόν ἐστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα, διαρπάσαι τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν ἀπολέσθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν, αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι, οὔτε ἴμεν ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν ταύτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε ὑμέων ὅσοι τυγχάνουσι εὖνοιο ἐόντες Πέρσησι, ἡδεσθε τοῦδε εἵνεκα, ὡς περιεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων.” ταῦτά σφι εἶπας, δεύτερα ἐσήμαινε παραρτέεσθαι τε πάντα καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης.

- 43 Τοῦτον δ' ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριοὺς τε καὶ τὸν Ἑγχέλεων στρατὸν οἶδα πεποιημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδι ἐστὶ ἐς ταύτην τὴν μάχην πεποιημένα·

τὴν δ' ἐπὶ Θερμώδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βαρβαρόφωνον ἰγνὴν τῇ πολλοὶ πεσέωνται ὑπὲρ Δάχεσιν τε μόρων τε τοξοφόρων Μήδων, ὅταν αἰσιμον ἡμαρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν καὶ παραπλήσια τούτοισι ἄλλα Μουσαίου ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας· ὁ δὲ Θερμώδων ποταμὸς ῥέει μεταξύ Ταναάρης τε καὶ Γλίσαντος.

- 44 Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραίνεσιν τὴν ἐκ Μαρδονίου, νύξ τε ἐγίνετο καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. ὡς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ ἡσυχίῃ ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὑπνῷ,

τηνικαῦτα προσελάσας ἵπῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἑὼν καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίζητο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν· τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῖνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθρον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς ἐλθόντες δὲ ἔλεγον, ὡς ἄνθρωπος ἦκοι ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοὶ ἔπος, στρατηγοὺς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, 45 αὐτίκα εἶποντο ἐς τὰς φυλακὰς· ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε· “ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρὰ θήκην ὑμῶν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιέμενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Πανσανίην, μή με καὶ διαφθείρητε· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος· αὐτός τε γὰρ Ἕλλην γένος εἰμὶ τῶρχαῖον, καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα· λέγω δὲ ὦν, ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν δὲ οἱ δέδοκται τὰ μὲν σφάγια εἶναι χαίρειν, ἅμα ἡμέρη δὲ διαφανσκοῦση συμβολὴν ποιέεσθαι· καταρρώδηκε γὰρ μὴ πλεῖνες συλληθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθε· ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάλῃται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος, καὶ μὴ ποιῆται, λιπαρέετε μένοντες· ὀλίγων γὰρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία· ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὃδε κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρή καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον παράβολον ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισί κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.” ὁ μὲν ταῦτα εἶπας ἀπήλανε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἐωντοῦ τάξιν.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸ 46 δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Πανσανίῃ τάπερ ἤκουσαν

Ἀλεξάνδρου· ὁ δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ καταρρωδήσας τοὺς Πέρσας, ἔλεγε τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἡῷ ἡ συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεὸν ἐστὶ τοὺς Ἀθηναίους στήναι κατὰ τοὺς Πέρσας, ἡμέας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτοὺς τε καὶ τοὺς κατ’ ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκα· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτῶν, ἐν Μαραθῶνι μαχεσάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τέ εἰμεν καὶ ἀδαεῖς τούτων τῶν ἀνδρῶν· Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπειρήται Μήδων· ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροί εἰμεν. ἀλλ’ ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χρεὸν ἐστὶ ἰέναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρασ, ἡμέας δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον.” πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε· “καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπ’ ἀρχῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν κατ’ ὑμέας τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἰπεῖν ταῦτα τάπερ ὑμεῖς φθάντες προφέρετε· ἀλλὰ γὰρ ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γένωνται οἱ λόγοι· ἐπεὶ δ’ ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγόνασι, καὶ ἐτοίμοί εἰμεν
 47 ποιεῖν ταῦτα.” Ὡς δ’ ἤρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἥως τε διέφαινε καὶ διαλλάσσοντο τὰς τάξεις· γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον, ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ· ὁ δ’ ἐπεὶ τε ἤκουσε, αὐτίκα μετιστάναι καὶ αὐτὸς ἐπειράτο, παράγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὥς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γινόμενον ὁ Πausanίης, γνούς ὅτι οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἦγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρασ· ὥς δ’ αὐτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου.

48 Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξεις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας ἔλεγε τάδε· “ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῆδε ἀνθρώπων, ἐκπαγλεομένων ὥς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου οὔτε τάξιν ἐκλείπετε, μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δ’ ἄρ’ ἦν οὐδὲν ἀληθές· πρὶν γὰρ ἢ συμμίσξαι ἡμέας ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ

δὴ φεύγοντας καὶ στάσιν ἐκλείποντας ὑμέας εἶδομεν, ἐν Ἀθηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιευμένους, αὐτοὺς τε ἀντία δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους· ταῦτα οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα· ἀλλὰ πλείστον δὴ ἐν ἡμῖν ἐψεύσθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος, ὥς δὴ πέμψετε ἐς ἡμέας κήρυκα προκαλούμενοι καὶ βουλόμενοι μούνοισι Πέρσῃσι μάχεσθαι, ἄρτιοι ἔόντες ποιεῖν ταῦτα, οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὔρομεν, ἀλλὰ πτώσσοντας μᾶλλον. νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν, τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεὶ τε δεδοξάσθε εἶναι ἄριστοι, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν μαχεσόμεθα; καὶ ἦν μὲν δοκέη καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν μετέπειτα μαχέσθων ὕστεροι· εἰ δὲ καὶ μὴ δοκέοι, ἀλλ' ἡμέας μόνους ἀποχρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσόμεθα· ὁκότεροι δ' ἂν ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν.” Ὁ μὲν, ταῦτα εἰπας τε καὶ 49 ἐπισχὼν χρόνον, ὥς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπεκρίνετο, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· ἀπελθὼν δὲ ἐσήμαινε Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα· ὁ δὲ περιχαρὴς γενόμενος καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἑλλήνας· ὥς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππῶται, ἐσινέοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσακοντίζοντές τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξόται τε ἔόντες καὶ προσφέρεσθαι ἄποροι· τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στράτευμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέχωσαν. ἦσαν μὲν ὦν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι μούνοι· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Ἑλλήσι ἢ μὲν κρήνη πρῶτω ἐγίνετο, ὥς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ· ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον· ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ γάρ σφι οὐκ ἐξὴν ὕδωρ φορέεσθαι, ὑπὸ τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων.

Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, οἱ τῶν Ἑλλήνων 50 στρατηγοί, αἶτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς

στρατιῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνε-
 λέχθησαν περὶ αὐτῶν τε τούτων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες
 παρὰ Πανσανίην ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας· ἄλλα γάρ,
 τούτων τοιούτων ἑόντων, μᾶλλ' ἐσφεας ἐπελύττει·
 οὔτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἳ τέ σφῶν ὀπέωνες ἀπο-
 πεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὡς ἐπισιτιεύμενοι,
 ἀποκεκλέατο ὑπὸ τῆς ἵππου, οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι
 51 ἐς τὸ στρατάπεδον. Βουλευομένοισι δὲ τοῖσι στρα-
 τηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλλονται κείνην τὴν ἡμέρην
 οἱ Πέρσαι συμβολὴν μὴ ποιεύμενοι, ἐς τὴν νῆσον
 ἰέναι· ἣ δέ ἐστι ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης
 τῆς Γαργαφίης, ἐπ' ἣ ἑστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα
 σταδίου ἀπέχουσα, πρὸ τῆς Πλαταιέων πόλεως.
 νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἡπείρῃ· σχιζόμενος ὁ
 ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος ῥέει κάτω ἐς τὸ
 πεδῖον, δεέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία
 στάδια· καὶ ἔπειτα συμμίσγει ἐς τὸν τό· οὖνομα
 δέ οἱ Ὀερόη· θυγατέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι
 Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χώρον
 ἐβουλευσάντο μεταναστῆναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχῃσι
 χρᾶσθαι ἀφθόνῳ καὶ οἱ ἱππῆες σφέας μὴ σινοῖατα,
 ὥσπερ κατ' ἰθὺ ἑόντων· μετακινέεσθαι τε ἔδόκεε τότε
 ἑπεὰν τῆς νυκτὸς ἢ δευτέρῃ φυλακῇ, ὡς ἂν μὴ
 ἰδοῖατα οἱ Πέρσαι ἐξορμευμένους, καὶ σφέας ἐπό-
 μενοι ταρασσοῖεν οἱ ἱππῶται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν
 χώρον τοῦτον τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ὀερόη περισχίζεται
 ῥέονσα ἐκ τοῦ Κιθαιρώνα, ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην
 ἔδόκεε τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου
 πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὡς ἀναλάβοιεν τοὺς ὀπέωνας
 τοὺς ἐπὶ τὰ σιτία οἰχομένους· ἦσαν γὰρ ἐν τῇ
 Κιθαιρῶνι ἀπολελαμμένοι.

52 Ταῦτα βουλευσάμενοι, κείνην μὲν τὴν ἡμέρην
 πᾶσαν, προσκειμένης τῆς ἵππου, εἶχον πόνον ἄτρυ-
 τον· ὡς δὲ ἡ τε ἡμέρη ἔληγε καὶ οἱ ἱππῆες ἐπέπαντο,
 νυκτὸς δὴ γενομένης καὶ ἐούσης τῆς ὥρης ἐς τὴν
 συνέκειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθάντες οἱ

πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο· ἐς μὲν τὸν χώρον ἐς τὸν συνέκειτο οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες, οἱ δὲ, ὡς ἐκινήθησαν, ἔφευγον ἄσμενοι τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν, φεύγοντες δὲ ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἑραῖον· τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλιός ἐστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίου ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον· ἀπικόμενοι δὲ ἔθεντο πρὸ τοῦ ἱοῦ τὰ ὄπλα. Καὶ οἱ μὲν 53 περὶ τὸ Ἑραῖον ἐστρατοπεδεύοντο· Πausanίης δὲ ὀρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρήγγελλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα ἰέναι κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προΐοντας νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χώρον ἰέναι ἐς τὸν συνεθήκαντο· ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἦσαν τῶν ταξιαρχέων πείθεσθαι Πausanίῃ· Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδew, λοχηγέων τοῦ Πιτανητέων λόχου, οὐκ ἔφη τοὺς ξείνους φεύξεσθαι, οὐδὲ ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην· ἐθώμαζέ τε ὀρέων τὸ ποιούμενον, ἅτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ· ὁ δὲ Πausanίης τε καὶ ὁ Εὐρύναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ πείθεσθαι ἐκείνον σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, κείνου ταῦτα νενωμένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ, ἣν ἀπολίπωσι ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι, ἀπόληται ὑπολειφθεὶς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· ταῦτα λογιζόμενοι ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶντο πείθοντές μιν ὡς οὐ χρεὸν εἶη ταῦτα ποιεῖν.

Καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον, μῦνον 54 Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεγέτων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίουν τοιάδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων· ὡς δὲ ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἱππέα ὀψόμενόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειροῖεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῖνται ἀπαλλάσσεσθαι· ἐπείρεσθαί τε Πausanίην τὸ χρεὸν

- 55 εἶη ποίειν; Ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τέ σφεας κατὰ χώραν τεταγμένους, καὶ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτῶν τοὺς πρῶτους· ὥς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν Ἀμομφάρετον ὃ τε Εὐρύαναξ καὶ ὁ Πανσανίης μὴ κινδυνεύειν μένοντας μούινους Λακεδαιμονίων, οὗ κως ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νείκεά τε συμπεσόντες ἀπικέατο, καὶ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό σφι ἀπιγμένος· νεικέων δὲ ὁ Ἀμομφάρετος, λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρησι τῇσι χερσὶ, καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Πανσανίειω, ταύτῃ τῇ ψήφῃ ψηφίζεσθαι ἔφη μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους· ξείνους λέγων τοὺς βαρβάρους· ὁ δὲ μαινόμενον καὶ οὐ φρενήρεα καλέων ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα, λέγειν ὁ Πανσανίης ἐκέλευε τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, ἐχρήζετε τῶν Ἀθηναίων προσχωρήσαί τε πρὸς ἑωυτοὺς, καὶ ποίειν περὶ τῆς ἀπόδου τάπερ ἂν καὶ σφεῖς.
- 56 Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἑωυτοὺς ἥως κατελάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Πανσανίης, οὐ δοκέων τὸν Ἀμομφάρετον λείψεσθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων, (τὰ δὴ καὶ ἐγένετο,) σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας· εἶποντο δὲ καὶ Τεγεῆται· Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι· οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώνος φοβεόμενοι τὴν ἵππον, Ἀθηναῖοι δὲ
- 57 κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδῖον. Ἀμομφάρετος δὲ, ἀρχὴν τε οὐδαμὰ δοκέων Πανσανίην τολμήσειν σφέας ἀπολιπεῖν, περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προτερεόντων δὲ τῶν σὺν Πανσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰθεὶς τέχνη ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀναλαβοντα τὸν λόχον τὰ ὅπλα ἦγε βάδην πρὸς τὸ ἄλλο στῖφος· τὸ δὲ, ἀπελθὼν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε τὸν Ἀμομφάρετον λόχον περὶ ποταμὸν Μολόεντα ἰδρυμένον Ἀργιόπιόν τε χώρον καλεόμε-

νον, τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἦσται· ἀνέμενε δὲ τοῦδε εἵνεκα, ἵνα, ἣν μὴ ἀπολίπη τὸν χώρον ἐν τῷ ἐτετάχατο ὁ Ἀμομφάρετός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοηθέοι ὀπίσω παρ' ἐκείνους. καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρετον παρεγίνοντό σφιν καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων προσέκειτο πᾶσα· οἱ γὰρ ἱππόται ἐποίευν οἶον καὶ ἐώθεσαν ποιέειν αἰεὶ· ἰδόντες δὲ τὸν χώρον κεινὸν ἐν τῷ ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρησι ἡμέρησι, ἤλαννον τοὺς ἵππους αἰεὶ τὸ πρόσω· καὶ ἅμα καταλαβόντες προσεκέατό σφιν.

Μαρδόνιος δὲ ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποιχο- 58
μένους ὑπὸ νύκτα, εἶδὲ τε τὸν χώρον ἐρήμον, καλέσας τὸν Δηρισσαῖον Θώρηκα καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασυδήϊον, ἔλεγε· “ὦ παῖδες Ἀλεύεω, ἔτι τί λέξετε, τάδε ὀρέοντες ἐρήμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι ἐλέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρώτους· τοὺς πρότερόν τε μετισταμένους ἐκ τῆς τάξιος εἶδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα καὶ οἱ πάντες ὀρέομεν διαδράντας· διέδεξάν τε, ἐπεὶ σφεας ἔδρε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ἔόντες ἐν οὐδαμοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο· καὶ ὑμῖν μὲν ἐοῦσι Περσέων ἀπείροισι πολλὴ ἐκ γε ἐμεῦ ἐγίνετο συγγνώμη, ἐπαινεόντων τούτους τοῖσί τι καὶ συνηδέατε· Ἀρταβάζου δὲ θῶμα καὶ μᾶλλον ἐποιεύμην, τὸ καὶ καταρρωδῆσαι Λακεδαιμονίους, καταρρωδήσαντά τε ἀποδέξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὡς χρεὸν εἶη ἀναζεύξαντας τὸ στρατόπεδον ἰέναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστυ πολιορκησομένους· τὴν ἔτι πρὸς ἐμεῦ βασιλεὺς πεύσεται. καὶ τούτων μὲν ἐτέρωθι ἔσται λόγος· νῦν δὲ ἐκείνοισι ταῦτα ποιεῦσι οὐκ ἐπιτρεπτέα ἐστί· ἀλλὰ διωκτέοι εἰσὶ ἐς ὃ καταλαμφθέντες δώσουσι ἡμῖν τῶν δὴ ἐποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.” Ταῦτα εἶπας 59
ἦγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ, διαβάντας τὸν Ἀσσωπὸν, κατὰ στίβον τῶν Ἑλλήνων ὡς δὴ ἀποδιδρῃσκόντων·

ἐπείχέ τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεήτας μόνους· Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ πεδῖον ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατώρα· Πέρσας δὲ ὀρέοντες ὠρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων ἄρχοντες, αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ σημῆα, καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὔδενι κοσμηθέντες οὔτε τάξι· καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὁμίλῳ ἐπήϊσαν, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας.

- 60 Πανσανίης δὲ, ὡς προσέκειτο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἱππέα λέγει τάδε· “ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου ἐλευθέρην εἶναι ἡ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα, προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα διαδράντων· νῦν ὧν δέδοκται τὸ ἐνθεῦτεν ποιητέον ἡμῖν ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα ἄριστα περιστέλλειν ἀλλήλους· εἰ μὲν νυν ἐς ὑμέας ὠρμησε ἀρχὴν ἡ ἵππος, χρὴν δὲ ἡμέας τε καὶ τοὺς μετ’ ἡμέων τὴν Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεήτας βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δὲ, ἐς ἡμέας γὰρ ἅπαντα κεχώρηκε, δίκαιοί ἐστε ὑμεῖς πρὸς τὴν πιεζομένην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυνέοντες ἵεναι· εἰ δ’ ἄρα αὐτοὺς ὑμέας καταλάβηκε ἀδύνατόν τι βοηθέειν, ὑμεῖς δ’ ἡμῖν τοῦτο τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν θέσθε· συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τὸν παρεόντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλῶν
- 61 προθυμοτάτοισι, ὥστε καὶ ταῦτα ἐσακούειν.” Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐπύθοντο, ὠρμέατο βοηθέειν, καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμύνειν· καὶ σφί ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος γενομένων, ὥστε μηκέτι δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσκείμενόν σφεας ἐλύπεε· οὕτω δὴ μυνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἰόντες σὺν ψιλοῖσι ἀριθμὸν οἱ μὲν πεντακισμῦριοι, Τεγεῆται δὲ τρισχίλιοι· οὗτοι γὰρ οὐδαμὰ ἀπεσχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων· ἐσφαγιάζοντο ὡς συμβαλέοντες **Μαρ**

δονίῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρεούσῃ· καὶ οὐ γάρ σφι ἐγένετο τὰ σφάγια χρηστὰ, ἐπιπτόν τε αὐτῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ καὶ πολλῷ πλεύνες ἐτρωματιζοντο· φράξαντες γὰρ τὰ γέρρα οἱ Πέρσαι, ἀπίεσαν τῶν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως οὕτω, ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων καὶ τῶν σφαγίων οὐ γινομένων, ἀποβλέψαντα τὸν Πανσανίην πρὸς τὸ Ἡραῖον τὸ Πλαταιέων ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρηρίζοντα μηδὰ μὴ σφέας ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος. Ταῦτα δ' ἐτι 62

• Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους· καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Πανσανιέω ἐγένετο θυομένοισι τὰ σφάγια χρηστὰ. ὥς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι ἐπὶ τοὺς Πέρσας καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι τὰ τόξα μετέντες. ἐγένετο δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέρρα μάχη· ὥς δὲ ταῦτα ἐπεπτώκεε, ἤδη ἐγένετο μάχη ἰσχυρὴ παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠθισμόν· τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήματι μὲν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσαντες ἦσαν οἱ Πέρσαι· ἄνοπλοι δὲ ἐόντες, καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες ἦσαν, καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίην· προεξαίσσοντες δὲ κατ' ἓνα, καὶ δέκα, καὶ πλευνές τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, καὶ διεφθείροντο. Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς 63

ἔων Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευκοῦ ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλίους, ταύτῃ δὲ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, εἰ δὲ ἀντείχον καὶ ἀμυνόμενοι κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ περὶ ἐκείνον τεταγμένον, ἐὼν ἰσχυρότατον, ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι· πλεῖστον γὰρ σφεας ἐδηλέετο ἢ ἐσθῆς, ἐρήμος ἐοῦσα ὀπλων· πρὸς γὰρ ὀπλίτας ἐόντες γυμνήτες ἀγῶνα ἐποιεῖντο. Ἐνθαῦτα ἡ τε δίκη τοῦ 64

- φόνου τοῦ Λεωνίδεω, κατὰ τὸ χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐκ Μαρδονίου ἐπιτελέετο· καὶ νίκην ἀναιρέεται καλλίστην ἀπάσέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω· τῶν δὲ κατύπερθε οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα εἴρηται ἐς Λεωνίδην· ὧντοὶ γάρ σφι τυγχάνουσι ἐόντες. ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀειμνήστου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πόλεμον ἐόντος, Μεσσηνίοισι πᾶσι· καὶ αὐτὸς τε ἀπέθανε
- 65 καὶ οἱ τριηκόσιοι. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἐωυτῶν, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον τὸ ἐποίησαντο ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαίδι. θῶμα δέ μοι ὅκως, παρὰ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλσος μαχομένων, οὐδὲ εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος οὔτε ἐναποθανῶν· περὶ τε τὸ ἱρὸν οἱ πλεῖστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον· δοκέω δὲ, εἴ τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ, ἢ θεὸς αὐτῇ σφεας οὐκ ἐδέξατο, ἐμπρήσαντας τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἀνακτόριον. αὕτη μὲν νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτο ἐγένετο.
- 66 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος αὐτίκα τε οὐκ ἀρέσκετο κατ' ἀρχὰς λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλέος, καὶ τότε πολλὰ ἀπαγορεύων οὐδὲν ἤνυε, συμβάλλειν οὐκ ἐῶν· ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιαύδε, ὡς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιευμένοισι· τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρτάβαζος· εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσερας μυριάδας ἀνθρώπων περὶ ἐωυτόν· τούτους, ὅκως ἡ συμβολὴ ἐγίνετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ ἔμελλε ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἦγε κατηρημένους, παραγγείλας κατὰ τῷ αὐτῷ ἰέναι πάντας τῇ ἂν αὐτὸς ἐξηγέηται, ὅκως ἂν αὐτὸν ὀρέωσι σπουδῆς ἔχοντα· ταῦτα παραγγείλας, ὡς ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν· προτερῶν δὲ τῆς ὁδοῦ, ὥρα καὶ δὴ φεύγοντας τοὺς Πέρσας· οὕτως δὲ

οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχαζε· φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τείχος, ἀλλ' ἐς Φωκίας, ἐθέλων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλλάσποντον ἀπικέσθαι· καὶ δι' οὔτοι μὲν ταύτῃ ἐτράποντο. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν 67 μετὰ βασιλέος ἐθελοκακεόντων, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συχνόν· οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὔτοι εἶχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην, μαχεόμενοί τε καὶ οὐκ ἐθελοκακεόντες οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτῶν οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα ἔπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς δὲ ἐτράποντο καὶ οὔτοι, ἔφευγον ἐς τὰς Θήβας οὐκ ἤπερ οἱ Πέρσαι· καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὄμιλος οὔτε διαμαχεσάμενος οὐδενὶ οὔτε τι ἀποδεξάμενος ἔφευγον. Δηλοὶ τε 68 ἐμοὶ ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἤρτηντο ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὔτοι πρὶν ἢ καὶ συμμίξαι τοῖσι πολεμίοισι ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων. οὕτω τε πάντες ἔφευγον, πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Βοιωτῆς· αὕτη δὲ τοσαῦτα προσωφέλεε τοὺς φεύγοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν πολεμίων ἀγχιστα ἐοῦσα ἀπείργουσα τε τοὺς φιλίους φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἶποντο, 69 τοὺς Ξέρξῃ διώκοντές τε καὶ φονεύοντες· ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι τοῖσι τεταγμένοις περὶ τὸ Ἡραῖον καὶ ἀπογενομένοις τῆς μάχης, ὅτι μάχῃ τε γέγονε καὶ νικῶν οἱ μετὰ Πανσανίῃ· οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπωρέης καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρουσιν ἄνω, ἰθὺ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος· οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν· ἐπεὶ τε δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρέες καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφέας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππῶται ἐπειγομένους οὐδένα κόσμον, ἤλαυνον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους· τῶν ἱππάρχεε Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμάνδρου· ἐσπεσόντες δὲ κατεστώ-

ρεσαν αὐτῶν ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήραξαν
 70 διώκοντες ἐς τὸν Κιθαιρῶνα. Οὗτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ
 λόγῳ ἀπώλοντο· οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος,
 ὡς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς
 πύργους ἀναβάντες πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπι-
 κέσθαι· ἀναβάντες δὲ ἐφράξαντο ὡς ἡδυνέατο ἄριστα
 πρὸ τεύχος· προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων,
 κατεστήκεε σφί τειχομαχίῃ ἑρρωμενεστέρα· ἕως μὲν
 γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἡμύνοντο καὶ πολλῶ
 πλέον εἶχον τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπιστα-
 μένων τειχομαχεῖν· ὡς δέ σφί οἱ Ἀθηναῖοι προσ-
 ῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγένετο τειχομαχίῃ καὶ χρό-
 νον ἐπὶ πολλόν· τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ
 ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τεύχεος, καὶ ἥριπον· τῇ δὴ
 ἐσεχέοντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ ἐσῆλθον Τεγεῆται
 ἐς τὸ τεῖχος· καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρδονίου οὗτοι
 ᾔσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς καὶ τὴν
 φάτιν τῶν ἵππων ἐοῦσαν χαλκὴν πᾶσαν καὶ θέης
 ἀξίην. τὴν μὲν νυν φάτιν ταύτην τὴν Μαρδονίου
 ἀνέθεσαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται·
 τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸν τόπον, ὅσα περ ἔλαβον, ἐσῆναικαν τοῖσι
 Ἕλλησι· οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι στῖφος ἐποιή-
 σαντο πεσόντος τοῦ τεύχεος, οὔτε τις αὐτῶν ἀλκῆς
 ἐμέμνητο· ἀλύκταζόν τε οἶα ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβη-
 μένοι τε καὶ πολλαὶ μυριάδες κατειλημένοι ἀνθρώπων
 παρῆν τε τοῖσι Ἕλλησι φονεῦειν οὕτω, ὥστε τρεῖς
 κοντα μυριάδων στρατοῦ, καταδεουσέων τεσσέρων τὰς
 ἔχων Ἀρτάβαζος ἔφευγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς
 χιλιάδας περιγενέσθαι· Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ
 Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ
 ἑννεήκοντα, Τεγεγτέων δὲ ἑκκαίδεκα, Ἀθηναίων δὲ
 δύο καὶ πεντήκοντα.

71 Ἡρίστευσε δὲ τῶν βαρβάρων, πεζὸς μὲν ὁ Περ-
 σέων, ἵππος δὲ ἡ Σακέων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος·
 Ἕλλήνων δὲ, ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεγτέων καὶ
 Ἀθηναίων, ὑπερεβάλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι· ἄλλῃ

μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημήνασθαι, (ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἑωυτοὺς ἐνίκων,) ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότερον προσενείχθησαν, καὶ τούτων ἐκράτησαν. καὶ ἄριστος ἐγένετο μακρῷ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας· ὃς ἐκ Θερμοπυλέων μῦνος τῶν τριηκοσίων σωθείς, εἶχε ὄκειδος καὶ ἀτιμῆν· μετὰ δὲ τοῦτον ἠρίστευσαν Ποσειδώνιος τε καὶ Φιλοκύων καὶ Ἀμομφάρετος ὁ Σπαρτιήτης· καίτοι, γενομένης λésχης ὃς γένοιτο αὐτῶν ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ παραγενόμενοι Σπαρτιητέων, Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον φανερώς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρεούσης οἱ αἰτίας, λυσσῶντά τε καὶ ἐκλιπόντα τὴν τάξιν ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα· Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν· οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντες, πλην Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ τίμιοι ἐγένοντο· Ἀριστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην, οὐκ ἐτιμήθη.

Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγέ- 72
νοντο· Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἔλθων ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτῶν Λακεδαιμονίων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· ὃς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πανσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξιν ἐτρωματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ δὴ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξενηγεμένος ἐδυσθανάτεε τε καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀρίμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ, καὶ ὅτι οὐδέν ἐστί οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἑωυτοῦ ἄξιον, προθυμευμένου ἀποδέξασθαι.

Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐν- 73
χίδεω, ἐκ δήμου Δεκελεῆθεν, Δεκελέων δὲ τῶν ποτὲ ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὥς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι· ὥς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν

- τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλήθει, καὶ ἀνίστασαν τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκελέας, οἱ δὲ αὐτὸν Δέκελον ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρι, καὶ δειμαίνοντα περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ πᾶν πρῆγμα, κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας. τὰς δὲ Τιτακὸς, ἐὼν αὐτόχθων, καταπροδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἐν Σπάρτῃ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἀτελείῃ τε καὶ προεδρίῃ διατελείει ἐς τὸδε αἰεὶ ἐπὶ ἐοῦσα, οὕτω ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γενόμενον Ἀθηναίοισι τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινεομένων τὴν ἄλλην Ἀττικὴν
- 74 Λακεδαιμονίων, Δεκελέης ἀποσχέσθαι. Τούτου τοῦ δήμου ἐὼν ὁ Σωφάνης καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, διξοὺς λόγους λεγομένους ἔχει· τὸν μὲν, ὥς ἐκ τοῦ ζωστήρος τοῦ θώρηκος ἐφόρεε χαλκῇ ἀλύσι δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρέην· τὴν, ὅπως πελάσειε ἀπικνεόμενος τοῖσι πολεμίοισι, βαλλέσκετο, ἵνα δὴ μιν οἱ πολέμιοι ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξις μετακινήσῃ μὴ δυναίατο. γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων, δέδοκτο τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα οὕτω διώκειν· οὗτος μὲν οὕτω λέγεται· ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβατέων λέγεται, ὥς ἐπ' ἀσπίδος αἰεὶ περιθεούσης καὶ οὐδαμὰ ἀτρεμιζούσης ἐφόρεε ἐπίσημον ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ θώρηκος δεδεμένην
- 75 σιδηρέην. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον, ὅτι περικατημένων Ἀθηναίων Αἰγιναν, Εὐρυβάτην τὸν Ἀργεῖον ἄνδρα πεντάεθλον ἐκ προκλήσιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνεα χρόνῳ ὕστερον τούτων κατέλαβε, ἄνδρα γενόμενον ἀγαθόν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἡδωνῶν ἐν Δάτῳ περὶ τῶν μετάλλων τῶν χρυσέων μαχεόμενον.
- 76 Ὡς δὲ τοῖσι Ἑλλήσι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρβαροι, ἐνθαῦτά σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἥ ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας καὶ νικῶντας

τοὺς Ἑλληνας, εὐῖσα παλλακὴ Φαρανδάτεος τοῦ Τεάσπιος, ἀνδρὸς Πέρσῃ, κοσμησαμένη χρυσῷ πολ-
λῷ καὶ αὐτὴ καὶ αἱ ἀμφίπολοι, καὶ ἐσθῆτι τῇ καλ-
λιστῇ τῶν παρεουσέων, καταβάσα ἐκ τῆς ἄρμαμάξης,
ἐχώρεε ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇσι
έόντας· ὁρῶσα δὲ πάντα ἐκεῖνα διέποντα Πausanίην,
πρότερόν τε τὸ οὐνομα ἐξεπισταμένη καὶ τὴν πάτρην,
ὥστε πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε τὸν Πausanίην καὶ
λαβομένη τῶν γουνάτων ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ
Σπάρτης, ῥῦσαί με τὴν ἰκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύ-
νης· σὺ γὰρ καὶ ἐς τόδε ὦνησας, τούσδε ἀπολέσας
τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὅπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ
γένος μὲν Κῶν, θυγάτηρ δὲ Ἑγητορίδῃ τοῦ Ἀντα-
γόρῃ· βίῃ δέ με λαβὼν ἐν Κῷ εἶχε ὁ Πέρσης.” ὁ
δὲ ἀμείβεται τοῖσδε· “γύναι, θάρσει, καὶ ὡς ἰκέτις,
καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἀληθέα λέγουσα, καὶ
εἰς θυγάτηρ Ἑγητορίδῃ τοῦ Κῶν, ὃς ἐμοὶ ξεῖνος
μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν περὶ κείνους τοὺς χώρους
οἰκημένων.” ταῦτα εἶπας, τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν
ἐφόρων τοῖσι παρεούσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς
Αἰγίαν, ἐς τὴν αὐτὴ ἤθελε ἀπικέσθαι.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπίζειν τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ 77
ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινῆες ἐπ’ ἐξεργασμένοισι· μα-
θόντες δὲ ὅτι ὕστεροι ἤκουσι τῆς συμβολῆς, συμ-
φορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔφασαν εἶναι
σφέας ζημιῶσαι· πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους τοὺς
μετὰ Ἀρταβάζου φεύγοντας, τούτους ἐδίωκον μέχρι
Θεσσαλίας· (Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔων φεύγοντας
διώκειν) οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἐωντῶν, τοὺς
ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς. μετὰ δὲ
Μαντινέας ἦκον Ἥλείοι· καὶ ὡσαύτως οἱ Ἥλείοι τοῖσι
Μαντινεῦσι συμφορὴν ποιησάμενοι ἀπαλλάσσοντο·
ἀπελθόντες δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ
κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἥλείους τοσαῦτα.

Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγινῃ 78
τέων ἦν Λάμπων ὁ Πύθῃ, Αἰγινητέων τὰ πρῶτα, ὃς
Π.—25

- ἀνοσιώτατον ἔχων λόγον ἵκετο πρὸς Πανσανίην· ἀπικόμενος δὲ, σπουδῇ ἔλεγε τάδε· “ὦ παῖ Κλεομβρότου, ἔργον ἔργασταί τοι ὑπερφνὲς μέγαθός τε καὶ κάλλος· καὶ τοὶ θεοὶ παρέδωκε, ῥυσάμενον τὴν Ἑλλάδα κλέος καταθέσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοισι ποιήσον, ὅπως λόγος τέ σε ἔχη ἔτι μέζων, καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑπάρχειν ἔργα ἀτάσθαλα ποιέων ἐς τοὺς Ἕλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδόνιός τε καὶ Ξέρξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεσταύρωσαν τῷ σὺ τὴν ὁμοίην ἀποδιδούς, ἔπαινον ἔξεις πρῶτα μὲν ὑπὸ πάντων Σπαρτιητέων, αὐτὶς δὲ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας,
- 79 **τετιμώρησαι ἐς πατέρων τὸν σὸν Λεωνίδην.**” Ὁ μὲν δοκέων χαρίζεσθαι ἔλεγε τάδε· ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε· “ὦ ξεῖνε Αἰγινῆτα, τὸ μὲν εὐνοεῖν τε καὶ προορᾶν ἄγαμαι σεῦ· γνώμης μέντοι ἡμάρτηκας χρηστῆς· ἐξάρας γάρ με ὑψοῦ καὶ τὴν πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἐς τὸ μηδὲν κατέβαλες παραινέων νεκρῷ λυμαίνεσθαι καὶ, ἦν ταῦτα ποιέω, φὰς ἄμεινόν με ἀκούσεσθαι· τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ποιέειν ἢ περ Ἑλλήσι· καὶ ἐκείνοισι δὲ ἐπιφθονέομεν. ἐγὼ δ' ὦν τούτου εἵνεκα μήτε Αἰγινιῆτισι ἄδοιμι, μήτε τοῖσι ταῦτα ἀρέσκεται· ἀποχρᾶ δ' ἐμοὶ, Σπαρτιήτισι ἀρεσκόμενον ὅσια μὲν ποιέειν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν· Λεωνίδῃ δὲ, τῷ με κελεύεις τιμωρῆσαι, φημὶ μεγάλως τετιμωρῆσθαι· ψυχῇσί τε τῇσι τῶνδε ἀναριθμήτοις τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. σὺ μέντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε μήτε προσέλθης ἔμοιγε, μήτε συμβουλεύσης· χάριν ἴσθι τε ἐὼν ἀπαθής.” ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ἀπαλλάσσετο.
- 80 Πανσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος μῆδενά ἀπ-
τεσθαι τῆς λήτης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς εἰλωτας
τὰ χρήματα· οἱ δὲ ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σκιδνάμενοι
εὗρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου,

κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους, κρητῆράς τε χρυσέους, καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἐπ' ἁμαξέων εὕρισκον, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο ἐνεόντες χρύσειοί τε καὶ ἀργύρεοι· ἀπὸ τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλια τε καὶ στρεπτούς, καὶ τοὺς ἀκινάκας, ἔοντας χρυσέους· ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης λόγος ἐγένετο οὐδὲ εἰς. ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλεον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ εἰλωτες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων οὐκ οἶά τε ἦν κρύψαι· ὥστε Αἰγινήτησι οἱ μεγάλοι πλούτοι ἀρχὴν ἐνθεῦτεν ἐγένοντο, οἱ τὸν χρυσὸν, ἅτε ἔοντα χαλκὸν δῆθεν, παρὰ τῶν εἰλωτέων ὠνέοντο. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκά- 81
την ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρῆνου ὄφις τοῦ χαλκεύου ἐπεστεῶς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ· καὶ τῷ ἐν Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλκεον Δία ἀνέθηκαν· καὶ τῷ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπτάπηχυν χάλκεος Ποσειδέων ἐξεγένετο· ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαιρέοντο, καὶ ἔλαβον ἕκαστοι τῶν ἄξιοι ἦσαν, καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. ὅσα μὲν νυν ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύσασι αὐτέων ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· δοκέω δ' ἔγωγε καὶ τούτοις δοθῆναι· Πανσανίῃ δὲ πάντα δέκα ἐξαιρέθη τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι, ὥς δὲ αὐτῶς καὶ τὰ ἄλλα χρήματα. Λέγεται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι· ὥς Ξέρξης 82
φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν ἑωυτοῦ· Πανσανίην ὦν, ὀρέοντα τὴν Μαρδονίου κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποικίλοισι κατασκευασμένην, κελεῦσαι τοὺς τε ἀρτοκόπους καὶ τοὺς ὀψοποιούς κατὰ ταῦτα καθὼς Μαρδονίῳ δεῖπνον παρασκευάζειν· ὥς δὲ κελευόμενοι οὗτοι ἐποίευν ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Πανσανίην, ἰδόντα κλίνας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας

εὖ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρεπέα τοῦ δείπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ, κελεύσαι ἐπὶ γέλωτι τοὺς ἐωυτοῦ διηκόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν δείπνον· ὥς δὲ τῆς θοίνης ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Πausanίην γελάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς· συνελθόντων δὲ τουτέων, εἰπεῖν τὸν Πausanίην, δεικνύντα ἐς ἑκατέρην τοῦ δείπνου τὴν παρασκευήν· “ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκα ἐγὼ ὑμέας συνήγαγον, βουλόμενος ὑμῖν τοῦδε τοῦ Μῆδων ἡγεμόνος τὴν ἀφροσύνην δεῖξαι· ὃς τοιήνδε δίαίταν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω οὔζυρην ἔχοντας ἀπαιρησόμενος” ταῦτα μὲν Πausanίην λέγεται εἰπεῖν πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων.

83 Ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων εὖρον συχνοὶ θήκας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων. ἐφάνη δὲ καὶ τότε ὕστερον ἔτι τούτων, τῶν νεκρῶν περιψιλωθέντων τὰς σάρκας· συνεφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα οἱ Πλαταιέες ἐς ἓνα χώρον· εὐρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα ῥαφήν οὐδεμίαν, ἀλλὰ ἐξ ἑνὸς ἐοῦσα ὀστέου· ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος καὶ τὸ ἄνω τῆς γνάθου, ἔχουσα ὀδόντας μονοφυέας ἐξ ἑνὸς ὀστέου πάντας, τοὺς τε ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους· καὶ πενταπῆχεος ἀνδρὸς ὀστέα ἐφάνη.

84 Ἐπεὶ τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο· ὑπ’ ὅτεν μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκές οὐκ ἔχω εἰπεῖν· πολλοὺς δὲ τινες ἤδη καὶ παντοδαπούς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντας πολλοὺς παρὰ Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ τοῦτο τὸ ἔργον. ὅστις μέντοι ἦν αὐτῶν ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δύναμαι ἀτρεκέως πυθέσθαι· ἔχει δὲ τινα φάτω καὶ Διονυσιοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον.

85 ἀλλ’ ὁ μὲν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὥς ἐν Πλαταιῇσι τὴν λήϊν διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἐωυτῶν χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τρεῖς

ἐποιήσαντο θήκας· ἔνθα μὲν τοὺς ἱρένας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἦσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ ἐνὶ τῶν τάφων ἦσαν οἱ ἱρένες· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ εἰλωτες. οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρὶς πάντας ἀλέας· καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐωυτῶν ὁμοῦ· καὶ Μεγαρέες τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου διαφθαρέντας. τούτων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐγένοντο οἱ τάφοι· τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἑόντες τάφοι, τούτους δὲ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπαισχυνομένους τῇ ἀπεστύι τῆς μάχης, ἐκάστους χώματα χῶσαι κεινὰ, τῶν ἐπιγυνομένων εἵνεκεν ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ἔσκε αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεσθέντων τῶν Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδην τὸν Αὐτοδίκου ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξεινον ἑόντα αὐτῶν.

Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ 86 Ἕλληνες, αὐτίκα βουλευομένοισί σφι ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ ἐξαιτέειν αὐτῶν τοὺς μηδίσαντας, ἐν πρώτοισι δὲ αὐτῶν Τιμηγενίδην καὶ Ἀτταγῖνον, οἱ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους ἦσαν· ἦν δὲ μὴ ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρότερον ἢ ἐξέλωσι· ὡς δέ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκεον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας· οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τὴν τε γῆν αὐτῶν ἔταμνον καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος. Καὶ οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινεόμενοι, εἰ- 87 κοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε· “ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ οὕτω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας ἢ ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παραδῶτε, νῦν ὦν ἡμέων εἵνεκα γῇ ἢ Βοιωτίῃ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ· ἀλλ' εἰ μὲν χρημάτων χρήζοντες πρόσχημα ἡμέας ἐξαιτέονται, χρήματά σφι δῶμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ· σὺν

γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμηδίσαμεν, οὐδὲ μῦνοι ἡμέες· εἰ δὲ ἡμέων ἀληθῶς δεόμενοι πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην παρέξομεν.” κάρτα τε ἔδοξε εὖ λέγειν, καὶ ἐς καιρόν· αὐτίκα τε ἐπεκηρυκύνοντο πρὸς Πανσανίην οἱ Θηβαῖοι, θέλοντες ἐκδιδόναι
 88 τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ὠμολόγησαν ἐπὶ τούτοις, Ἀτταγῖνος μὲν ἐκιδιρῆσκει ἐκ τοῦ ἄστεος· παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Πανσανίης ἀπέλυσε τῆς αἰτίας, φὰς τοῦ μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταιτίους· τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀντιλογίης τε κυρήσειν, καὶ δὴ χρήμασι ἐπεποίθεσαν διωθέσθαι· ὁ δὲ ὡς παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων, τὴν στρατιὴν τὴν τῶν συμμαχῶν ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόρινθον διέφθειρε. ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβῃσι γεγόμενα.

89 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος φεύγων ἐκ Πλαταιέων καὶ δὴ καὶ πρόσω ἐγένετο· ἀπικόμενον δέ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφέας ἐπὶ τε ξείνια ἐκάλεον, καὶ ἀνειρώτευν περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων· ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, γνοὺς ὅτι εἰ ἐθέλοι σφί πᾶσαν τὴν ἀληθειάν τῶν ἀγώνων εἰπεῖν, αὐτὸς τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ’ αὐτοῦ στρατός· ἐπιθήσεσθαι γάρ οἱ πάντα τινὰ οἶετο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα· ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξαγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε· “ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁράτε, ἐπείγομαί τε κατὰ τὴν ταχίστην ἑλὼν ἐς Θρηίκην, καὶ σπουδὴν ἔχω πεμφθεὶς κατὰ τι πρήγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε· αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, οὗτος κατὰ πόδας ἐμεῦ ἐλαύνων προσδόκιμός ἐστι· τοῦτον καὶ ξεινίζετε καὶ εὖ ποιεῦντες φαίνεσθε· οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιεῦσι μεταμελήσει.” ταῦτα δὲ εἶπας, ἀπέλαυνε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μακεδονίης ἰθὺ τῆς Θρηίκης, ὡς

ἀληθέως ἐπαιγόμενος, καὶ τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ· καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑαυτοῦ συχνούς ὑπὸ Θρηίκων τε καταλοπέντας κατ' ὁδὸν, καὶ λιμῶ συστάντας καὶ καμάτῳ· ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην.

Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆσπερ ἐν Πλαταιῇσι τὸ 90
 τρώμα ἐγένετο, συνεκύρησε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ
 τῆς Ἰωνίης. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Δήλῳ κατέατο οἱ
 Ἕλληνες οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακε-
 δαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου
 Δάμπων τε Θρασυκλέος καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρα-
 τίδεω καὶ Ἠγησίστρατος Ἀρισταγόρεω, πεμφθέντες
 ὑπὸ Σαμίων λάθρῃ τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράν-
 νου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστη-
 σαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι· ἐπελθόντων δέ
 σφεων ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς, ἔλεγε Ἠγησίστρατος
 πολλὰ καὶ παντοῖα· ὥς ἦν μόνον ἰδωνται αὐτοὺς οἱ
 Ἴωνες ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὥς οἱ βάρ-
 βαροι οὐκ ὑπομενέουσι· ἦν δὲ καὶ ἄρα ὑπομείνωσι,
 οὐκ ἐτέρην ἄγρην τοιαύτην εὐρεῖν ἂν αὐτοὺς· θεοὺς
 τε κοινούς ἀνακαλέων, προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι
 ἄνδρας Ἕλληνας ἐκ δουλοσύνης καὶ ἀπαμῦναι τὸν
 βάρβαρον· εὐπετές τε αὐτοῖσι, ἔφη, ταῦτα γίνεσθαι·
 τὰς τε γὰρ νέας αὐτῶν κακῶς πλέειν καὶ οὐκ ἀξιομά-
 χους κείνοισι εἶναι· αὐτοὶ τε, εἴ τι ὑποπτεύουσι μὴ
 δόλῳ αὐτοὺς προάγοιεν, ἐτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι νηυσὶ
 τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὅμηροι εἶναι. Ὡς δὲ πολλὸς 91
 ἦν λισσόμενος ὁ ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Λευτυχίδης,
 εἴτε κληδόνος εἵνεκεν θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ
 συντυχίην θεοῦ ποιεῦντος· “ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ
 οὔνομα;” ὁ δὲ εἶπε· “Ἠγησίστρατος.” ὁ δὲ ὑπαρ-
 πάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἴ τινα ὄρμητο λέγειν ὁ
 Ἠγησίστρατος, εἶπε· “δέκομαι τὸν οἶκόν, τὸν
 Ἠγησίστρατον, ὦ ξεῖνε Σάμιε· σὺ δὲ ἡμῖν ποίεις
 ὅκως αὐτός τε δούς πίστιν ἀποπλεύσειαι, καὶ οἱ σὺν

- σοὶ ἔόντες οἶδε, ἥ μὲν Σαμίους ἡμῖν προθύμους
 92 ἔσεσθαι συμμάχους.” Ταῦτά τε ἅμα ἡγόρευε καὶ
 τὸ ἔργον προσῆγε· αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε
 καὶ ὄρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς
 Ἕλληνας· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, οἱ μὲν ἀπέπλεον
 μετὰ σφέων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν Ἡγησίστρατον,
 οἰωνὸν τὸ οὖνομα ποιεύμενος· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπι-
 σχόντες ταύτην τὴν ἡμέρην, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέ-
 οντο, μαντευομένου σφί Διήφονου τοῦ Εὐνήνιου,
 ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῇ
 Ἴονίῃ κόλπῳ· τοῦ τὸν πατέρα κατέλαβε Εὐνήνιον
 93 πρῆγμα τοιόνδε· Ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἰρὰ
 ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκεται παρὰ
 ποταμὸν, ὃς ἐκ Λάκμωνος οὐρεὸς ῥέει διὰ τῆς Ἀπολ-
 λωνίης χώρας ἐς θάλασσαν, παρ’ Ὀρικὸν λιμένα·
 τὰς δὲ νύκτας ἀραιρημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ
 γένει δοκιμώτατοι τῶν ἀστῶν, οὗτοι φυλάσσουσι
 ἐνιαυτὸν ἕκαστος· περὶ πολλοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται
 Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα, ἐκ θεοπροπίου
 τινός· ἐν δὲ ἄντρῳ αὐλίζονται, ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκὰς·
 ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐνήνιος οὗτος ἀραιρημένος ἐφύλασσε·
 καὶ κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν φυλακὴν,
 παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον· διέφθειραν τῶν
 προβάτων ὡς ἐξήκοντα· ὁ δὲ ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ
 καὶ ἔφραζε οὐδενί, ἐν νόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν
 ἄλλα πριάμενος· καὶ οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνι-
 ήτας ταῦτα γενόμενα, ἀλλ’ ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες
 μιν ὑπὸ δικαστήριον κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν
 κατακοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στερηθῆναι· ἐπεὶ τε δὲ
 τὸν Εὐνήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε
 πρόβατά σφί ἔτικτε οὔτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπὸν
 πρόφαντα δέ σφί ἐν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι
 ἐγίνετο, ἐπεὶ τε ἐπειρώτευν τοὺς προφήτας τὸ αἴτιον
 τοῦ παρεόντος κακοῦ, οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον, ὅτι
 ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἰρῶν προβάτων Εὐνήνιον τῆς
 ὄψιος ἐστέρησαν· αὐτοὶ γὰρ ἐπορμήσαι τοὺς λύκους

οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν ταύτας τὰς ἂν αὐτὸς ἔλγεται καὶ δικαιοῖ· τούτων δὲ τελευμένων, αὐτοὶ δώσειν Εὐνήνῳ δόσιν τοιαύτην τὴν πολλούς μιν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦ- 94
τά σφι ἐχρήσθη· οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται ἀπόρρητα ποιησάμενοι, προέθεσαν τῶν ἀστῶν ἀνδράσι διαπρήξαι· οἱ δὲ σφι διέπρηξαν ὧδε· κατημένου Εὐνήνιου ἐν θώκῳ, ἐλθόντες οἱ παρίζοντο καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο, ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι τῷ πάθει· ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες εἰρώτεον τίνα δίκην ἂν ἔλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποστήναι δώσειν τῶν ἐποίησαν; ὃ δὲ οὐκ ἀκηκῶς τὸ θεοπρόπιον, εἵλετο εἶπας· εἴ τίς οἱ δοίῃ ἀγροὺς τῶν ἀστῶν, ὀνομάσας τοῖσι ἡπίστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ, καὶ οἴκησιν πρὸς τούτοις, τὴν ἥδεε καλλίστην ἐοῦσαν τῶν ἐν τῇ πόλει· τούτων δὲ, ἔφη, ἐπήβολος γενόμενος τοῦ λοιποῦ ἀμήνιτος εἶναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, οἱ δὲ πάρεδροι εἶπαν ὑπολαβόντες· “Εὐήνιε, ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῆται τῆς ἐκ τυφλώσεως ἐκτίνουσί τοι κατὰ θεοπρόπια τὰ γενομένα.” ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦτα δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεῦτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὥς ἐξαπατηθεῖς· οἱ δὲ, πριάμενοι παρὰ τῶν ἐκτημένων, διδούσι οἱ τα εἵλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ οὐνομαστὸς γενέσθαι.

Τούτου δὴ ὁ Δηίφονος ἐὼν παῖς τοῦ Εὐνήνιου, 95
ἀγόντων Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἤδη δὲ καὶ τότε ἤκουσα, ὥς ὁ Δηίφονος ἐπιβατεῦων τοῦ Εὐνήνιου οὐνόματος, ἐξελάμβανε ἐπιὼν τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν Εὐνήνιου παῖς. Τοῖσι δὲ Ἑλλησι ὡς 96
ἐκαλλιέρησε, ἀνήγον τὰς νέας ἐκ τῆς Δήλου πρὸς τὴν Σάμον· ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς Σαμῆς πρὸς Καλάμοις, οἱ μὲν αὐτοῦ ὀρμισσάμενοι κατὰ τὸ Ἰπραίον τὸ ταύτῃ, παρεσκευάζοντο ἐς ναυμαχίην·

- οἱ δὲ Πέρσαι πυνθόμενοι σφεας προσπλέειν, ἀνήγον
καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον τὰς νέας τὰς ἄλλας, τὰς
δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἀποπλέειν· βουλευομένοισι γάρ
σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι· οὐ γὰρ ὦν
ἐδόκεον ὁμοῖοι εἶναι· ἐς δὲ τὴν ἡπειρον ἀπέπλεον,
ὅκως ἔωσι ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον ἐόντα
ἐν τῇ Μυκάλῃ· ὅς, κελεύσαντος Ξέρξεω, καταλελειμ-
μένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασσε· τοῦ
πλήθους μὲν ἦν ἑξ μυριάδες· ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ
Τιγράνης, κάλλεϊ τε καὶ μεγάλῃ ὑπερφέρων Περ-
σέων· ὑπὸ τούτων μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλεύ-
σαντο καταφυγόντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ
ἀνειρύσαι τὰς νέας, καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρυμα
97 τῶν νεῶν καὶ σφέων αὐτῶν κρησφύγετον· Ταῦτα
βουλευσάμενοι ἀνήγοντο· ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ
τῶν Ποτνιέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσιwonά τε καὶ
Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἐστὶν ἱρὸν,
τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλέος ἰδρύσατο Νείλεω τῷ
Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλήτου κτιστὺν, ἐνθαῦτα
τάς τε νέας ἀνείρυσαν καὶ περιεβάλοντο ἔρκος καὶ
λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἡμερα, καὶ
σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν· καὶ παρεσκευά-
δατο ὡς πολιορκησόμενοι καὶ ὡς νικήσοντες, ἐπ'
ἀμφοτέρα· ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρεσκευάζοντο.
- 98 Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρ-
βάρους ἐς τὴν ἡπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφυγόντων·
ἐν ἀπορίῃ τε εἶχοντο ὃ τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσ-
σονται ὀπίσω εἴτε καταπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου·
τέλος δ' ἔδοξε τούτων μὲν μηδέτερα ποιέειν, ἐπιπλέειν
δὲ ἐπὶ τὴν ἡπειρον· παρασκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμα-
χίην καὶ ἀποβάθρας καὶ τὰ ἄλλα ὧσων ἔδεε, ἔπλεον
ἐπὶ τῆς Μυκάλης· ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ
στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετό σφι ἐπαναγόμενος,
ἀλλὰ ὧρων νέας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολ-
λὸν δὲ πεζὸν παρακεκριμένον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν,
ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νηὶ παραπλέων, ἐγχερίμψας

τῷ αἰγιαλῷ τὰ μάλιστα Λευτυχίδης, ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε τοῖσι Ἴωσι λέγων· “ἄνδρες Ἴωνες ὅσοι ὑμέων τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω· πάντως γὰρ οὐδὲν συνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι· ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμνήσθαι τινα χρὴ ἐλευθερίας μὲν πάντων πρῶτον, μετὰ δέ, τοῦ συνθήματος Ἑβης· καὶ τάδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἑσακούσας ὑμέων πρὸς τοῦ ἐπακούσαντος.” ὧν τὸς δὴ οὗτος ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος καὶ ὁ Θεμιστοκλέος ὁ ἐπ’ Ἀρτεμισίῳ· ἥ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ῥήματα τοὺς βαρβάρους ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἥ ἔπειτα ἀνενειχθέντ’ ἐς τοὺς βαρβάρους, ποιήσιν ἀπίστους [τοῖσι Ἑλλησι].

Λευτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένον, δεύτερα δὴ τάδε 99 ἐποίουν οἱ Ἕλληνες· προσχόντες τὰς νέας, ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο· οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντας, τοῦτο μὲν ὑπονοήσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέοντα τὰ ὄπλα· οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελειμμένους οἱ Ξέρξεω, τούτους λυσάμενοι πάντας ἀποπέμπουσι ἐποδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας· τῶν εἵνεκεν οὐκ ἦκιστα ὑποψίην εἶχον, πεντακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι· τοῦτο δὲ τὰς διόδους τὰς ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερούσας προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὡς ἐπισταμένοισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώραν· ἐποίουν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἔωσι· τούτους μὲν Ἰώνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν ἂν τι ποιέειν δυνάμιος ἐπιλαβομένοισι, τρόποισι τοιούτοις προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι· αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ γέρρα ἕρκος εἶναί σφι.

Ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάδατο τοῖσι Ἑλλησι, προσ- 100 ἦσαν πρὸς τοὺς βαρβάρους· ἰούσι δέ σφι φήμη τε

ἐσέπτατο ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν, καὶ κηρυκῆιον ἐφάνη ἐπὶ τῆς κυματωγῆς κείμενον· ἡ δὲ φήμη διηλθέ σφι ὧδε, ὥς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν νικῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι· δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοις ἐστὶ τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων, εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ἡμέρης συμπιπτούσης τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ μέλλοντος ἔσεσθαι τρώματος, φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι ταύτῃ ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσῆσαι τε τὴν στρατιὴν πολλῶ μάλ-

101 λον, καὶ ἐθέλειν προθυμότερον κινδυνεύειν. Καὶ τόδε ἕτερον συνέπεσε γένόμενον, Δημήτριος τεμένεια Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι· καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον ἐγένετο (ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι· γεγονέναι δὲ νίκην τῶν μετὰ Πανσανίῳ Ἑλλήνων ὀρθῶς σφι ἡ φήμη συνέβαινε ἐλθούσα· τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρῶτ' ἔτι τῆς ἡμέρης ἐγένετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ περὶ δείλῃν· ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι, μηνός τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ οὐ πολλῶ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγένετο. ἦν δὲ ἀρρωδίῃ σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, οὔτι περὶ σφέων αὐτῶν οὔτω, ὥς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς· ὥς μέντοι ἡ κληδὼν αὕτη σφι ἐσέπτατο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσοδον ἐποιεῦντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσπευδον ἐς τὴν μάχην, ὥς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἄεθλα προέκειτο.

102 Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τούτοις τεταγμένοις, μέχρι κου τῶν ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγένετο κατ' αἰγιαλόν τε καὶ ἄπεδον χώρον· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοις τεταγμένοις, κατὰ τε χαράδρην καὶ οὖρεα· ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιήϊσαν, οὔτοι οἱ ἐπὶ τῷ ἐτέρῳ κέρει ἔτι καὶ δὴ ἐμάχοντο. ἕως μὲν νυν τοῖσι Πέρσῃσι ὀρθία ἦν τὰ γέρρα, ἡμύνοντό τε καὶ οὐδὲν

ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ· ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ
 τῶν προσεχέων ὁ στρατὸς, ὅκως ἐκιντῶν γένηται
 τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσάμενοι,
 ἔργον εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο
 τὸ πρῆγμα· διωσάμενοι γὰρ τὰ γέρρα οὗτοι, φερό-
 μενοι ἐσέπεσον αἰέες ἐς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ δεξά-
 μενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος ἔφευγον
 ἐς τὸ τεῖχος· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυν-
 νιοι καὶ Τροιζήνιοι, (οὕτω γὰρ ἦσαν ἐπεξῆς τεταγ-
 μένοι,) συνεπισπόμενοι συνεσέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος·
 ὥς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἀραίρητο, οὗτ' ἔτι πρὸς ἀλκὴν
 ἐτράποντο οἱ βάρβαροι πρὸς φυγὴν τε ὁρμέατο οἱ
 ἄλλοι πλὴν Περσέων· οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γινό-
 μενοι, ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι
 Ἑλλήνων. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο
 μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταύνης μὲν
 καὶ Ἰθαμίτῃς, τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες, ἀποφεύ-
 γουσι· Μαρδόντης δὲ καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς
 Τιγράνης μαχόμενοι τελευτῶσι. Ἐτι δὲ μαχομένων 103
 τῶν Περσέων ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ'
 αὐτῶν, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιεχίριζον. ἔπεσον δὲ καὶ
 αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα ἄλλοι τε καὶ
 Σικυννιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεως. τῶν δὲ Σαμίων
 οἱ στρατευόμενοι, ἔοντες τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ
 Μηδικῷ καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὄπλα, ὥς εἶδον αὐτίκα
 κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκέα τὴν μάχην, ἔρδον
 ὅσον ἠδυνέατο, προσωφελείην ἐθέλοντες τοῖσι Ἑλ-
 λησι· Σαμίους δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντας,
 οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων ἐπέθεντο
 τοῖσι βαρβάροισι. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο 104
 μὲν τῶν Περσέων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίας
 εἵνεκά σφι· ὥς, ἣν ἄρα σφέας καταλαμβάνη οἷά περ
 κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας σῶζονται ἐς τὰς κορυ-
 φὰς τῆς Μυκάλης· ἐτάχθησαν μὲν νυν ἐπὶ τοῦτο τὸ
 πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι, τούτου τε εἵνεκεν καὶ ἵνα μὴ
 παρεόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τι νεοχμὸν ποιεοίεν· οἱ

δὲ πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ προστεταγμένου ἐποίουν, ἄλλας τε κατηγεόμενοι σφί ὁδοὺς φεύγουσι αἱ δὴ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους, καὶ τέλος αὐτοὶ σφί ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη.

105 Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι· καὶ Ἀθηναῖον, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθύνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας· τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τούτων, πολέμον ἑόντος Ἀθηναίοισι τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρνῳ τῆς Καρυστίης χώρας ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κείσθαι ἐπὶ Γεραιστῷ· μετὰ δὲ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροϊζήνιοι καὶ Σικυνῶνιοι ἡρίστευσαν.

106 Ἐπεὶ τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νέας ἐνέπρησαν καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν ληΐην προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλὸν· καὶ θησαυροὺς τινὰς χρημάτων εὗρον· ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νέας ἀπέπλεον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες, ἐβουλευόντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅπη χρεὸν εἶη τῆς Ἑλλάδος κατοικίσαι, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατέες ἦσαν· τὴν δὲ Ἰωνίην ἀπειῖναι τοῖσι βαρβάροισι· ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνεται σφί εἶναι ἑωυτούς τε Ἰώνων προκατῆσθαι φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον· καὶ ἑωυτῶν μὴ προκατημένων, Ἰώνας οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν. πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι, ἐν τέλει ἐοῦσι ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἐθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας, δοῦναι τὴν χώραν Ἰωσὶ ἐνοικῆσαι· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχὴν, Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλευεῖν· ἀντιτεινόντων δὲ τούτων προθύμως, εἶξαν οἱ Πελοποννήσιοι· καὶ οὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἱ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς τὸ συμμαχικὸν

ἐποιήσαντο, πίστι τε καταλαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἐμμένειν τε καὶ μὴ ἀποστήσασθαι· τούτους δὲ καταλαβόντες ὀρκίοισι, ἔπλεον τὰς γεφύρας λύσοντες· ἔτι γὰρ ἐδόκεον ἐντεταμένους εὐρήσειν. οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' Ἑλλησπόντου ἔπλεον.

Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων ἐς τὰ ἄκρα τε 107 τῆς Μυκάλης κατειληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγένετο κομιδὴ ἐς Σάρδεις· πορευομένων δὲ, κατ' ὁδὸν Μασίστης ὁ Δαρείου παρατυχὼν τῷ πάθει τῷ γεγονότι τὸν στρατηγὸν Ἀρταύτην ἔλεγε πολλά τε καὶ κακὰ, ἄλλα τε καὶ γυναικὸς κακίῳ φὰς αὐτὸν εἶναι τοιαῦτα στρατηγήσαντα, καὶ ἄξιον εἶναι παντὸς κακοῦ τὸν βασιλέος οἶκον κακώσαντα· παρὰ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι γυναικὸς κακίῳ ἀκούσαι δέννος μέγιστός ἐστι· ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλά ἤκουσε, δεινὰ ποιούμενος, σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίστην τὸν ἀκινάκεια, ἀποκτείνει θέλων· καί μιν ἐπιθέοντα φρασθεὶς Ξειναγόρης ὁ Πρηξίλεω, ἀνὴρ Ἀλικαρνησσεὺς, ὅπισθε ἐστεῶς αὐτοῦ Ἀρταύντεω, ἀρπάζει μέσον, καὶ ἐξάρας παίει ἐς τὴν γῆν· καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι Μασίστεω προέστησαν· ὁ δὲ Ξειναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα αὐτῷ τε Μασίστῃ τιθέμενος καὶ Ξέρῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξειναγόρης Κιλικίης πάσης ἤρξε, δόντος βασιλέος· τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων, οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τούτων, ἀλλ' ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις· ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἑὼν βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε ἐξ Ἀθηνέων, προσπταίσας τῇ ναυμαχίῃ, φυγὼν ἀπίκετο.

Τότε δὲ ἐν τῇσι Σάρδισι ἑὼν ἄρα ἦρα τῆς Μασί- 108 στεω γυναικὸς, εὐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα· ὥς δὲ οἱ προσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίην προσέφερε, προμηθεόμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην· τῶντὸ δὲ τοῦτο εἶχε καὶ τὴν γυναῖκα· εὖ γὰρ ἐπίστατο βίης οὐ τευξομένη· ἐνθαῦτα δὲ Ξέρξης ἐργόμενος τῶν ἄλλων, πρήσσει τὸν γάμον τοῦτον τῷ

παιδὶ τῷ ἔωυτοῦ Δαρείῳ, θυγατέρα τῆς γυναικὸς
 ταύτης καὶ Μασίστew, δοκέων αὐτὴν μᾶλλον λάμ-
 ψεσθαι ἢ ταῦτα ποιήσῃ, ἀρμόσας δὲ καὶ τὰ νομι-
 ζόμενα ποιήσας ἀπήλανε ἐς Σοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκά-
 τε ἀπῖκετο καὶ ἡγάγετο ἐς ἔωυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖ-
 κα, οὕτω δὴ τῆς Μασίστew μὲν γυναικὸς ἐπέπαντο,
 ὃ δὲ διαμεψάμενος ἦρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείου
 μὲν γυναικὸς Μασίστew δὲ θυγατρός· οὐνομα δὲ τῇ
 109 γυναικὶ ταύτῃ ἦν Ἀρταῦντη. Χρόνου δὲ προΐόντος,
 ἀνάπυστα γίνεται τρόπῳ τοιῷδε· ἐξυφῆνασα Ἀμη-
 στρις, ἣ Ξέρξew γυνή, φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον
 καὶ θέης ἄξιον, διδοῖ Ξέρξῃ· ὃ δὲ ἦσθεις περιβάλλε-
 ταί τε καὶ ἔρχεται παρὰ τὴν Ἀρταῦντην· ἦσθεις δὲ
 καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτὴν αἰτῆσαι ὃ τι βούλεται αἰ-
 γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῷ ὑπουργημένων· πάντα γὰρ
 τεύξεσθαι αἰτήσασαν· τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ
 γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε Ξέρξῃ· “δώσεις μοι τὸ ἄν-
 σε αἰτήσω;” ὃ δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων κείνην αἰτῆσαι,
 ὑπισχνέετο καὶ ὤμοσε· ἣ δὲ, ὡς ὤμοσε, ἀδεῶς αἰτέει
 τὸ φᾶρος· Ξέρξης δὲ παντοῖος ἐγίνετο, οὐ βουλόμενος
 δοῦναι· κατ’ ἄλλο μὲν οὐδέν, φοβεόμενος δὲ Ἀμη-
 στριν, μὴ καὶ πρὶν κατεικαζούσῃ τὰ γινόμενα οὕτω
 ἐπευρεθῇ πρήσσω· ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου καὶ
 χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τοῦ ἔμελλε οὐδεὶς
 ἄρξειν ἀλλ’ ἢ ἐκείνη· Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς
 δῶρον· ἀλλ’ οὐ γὰρ ἔπειθε, διδοῖ τὸ φᾶρος· ἣ δὲ
 περιχαρὴς εἶουσα τῷ δώρῳ, ἐφόρεέ τε καὶ ἡγάλλετο·
 110 καὶ ἣ Ἀμηστρις πυνθάνεται μιν ἔχουσαν. Μα-
 θοῦσα δὲ τὸ ποιούμενον, τῇ μὲν γυναικὶ ταύτῃ οὐκ
 εἶχε ἔγκοτον· ἣ δὲ ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς
 εἶναι αἰτίνην καὶ ταῦτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασί-
 στew γυναικὶ ἐβούλευε ὀλεθρον· φυλάξασα δὲ τὸν
 ἄνδρα τὸν ἔωυτῆς Ξέρξην βασιλῆϊον δεῖπνον προτι-
 θέμενον· τοῦτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἀπαξ
 τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς· οὐνομα
 δὲ τῷ δεῖπνῳ τούτῳ Περσιιστὶ μὲν ΤΥΚΤΑ, κατὰ

δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, ΤΕΛΕΙΟΝ· τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μῦνον βασιλεὺς, καὶ Πέρσας δωρέεται· ταύτην δὴ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀμυστρὶς, χρήζει τοῦ Ξέρξεω δοθῆναί οἱ τὴν Μασίστεω γυναῖκα· ὁ δὲ δεινόν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο, τοῦτο μὲν ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδούναι, τοῦτο δὲ ἀνατίην ἐοῦσαν τοῦ πρήγματος τούτου· συνῆκε γὰρ τοῦ εἵνεκεν ἐδέετο. Τέλος μέντοι, κείνης τε λιπα- 111
 ρεύσεως καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος· ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρήζοντα οὐ σφί δυνατόν ἐστι βασιληίου δείπνου προκειμένου· κάρτα δὴ ἀέκων κατανεύει· καὶ παραδούς ποιεῖ ὧδε· τὴν μὲν κελεύει ποιεῖν τὰ βούλεται, ὁ δὲ μεταπεμφάμενος τὸν ἀδελφεὸν λέγει τάδε· “Μασίστα, σὺ εἰς Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δ’ ἔτι τούτοις, καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθός· γυναικὶ δὴ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοικήε· ἀλλὰ τοι ἀντ’ αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα τὴν ἐμήν· ταύτῃ συνοικήε, τὴν δὲ νῦν ἔχεις, οὐ γὰρ δοκέει ἐμοί, μὴ ἔχε γυναῖκα.” ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωμάσας τὰ λεγόμενα, λέγει τάδε· “ὦ δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέγεις ἄχρηστον, κελεύων με γυναῖκα, ἐκ τῆς μοι παῖδες νεηνίαι τέ εἰσι καὶ θυγατέρες, τῶν καὶ σὺ μίαν τῷ παιδί τῷ σεωντοῦ ἡγάγεο γυναῖκα, αὐτὴ τέ μοι κατὰ νόον τυγχάνει κάρτα ἐοῦσα, ταύτην με κελεύεις μετέντα, θυγατέρα τὴν σὴν γῆμαι; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μέγα μὲν ποιεῦμαι ἀξιεύμενος θυγατρὸς τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι τούτων οὐδέτερά· σὺ δὲ μηδαμῶς βιώ πρήγματος τοιοῦδε δεόμενος· ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ οὐδὲν ἥσσω, ἐμέ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ συνοικέειν.” ὁ μὲν δὴ τοιούτοις ἀμείβεται· Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς λέγει τάδε· “οὕτω τοι, Μασίστα, πέπρηκται· οὔτε γὰρ ἂν τοι δῶν θυγατέρα τὴν ἐμήν γῆμαι, οὔτε ἐκείνη πλεῖνα χρόνον συνοικήσεις· ὥς μάθης τὰ διδόμενα δέκεσθαι.” ὁ δὲ ὥς ταῦτα ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε, ἐχώρεε ἔξω· “δέσποτα, οὐ δὴ κώ με

- 112 ἀπώλεσας." Ἐν δὲ τούτῳ τῷ δια μέσου χρόνῳ ἐν τῷ Ξέρξης τῷ ἀδελφεῷ διελέγετο, ἡ Ἀμηστρις μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους τοῦ Ξέρξεω, διαλυμαίνεται τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστew· τοὺς τε μαζοὺς ἀποταμούσα κυσὶ προέβαλε, καὶ ῥίνα, καὶ ὦτα, καὶ χεῖλεα· καὶ γλῶσσαν ἐκταμούσα, ἐς οἶκόν μιν ἀπο-
- 113 πέμπει διαλελυμασμένην. Ὁ δὲ Μασίστης οὐδὲν κω ἀκηκοὺς τούτων, ἐλπόμενος δὲ τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπίπτει δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία· ἰδὼν δὲ διεφθαρμένην τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μετὰ ταῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ, ἐπορεύετο ἐς Βάκτρα σὺν τε τοῖσι ἑωυτοῦ υἱοῖσι καὶ δὴ κού τισι καὶ ἄλλοισι, ὡς ἀποστήσων νομὸν τὸν Βάκτριον, καὶ ποιήσων τὰ μέγιστα κακῶν βασιλέα· τὰπερ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἔμοι δοκέειν, εἶπερ ἔφθῃ ἀναβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους καὶ τοὺς Σάκας· καὶ γὰρ ἕστεργόν τέ μιν, καὶ ἦν ὑπαρχος τῶν Βακτρίων· ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκείνον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρατιήν, ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινε αὐτόν τε ἐκείνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τὴν στρατιήν τὴν ἐκείνου. κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξεω καὶ τὸν Μασίστew θάνατον τοσαῦτα ἐγένετο.
- 114 Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὀρμηθέντες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόντου πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν ὄρμεον, ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέντες· ἐνθεῦτεν δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἀβυδὸν, καὶ τὰς γεφύρας εὗρον διαλελυμένας τὰς ἐδόκεον εὐρήσειν ἔτι ἐντεταμένας· καὶ τούτων οὐκ ἤκιστα εἵνεκεν ἐς τὸν Ἑλλησπόντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτυχίδα Πελοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα· Ἀθηναίοισι δὲ καὶ Ξανθίπῳ τῷ στρατηγῷ αὐτοῦ ὑπομείναντας πειρᾶσθαι τῆς Χερσονήσου. οἱ μὲν δὴ ἀπέπλεον· Ἀθηναῖοι δὲ, ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβάντες ἐς τὴν Χερσόνησον, Σηστὸν
- 115 ἐπολιόρκεον. Ἐς δὲ τὴν Σηστὸν ταύτην, ὡς ὄντος ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν ταύτῃ, συνῆλθον, ὡς ἤκουσαν παρῆναι τοὺς Ἕλληνας ἐς τὸν Ἑλλησπόντον, ἕκ τε

τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίας πόλιος Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὅπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς· εἶχον δὲ ταύτην ἐπιχώριοι Αἰολέες, συνήσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων συχνὸς ὄμιλος. Ἐτυράννευε δὲ 116 τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξεω ὑπαρχος Ἀρταύκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος· ὃς καὶ βασιλέα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσίλεω τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἐλαιοῦντος ὑφελόμενος· ἐν γὰρ Ἐλαιοῦντι τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλεω τάφος τε καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν, ἐνθα ἦν χρήματα πολλὰ, καὶ φιάλαι χρύσειαι καὶ ἀργύραι, καὶ χαλκός, καὶ ἐσθῆς, καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταύκτης ἐσύλησε, βασιλέος δόντος· λέγων δὲ τοιάδε Ξέρξεα διεβάλετο· “δέσποτα, ἔστι οἶκος ἀνδρὸς Ἕλληνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύσμενος, δίκης κυρήσας ἀπέθανε· τούτου μοι δὸς τὸν οἶκον, ἵνα καὶ τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι.” ταῦτα λέγων, εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι ἀνδρὸς οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκείνος ἐφρόνεις· ἐπὶ γῆν δὲ τὴν βασιλέος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλεων ἔλεγε, νοέων τοιάδε· τὴν Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἑωυτῶν εἶναι Πέρσαι, καὶ τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος· ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἐλαιοῦντος ἐς Σηστόν ἐξεφόρησε, καὶ τὸ τέμενος ἔσπειρε καὶ ἐνέμετο· αὐτὸς τε ὅκως ἀπίκοιτο ἐς Ἐλαιοῦντα, ἐν τῷ ἀδύτῳ γυναιξὶ ἐμίσγετο. τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων, οὔτε παρεσκευασμένος ἐς πολιορκίην οὔτε προσδεκόμενος τοὺς Ἕλληνας· ἀφυλάκτῳ δέ κως αὐτῷ ἐπέπεσον. Ἐπεὶ δὲ πολιορκεομένοις σφι 117 φθινόπωρον ἐπεγίνετο, καὶ ἥσχαλλον οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τε τῆς ἑωυτῶν ἀποδημέοντες καὶ οὐ δυνάμενοι ἐξελεῖν τὸ τεῖχος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅκως ἀπάγοιεν σφεας ὀπίσω, οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν, πρὶν ἢ ἐξέλωσι ἢ τὸ Ἀθηναίων κοινόν σφεας μεταπέμψηται· οὕτω δὴ ἔστεργον τὰ παρέοντα. Οἱ δ' ἐν τῷ τείχεϊ 118

ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἦσαν, οὕτω ὥστε τοὺς
 τόνους ἔψοντες τῶν κλινέων ἐσιτέοντο· ἐπεὶ τε δὲ
 οὐδὲ ταῦτα ἔτι εἶχον, οὕτω δὴ ὑπὸ νύκτα οἴχονται
 ἀποδράντες οἳ τε Πέρσαι καὶ ὁ Ἀρταύκτης καὶ ὁ
 Οἰόβαζος, ὅπισθε τοῦ τείχεος καταβάντες τῇ ἡν ἐρη-
 μότατον τῶν πολεμίων· ὥς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, οἱ
 Χερσονησίται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθη-
 ναίοισι τὸ γεγονός καὶ τὰς πύλας ἀνοιξαν· τῶν δὲ οἱ
 119 μὲν πλεῖνες ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν εἶχον. Οἰό-
 βαζον μὲν νυν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηϊκὴν Θρηϊκὴς
 Ἀψίνθιοι λαβόντες ἔθυσαν Πλειστώρῳ ἐπιχωρίῳ
 θεῷ, τρόπῳ τῷ σφετέρῳ· τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου, ἄλλῃ
 τρόπῳ ἐφόνευσαν· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταύκτην ὕστε-
 ροι ὀρμηθέντες φεύγειν, καὶ ὥς κατελαμβάνοντο ὀλί-
 γοι ἔόντες ὑπὲρ Αἰγὸς Ποταμῶν, ἀλεξόμενοι χρόνον
 ἐπὶ συχνόν, οἱ μὲν ἀπέθανον οἱ δὲ ζῶντες ἐλάμφθη-
 σαν· καὶ συνδῆσαντές σφεαφθοὶ Ἕλληνες ἦγον ἐς
 Σηστόν· μετ' αὐτῶν δὲ καὶ Ἀρταύκτην δεδεμένον,
 120 αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. Καί τε φ τῶν φυλασ-
 σοντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιτέων, τὰρίχους ὀπ-
 τῶντι τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ τάριχοι ἐπὶ τῇ
 πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἥσπαιρον, ὅκως περ
 ἰχθύες νεοάλωτοι· καὶ οἱ μὲν περιχυθέντες ἐθώμαζον·
 ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὥς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν
 ὀπτῶντα τοὺς τὰρίχους ἔφη· “ξείνε Ἀθηναῖε, μηδὲν
 φοβέο τὸ τέρας τοῦτο· οὐ γὰρ σοὶ πέφηνε· ἀλλ'
 ἐμοὶ σημαίνει ὁ ἐν Ἐλαιούντι Πρωτεσίλεως, ὅτι
 καὶ τεθνεὺς καὶ τάριχος ἐὼν δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει
 τὸν ἀδικέοντα τίνεσθαι· νῦν ὦν ἄποινά οἱ τάδε ἐθέλω
 ἐπιθεῖναι· ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ
 ἱροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῷ θεῷ· ἀντὶ δ'
 ἐμευτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδώσω τάλαντα διηκόσια
 Ἀθηναίοισι, περιγενόμενος.” ταῦτα ὑπισχόμενος,
 τὸν στρατηγὸν Ξάνθιππον οὐκ ἔπειθε· οἱ γὰρ Ἐλαι-
 ούσιοι τῷ Πρωτεσίλεφ τιμωρέοντες ἐδέοντό μιν κατα-
 χρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτῃ ὁ νόος

ἔφερε· ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν
 Ξέρξης ἔξευξε τὸν πόρον, (οἱ δὲ λέγουσι ἐπὶ τὸν
 κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλιος,) σανίδα προσ-
 πασσαλεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν
 ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταύκτεω κατέλευσαν. Ταῦτα δὲ 121
 ποιήσαντες ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, τά τε ἄλλα
 χρήματα ἄγοντες καὶ δὴ καὶ τὰ ὄπλα τῶν γεφυρέων,
 ὥς ἀναθήσοντες ἐς τὰ ἱρά· καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο
 οὐδὲν ἔτι πλέον τούτων ἐγένετο.

- Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταύκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος 122
 ■ προπάτωρ Ἀρτεμβάρης ἐστὶ ὁ Πέρσης ἐξηγησά-
 μενος λόγον, τὸν ἐκείνοι ὑπολαβόντες Κύρῳ προσ-
 ἤνεικαν, λέγοντα τάδε· “ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσης ἡγε-
 μονίην διδοί, ἀνδρῶν δὲ σοὶ, Κῦρε, κατελὼν Ἀστυάγεα·
 φέρε, γῆν γὰρ ἐκτήμεθα ὀλίγην καὶ ταύτην τρηχέην,
 μεταναστάντες ἐκ ταύτης ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ
 δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες πολλαὶ δὲ καὶ ἐκαστέρῳ·
 τῶν μίαν σχόντες πλέοσι ἐσόμεθα θωμαστότεροι·
 οἶκος δὲ ἄρχοντας ἄνδρας τοιαῦτα ποίειν· κότε γὰρ
 δὴ καὶ παρέξει κάλλιον, ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολ-
 λῶν ἄρχομεν πάσης τε τῆς Ἀσίας;” Κύρος δὲ ταῦτα
 ἀκούσας, καὶ οὐ θωμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποίειν
 ταῦτα· οὕτω δὲ αὐτοῖσι παραίνεε, κελύων παρα-
 σκευάζεσθαι ὥς οὐκέτι ἄρξοντας ἀλλ’ ἀρξρμένους·
 φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς ἄνδρας
 γίνεσθαι· οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπὸν τε
 θωμαστὸν φύειν· καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια·
 ὥστε συγγνόντες Πέρσαι οἷχοντο ἀποστάντες, ἐσσω-
 θέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρου· ἄρχειν τε εἵλοντο
 λυπρὴν οἰκέοντες μᾶλλον, ἢ πεδιάδα σπείροντες ἄλ-
 λουσι δουλεύειν.

INDEX

NOMINUM PROPRIORUM.

Abæ, i. 46; viii. 27. 33. 134.
 Abantes, i. 146.
 Abaris, iv. 36.
 Abdera, i. 168; vi. 46; vii. 109.
 126; viii. 120.
 Abderitæ, viii. 120.
 Abrocomas, vii. 224.
 Abronychus, viii. 21.
 Absinthii. *Vide* Apsinthii.
 Abydeni, vii. 44.
 Abydos, v. 117; vii. 33, 34.
 43. 174.
 Acanthii, vii. 116.
 Acanthus, vi. 44.
 Acarnania, ii. 10.
 Acephali, iv. 191.
 Aceratus, viii. 37.
 Aces, iii. 117.
 Achæa Demeter, v. 61.
 Achæi, i. 145.
 — Phthiotæ, vii. 132. 197.
 Achæmenes, Darii filius, iii.
 12; vii. 7. 97. 236.
 —, Teispis pater, vii.
 11.
 Achæmenidæ, i. 125; iii. 65.
 Achaia, vii. 173; viii. 36.
 Achaica natio, τὸ Ἀχαικὸν
 ἔθνος, viii. 73.
 Achelous, ii. 10; vii. 126.
 Acheron, v. 92; viii. 47.
 Achilleum, v. 94.
 Achillis Curriculum, ὁ Ἀχιλ-
 λῆϊος Δρόμος, iv. 55. 76.
 Acræphia, viii. 135.
 Acrathoi, vii. 22.

Acrisius, vi. 53.
 Adicran, iv. 159.
 Adimantus, Aristææ pater, vii.
 137.
 —, Ocyti filius, viii. 5. *
 59. 61. 94.
 Adrastus, Gordiæ filius, i. 35.
 41. 43. 45.
 —, Talai filius, v. 67, 68.
 Adrias, i. 163; iv. 33; v. 9.
 Adyrmachidæ, iv. 168.
 Æa, i. 2; vii. 193. 197.
 Æaces, Sylosonis filius, iv.
 138; vi. 13. 25.
 —, Sylosonis pater, iii. 39.
 139; vi. 13.
 Æacidæ, v. 80; viii. 64.
 Æacus, v. 89; vi. 35.
 Ægæ, i. 145.
 Ægææ, i. 149.
 Ægæan Sea, iv. 85.
 Ægaleus, viii. 90.
 Æge, vii. 123.
 Ægeus, Cælyci filius, iv. 142.
 —, Pandionis filius, i. 173.
 Ægialees, vii. 94.
 Ægialia tribus, v. 68.
 Ægicores, v. 66.
 Ægidæ, iv. 149.
 Ægilea, vi. 107.
 Ægilia, vi. 101.
 Ægina, v. 80; viii. 41. 46.
 Ægion, i. 145.
 Ægira, i. 145.
 Ægiroëssa, i. 149.
 Ægli, iii. 92.

Ægos Potami, Ἀγὼς ποταμὸς,
ix. 119.

Ægyptus, ii. *passim*; iii. 3. 5.
7. 91; iv. 186.

Æimnestus, ix. 64.

Ænea, vii. 123.

Ænesidemus, vii. 154. 165.

Ænus, iv. 90; vii. 58.

Ænyra, vi. 47.

Æoles, i. 6. 26. 28. 141; ii. 1.
90; v. 122; vii. 95; ix. 115.

Æolis, v. 123; vii. 176.

Æolus, vii. 197.

Æöpus, Echemi pater, ix. 26.

——, Philippi filius, viii.
139.

——, Temeni filius, viii.
137.

Æsanias, iv. 150.

Æschines, vi. 100.

Æschreas, viii. 11.

Æschrionia tribus, iii. 26.

Æschylus, ii. 156.

Æsopus, ii. 134.

Æthiopes, ii. 30. 104.

—— Macrobii, ii. 29; iii.
17. 20—23. 25. 97.

—— Troglodytæ, iii. 101;
iv. 183; vii. 69. 79.

Æthiopia, ii. 110; iii. 114.

Ætion, v. 92.

Ætolia, vi. 127.

Agæus, vi. 127.

Agamemnon, i. 67; vii. 159.

Agariste, Clisthenis filia, vi.
126, 127. 130, 131.

——, Hippocratis filia, vi.
131.

Agasicles, i. 144.

Agathoërgi, i. 67.

Agathyræi, iv. 49. 102, 103. 125.

Agathyræus, iv. 10.

Agbalus, vii. 98.

Agbatana Medica, i. 98. 110.
153; iii. 64. 92.

—— Syriaca, iii. 62. 64.

Agenor, vii. 91.

Agésilæus, Doryssi filius, vii.
204.

——, Hippocratidæ filius,
viii. 131.

Agetus, vi. 61, 62.

Agis, vi. 65.

Aglæus, viii. 53.

Aglomachus, iv. 164.

Agora, vii. 23. 25. 58.

Agrianes fluvius, iv. 90.

Agrianum gens, v. 16.

Agrigentini, Ἀκραγαντῖνοι,
vii. 165. 170.

Agron, i. 7.

Agyllæi, i. 167.

Ajax, Philæi pater, vi. 35.

——, Telamonis filius, v. 66;
viii. 64. 121.

Alabanda, viii. 136.

Alabandi, vii. 195.

Alalia, i. 165, 166.

Alarodii, iii. 94; vii. 79.

Alazir, iv. 164.

Alazones, iv. 17. 52.

Alcæus, Herculis filius, i. 7.

——, poeta, v. 95.

Alcámenes, vii. 204.

Alcenor, i. 82.

Alcetes, viii. 39.

Alcibiades, viii. 17.

Alcides, vi. 61.

Alcimachus, vi. 101.

Alcmæon, Megacリス pater, i.
59.

——, Megacリス filius, vi.
125. 127.

Alcmæonidæ, i. 61. 64; v. 62,
63. 66. 69—73; vi. 115. 121
—131.

Alcmena, ii. 43. 145.

Alcon, vi. 127.

Alea Athene, i. 66; ix. 70.

Aleades, ix. 85.

Aleium, τὸ Ἀλφειοῦ πεδίου, vi.
95.

Aleuadæ, vii. 6. 130. 172; ix. 58.
 Alexander, Amyntæ filius, v. 19—22; vii. 173; viii. 121. 137—140, ix. 44, 45.
 ———, Priami filius, i. 3; ii. 113—117.
 Alilat, iii. 8.
 Alitta, i. 131.
 Alopecæ, v. 63.
 Alpeni, vii. 176.
 Alpenus, vii. 226.
 Alpheus, vii. 227.
 Alpis, iv. 49.
 Alus, vii. 173, 197.
 Alyattes. *Vide* Halyattes.
 Amasis, i. 30. 77. 181; ii. 154. 161—163. 169. 172—176. 178. 182; iii. 1. 10. 16. 40—43. 47.
 ———, dux Persicus, iv. 167. 201. 203.
 Amathus, v. 104. 108, *seq.* 114.
 Amazones, iv. 110—117.
 Amazonides, ix. 27.
 Ambracia. *Vide* Ampracia.
 Amestris, vii. 61. 114; ix. 108. 111.
 Amiantus, vi. 127.
 Amilcar, Ἀμίλκας, vii. 165—167.
 Aminias, viii. 84. 87. 93.
 Aminocles, vii. 190.
 Ammon, i. 46; ii. 32. 55.
 Ammonii, ii. 32. 42; iii. 25, 26; iv. 181.
 Amompharetus, ix. 53—57. 71. 85.
 Amorges, v. 121.
 Amoun, ii. 42.
 Ampe, vi. 20.
 Ampelos, vii. 122.
 Amphiaræus, i. 46. 49. 52; iii. 91; viii. 134.
 Amphicæa, viii. 33.
 Amphicrates, iii. 59.

Amphictyon, vii. 200.
 Amphictyones, ii. 180; v. 62; vii. 200. 213. 228.
 Amphiloehus, iii. 91; vii. 91.
 Amphilytus, i. 62.
 Amphimnestus, vi. 127.
 Amphion, v. 92.
 Amphissa, viii. 32.
 Amphitryon, ii. 43; v. 59; vi. 53.
 Ampraciotæ, viii. 47; ix. 28. 31.
 Amyntas, Macedonum rex, v. 17—21. 94; vii. 173; viii. 139.
 ———, Bubaris filius, viii. 136.
 Amyrgii, vii. 64.
 Amyris, vi. 127.
 Amyrtæus, ii. 140; iii. 15.
 Amytheon, ii. 49.
 Anacharsis, iv. 46. 76, 77.
 Anacreon, iii. 121.
 Anactorii, ix. 28.
 Anaphes, vii. 62.
 Anaphlystus, iv. 99.
 Anaua, vii. 30.
 Anaxander, vii. 204.
 Anaxandrides, Leonis filius, i. 67; v. 39—41; vii. 204, 205.
 ———, Theopompi filius, viii. 131.
 Anaxilaus, Archidami filius, viii. 131.
 ———, Cratinæ filius, vi. 23; viii. 165.
 Anchimolius, v. 63.
 Andreas, vii. 126.
 Andrii, viii. 66. 111.
 Androbulus, vii. 141.
 Androcrates, ix. 25.
 Androdamas, viii. 85; ix. 90.
 Andromeda, vii. 61. 150.
 Androphagi, iv. 106. 119. 125; ix. 18. 102.
 Andrus, iv. 33; v. 31; viii. 111, *seq.*
 Aneristus, Sperthiæ pater, vii. 134.

Aneristus, Sperthiæ filius, vii. 137.

Angites, vii. 113.

Angrus, iv. 49.

Anopæa, vii. 216.

Antagoras, ix. 176.

Antandrus, v. 26; vii. 42.

Anthela, vii. 176. 200.

Anthemus, v. 94.

Anthylla, ii. 98.

Antichares, v. 43.

Anticyra, vii. 198. 213.

Antidorus, viii. 11.

Antiochus, ix. 33.

Antipater, vii. 118.

Antiphemus, vii. 153.

Anysis, Ægypti rex, ii. 137. 140.

——, urbs, ii. 137. 166.

Anysus, Tetramnesti pater, vii. 98.

Aparytæ, iii. 91.

Apaturia, i. 147.

Aphetæ, vii. 193; viii. 4. 6.

Aphidnæ, ix. 73.

Aphrodisias, iv. 169.

Aphrodisium Cyprium, i. 105;

—— ad Memphim, ii. 112.

Aphrodite, i. 105. 131. 199; ii. 41. 112; iii. 8; iv. 59. 67.

Aphthitana, ii. 166.

Aphytis, vii. 123.

Apia, iv. 59.

Apidanus, vii. 129. 196.

Apis, urbs, ii. 18.

—— (Epaphus Ægyptiacus), ii. 153; iii. 27—29.

Apollo, *passim*.

Apollonia in ponto Euxino, iv. 90. 93.

—— in sinu Ionico, ix. 92, 93.

Apollophanes, vi. 26.

Apries, ii. 161. 169; iv. 159.

Apsinthii, vi. 34; ix. 119.

II.—27

Arabia, ii. 8. 12; iii. 107. 112; iv. 39.

Arabicus sinus, ii. 11; iv. 39.

Arabes, i. 198; iii. 8, 9. 88. 91. 97; vii. 69. 86.

Ararus, iv. 48.

Araxes, i. 202. 205; iii. 36; iv. 11. 40.

Arcades, i. 66. 146; ii. 171; v. 49; vi. 74; vii. 202.

Arcesilaus I., iv. 159.

—— II., iv. 160.

—— III., iv. 162. 164, 165.

Archander, ii. 97, 98.

Archelai, v. 68.

Archelaus, vii. 204.

Archestratidas, ix. 90.

Archias, iii. 55.

Archidamus, Anaxandridis filius, viii. 131.

——, Zeuxidami filius, vi. 71.

Archidice, ii. 135.

Archilochus, i. 12.

Ardericca, i. 185.

Ardys, i. 15.

Areopagus, viii. 52.

Ares, ii. 63, 64. 83; iv. 59. 62; vii. 76.

Argadas, v. 66.

Argæus, viii. 139.

Arganthonius, i. 163. 165.

Arge, iv. 35.

Argia, vi. 52.

Argilus, vii. 115.

Argiopius, ix. 57.

Argippæi, iv. 23.

Argivi, *passim*.

Argo, vii. 193; iv. 179.

Argolis, i. 82.

Argos, i. 1. 28; vi. 83; vii. 150

Ariabignes, vii. 97; viii. 89.

Ariantas, iv. 81.

Ariapithes, iv. 76. 78.

Ariaramnes, viii. 90.

Aridolia, vii. 195.
 Ariei, iii. 93; vii. 62. 66.
 Arimaspi, iii. 116; iv. 13. 27.
 Arimnestus, ix. 72.
 Ariomardus, Artyphii frater,
 vii. 67.
 ———, Darii filius, vii. 78.
 Arion, i. 23, 24.
 Aripbron, vi. 131. 136; vii. 33;
 viii. 131.
 Arisba, i. 151.
 Aristagoras Cumanus, iv. 138;
 v. 37, 38.
 ——— Cyzicenus, iv. 138.
 ——— Milesius, v. 30. 36
 —38. 49—51. 97—100. 124.
 126; vii. 8.
 ———, Hegesistrati pa-
 ter, ix. 90.
 Aristæas Proconnesius, iv. 13
 —15.
 ——— Corinthius, vii. 137.
 Aristides, viii. 79—82. 95; ix.
 28.
 Aristocrates, vi. 73.
 Aristocyprus, v. 113.
 Aristodemus Eurysthenis et
 Proclis pater, iv. 147; vi.
 52; vii. 204; viii. 131.
 ——— (ὁ Τρέσας) vii. 229.
 231; ix. 71.
 Aristodicus, i. 158, 159.
 Aristogiton, v. 55; vii. 123.
 Aristomachus, vi. 52; vii. 204;
 viii. 131.
 Ariston Byzantinus, iv. 138.
 ——— Lacedæmonius, i. 67;
 vi. 61—63. 69.
 Aristonice, vii. 140.
 Aristonymus, vi. 126.
 Aristophantus, vi. 66.
 Aristophilides, iii. 136.
 Arizanti, i. 101.
 Arizus, vii. 82.
 Armenii, i. 194; v. 49; vii. 73.
 Arpoxais, iv. 5, 6.

Arsamenes, vii. 68.
 Arsames, Darii avus, i. 209;
 vii. 11. 224.
 ———, Darii filius, vii. 69.
 Artabanus, iv. 83; vii. 10, 11.
 17. 46—52. 66, 67. 75.
 Artabates, vii. 65.
 Artabazanes, vii. 2, 3; viii. 89.
 Artabazus, vii. 66; viii. 126—
 129; ix. 41. 66. 89.
 Artace, iv. 14; vi. 33.
 Artachæas, vii. 22. 117.
 ———, Artayntis pater,
 viii. 130.
 ———, Otaspis pater, vii.
 63.
 Artæi, vii. 61.
 Artæus, Artachæi pater, vii.
 22.
 ———, Azanis pater, vii. 66.
 Artanes, vii. 224.
 ———, Thraciæ flumen, iv. 49.
 Artaphernes, Darii frater, v.
 25. 30—32. 73. 100. 123; vi.
 1, seq., 4.
 ———, Artaphernis se-
 nioris filius, vi. 94. 116; vii.
 74.
 Artaxerxes, vi. 98, vii. 106.
 151.
 Artayctes, vii. 33. 78; ix. 116.
 118—120.
 Artaynte, ix. 108.
 Artayntes, viii. 130; ix. 102.
 107.
 Artazostræ, vi. 43.
 Artembares, i. 114—116; ix.
 122.
 Artemisia, vii. 99; viii. 68. 87,
 88. 93. 101—103.
 Artemisium, iv. 35; vii. 175,
 176. 195.
 Artimpasa, iv. 59.
 Artiscus, iv. 92.
 Artobazanes. *Vide* Artaba-
 zanes.

Artochmes, vii. 73.
 Artontes, Bagæi pater, iii. 128.
 ———, Mardonii filius, ix.
   84.
 Artoxerxes. *Vide* Artaxerxes.
 Artybius, v. 108. 110.
 Artyntes, vii. 67.
 Artypheus, vii. 66, 67.
 Artystone, iii. 88; vii. 69.
 Aryandes, iv. 166, 167.
 Aryenis, i. 74.
 Asbystæ, iv. 170.
 Ascalon, i. 105.
 Asia, i. 4. 95. 102. 104. 130;
   ii. 17. 117; iv. 37—40. 44,
   45; vi. 43; ix. 116.
 Asias, iv. 45.
 Asine, viii. 73.
 Asmach, ii. 30.
 Asonides, vii. 181.
 Asopii, ix. 15.
 Asopodorus, ix. 69.
 Asopus, vi. 108; vii. 200. 216;
   ix. 15. 29.
 Aspathines, iii. 70. 78; vii.
   97.
 Assa, vii. 122.
 Assesus, i. 19.
 Assyria, i. 178. 192, 193; ii.
   17; iv. 39.
 Assyrii, i. 95. 102, 103. 106.
   177; vii. 62, 63.
 Astacus, v. 67.
 Aster, v. 63.
 Astrabacus, vi. 69.
 Astyages, i. 46. 73—75. 107,
   108. 119. 123. 127—130. 139.
 Asychis, ii. 136.
 Atarantes, iv. 184.
 Atarbechis, ii. 41.
 Atarnes, iv. 49.
 Atarneus, i. 160; vi. 4. 28;
   vii. 42; viii. 106.
 Athamas, vii. 197.
 Athenades, vii. 213.
 Athenagoras, ix. 90.

Athene, i. 175; ii. 83. 175.
   182; iv. 180. 189; viii. 55.
   104, *et alibi*.
 ——— Alea, i. 66; ix. 70.
 ——— Assesia, i. 19. 22.
 ——— Crastia, v. 45.
 ——— Pallenis, i. 62.
 ——— Polias, v. 82.
 ——— Poliuchus, i. 160.
 ——— Pronæa, i. 92; viii. 37.
 ——— Sciras, viii. 94.
 ——— Tritonis, iv. 180..
 Athenæ *et* Athenienses, *pass*.
 Athos, vi. 44. 95; vii. 21, *seqq.*;
   122.
 Athribitana regio, ii. 166.
 Athrys, iv. 49.
 Atlantes. *Vide* Atarantes.
 Atlanticus pontus, ἡ Ἀτλαν-
   τις θαλάσση, i. 200.
 Atlas (flumen), iv. 49.
 — (mons), iv. 184.
 Atossa, iii. 68. 88. 183, 134;
   vii. 3.
 Atramytteum, vii. 42.
 Attaginus, ix. 15. 86. 88.
 Attica, i. 59, *seq.*; v. 76. 82;
   vi. 102; viii. 51—55; ix. 13.
 Atya, Manis filius, i. 7. 94. 171;
   vii. 74.
 ———, Cræsi filius, i. 34—43.
 Auchatæ, iv. 6.
 Augila, iv. 172. 182.
 Auras, iv. 49.
 Auschisæ, iv. 171.
 Auses (Ἀύσεις), iv. 180. 191.
 Antesion, iv. 147; vi. 52.
 Autodicus, ix. 85.
 Automoli, ii. 30.
 Antonous, viii. 39.
 Auxesia, v. 82, 83.
 Axius, vii. 123, 124.
 Axus, iv. 154.
 Azanes, vii. 66.
 Aziris, iv. 157. 169.
 Azotus, ii. 157.

Babylon, i. 178—183. 191, 192;
iii. 158, 159.
Babylonii, i. 190—198. 200;
iii. 150—159.
Bacchiadae, v. 92.
Bacis, viii. 20. 77. 96; ix. 43.
Bactra, vi. 9; ix. 113.
Bactri, vii. 64. 86.
Bactria, iii. 92; iv. 204.
Badres, iv. 167. 203.
——, Hystanis filius, viii. 77.
Bagæus, Artontis filius, iii.
128.
——, Mardontis pater, vii.
80.
Bagasaces, vii. 76.
Barcae, iii. 13; iv. 164. 167.
201—204.
Barce, regio Libyæ, iii. 91; iv.
160. 200, *seqq.*
——, regio Bactriæ, iv. 204.
Bares, iv. 203.
Basilides, viii. 132.
Battiadae, iv. 202.
Battus I., iv. 150. 155. 159.
—— II., iv. 159.
—— III., iv. 161.
Belus, Nini pater, i. 7.
——, Cephei pater, vii. 61.
Berminus, viii. 138.
Bessi, vii. 111.
Bias Prieneus, i. 27. 170.
—— Melampi frater, ix. 34.
Bisaltes, vi. 26.
Bisaltia, vii. 115.
Bisanthe, vii. 137.
Bistones, vii. 110.
Bistonis lacus, vii. 109.
Bithyni, i. 28; vii. 75.
Biton, i. 31.
Bœbeis lacus, vii. 129.
Bœotia, ii. 49; v. 57.
Bœoti, v. 74. 77; vii. 202;
viii. 34; ix. 68.
Boges, vii. 107. 113.
Bolbitinum ostium Nili, ii. 17.

Boreas, vii. 189.
Borysthenes, iv. 18. 45. 47. 53.
Borysthenitæ, οἱ Βορυσθενεῖ-
ται, iv. 17, 18. 53. 74. 78.
Bosporus Cimmerius, iv. 12.
28. 100.
—— Thracius, iv. 83. 85,
86.
Bottisei, vii. 185; viii. 127.
Bottiseis (Βοττιαῖς), vii. 123.
127.
Branchidæ templum Apollinis,
i. 46. 92. 157; ii. 150; v. 36.
——, sacerdotes, i. 158.
Brauron, iv. 145; vi. 138.
Briantica, (ἡ Βριαντική), vii.
108.
Briges, vii. 73.
Brongus, iv. 49.
Bryas, vii. 72.
Brygi, vi. 45; vii. 185.
Bubares, v. 21; vii. 22; viii.
186.
Bubastis, ii. 59. 137. 156. 166.
Budii, i. 101.
Budini, iv. 21. 108.
Bulia, vii. 134—137.
Bura, i. 145.
Busæ, i. 101.
Busiris, ii. 59. 61.
Butacides, v. 47.
Buto, ii. 59. 63. 155.
Bybassia, i. 174.
Byzantium, iv. 144; v. 26. 108.

Cabales, iv. 171.
Caballi, iii. 90.
Cabeles, vii. 77.
Cabiri, iii. 37. 51.
Cadmei, i. 56. 146; v. 57. 61;
ix. 27.
Cadmus, Agenoris filius, ii. 45.
49; iv. 147; v. 58, 59.
——, Cous, vii. 163, 164.
Cadytis, ii. 159; iii. 5.
Caicus, vi. 28; vii. 42.

Calacta, (Καλὴ Ἀκτὴ), vi. 22,
seq.

Calami, ix. 96.

Calantiae, iii. 97.

Calasiries, i. 135; ii. 164—168;
iv. 180; vii. 89; ix. 32.

Calatiae, iii. 38.

Calchas, vii. 91.

Calchedonia, iv. 85.

Calchedonii, iv. 144; v. 26;
vi. 33.

Callatebus, vii. 31.

Calliades, viii. 51.

Callias, Eleus, v. 44, 45.

——, Hipponici filius, vii.
151.

——, Hipponici pater, vi.
121, 122.

Callicrates, ix. 72. 85.

Calimachus, vi. 109. 114.

Callipidae, iv. 17.

Callipolitani (Καλλιπολίται),
vii. 154.

Calliste, iv. 147.

Calydni, vii. 99.

Calyndes, (ὁ Καλυνδέες), viii.
87.

Camarina, vii. 154. 156.

Cambysea, Cyri pater, i. 46.
107. 112. 207; vii. 11.

——, Cyri filius, i. 208; ii.
1; iii. *passim*.

Camicus, vii. 169, 170.

Camirus, i. 144.

Campsæ, vii. 123.

Canastræum, vii. 123.

Candaules, Myrsi filius, i. 7, 8.
10—12.

——, Damasithymi pater,
vii. 98.

Cane (Κάνης ὄρος), vii. 42.

Canobicum ostium Nili, ii. 15.
17. 113. 179.

Canobus, ii. 97.

Caphareus, viii. 7.

Cappadocia, i. 73.

Cappadoces, i. 71—73; v. 49;
vii. 72.

Car, i. 171.

Carcinitis, iv. 55. 99.

Cardamyle, viii. 73.

Cardia, vi. 33; vii. 58; ix. 115.

Careus, vii. 173.

Cares, i. 28. 171. 174; ii. 61.
152. 154; iii. 11; v. 117—
120; vii. 93.

Caria, i. 142; vi. 25.

Carinae, vii. 42.

Carius Zeus, i. 171; v. 66.

Carnea, vii. 206; viii. 72.

Carpathus, iii. 45.

Carpis, iv. 49.

Carthago (Καρχηδών), iii. 19.

Carthaginenses, i. 166; iii. 17.
19; vii. 165, seq., 167.

Carystii, vi. 99; viii. 112. 121;
ix. 105.

Carystus, iv. 33; vi. 99.

Casambus, vi. 75.

Casius, ii. 6. 158; iii. 5.

Casmene, vii. 155.

Caspatyrus, iii. 102; iv. 44.

Caspia, iii. 92, 93; vii. 67. 86.

Caspium, i. 202, 203; iv. 40.

Cassandane, ii. 1; iii. 2.

Cassiterides, iii. 115.

Castalia, viii. 39.

Casthanæa, vii. 183. 188.

Catadupa, ii. 17.

Catarractes, vii. 26.

Catiari, iv. 6.

Caucasus, i. 104. 203, 204; iii.
97; iv. 12.

Caucones, i. 147; iv. 148.

Caunii, i. 172.

Caunus, i. 176.

Caustrobus, iv. 13.

Caystrius, v. 100.

Cecrops, viii. 44.

Celænæ, vii. 26.

Celeas, v. 46.

Celtæ, ii. 33; iv. 49.

Ceos, v. 102; viii. 76.
 Cephallenia, ix. 28.
 Cepheneas, vii. 61.
 Cephæus, vii. 61. 150.
 Cephisus, vii. 178; viii. 33.
 Cercasorum, ii. 15. 17. 97.
 Chalcedonii. *Vide* Calchedonii.
 Chaldæi, vii. 63.
 Chalestra, vii. 123.
 Chalybes, i. 28; vii. 76.
 Charadra, viii. 33.
 Charaxus, ii. 135; iv. 135.
 Charilaus, iii. 145.
 Charillus, viii. 131.
 Charopinus, v. 99.
 Chemmis, ii. 91. 156. 165.
 Cheops, ii. 124, *seqq.*
 Cephren, ii. 127. 128.
 Cherasmis, vii. 78.
 Chersis, Gorgi pater, vii. 98;
 viii. 11.
 ———, Onesili pater, v. 104.
 Chersonesus, iv. 99; vi. 33. 39.
 140; ix. 118. ♦
 Chileus, ix. 9.
 Chilon, i. 59; vi. 65; vii. 235.
 Chios, i. 18. 142. 160; ii. 178;
 vi. 15. 16. 26. 31; viii. 132.
 Choaspes, i. 188; v. 49. 52.
 Chæreæ, vi. 101.
 Chæreatæ (*Χοιρεᾶται*), v. 68.
 Chærna, vii. 170.
 Chorasmii, iii. 93. 117; vii. 66.
 Chromius, i. 82.
 Chytri (*Χύτροι*), vii. 176.
 Cicones, vii. 59. 106. 110.
 Cilices, i. 28. 72; iii. 90; v. 49.
 52; vii. 91.
 Cilicia, ii. 17. 34; iii. 90; v.
 52; ix. 107.
 Cilix, vii. 91.
 Cilla, i. 149.
 Cillicyrii, vii. 155.
 Cimmerica, iv. 12.
 Cimmericus Bosporus, iv. 12.
 28. 100.

Cimmerii, i. 6, 15, 16; iv. 1.
 11, 12.
 Cimon, Miltiadis pater, vi. 34.
 39. 103.
 ———, Miltiadis filius, vi. 136;
 vii. 107.
 Cineas, v. 63.
 Cinyps (flumen), iv. 175; v. 42.
 ——— (regio), iv. 198.
 Cion, v. 122.
 Cissia, v. 49. 52; vi. 119.
 Cissii, iii. 91; vii. 62. 86. 210.
 Clazomenæ, i. 16. 142; ii. 178;
 v. 123.
 Cleades, ix. 85.
 Cleander, vates Phigaleus, vi.
 83.
 ———, Hippocratis filius,
 vii. 155.
 ———, Pantaris filius, vii.
 154.
 Cleobis, i. 31.
 Cleodæus, vi. 52; vii. 204;
 viii. 131.
 Cleombrotus, iv. 81; v. 1. 41;
 viii. 71; ix. 10.
 Cleomenes, iii. 148; v. 41, *et*
passim; vi. 49. 51. 65, 66.
 74. 76.
 Cleonæ, vii. 22.
 Clinias, viii. 17.
 Clisthenes, Sicyonius, v. 67;
 vi. 126.
 ———, Atheniensis, v. 66.
 69, 70. 73.
 Cnæthus, vi. 88.
 Cnidii, i. 174; iii. 138; iv. 164.
 Cnidus, i. 144; ii. 178.
 Cobon, vi. 66.
 Codrus, i. 147; v. 65. 76; ix. 97.
 Cœnyra, vi. 47.
 Coës, iv. 97; x. 11. 37, 38.
 Colæus, iv. 152.
 Colaxais, iv. 5. 7.
 Colchi, ii. 104; iii. 97; iv. 37.
 40; vii. 79.

- Colchis, i. 104.
Colophon, i. 14. 142.
Colossæ, vii. 30.
Combrea, vii. 123.
Compsatus, vii. 109.
Contadesdus, iv. 90.
Copais (ἡ Κοπαῖς λίμνη), viii. 135.
Coreyra (ἡ Κέρκυρα), iii. 42. 48, 49. 53; vii. 168.
Coressus, v. 100.
Corinthus et Corinthii, i. 14. 50, 51; ii. 167; iii. 48, 49, 52; iv. 162; v. 75. 87. 92; vi. 89; vii. 202; viii. 94; ix. 102.
Corobius, iv. 151, *seq.*
Coronæi, v. 79.
Corycium (τὸ Κωρύκιον ἄντρον), viii. 36.
Corydallus, vii. 214.
Corys, iii. 9.
Cos, i. 144; vii. 164.
Cotys, iv. 45.
Cranai, viii. 14.
Cranaspes, iii. 126.
Crastis, v. 45.
Crathis, i. 145.
Cratines, vii. 165.
Cratinus, vii. 190.
Cremni (Κρημνοί), iv. 20. 110.
Creston (Κρηστῶν), i. 57.
Crestonice (ἡ Κρηστωνικὴ), vii. 124; viii. 116; (ἡ Κρηστωναῖν), vii. 127. Crestonæi (Κρηστωναῖοι), v. 3. 5; vii. 124. (Κρηστωνιῆται), i. 57.
Creta, i. 173; vii. 169—171.
Crinippus, vii. 165.
Crisæum (τὸ Κρισαῖον πῆδιον), viii. 32.
Critalla, vii. 26.
Critobulus, viii. 127.
Crius, Polycriti filius, vi. 50. 73.
—, Polycriti pater, viii. 92.
Crobyzi (Θρηῖκες οἱ Κροβύζοι), iv. 49.
Croesus, i. 7, *et passim*; iii. 14. 34. 36; vi. 37. 125; viii. 35.
Crophii (Κρῶφι), ii. 28.
Crossæa, vii. 123.
Crotona (Κρότων), iii. 136, 137.
Crotoniatæ, iii. 131; v. 44; viii. 47.
Cuma, i. 49. 157. 165; v. 58. 123; vii. 194; viii. 130.
Cuphagoras, vi. 117.
Curium (Κούριον), v. 113; (eujus nomen gentile Κουρίεες, *ibid.*).
Cyaxares, i. 73. 103. 106.
Cybebe, v. 102.
Cyberniscus, vii. 98.
Cyclades (οἱ Κυκλάδες νῆσοι), v. 30.
Cydippa, vii. 165.
Cydonia, iii. 44. 59.
Cydrara, vii. 30.
Cylon, v. 71.
Cynægirus, vi. 114.
Cyneas, vi. 101.
Cynesii, ii. 33.
Cynetes, iv. 49.
Cyno, i. 110, 122.
Cynosarges, v. 63; vi. 116.
Cynosura, vii. 76.
Cynurii, viii. 73.
Cyprus et Cyprii, i. 199; ii. 182; iii. 19. 91; v. 104. 116; vii. 90.
Cypselus, Aetionis filius, i. 114; v. 92; vi. 128.
—, Miltiadis pater, vi. 35.
Cyraunis, iv. 195.
Cyrene, iv. 164, 199. 203.
Cyrenii (οἱ Κυρηναῖοι), ii. 32; iii. 13. 131; iv. 154, *seqq.*
Cyrnus, insula, i. 165; vii. 165.
—, Carystiæ oppidum, ix. 105.
—, heros, i. 167.
Cyrus, i. 75, *et passim*; iii. 69. 89. 160; ix. 122.

- Cyrus, Magni Cyri avus, i. 111.
 Cythera, i. 82. 105; vii. 235.
 Cythnus, vii. 90; viii. 46. 67.
 Cytissorus, vii. 197.
 Cyzicum, iv. 14. 76; vi. 33.

 Dadicæ, iii. 91; vii. 66.
 Dædalus, vii. 170.
 Dai, i. 225.
 Damasithymus, vii. 98; viii. 87.
 Damasus, vi. 127.
 Damia, v. 82, 83.
 Danaë, i. 91; vi. 53; vii. 60. 150.
 Danaus, ii. 91. 98; vii. 94.
 Daphnæ (Δάφναι αἱ Πηλου-
 σίας), ii. 30. 107.
 Daphnis, iv. 138.
 Dardanus, v. 117; vii. 43.
 Daritæ, iii. 92.
 Darius, i. 209; iii. 70; vii. 11,
et passim.
 Darius, Xerxis filius, ix. 101.
 Dascyleum, iii. 120. 126; vi. 33.
 Dascylus, i. 8.
 Datis, vi. 94. 97. 118; vii. 88.
 Datum, ix. 75.
 Daulienses, viii. 35,
 Daurises, v. 116. 121.
 Decelea, ix. 15. 73.
 Decelus, ix. 73.
 Deiocea, i. 16. 73. 96. 99. 102.
 Deiphonus, ix. 92.
 Delii, iv. 33; vi. 97.
 Delium, vi. 118.
 Delphi (οἱ Δελφοί), i. 14. 51.
 54. 92; ii. 180; v. 62; vii.
 178; viii. 36.
 Delos, i. 64; ii. 170; iv. 33. 35;
 vi. 98; viii. 133; ix. 90.
 Demaratus, vi. 50. 61, *seqq.*,
 vii. 31. 101. 104. 209. 234.
 237. 239.
 Demarmenus, v. 41; vi. 65.
 Democedes, iii. 125. 129. 131—
 133. 137.
 Democritus, viii. 46.
 Demonax, iv. 161.
 Demonous, vii. 195.
 Demophilus, vii. 222.
 Dersæi, vi. 110.
 Derusæi, i. 125.
 Deucalion, i. 56.
 Diactorides, Eurydamæ pater,
 vi. 71.
 ———, Agaristæ amator,
 vi. 127.
 Diadromes, vii. 222.
 Dicæa, vii. 109.
 Dicæus, viii. 65.
 Dictyne, iii. 59.
 Dieneces, vii. 226.
 Dindymene, i. 80.
 Dinomene, vii. 145.
 Diomedes, ii. 116.
 Dionysius, vi. 11. 17.
 Dionysophanes, ix. 84.
 Dionysus, *passim*.
 ——— Baccheus, iv. 79.
 Dioscuri, ii. 43. 50; vi. 127.
 Dipæi, ix. 35.
 Dium, vii. 22.
 Doberes, v. 16; vii. 113.
 Dodona, i. 46; ii. 52. 55. 57;
 ix. 93.
 Dolonei, vi. 34, 35.
 Dolopes, vii. 132. 185.
 Dorea, i. 56, *et passim*.
 Dorieus, v. 41—43. 45; vii. 158.
 205; ix. 10.
 Doris (ἡ Δωρίς), viii. 31.
 Doriscus, v. 98; vii. 25. 59. 105,
seq.
 Dorus, i. 56.
 Doryssus, vii. 204.
 Dotus, vii. 72.
 Dropici, i. 125.
 Drymus, viii. 33.
 Dryopes, i. 146; viii. 73.
 Dryopis, i. 56; viii. 31.
 Dyme, i. 145.
 Dymanatæ, v. 68.
 Dyras, vii. 198.

- Dysorum, v. 17.
 Ecbatana. Vide Agbatana.
 Echecrates, v. 92.
 Echedorus, vii. 124. 127.
 Echemus, ix. 26.
 Echestratus, vii. 204.
 Echinades, ii. 10.
 Edoni, v. 11. 23. 124; vii. 110. 114; ix. 75.
 Egestæi ('Εγεσταῖοι), v. 46.
 Eion, vii. 25. 113; viii. 118.
 Elæus ('Ελαιούς), vi. 140; vii. 22. 33; ix. 116. 120.
 Elatea, viii. 33.
 Elbo, ii. 140.
 Elei, ii. 160; iv. 148; vi. 127; ix. 77.
 Elephantine, ii. 9. 17. 28. 69. 175; iii. 19. 20.
 Eleusis, i. 130; v. 74; vi. 75; viii. 65; ix. 27. 57. 101.
 Elis, viii. 73.
 Ellopiæ, viii. 23.
 Elorus, vii. 154.
 Encheles, v. 61; ix. 43.
 Eneti, i. 196; v. 9.
 Enienes, vii. 132. 185. 198.
 Enipeus, vii. 129.
 Enneacrunos, vi. 137.
 Enneaodi ('Εννέα Ὀδοί), vii. 114.
 Eordi, vii. 185.
 Epaphus, ii. 153; iii. 27. 28.
 Ephesus, i. 142; ii. 10. 158; v. 54.
 Ephialtes, vii. 213.
 Epicydes, vi. 86.
 Epidanus, vii. 196.
 Epidaurus, iii. 52; v. 82. 83; viii. 46; ix. 28.
 Epistrophus, vi. 127.
 Epium, iv. 148.
 Epizelus, vi. 117.
 Epizephyrii Locri, vi. 23.
 Erasinus, vi. 76.
 Erechtheus, v. 32; vii. 189; viii. 44. 55.
 Eretria, i. 61; v. 99; vi. 43. 94. 101. 119; viii. 46; ix. 28.
 Eridanus, iii. 115.
 Erinyes, iv. 149.
 Erochus, viii. 33.
 Erxander, iv. 97; v. 37.
 Erycina, v. 43. 45.
 Erythea, iv. 8.
 Erythrobolus ('Ερυθροῖ βῶλος), ii. 111.
 Erythræ, et Erythræi Asiatici, i. 142; vi. 8.
 ———, Bœoticæ, ix. 15.
 Eryxo, iv. 160.
 Etearchus, Axi rex, iv. 154.
 ———, Ammonis rex, ii. 52.
 Eteocles, Laodamantis pater, v. 61.
 Eusænetus, vii. 173.
 Euagoras, vi. 103.
 Eualcides, v. 102.
 Eubœa, iv. 33; v. 31; viii. 4.
 Euclides, vii. 155.
 Euclithon, iv. 162; v. 104.
 Euenius, ix. 92—94.
 Euesperides, iv. 171.
 Euesperitæ, iv. 198.
 Eumenes, viii. 93.
 Eunomus, viii. 131.
 Eupalinus Megarensis, iii. 60.
 Euphorbus, vi. 101.
 Euphorion, Æschyli pater, ii. 156.
 ———, Cynægiri pater, vi. 114.
 ———, qui Dioscuros hospitio excepit, vi. 127.
 Euphrates, i. 180. 185. 191; v. 52.
 Euripus, v. 77; vii. 173; viii. 15.
 Europa, i. 2. 173; iii. 115; iv. 45; vii. 5.

Euryanax, ix. 10. 53. 55.
 Eurybates, vi. 92 ; ix. 75.
 Euryblades, viii. 2. 42. 74. 124.
 Euryclides, viii. 2.
 Eurycrates, vii. 204.
 Eurycratides, vii. 204.
 Eurydame, vi. 71.
 Eurydemus, vii. 213.
 Euryleon, v. 46.
 Eurymachus, Leontiadis pater,
 vii. 205.

———, Leontiadis filius,
 vii. 233.

Euryphon, viii. 131.
 Eurypylus, ix. 58.
 Eurysthenes, iv. 147.
 Eurystheus, ix. 26, 27.
 Eurytus, vii. 229.
 Euthynus, ix. 105.
 Eutychides, ix. 73.
 Exampæus, iv. 52. 81.

Gades (τὰ Γάδερα), iv. 8.

Gæson, ix. 97.

Galepsus, vii. 122.

Gandarii, iii. 91 ; vii. 66.

Garamantes, iv. 174. 183.

Gargaphia, ix. 25. 49, 50.

Gauanes, viii. 137.

Gebeleizis, iv. 94.

Gela, vi. 23 ; vii. 153, 154. 156.

Geleon, v. 66.

Gelon, vii. 153—165.

Gelonus, Herculis filius, iv. 10.

———, oppidum, 108. 123.

Gephyræi, v. 57. 62.

Geræstus, viii. 7 ; ix. 105.

Gergis, vii. 82.

Gergithæ, v. 122 ; vii. 43.

Germanii, i. 125.

Gerrhi, iv. 71.

Gerrhus, iv. 53.

———, flumen, iv. 19. 47.

56.

Geryon, iv. 8.

Getæ, iv. 93, 94. 96.

Gigonus, vii. 123.

Giligammæ, iv. 169.

Gillus, iii. 138.

Gindanes, iv. 176.

Glaucon, ix. 75.

Glaucus, metallorum artifex
 nobilis, i. 25.

———, Epicydis filius, vi.
 86.

———, Hippolochi filius, i.
 147.

Glissas, ix. 43.

Gnurus, iv. 76.

Gobryas, iii. 70. 73. 78 ; iv. 132.
 134 ; vii. 2. 5. 82.

Gonnus, vii. 128. 173.

Gordias, i. 14. 35 ; viii. 138.

Gorgo, v. 48. 51 ; vii. 239.

Gorgon, ii. 91.

Gorgus, rex Salaminus, v. 104.
 115 ; viii. 2. 11.

———, Chersis filius, vii. 98.

Grinus, iv. 150.

Grynea, i. 149.

Grypes, iii. 116 ; iv. 13. 27.

Gygadas, i. 14.

Gygæa, v. 21 ; viii. 136.

Gyges, i. 8. 14. 15. 91.

———, Myrsi pater, iii. 122 ;
 v. 121.

Gymnopædiæ, vi. 67.

Gyndes, i. 189. 202 ; v. 52.

Gyzantes, iv. 194.

Hæmus, iv. 49.

Haliacmon, vii. 127.

Halicarnassus, i. 144 ; ii. 178 ;
 viii. 104.

Halyattes, i. 16—22. 25. 73,
 74. 92, 93.

Halya, i. 6. 28. 72. 75 ; v. 52 ;
 vii. 26.

Hamilcar. Vide Amilcar.

Hanno, vii. 165.

Harmamithres, vii. 88.

Harmatides, viii. 227.

Harmocydes, ix. 17.
 Harmodius, v. 55; vi. 109. 123.
 Harpagus, Medus, i. 80. 108
 —110. 118, 119. 123. 129. 162.
 169. 171—176.
 ———, Persa, vi. 28. 30.
 Hebe, ix. 98.
 Hebrus, iv. 90; vii. 59.
 Hecatæus, ii. 143; v. 36. 125;
 vi. 137.
 Hecatonesi, i. 151.
 Hector, iii. 120.
 Hegesander, v. 125; vi. 137.
 Hegesicles, i. 65.
 Hegesipyle, vi. 39.
 Hegesistratus, Sigei rex, v. 94.
 ——— Eleus, ix. 37.
 ———, Aristagoræ fili-
 us, ix. 90, 91.
 Hegetorides, ix. 76.
 Hegias, ix. 33.
 Helena, ii. 112; v. 94; vi. 61;
 ix. 73.
 Helice, i. 145.
 Heliopolis ('Ηλιούπολις), ii. 3.
 7—9. 59. 63.
 Helisyci, vii. 165.
 Helle, vii. 58.
 Hellen, i. 56.
 Hellespontus, iv. 38. 85.
 Hellopia (ἡ Ἐλλοπίνη μοίρη),
 viii. 23.
 Hephæstii ('Ηφαιστιέες), vi.
 140.
 Hephæstus, ii. 3. 99. 101.
 121. 147. 176; iii. 37;
 viii. 98.
 Heraclea, v. 43.
 Heracles, i. 7; ii. 42—44. 83.
 113. 145; iv. 8—10. 59. 82;
 vi. 108. 116; vii. 176. 193.
 198. 204; viii. 131.
 Heraclidæ, i. 7. 13. 91; v. 43;
 ix. 26.
 Heraclides, Aristagoræ pater,
 v. 37.

Heraclides, Aristodici pater, i.
 158.
 ———, Ibanolis filius, v.
 121.
 Heræum ('Ηραῖον), iv. 90.
 Hera, i. 31; ii. 50. 182; vi. 82;
 ix. 52. 61.
 Hermes, ii. 51. 138; v. 7.
 Hermion, vii. 6.
 Hermione, iii. 59; viii. 43. 73;
 ix. 28.
 Hermippus, vi. 4.
 Hermolycus, ix. 105.
 Hermophantus, v. 99.
 Hermotimus, viii. 104—106.
 Hermotybies, ii. 164, 165. 168;
 vii. 89; ix. 42.
 Hermus, i. 55. 80; v. 101.
 Herodotus, viii. 132.
 Herophantus, iv. 138.
 Herpya, ix. 38.
 Hesiodus, ii. 53; iv. 32.
 Hestia, iv. 59. 127.
 Hieron, vii. 156.
 Hieronymus, ix. 33.
 Himera, vi. 24; vii. 165.
 Hipparchus, v. 55, 56; vi. 123;
 vii. 6.
 Hippias, i. 61; v. 91. 93. 96;
 vi. 107.
 Hippobotæ, v. 77.
 Hippoclidæ, vi. 127, 128. 130.
 Hippoclus, iv. 138.
 Hippocoon, v. 60.
 Hippocrates, Gelæ rex, vi. 23;
 vii. 154, 155.
 ———, Megaclis filius, vi.
 131.
 ———, Pisistrati pater, i.
 59; v. 65.
 ———, Smindyridis pater,
 vi. 127.
 Hippocratides, viii. 131.
 Hippolaus, iv. 53.
 Hippolochus, i. 147.
 Hippomachus, ix. 38.

Hipponicus, Calliæ pater, vii.
151.

———, Calliæ filius, vi.
121.

Histia. *Vide* Hestia.

Histiæotis (ἡ Ἰστιαῖωτις γῆ),
Euboica, vii. 175.

———, Thessala, i. 56.

Histiæus, Phylaci pater, viii.
85.

———, Tymnis filius, v. 37;
vii. 98.

———, Lysagoræ filius, iv.
137, 138. 141; v. 11. 23, 24.
30. 35. 105—107; vi. 1—5.
26—30.

Hoples, v. 66.

Hyacinthia, ix. 6. 11.

Hyampea, viii. 39.

Hyampolis, viii. 28. 33.

Hyatæ, v. 68.

Hybla, vii. 155.

Hydarnes, iii. 70; vi. 133; vii.
135.

———, Hydarnis filius, vii.
83. 211.

———, Sisamnis pater, vii.
211.

Hydrea, iii. 59.

Hyela, i. 167.

Hygennes, iii. 90.

Hylæa, iv. 18. 54, 55. 76.

Hylles, v. 68.

Hyllus, vi. 52; vii. 204; viii.
131; ix. 26.

———, flumen, i. 80.

Hymeas, v. 116. 122.

Hymettus, vi. 137.

Hypachæi, vii. 91.

Hypacyris, iv. 47. 55.

Hypanis, iv. 17, 18. 47. 52.

Hyperanthes, vii. 224.

Hyperborei, iv. 13. 32, 33. 35,
36.

Hypernotii, iv. 36.

Hyperoche, iv. 33—35.

Hyrçani, iii. 117; vii. 62.

Hyrgis, iv. 57.

Hyria, vii. 170.

Hyræades, i. 84.

Hysia, v. 74; vi. 108; ix. 15.
25.

Hystanes, vii. 77.

Hystaspes, Darii pater, i. 209;
iii. 70; v. 83; vii. 224.

———, Darii filius, vii. 64.

Iacchus, viii. 65.

Iadmon, ii. 134.

Ialysus, i. 144.

Iamidæ, v. 44; ix. 33.

Iapyges, vii. 170.

Iapygia, iii. 138; iv. 99.

Iatragoras, v. 37.

Ibanolis, v. 37. 122.

Iberia, i. 163; vii. 165.

Ichthyophagi, ii. 19, 20. 23.

Ida, i. 151; vii. 42.

Idanthyræus, iv. 76. 120. 127.

Idrias, v. 118.

Ienysus, iii. 5.

Ilissus, vii. 189.

Ilithyia, iv. 35.

Ilium (ἡ Ἰλιάς γῆ *vel* χώρα),
ii. 10. 118; v. 94; vii. 41.

Illyrii, i. 196; iv. 49; ix. 43.

Imbros, v. 26; vi. 41.

Inarus, iii. 12. 15; vii. 7.

Indi, iii. 38. 94—105; iv. 44;
vii. 65.

India (ἡ Ἰνδική), iii. 98. 106;
iv. 40.

Indus, iv. 44.

Ino, vii. 197.

Intaphernes, iii. 70. 78. 118,
119.

Inycum, vi. 23, 24.

Io, i. 1. 5; ii. 41.

Iolcos, v. 94.

Ion, vii. 94; viii. 44.

Ionia, i. 142, *et passim*.

Iphiclus, ix. 116.

Iphigenia, iv. 103.
 Ipni ('Ιπνοι), vii. 188.
 Irasa, iv. 158.
 Is, i. 179.
 Isagoras, v. 66. 69—73.
 Ischenous, vii. 181; viii. 92.
 Isis, ii. 40, 41. 50. 61. 156; iv. 186.
 Ismaris, vii. 109.
 Issedones, i. 201; iv. 13. 26.
 Ister, ii. 33; iv. 47—50.
 Istizæotis. *Vide* Histizæotis.
 Istria, ii. 33.
 Italia, *passim*.
 Itanus, iv. 151.
 Ithamates, vii. 67.
 Ithamitres, viii. 130; ix. 102.
 Ithome, ix. 35.
 Iyrcæ, iv. 22.

 Jardanus, i. 17.
 Jason, iv. 179; vii. 193.

 Labda, v. 92.
 Labdacus, v. 59.
 Labranda, v. 119.
 Labynetus, i. 74. 77. 188.
 Labyrinthus, ii. 148.
 Lacedæmon, *passim*.
 Lacmon, ix. 93.
 Lacrines, i. 152.
 Lada, vi, 7.
 Ladice, ii. 181.
 Laius, iv. 149; v. 43. 50.
 Lampito, vi. 71.
 Lampon, Pythææ filius, ix. 78.
 ———, Thrasicius filius, ix. 90.
 ———, Olympiodori pater, ix. 21.
 Lamponium, v. 26.
 Lampsacus, v. 117.
 Laodamas, Eteoclis filius, v. 61.
 ———, Phocæus, iv. 138.
 ———, Sostrati pater, iv. 152.

Laodice, iv. 33. 35.
 Laphanes, vi. 127.
 Laphystius, vii. 197.
 Lasonii, iii. 90; vii. 77.
 Lasus, vii. 6.
 Laureum, vii. 144.
 Laüs, vi. 21.
 Leagrus, ix. 75.
 Learchus, iv. 160.
 Lebadea (ἡ Λεβάρεια), viii. 134.
 Lebæa, viii. 137.
 Lebedus, i. 142.
 Lectum, ix. 114.
 Leleges, i. 171.
 Lemnus, iv. 145; v. 26; vi. 138—140; viii. 73.
 Leo (Λέων), vii. 180.
 Leobotes, i. 65; vii. 204.
 Leocedes, vi. 127.
 Leon, i. 65; vii. 204.
 Leonidas, v. 41; vii. 204, 205. 219—222. 224. 238; viii. 114.
 Leontiades, vii. 205. 233.
 Leontini, vii. 154.
 Leoprepes, Simonidis pater, vii. 228.
 ———, Theasidis pater, vi. 85.
 Leotychides, Anaxilai filius, viii. 131.
 ———, Menarei filius, vi. 65. 72, 73. 85, 86; viii. 131; ix. 90. 96. 98.
 Lepreum, iv. 148; ix. 28.
 Leros, v. 125.
 Lesbos, i. 151. 160; iii. 39; vi. 31.
 Leucas, viii. 45. 47; ix. 28.
 Leuce-actæ (Λευκή Ἀκτὴ), vii. 25.
 Leucon, iv. 160.
 Libya, iv. 45, *et passim*.
 Liches, i. 67, 68.
 Lide, i. 174, 175.
 Ligyes, v. 9; vii. 72, 165.
 Limeneum, i. 18.

Lindus, i. 144; ii. 182; vii. 153
Linus, ii. 79.
Lipaxus, vii. 123.
Lipoxais, iv. 5.
Lipsydrium (Λειψύδριον), v. 62.
Lisæ, vii. 123.
Lissus, vii. 108, 109.
Locri Epizephyrii, vi. 23.
Lotophagi, iv. 177.
Loxias, i. 91; iv. 163.
Lycæus Zeus, iv. 203.
Lycaretus, iii. 143; v. 27.
Lycia et Lycii, i. 28. 173. 176; iii. 90; vii. 77. 92.
Lycidas, ix. 5.
Lycomedes, viii. 11.
Lycopas, 55. iii.
Lycophron, iii. 50.
Lycurgus, Amianti pater, vi. 127.
 ———, *Aristolaidæ filius*, i. 59.
 ———, *legum lator nobilis*, i. 65, 66.
Lycus, Phrygiæ flumen, vii. 30.
 ———, *Scythiæ flumen*, iv. 123.
 ———, *Anacharsis avus*, iv. 76.
 ———, *Pandionis filius*, i. 173; vii. 92.
Lydia et Lydii, i. 28. 34. 74. 79, 80. 93, 94. 103. 154. 171; iii. 90; vii. 74.
Lydias, vii. 127.
Lydus, i. 7. 171; vii. 74.
Lygdamis, Artemisiæ pater, vii. 99.
 ———, *Naxi tyrannus*, i. 61. 64.
Lynceus, ii. 91.
Lysagoras, Histiaei pater, v. 30.
 ———, *Tisæ filius*, vi. 133.

Lysanias, vi. 127.
Lysicles, viii. 21.
Lysimachus, viii. 79. 95, 96.
Macæ, iv. 175; v. 42.
Macedni, i. 56; viii. 43.
Macedonia (ἡ Μακεδονία), vii. 127.
Machlyes, iv. 178.
Macistius, ix. 20.
Macistus, iv. 148.
Macrobiæ Æthiopes, iii. 17.
Macrones, ii. 104; iii. 94; vii. 78.
Mactorium, vii. 153.
Madyes, i. 103.
Madytus, vii. 33; ix. 120.
Mæander, ii. 29; iii. 122; vii. 26. 118.
Mæandrius, iii. 123. 142—148; v. 27.
Mæones i. 7; vii. 74. 77.
Mæotæ, iv. 123.
Mæotis, (ἡ Μαίωτις λίμνη), i. 104; iv. 57. 101. 120.
Magdolus, ii. 159.
Magnesia, urbs, i. 161; iii. 122.
 ———, *regio*, vii. 176. 183. 193.
Magnetes, Thessalorum vicini, vii. 132.
 ———, *Asiatici*, iii. 90.
Malesæ, i. 82; vi. 179.
Malena, vi. 29.
Males, vi. 127.
Mandane, i. 107.
Mandrocles, iv. 87, 88.
Maneros, i. 79.
Manes, i. 94; iv. 45.
Mantineæ, iv. 161.
Mantineans, vii. 202; ix. 77.
Mantyas, v. 12.
Mapen, vii. 98.
Maraphii, i. 125; iv. 167.
Marathon, i. 62; i. 107. 111.

Mardi, i. 125.
Mardonius, vi. 43—45. 94; vii. 5. 9. 82; viii. 100. 113. 133. 136. 141; ix. 1—4. 12—15. 38. 49. 59. 63. 84.
Mardontes, vii. 10; viii. 130; ix. 102.
Marea, ii. 18. 30.
Mares, iii. 94; vii. 79.
Mariandyni, i. 28; iii. 90; vii. 72.
Maris, iv. 49.
Maron, vii. 227.
Maronea, vii. 109.
Marsyas, v. 119; vii. 26.
Mascames, vii. 105, 106.
Masistes, vii. 82; ix. 107. 113.
Masistius. *Vide* **Macistius**.
 ———, **Siromitræ filius**, vii. 79.
Maspil, i. 125.
Massages, vii. 71.
Massagetæ, i. 201. 212. 214—216; iv. 11. 172.
Matieni, i. 72; iii. 94; v. 49. 52; vii. 72.
Mausolus, v. 118.
Maxyes, iv. 191.
Mazares, i. 156. 161.
Mecistes, v. 67.
Mecyberna, vii. 122.
Medea, i. 2; vii. 62.
Medi, i. 95—100. 102—104. 106. 130; iv. 37. 40; vii. 62. 86. 210.
Media, i. 110.
Megabates, v. 32.
Megabazus, vii. 97.
Megabyzus, iii. 70. 81. 160; iv. 143, 144; v. 1. 14. 23; vii. 82.
Megacles, i. 59—64; vi. 125. 127—131.
Megacreon, vii. 120.
Megadostes, vii. 105.
Megapanus, vii. 62.

Megarians, i. 59; vii. 156; ix. 21.
Megaris, ix. 14.
Megasidras, vii. 72.
Megistias, vii. 219. 221. 228.
Melampus, ii. 49; ix. 34.
Melampygnus, vii. 216.
Melanchlæni, iv. 20. 102. 107.
Melanippus, **Astaci filius**, v. 67.
 ———, **Mytilenæus**, v. 95.
Melanthius, v. 97.
Melanthus, i. 147; v. 65.
Melas, vi. 41; vii. 58. 198.
Meles, i. 84.
Melienses, vii. 132. 196. 198; viii. 31.
Melii, viii. 46. 48.
Melibœa, vii. 188.
Melissa, iii. 50; v. 92.
Memblarius, iv. 147.
Memnonia, v. 53, 54.
Memphis, ii. 3. 10. 99.
Menares, vi. 65. 71; viii. 131.
Menda, vii. 123.
Mendes, ii. 42. 46.
Mendesia, ii. 42. 46. 166.
Menelaus, ii. 119; iv. 169.
Menes, ii. 4. 99.
Menius, vi. 71.
Merbal, vii. 98.
Mermnadæ, i. 7. 14.
Meroe, ii. 29.
Mesembria, iv. 93; vi. 33; vii. 108.
Messene, vii. 164.
Messenians, ix. 35.
Metapontines, vi. 15.
Methymnæ, i. 151.
Metiochus, vi. 41.
Metrodorus, iv. 138.
Micythus, vii. 170.
Midas, i. 14. 35; viii. 138.
Miletus, i. 14. 15. 17. 22. 143. 169; v. 28, 29; vi. 6. 18. 20.
Milo, iii. 137.

Miltiades, Cypseli filius, vi.
34. 38.

——, Cimonis filius, iv.
137; vi. 34. 39—41. 104. 109.
132. 137. 140.

Milyas et Milyenses, i. 175; iii.
90; vii. 77.

Minoa, v. 46.

Minos, i. 173; iii. 122; vii. 169.

Minyes, i. 146; iv. 145, 146.

Mitra, i. 131.

Mitradates, i. 110, 111.

Mitrobates, iii. 120. 126, 127.

Mnesarchus, iv. 95.

Mnesiphilus, viii. 57, *seq.*

Mœris, ii. 13. 101. 149; iii. 91.

Moloeis flumen, ix. 57.

Molossi, i. 146; vi. 127.

Molpagoras, v. 30.

Momemphis, ii. 163.

Mophi, ii. 28.

Moschi, iii. 94; vii. 78.

Mosynœci, iii. 94; vii. 78.

Munychia, viii. 76.

Murichides, ix. 4.

Musæus, vii. 6; viii. 96; ix. 43.

Mycale, i. 148; vi. 16; vii. 80.
ix. 90. 96.

Myceni, vii. 202; ix. 27.

Mycerinus, ii. 129—134.

Myci, iii. 93; vii. 68.

Myconus, vi. 118.

Myecphoritana regio, ii. 166.

Mygdonia, vii. 123. 127.

Mylasa, i. 171; v. 121.

Mylitta, i. 131. 199.

Myndus, v. 33.

Myrcinus, v. 11. 23. 124.

Myrina, i. 149.

Myrinæi, vi. 140.

Myrmex, vii. 183.

Myron, vi. 126.

Myrsilus, i. 7.

Myrsus, Candaulis pater, i. 7.

——, Gygis filius iii. 122; v.
121.

Mys, viii. 133—135.

Mysi, i. 28. 171; iii. 90.

Mytilene, ii. 178; v. 94.

Myus, i. 142; v. 36.

Naparis, iv. 48.

Nasamones, ii. 32; iv. 172. 190.

Natho, ii. 165.

Naucratis, ii. 97. 135. 178, 179.

Naustrophus, iii. 60.

Naxus, i. 64; v. 28. 30; vi. 96;
viii. 46.

Neapolis, ii. 91; vii. 123.

Necos, Psammitichi pater, ii.
152.

——, Psammitichi filius, ii.
158; iv. 42.

Neleidæ, v. 65.

Neleus, ix. 97.

Neocles, vii. 173.

Neon, viii. 32, 33.

Nereides, vii. 191.

Nestor, v. 65.

Nestus, vii. 109. 126.

Neuri, iv. 17. 105.

Nicander, viii. 131.

Nicandra, ii. 55.

Nicodromus, vi. 88.

Nicolaus, vii. 137.

Nilus, ii. *passim*.

Ninus († *Nīnos*), i. 103. 106.
185. 193; ii. 150; iii. 155.

Nipsæi, iv. 93.

Nisæa, i. 59; iii. 106.

Nisyrii, vii. 99.

Nitetis, iii. 1.

Nitocris, i. 185, 187; ii. 100.

Noës, iv. 49.

Nonacris, vi. 74.

Nothon, vi. 100.

Notium, i. 149.

Nudium, iv. 148.

Nymphodorus, vii. 137.

Nysa, ii. 146; iii. 97. 111.

Oarizus, vii. 71.

Oarus, iv. 123.
 Oasis, iii. 26.
 Octamasades, iv. 80.
 Ocytus, viii. 5. 59.
 Odomanti, v. 16; vii. 112.
 Odrysæ, iv. 92.
 Œa, v. 83.
 Œbares, iii. 85; vi. 33.
 Œdipus, iv. 149; v. 60.
 Œnoë, v. 74.
 Œnone, viii. 46.
 Œnotria, i. 167.
 Œnussæ, i. 165.
 Œobazus, iv. 84; vii. 68; ix. 115. 119.
 Œöroë, ix. 51.
 Œtosyrus, iv. 59.
 Oiolycus, i. 149.
 Olen, iv. 35.
 Olenus, i. 145.
 Oliatus, v. 37.
 Olophyxus, vii. 22.
 Olorus, vi. 39. 41.
 Olympia, ii. 160; v. 22, *et alibi*.
 Olympiodorus, ix. 21.
 Olympus, Mysiæ mons, i. 86. 43; vii. 74.
 ———, Thessaliæ mons, i. 56; vii. 128, 129. 172.
 Olynthus, vii. 122; viii. 127.
 Oneatæ, v. 68.
 Onesilus, v. 104. 108. 110—114.
 Onetas, vii. 214.
 Onochonus, vii. 129. 196.
 Onomacritus, vii. 6.
 Onomastus, vi. 127.
 Onuphitana regio, ii. 166.
 Ophryneum, vii. 43.
 Opis, iv. 35.
 ———, urbs, i. 189.
 Opcea, iv. 78.
 Opuntii, vii. 203.
 Orbelus, v. 16.
 Orchomenii, Minyæ, i. 146.
 ———, Bœoti, viii. 34.

Orchomenii, Arcades, vii. 202; ix. 28.
 Ordessus, iv. 48.
 Orestes, i. 67.
 Orges, vii. 118.
 Oricus, ix. 93.
 ——— Scythæ, iv. 78.
 Orithyia, vii. 189.
 Orneatæ, viii. 73.
 Orætes, iii. 120—127.
 Oromedon, vii. 98.
 Oropus, vi. 100.
 Orotal, iii. 8.
 Orphica, ii. 81.
 Orsiphantus, vii. 227.
 Orthocorybantes, iii. 92.
 Orus, ii. 144.
 Osiris, ii. *passim*.
 Ossa, i. 56; vii. 128, 129.
 Otanes, iii. 67—72. 76. 80. 83. 141. 144. 147. 149.
 ———, Sisamnia filius, v. 25, 26. 116. 123.
 ———, Amestris pater, vii. 40. 61.
 Otaspes, vii. 63.
 Othryades, i. 82.
 Othrys, vii. 129.
 Ozolsæ, viii. 32.
 Pactolus, v. 101.
 Pactya, vi. 36.
 Pactyas, i. 153, 154. 157—160.
 Pactyes et Pactyica, iii. 98, 102; iv. 44; vii. 67. 85.
 Padæi, iii. 99.
 Pæonia, v. 13; vii. 124.
 Pæoplæ, v. 15.
 Pæsus, v. 117.
 Pæti, vii. 110.
 Pæum, vi. 127.
 Pagassæ, vii. 196.
 Palæstina, i. 105; ii. 104. 106; iii. 5; vii. 89.
 Palenses, ix. 28.
 Pallene, vii. 123; viii. 126.

Pamisus, vii. 129.
 Pammon, vii. 183.
 Pamphyli, i. 28; iii. 90; vii. 91.
 Pan, ii. 46. 145; vi. 106, *seq.*
 Panætius, vii. 82.
 Panathenæa, v. 56.
 Pandion, i. 173.
 Pangæus, v. 16; vii. 112.
 Panionia, i. 148.
 Panionium, i. 143. 148. 170; vi. 7.
 Panionius, viii. 103—106.
 Panites, vi. 52.
 Panopei, viii. 34, 35.
 Panormus, i. 157.
 Pantagnotus, iii. 39.
 Pantaleon, i. 92.
 Pantareus, vii. 154.
 Panthialæi, i. 125.
 Panthimathi, iii. 92.
 Panticapæa, iv. 18. 47. 54.
 Pantites, vii. 232.
 Papæus, iv. 59.
 Paphlagones, i. 6. 72; iii. 90; vii. 72.
 Papremis, ii. 59. 63. 71.
 Paræbates, v. 46.
 Paralætæ, iv. 6.
 Parapotamii, viii. 33.
 Paretaceni, i. 101; iii. 94.
 Paricanii, iii. 92; vii. 86.
 Parion, v. 117.
 Parmys, iii. 88; vii. 78.
 Parnassus, viii. 27. 32.
 Paroreatæ, iv. 148; viii. 73.
 Paros, v. 28. 31; vi. 183—185; viii. 67. 112.
 Parthenius, flumen, ii. 104.
 ———, mons, vi. 105.
 Parthi, iii. 93. 117; vii. 66.
 Pasargadæ, i. 125.
 Pasicles, ix. 97.
 Pataici, iii. 37.
 Pataicus, vii. 154.
 Patara, i. 182.

Patarbemis, ii. 162.
 Patirampthes, vii. 40.
 Patizeitheæ, iii. 61.
 Patrenses, i. 145.
 Patumus, ii. 158.
 Pausanias, iv. 81; v. 32; vii. 204; viii. 3; ix. 10. 21. 46. 50. 53—57. 60—64. 78. 82.
 Pausias, iii. 92.
 Pausiris, iii. 15.
 Pegasus, i. 175; v. 121; vi. 20.
 Pedienses, viii. 33.
 Peithagoras, v. 46.
 Pelægi, i. 56, 57. 146; ii. 51; v. 26. 64; vi. 137—140; vii. 42. 94; viii. 44.
 Pelæus, vii. 191.
 Pelion, iv. 179; vii. 129.
 Pella, vii. 123.
 Pellene, i. 145.
 Pelops, vii. 8. 11.
 Peloponnesus, i. 56. 68; vii. 137. 233; viii. 31. 73; ix. 73.
 Pelusium, ii. 17. 154; iii. 10.
 Penelope, ii. 145, 146.
 Peneus, vii. 20. 128. 173. 182.
 Penthylus, vii. 195.
 Percalos, vi. 65.
 Percote, v. 117.
 Perdiccas, v. 22; viii. 137—139.
 Pergamum, vii. 43.
 Pergamus, vii. 112.
 Perialla, vi. 66.
 Periander, i. 20. 23; iii. 48. 50. 53; v. 92.
 Pericles, vi. 131.
 Periclaus, ix. 103.
 Perinthus, iv. 90; v. 1, 2; vi. 33; vii. 25.
 Perrhæbi, vii. 128. 132. 173.
 Persæ, *passim*.
 Perses, vii. 61. 150.
 Perseus, ii. 15. 91; vi. 53, 54; vii. 61. 150.
 Petra, v. 92.

- Phædima, iii. 68, 69.
 Phænippus, vi. 121.
 Phagres, vii. 112.
 Phalerus, v. 85; vi. 116; viii. 66. 91; ix. 32.
 Phanagoras, vii. 214.
 Phanes, iii. 4. 11.
 Pharandates, vii. 79; ix. 76.
 Pharenses, i. 145.
 Pharnaces, vii. 66; ix. 41.
 Pharnaspes, ii. 1; iii. 2.
 Pharnazathres, vii. 65.
 Pharnuches, vii. 88.
 Phaselis, ii. 178.
 Phasis, i. 2. 104; ii. 103; iv. 37, 38. 45. 86; vi. 84.
 Phayllus, viii. 47.
 Phegeus, ix. 26.
 Pheneus, vi. 74.
 Pherendates, vii. 67.
 Pheretime, iv. 162. 202. 205.
 Pheron, ii. 111.
 Phidippides, vi. 105.
 Phidon, vi. 127.
 Philæus, vi. 35.
 Philagrus, vi. 101.
 Philaon, viii. 11.
 Philes, iii. 60.
 Philippus, Crotonensis, v. 47.
 ———, Macedo, viii. 139.
 Philistus, ix. 97.
 Philition, ii. 128.
 Philocyon, ix. 72. 85.
 Philocyprus, v. 113.
 Phla, iv. 178.
 Phlegra, vii. 123.
 Phlius, vii. 202; ix. 28.
 Phocæa et Phocæi, i. 80. 152. 163; ii. 106. 177, 178; vi. 8. 11. 17.
 Phocenses, i. 146; vii. 176. 212. 217; viii. 27. 30. 32; ix. 17. 31.
 Phœnicia (ἡ Φοινίκη), ii. 44. 116; iii. 136; iv. 39.
 Phœnices, i. 1. 105; ii. 44. 104. 112; iii. 19. 107; iv. 42; v. 58. 89; vi. 47; vii. 23. 34. 44. 19; viii. 90.
 Phœnix, vii. 176. 200.
 Phormus, vii. 182.
 Phraortes, i. 73. 102.
 Phrataguna, vii. 224.
 Phrixæ, iv. 148.
 Phrixus, vii. 197.
 Phronime, iv. 154.
 Phryges, i. 28. 72; ii. 2; iii. 90; vii. 73.
 Phrynichus, vi. 21.
 Phrynon, ix. 15.
 Pthlotis, i. 56; vii. 132.
 Phya, i. 59.
 Phylacus, viii. 39. 85.
 Phyllis, vii. 113.
 Pieria et Pieres, vii. 112. 131. 177. 185.
 Pigres, v. 12; vii. 98.
 Pilorus, vii. 122.
 Pindarus, iii. 38.
 Pindus, i. 56; vii. 129.
 Pirene, v. 92.
 Pirus, i. 145.
 Pisa, ii. 7.
 Pisistratidæ, v. 63.
 Pisistratus, Nestoris filius, v. 65.
 ———, Hippocratis filius, i. 59—63; v. 65; vi. 35. 103.
 Pistyrus, vii. 109.
 Pitane, i. 149; iii. 55; ix. 53.
 Pittacus, i. 27.
 Pixodarus, v. 118.
 Placie, i. 57.
 Plateenses, vi. 108; viii. 1. 44. 50; ix. 28.
 Platea, iv. 151—153. 156. 169.
 Pleistarchus, ix. 10.
 Pleistorus, ix. 119.
 Plynus, iv. 168.
 Pœciles, iv. 147.
 Pogon, viii. 42.
 Poliades, ix. 53.
 Polichnitæ, vii. 170.
 Polyas, vii. 21.

Polybus, v. 67.
 Polycrates, iii. 39—44. 54. 56.
 120—125.
 Polycritus, viii. 92. 93.
 Polydectes, viii. 131.
 Polydorus, v. 59; vii. 204.
 Polymnestus, iv. 150. 155.
 Polynices, iv. 147; vi. 52; ix. 27.
 Porata, iv. 48.
 Poseideum, iii. 91.
 Poseidon, i. 148; ii. 50; iv. 59.
 188; vii. 129. 192; viii. 55.
 123. 129; ix. 81.
 Poseidonius, ix. 71. 85.
 Potidæa, vii. 123; viii. 126—
 129.
 Præsi, vii. 170, 171.
 Prasias, v. 16.
 Praxilaus, ix. 107.
 Praxinus, vii. 180.
 Prexaspes, iii. 30. 33. 66. 74;
 vii. 97.
 Priamus, i. 4; vii. 43.
 Priene, i. 15. 142. 161; vi. 8.
 Prinetales, v. 41.
 Procles, iv. 147; vi. 51. 52; viii.
 131.
 —, Epidauri tyrannus, iii.
 50. 52.
 Proconnesus, iv. 14; vi. 33.
 Prometheus, iv. 45.
 Propontis, iv. 85.
 Prosopitis regio, ii. 41. 165.
 Protesilaus, vii. 33; ix. 116.
 Proteus, ii. 112—116.
 Protothyes, i. 103.
 Prytanis, viii. 131.
 Psammenitus, iii. 10. 13. 15.
 Psammis, ii. 160.
 Psammitichus, i. 105; ii. 2. 151
 —154. 157; vii. 7.
 Psylli, iv. 173.
 Psyttalea, viii. 76. 95.
 Pteria, i. 76.
 Pylii, i. 147; v. 65.
 Pylos, vii. 168; ix. 4.

Pyrene, ii. 33.
 Pyretos, iv. 48.
 Pyrgus, iv. 148.
 Pythagoras, philosophus, iv. 95.
 —, Milesius, v. 126.
 Pytheas, Abderitanus, vii. 137.
 —, Ægineta, vii. 181; ix.
 78.
 Pythermus, i. 152.
 Pythius, vii. 27—29. 38, 39.
 Pytho, i. 154.
 Pythogenes, vi. 23.
 Rhampsinitus, ii. 121, 122.
 Rhegium, i. 155. 167; vii. 170.
 Rhenæa, vi. 97.
 Rhodope, iv. 49; viii. 116.
 Rhodopis, ii. 134, 135.
 Rhodus, ii. 178; vii. 153.
 Rhœcus, iii. 60.
 Rhœteum, vii. 43.
 Rhypes, i. 145.
 Sabaco, ii. 137—139. 152.
 Sabyllus, vii. 154.
 Sacæ, i. 163; iii. 93; vii. 64.
 Sagartii, i. 125; iii. 93; vii. 85.
 Sais, ii. 28. 59. 163. 170.
 Salamis, insula, viii. 56. 84.
 —, urbs Cypri, iv. 162; v.
 104.
 Sale, vii. 59.
 Salmydeusus, iv. 93.
 Samos, i. 142; ii. 26. 60. 148.
 Samothracia, ii. 57; vi. 47; vii.
 108; viii. 90.
 Sanacherib, ii. 141.
 Sandanis, i. 71.
 Sandoces, vii. 194.
 Sane, vii. 22. 123.
 Sappho, ii. 135.
 Sarangæ, iii. 93. 117; vii. 67.
 Sardanapallus, ii. 150.
 Sardis, i. 7. 15. 84. 86; v. 101.
 105.
 Sardo, i. 170; v. 106. 124.

Sardyattes, i. 16. 18.
 Sarpedon, i. 173.
 Sarpedonium, vii. 58.
 Sarte, vii. 122.
 Saspises, i. 104; iii. 94; iv. 37.
     40; vii. 79.
 Sataspes, iv. 43.
 Satræ, vii. 110, 111.
 Sattagydæ, iii. 91.
 Saulius, iv. 76.
 Sauromatæ, iv. 21. 43. 110. 117.
 Scæus, v. 60.
 Scamander, v. 65; vii. 42.
 Scamandronymus, ii. 135.
 Scapte-Hyle, vi. 46.
 Sciathus, vii. 7. 179. 182, 183.
 Scidrus, vi. 21.
 Scione, vii. 123.
 Sciras, viii. 94.
 Sciron, viii. 71.
 Seiton, iii. 130.
 Scius, ix. 49.
 Scolos, ix. 15.
 Scolopoëis, ix. 97.
 Scoloti, iv. 6.
 Scopadæ, vi. 127.
 Scopasia, iv. 120. 128.
 Scylace, i. 57.
 Scylax, Caryandensis, iv. 44.
 ———, Myndius, v. 33.
 Scyles, iv. 78—80.
 Scyllias, viii. 8.
 Scyrmiadæ, iv. 93.
 Scythæ, i. 15. 103; iv. *passim*;
     vi. 84.
 Scythes, iv. 10.
 Scythia, iv. *passim*.
 Scythes, vi. 23, 24; vii. 163.
 Sebennyntana regio, ii. 166.
 Seldomus, vii. 98.
 Selinusii, v. 46.
 Selybria, vi. 33.
 Semiramis, i. 184.
 Sepia, vi. 77.
 Sepias, vii. 183. 186. 188. 191.
     195.

Serbonis, ii. 6; iii. 5.
 Seriphil, viii. 46. 48.
 Sermyle, vii. 122.
 Serrheum, vii. 59.
 Sesostria, ii. 102, *seqq.*
 Sestus, iv. 143; vii. 33; ix. 114.
 Sethon, ii. 141.
 Sicania, vii. 170.
 Sicas, vii. 98.
 Sicinnus, viii. 75. 110.
 Sicyon, v. 67, 68; vi. 92; ix.
     28.
 Sidon, ii. 116; iii. 136; vii. 99,
     100. 128.
 Sigeum, oppidum, v. 65. 94.
 ———, promontorium, iv. 38.
 Sigynnæ, v. 9.
 Silenus, vii. 26; viii. 138.
 Simonides, v. 102; vii. 228.
 Sindi, iv. 28; iv. 86.
 Sindus, vii. 123.
 Singus, vii. 122.
 Sinope, i. 76; ii. 34; iv. 12.
 Siphnus, iii. 57, 58; viii. 46.
     48.
 Siris, Italica, viii. 62.
 ———, Pæonica, v. 15; viii.
     115.
 Siromitres, vii. 68. 79.
 Siromus, Tyrius, vii. 98.
 ———, Cyprius, v. 104.
 Sisamnes, Hydarius filius, vii.
     65.
 ———, Otanis pater, v. 25.
 Sisimaces, v. 121.
 Sitacles, iv. 80; vii. 137.
 Sithonia, vii. 122.
 Siuph, ii. 172.
 Smerdis, ii. 30. 65.
 ———, Magus, ii. 61. 69.
 Smerdomenes, vii. 82. 121.
 Smila, vii. 123.
 Smindyrides, vi. 127.
 Smyrna, i. 14. 16. 149.
 Sogdi, iii. 93; vii. 66.
 Soli (Σόλοι), v. 110. 115.

Solodis, ii. 32; iv. 43.
 Solon, i. 29; ii. 177; v. 113.
 Solyoi, i. 173.
 Sophanes, vi. 92; ix. 73—75.
 Sosicles, v. 92.
 Sosimenes, viii. 82.
 Sostratus, iv. 152.
 Spargapises, i. 211.
 Spargapithes, iv. 78.
 Spercheus, vii. 198. 228.
 Sperthias, vii. 134.
 Sphendales, ix. 15.
 Stagirus, vii. 115.
 Stentoris lacus, vii. 58.
 Stenyclerus, ix. 64.
 Stesagoras, vi. 34. 38. 103.
 Stesantor, v. 113.
 Stesilaus, vi. 114.
 Strattis, iv. 138; viii. 132.
 Struchates, i. 101.
 Stryme, vii. 108, 109.
 Strymon, i. 64; v. 13. 23; vii.
 24. 113; viii. 115.
 Strymonii, vii. 75.
 Stymphalis, vi. 76.
 Styres, vi. 107; viii. 1. 46; ix. 28.
 Styx, vi. 74.
 Sunium, vi. 87. 115.
 Susa, i. 188; iv. 83. 91; v. 49.
 52—54; vii. 239.
 Syagrus, vii. 153. 159.
 Sybaris, v. 44; vi. 21. 127.
 Syene, ii. 28.
 Syennesis, i. 74; v. 118; vii. 98.
 Syloson, iii. 39. 139. 141—149.
 Syme, i. 174.
 Syracuse, vii. 55, *seqq.*
 Syrgis, iv. 123.
 Syri, i. 72. 76; iii. 90; v. 49;
 vii. 72.
 Syria, ii. 12. 116; iii. 5. 91;
 39; vii. 89.
 Syrii, vii. 63.
 Syrtis, ii. 32. 150.
 Tabalus, i. 154.

Tabiti, iv. 59.
 Tachompo, ii. 29.
 Tænarum, i. 23, 24; vii. 168.
 Talans, v. 67.
 Talthybiadæ, vii. 134.
 Talthybius, vii. 134. 137.
 Tamynæ, vi. 101.
 Tanagra, v. 57. 79; ix. 15. 43.
 Tanais, ii. 166; iv. 20, 21. 45.
 100. 123.
 Tarentum, i. 24; iii. 138; iv.
 99; vii. 170.
 Targitans, iv. 5.
 Tarichæ, ii. 15. 113.
 Tartessus, i. 163; iv. 152. 192.
 Taucheira, iv. 171.
 Tauri, iv. 3. 20. 99. 103.
 Taxacis, iv. 120.
 Taygetum, iv. 145.
 Tearus, iv. 90, 91.
 Teaspes, iv. 43; vii. 79; ix. 76.
 Tegea, i. 65; vi. 72. 105; vii.
 170. 202; ix. 25. 35. 70.
 Teii, i. 168; vi. 8.
 Telamon, viii. 64.
 Teleboæ, v. 59.
 Telecles, iii. 41.
 Teleclus, vii. 204.
 Telesarchus, iii. 143.
 Telines, vii. 153.
 Telliadæ, ix. 37.
 Tellias, viii. 27.
 Tellus, i. 30.
 Telmessi, i. 78.
 Telus insula, vii. 153.
 Telys, v. 44.
 Temenus, viii. 137, *seqq.*
 Temnus, i. 149.
 Tempe, vii. 173.
 Tenedus, i. 151; vi. 31.
 Tenus, iv. 33; vi. 97; viii. 82.
 Teos, i. 142. 168; ii. 178.
 Teras, iv. 80; vii. 137.
 Terillus, vii. 165.
 Termilæ, vii. 92.
 Tethronium, viii. 33.

- Tetramnestus, vii. 98.
 Teuceri, iv. 191; v. 13. 122; vii. 20. 43.
 Teuthrania, ii. 10.
 Thales, i. 74, 75. 170.
 Thamanæi, iii. 93. 117.
 Thamasius, vii. 194.
 Thamimasadas, iv. 59.
 Thannyras, iii. 15.
 Thasus, ii. 44; vi. 28. 46, 47; vii. 108. 118.
 Theasides, vi. 85.
 Thebæ, Aegyptiacæ, i. 182; ii. 3. 15. 42. 54. 56. 83. 166; iii. 10; iv. 181.
 ———, Bœoticæ, i. 52; v. 79; vi. 108; vii. 202; ix. 31. 41. 67. 86.
 Thebe, v. 80.
 Themiscyra, iv. 86.
 Themison, iv. 154.
 Themistocles, vii. 144. 173; viii. 4. 19. 22. 56. 74. 79. 83. 108—111. 123, 124.
 Theocydes, viii. 65.
 Theodorus, i. 51; iii. 41.
 Theomestor, viii. 85; ix. 90.
 Theophaia, i. 51.
 Theopompus, viii. 131.
 Thera, iv. 147, 148. 150. 156.
 Therambus, vii. 123.
 Therapne, vi. 61.
 Theras, iv. 147, 148.
 Therme, vii. 121. 127. 179. 183; viii. 127.
 Thermodon, ii. 104; iv. 86. 110; ix. 27. 43.
 Thermopylæ, vii. 175, 176. 184. 186. 201. 223.
 Theron, vii. 165.
 Thersander, Polynicis filius, iv. 147; vi. 52.
 ———, Orchomenius, ix. 16.
 Theseus, ix. 72.
 Thesmophoria, ii. 171; vi. 16.
 Thespia, v. 79; vii. 202. 226; viii. 50. 75; ix. 30.
 Thesprotia, v. 92; vii. 176; viii. 47.
 Thessalia, Θεσσαλιῶτις, i. 57; Θεσσαλίη, vii. 128. 172, seqq. 176; viii. 27—30; ix. 31. 80.
 Thessalus, v. 46.
 Thestes, iv. 159.
 Thetis, vii. 191.
 Thmuitana regio, ii. 166.
 Thoas, vi. 138.
 Thonis, ii. 114.
 Thoricus, iv. 99.
 Thornax, i. 69.
 Thracia (ἡ Θρηϊκίη and ἡ Θρηϊκή), i. 168; iv. 99; vi. 33.
 Thraces, i. 28; ii. 106; iii. 90; iv. 74. 98; v. 3. 6—8; vii. 110. 185; viii. 115, 116; ix. 89.
 Thrasybulus, i. 20—22; v. 92.
 Thrasycles, ix. 93.
 Thrasydeius, ix. 58.
 Thrasylaus, vi. 114.
 Thriasius campus, viii. 65; ix. 7.
 Thyia, vii. 178.
 Thyai, i. 28.
 Thyrea et Thyreæ, i. 182; vi. 76.
 Thyssagetæ, iv. 22. 123.
 Thyssus, vii. 22.
 Tiarantus, iv. 48.
 Tibareni, iii. 94; vii. 78.
 Tibisis, iv. 49.
 Tigranes, vii. 62; ix. 96. 102.
 Tigris, i. 189; v. 52; vi. 20.
 Timagenides, ix. 38. 86.
 Timagoras, vii. 98.
 Timander, ix. 69.
 Timarete, ii. 55.
 Timesitheus, Delphicus, v. 72.
 Timesius, Clazomenius, i. 168.
 Timnes, iv. 76.
 Timo, vi. 134, 135.
 Timodemus, viii. 125.
 Timon, vii. 141.

Timonax, vii. 98.
 Timoxenus, viii. 128.
 Tiryna, vi. 76, 77. 83; ix. 28.
 Tisamenus, Antiochi filius, ix.
   33—35.
 ———, Thersandri filius,
   iv. 147; vi. 52.
 Tisander, Isagoræ pater, v. 66.
 ———, Hippoclidis pater,
   vi. 127. 129.
 Tisias, vi. 133.
 Titacus, ix. 73.
 Tithæus, vii. 88.
 Tithorea, viii. 32.
 Titormus, vi. 127.
 Tmolus, i. 84. 93; v. 101.
 Tomyris, i. 205. 212. 214.
 Torone, vii. 22. 122.
 Trachea Chersonesus, iv. 99.
 Trachis, vii. 175, 176. 198, 199.
   201. 203; viii. 31.
 Trapezus, vi. 127.
 Traspies, iv. 6.
 Trausi, v. 4.
 Traus, vii. 109.
 Trecephalæ (τρεῖς κεφαλαί),
   ix. 39.
 Triballicus campus, iv. 49.
 Triopium, i. 174; iv. 38.
 Tritæenses, i. 145.
 Tritantæchmes, i. 192; vii. 82.
   121; viii. 26.
 Tritæ, oppidum, viii. 33.
 Triton et Tritonis, iv. 178, 179.
   191.
 Træzen, vii. 99. 41; ix. 28.
 Troglodytæ, iv. 183.

Troia, iv. 191; v. 13.
 Trophonius, i. 46; viii. 134.
 Tycta, ix. 110.
 Tydeus, v. 67.
 Tymnes, v. 37; vii. 98.
 Tyndaridæ, iv. 145; v. 75; ix.
   73.
 Typhon, ii. 156; iii. 5.
 Tyras, iv. 11. 47. 51. 82.
 Tyre, ii. 44. 112.
 Tyrorum castra (Τυρίων στρα-
   τόπεδον), ii. 112.
 Tyrodiza, vii. 25.
 Tyrrheni, Thracici, i. 57.
 Tyrrhenia, i. 94. 163. 166, *seq.*

 Velia, i. 167.
 Veneti. *Vide* Eneti.

 Xanthippus, vi. 131. 136; viii.
   131; ix. 114. 120.
 Xanthus, i. 176.
 Xenagoras, ix. 107.
 Xerxes, vi. 98; vii. 1. 11, *et*
   passim.
 Xuthus, vii. 94.

 Zacynthus, iii. 59; iv. 195; vi.
   70.
 Zalmoxis, iv. 94.
 Zancle, vi. 23; vii. 164.
 Zeus, i. 131, *et passim.*
 Zeuxidamus, vi. 71.
 Zone, oppidum, vii. 59.
 Zopyrus, iii. 153—158. 160; iv.
   43.
 Zoster, viii. 107.

